

פרוטוקול

ישיבה מכ/החשמ"ה של הממשלה

יום א', י"א בתמוז החשמ"ה - 30.6.1985

(משעה 09:30 עד 11:00; המשך - משעה 13:30)

ער יום ב', י"ב בתמוז החשמ"ה - 1.7.1985, בשעה 09:00)

נכחו השרים:	רה"מ ש. פרס - יו"ר; י. שמיר (יו"ר משעה 18.00 עד שעה 21:00), י. נבון, ר. לוי, מ. ארנס, ח. בר-לב, מ. גור, י. הזרביץ, ע. ויצמן, ג. יעקבי, י. מודעי, א. בחמקין (משעה 20:20), מ. נסים, י. פרץ, ג. פת, י. צור, ח. קורפו, מ. קצב, י. רבין, א. רובינשטיין, מ. שחל, י. שפירא, א. שרון, א. שריד.
נעדר השר:	י. בורג (חולה).
כן נכחו:	מ. מנדלבום ע. אמוראי י. זמיר י. כיליץ א. גרא י. פורר ע. שרון י. כ"ל ב.צ. זילברפרכ ו. מדינה פרופ' מ. ברונר פרופ' א. כרגלס י. ברוך א. פוגל ד. בר-חיים א. מינסקביץ גב' מ. ברוך ד. ברודס גב' א. רנדל א. נויבך א. סביר אל"מ י. נבון גב' ת. ב-דוד גב' ת. הקר י. ריבק מ. ניר א. ליסנסקי
	- נגיד בנק ישראל (בסעיפים 705 ו-707) - סגן שר האוצר (בסעיף 707) - היועץ המשפטי לממשלה - מזכיר הממשלה - מנכ"ל משרד הכלכלה-והזכנין (בס' 705-707) - מנכ"ל משרד התעשיה-וההיסיר (מאמצע ס' 707) - מנכ"ל משרד האוצר (בסעיף 707) - מנהל רשות לתכנון כלכלי (בסעיפים 705 ו-707) - בנק ישראל () - האוניברסיטה העברית, ירושלים () - הממונה על הכנסות המדינה () - הממונה על התקציבים, משרד האוצר (בסעיף) - סמנכ"ל לתפקידים מיוחדים, האוצר () - היועץ המשפטי, משרד האוצר (707) - סגן ממונה על התקציבים, האוצר () - סמנכ"ל, משרד התעשיה-והמסחר () - דוברת משרד האוצר () - היועץ הכלכלי לראש-הממשלה (בס' 705-707) - יועץ ראש-הממשלה לזקשורח (בס' 705-707) - עוזר היועץ הכספי לרמטכ"ל - לשכת היועץ המשפטי לאוצר (בסוף) - משרד המשפטים () - לשכת היועץ המשפטי, אוצר (707) - ממלא-מקום מזכיר הממשלה () - סגן מזכיר הממשלה (707)

/סדר-היום

סדר היום :

1	עמ'	תכנית המשק הלאומי לשנים 1985 - 1990	.705
10	עמ'	פרשח מטוס T.W.A. החטוף והמצב בדרום-לכנון	.706
16	עמ'	תכנית-חירום לייצוב המשק	.707

135-125	ל.ד.	6 - 1	ז.ת.:	רשמו:
141-135	ז.ת.	13 - 6	ל.ד.	
149-142	ל.ד.	19 - 13	ז.ת.	
155-149	ז.ת.	26 - 19	ל.ד.	
162-155	ל.ד.	33 - 26	ז.ת.	
168-162	ז.ת.	40 - 33	ל.ד.	
173-168	ל.ד.	48 - 40	ז.ת.	
179-173	ז.ת.	57 - 49	ל.ד.	
187-179	ל.ד.	65 - 58	ז.ת.	
197-187	ז.ת.	72 - 65	ל.ד.	
206-197	ל.ד.	80 - 72	ז.ת.	
216-206	ז.ת.	87 - 80	ל.ד.	
226-216	ל.ד.	93 - 87	ז.ת.	
235-226	ז.ת.	97 - 93	מ.ט.	
246-235	ל.ד.	105 - 97	ל.צ.	
255-246	ז.ת.	109-105	מ.ט.	
265-255	ל.ד.	114-109	ל.צ.	
272-265	ז.ת.	119-114	מ.ט.	
280-273	ל.ד.	125-119	ל.צ.	
319-280	מ.י.			

705. חכנית המשק הלאומי לשנים 1990 - 1985רו"מ ש. פרס:

רבותי, אני מזמין אתכם להשתתף באחת מישיבות הממשלה הנעימות ביותר שהיו לנו, עם החלטות מאד פשוטות ומאד קלות, אבל אין ברירה. הסדר יהיה, שגד יציג את החכנית לטווח ארוך ושר האוצר יציג את החכנית הכלכלית לשנה.

השר י. הורביץ:

אולי בהפוך את הסדר?

השר מ. ארנס:

אני תומך בהצעה זו.

השר א. שרון:

אולי אפשר להבין, האט החכנית שיציג שר האוצר נגזרת מהחכנית הוצע-שנתית? או כן, אז בהחלט כדאי לשמוע את החכנית הגדולה ואיך נגזרת ממנה את החכנית המיידית.

השר י. רבין:

משרד האוצר מוכן לדיון הזה עם כל הניירות?

השר י. מודעי:

משרד האוצר יהיה מוכן במועד, שבו יצטרך להציג

את החכנית.

השר ג. יעקבי:

אני רוצה לפתוח את הדברים שלי בכמה הערות ובאופן יותר מפורט, יציג את החכנית גם מנהל הרשות לתכנון כלכלי. עלי להעיר מראש, שאם הצעדים הכלכליים בחכנית הכלכלית המיידית, שתוצג מאוחר יותר בממשלה, אינה עולה בקנה אחד עם הקווים המוצגים בחכנית הרב-שנתית, לפי דעתי, הממשלה צריכה לגרום לכך, שיהיה מתאם ביניהם, כי לא יעלה על הדעת, שהממשלה תחליט החלטות בטווח הקצר והמידי, שהן סותרות או המגמות הרצויות למשק בטווח היותר ארוך ואני, כשלעצמי, נוטה להשוב, שאם מה שידוע לי על הצעדים הכלכליים המידיים, זה מה שיובא לממשלה - ואני מניח, שזה מה שיקרה - אין סתירה בין שתי החכניות הללו; ואילו הייתה סתירה, הייתי מציע להביא לידי מתאם ע"י בירור נוסף ומחודש של המערכות של שתי החכניות.

החכנית, שאנחנו מציגים היום, שהוכנה ע"י הרשות לתכנון כלכלי היא, כמוכן, על רקע הסכנות, שהמשק עומד בפניהן, אם תמשך המגמה הנוכחית במשק - והסכנות הן לא רק בחוץ הכלכלי, הן גם בתחום החברתי וגם בתחום המדיני, משוט שאחרי הכל, הכלכלה היא אמצעי להשגת מטרות אחרות - הכלכלה אינה מטרה בפני עצמה, היא בסך הכל אמצעי ואמצעי חשוב, כדי שיושגו המטרות האחרות.

החכנית הזאת היא חכנית, שהייתי מכנה אותה חכנית שיקום וצמיחה, כאשר המטרה המרכזית שלה היא, כנוכח, חידוש צמיחת המשק, תוך כדי שיפור מאזן התשלומים, אך כדי להגיע למימוש מגמה זאת, יש הכרח בשיקום המשק בטווח הקצר, כדי ליצור את הבסיס לחידוש הצמיחה הזאת, שאמורה להיות גם היסוד להקטנת התלות הכלכלית.

אחת מנקודות המוצא היא, שיש פתרון ויש דרך להבראת המשק הישראלי, אם יעשה מאמץ לאומי מקיף ואם תחקיים מדיניות מתוכננת ועקבית, כאשר המבחן המרכזי הוא מבחן הביצוע של ההחלטות שתקבל הממשלה.

אמנם, מדובר בתכנית המשק הלאומי לשנים 1990-1985, אך היעדים המוצגים בתכנית יוכלו להיות מושגים רק אם ההחלטות תחבלנה עכשו. אין מדובר בתכניתו, שלצורך הגשמתה, יש לקבל החלטות בעתיד לבוא, אלא המדובר בתכנית, שמציגה יעדים ומגמות התפתחות לטווח של 5 שנים, בענפי המשק כולם ובמשק בכללותו, אך כדי שהיעדים יושגו, יש לקבל את ההחלטות עכשו, על רקע החפיסה הפשוטה, שהעתיד בעצם מתחיל עכשו ולא מאוחר יותר.

נקודת המוצא השניה של התכנית היא, שהמצב הקשה, שהמשק נחון בו, אינו תוצאה של חולשת המשק הישראלי, אלא תוצאה של התפתחויות, הנובעות מסיבות אורות בעיקרן. במשק הישראלי קיים פוטנציאל ויתרונות יחסיים גדולים למדי ואני רק אזכיר בראשי פרקים 5 מהם: ראשית, השילוב מרחיק הלכת בשוק הבינלאומי ובמשק הבינלאומי - קרוב למחצית מהתפוקה הלאומית הגולמית שלנו מיוצאת כבר היום. שנית, הסכמי הסחר שיש לנו עם השוק האירופי המשותף ועם ארה"ב, כלומר עם שני הגושים הכלכליים, בעלי כוח הקניה הגדול ביותר הקיים בעולם, שיוצר יתרון יחסי מיוחד במינו למשק הישראלי, תוך שילוב אפשרי של שני ההסכמים הללו לצורך הפיכת ישראל לגשר לצרכי עיבוד מוצרים חצי מוגמרים. שלישית, המבנה המקצועי של כוח האדם במדינת ישראל ומוסדות המחקר, הפיתוח והידע. רביעית, איי צמיחה שקיימים כבר היום במשק הישראלי, כאשר קצב הצמיחה וגידול התפוקה שלהם הוא, יחסית, גדול יותר מהמוצע של המשק כולו והוא גם, יחסית, גבוה לקצבי צמיחה בעולם של תעשיות או ענפי משק מקבילים. יתרון חמישי הוא העם היהודי והפוטנציאל הטמון בו, הן בהקשר להיקף הנשאים שהוא מחזיק בידו והן בהקשר למעורבותו במשק הבינלאומי, ברמות הניהול וההנהגה שלו, ברמות היזמות שלו ובחומרי המוקר והפיתוח הטכנולוגי והמדעי.

התכנית היא בסיס למסגרת המדיניות, היא מציגה תפיסה כוללת, מגדירה יעדים ארוכי טווח, מציגה אמצעים המשלימים זה את זה להגשמת היעדים הללו והיא נועדה לסייע לניהול מדיניות במסגרת ריאלית, גם בטווח הקצר וגם בטווח הארוך יותר, כדי שהממשלה תוכל לקיים מדיניות עקבית וכדי שתעלה רמת הודאות והידיעה מראש של גורמי המשק, ענפי המשק ומגזרי המשק למה שצפוי למשק הישראלי במהלך הזמן, כדי שהגורמים הללו יוכלו להיערך מבעוד מועד להתפתחויות הצפויות.

יש גם הכרח להציג בפני הציבור - ואני מקווה, שהממשלה תעשה זאת, אולי בחוס הדיון המשולב היום - לאן מבקשים להגיע, מהם היעדים והכיוונים ושנית, איך מבקשים להגיע לאן שרוצים להגיע. אחד מהליקויים שהיו, לפי דעונו, בחקופה האחרונה, שלא היתה הרגשה לציבור, שיש תחושת כיוון, לאן מבקשים להגיע וכיצד מבקשים להגיע, לאן שרוצים להגיע. תחושת הכיוון הזאת היא הכרחית בעיקר במשטר דמוקרטי פתוח וגם אם מבקשים מהציבור מאמץ, קורבן, נטל וויתורים, הוא צריך לדעת מהו הטעם במאמץ הזה.

המגמה המרכזית של התכנית היא צמיחה, המכוונת כמעט כולה ליצוא. צמיחה כזאת היא מפתח להקטנת החלות החיצונית, כלומר, מפתח לשיפור מצב המדינה במט"ח, היא מפתח לשינוי מבנה המשק, היא מפתח במהלך הזמן גם לשיפור הרווחה האישית, רמת החיים ויכולת המשק לגייס משאבים לבטחון, לחינוך, לבריאות, לפיתוח ולתעסוקה מלאה והיא גם תנאי, בסופו של דבר, ליכולתה של המדינה לקלוט עולים ולקלוט את בני הארץ בתעסוקה הטבעית.

התנאי לאפשרות של מימוש מגמה זאת עכשו, בתנאים הקיימים במשק הישראלי, הוא ריסון הצריכה הציבורית והקטנת הגרעון בתקציב המדינה, גם כדי לבלום את האינפלציה וגם כדי לשפר את מצב המדינה במט"ח והעדפת מגזרי היצוא ומחליפי היבוא ע"י מדיניות מכוונת של הממשלה.

תנאים נוספים, שאנו מציגים אווה גם בצורה קונקרטית-כמותית בתכנית עצמה, הט: רפורמה כוללת בשיטת המיסוי בישראל, הסדרים חדשים לעידוד השקעות הון - בכלל זה בתחום של הצבת אפשרות של אלטרנטיבה בשיטת עידוד השקעות הון, שיטה של פטורים ממיסוי ושיטה של שימוש אלטרנטיבי בקרן ביטוח האבטלה. התנאי השלישי הוא פיתוח החינוך וההכשרה המדעית, הטכנולוגית וההנדסית, כדי להתמודד עם "צואר הבקבוק" לפיתוח המשק לעתיד, שהוא בעיקר בתחום מספר העובדים המיומנים בתחומי ההנדסה והטכנולוגיה וכן, שוויון חלוקת הנטל ותחושת שוויון חלוקת הנטל, שנובעת מניהול והגשמת המדיניות הכלכלית.

אני רוצה להוסיף עוד כמה הערות, שאמנם מוצגות בתכנית עצמה, אשר בשלחה מבעוד מועד לשרים. אני מקוה, שכולכם קראתם אותה בעיון, מראשית ועד כלה. אם לא קראתם אותה, תהיה לכם הזדמנות לקרוא אותה בעתיד הקרוב, בשעה שירד המתח הלאומי.

השר י. רבין:

יש סיכוי, שהמתח נעם ירד?

השר ג. יעקבי:

אמרת י זאת בלשון קצת הומוריסטית.

אני רוצה להזכיר רק כמה כיוונים כלליים, שאמנם מופיעים גם בפרק המסכם את התכנית. אנחנו משוכנעים, עפ"י מכלול הגורמים הקיימים היום במשק הישראלי וניתוחם באופן ריאלי, בהנחה שתתנהל המדיניות המומלצת כאן, על בסיס ארוך הטווח והמשלה תפיק ממנה לקחים ותקבל את ההחלטות הנדרשות המיידיות, כדי לשנות את המגמות במשק הישראלי, שאפשר להביא לידי הקטנת מצבת החוב החיצוני של המשק הישראלי, ע"י הקטנת הגרעון במאזן האזרחי, מ-3.4 מיליארד דולר ל-0.8 מיליארד דולר בסוף התקופה - או במלים אחרות, הגרעון במאזן האזרחי השוטף, שהיה בשנה שחלפה 1.6 מיליארד דולר יוכל להגיע לאפס גרעון כבר בשנת 1987 ולאפשר את הקטנת החוב החיצוני בתום תקופת התכנית.

היעד השני, שנראה לנו כיעד קריטי, הוא החזרת המשק לצמיחה. בשנה-שנה וחצי הקרובות יש הכרח בריסון הביקושים המקומיים. אין צורך לכווץ את המשק, אלא יש צורך לכוון את הצריכה הציבורית והפרטית ולאפשר את המשך גידול המשק אך ורק ליצוא והחלפת יבוא. לאחר התקופה הזאת, אפשר יהיה להביא להאצה מחודשת של הצמיחה עד לשיעור של 6% לשנה ב-1990.

היעד השלישי הוא ריסון האינפלציה, שהוא כמובן יכול להיות מושג אך ורק אם הביקושים המקומיים יקטנו, אם הגרעון בתקציב המדינה ירד גם ע"י גידול ההכנסות ואם, במקביל לכך, תוספת התפוקה כמעט כולה, אם לא כולה, תופנה לשוק החיצוני.

היעדים האלה יושגו, כמובן, אך ורק בעקבות אמצעי המדיניות, שחוקט המשלה בפועל ואנחנו חושבים, שהכיוונים הנדרשים, כדי שהיעדים הללו יושגו, הט: קודם כל, הקטנת התקציב האזרחי בשנהיים הקרובות; והקטנת הסכום של מוצרי היסוד, עד לרמה של 25% מהמחיר לצרכן במוצרים החיוניים ו-50% בתחבורה הציבורית; חיוב בתשלום חלקי תמורת שרותים ציבוריים; מכירת חלק מהחברות הממשלתיות ושיתוף הון פרטי וע"י כך, גיוס משאבים לצרכי פיתוח המשק והקטנת הגרעון של תקציב המדינה; הקטנת הצריכה הפרטית ע"י הורדה מאד מוגבלת של רמת החיים בשנהיים הקרובות, עד ל-3%-2% במוצע, לא יותר, כאשר השכבות הנמוכות בהכנסותן לא חפגענה; עידוד החסכון, שאנו רואים בו אלטרנטיבה גם לצריכה וממילא תרומה ישירה לבלימת האינפלציה, אנו רואים בו אלטרנטיבה להוצאה במס"ח, כי אם חסכון יורד או אינו חוזר, הוא פונה או אל צריכת מס"ח או אל צריכת מוצרים מקומיים ובכך הוא תורם בין להגברת האינפלציה ובין להחמרת מאזן התשלומים; הגדלת היצוא ע"י עליה ריאלית וחדרתית ברווחיות היצוא - אני לא מדבר על נקודת זמן נוכחית, אלא במהלך הזמן, כי יתכן שהיום, רווחיות היצוא נמצאת באיזון די מניח

את הדעת - ואת זאת אפשר להשיג ע"י התאמות בשער החליפין, במלים אחרות, האחדת שערים והתאמת שער החליפין לקצב האינפלציה והפחתת עלויות העבודה ע"י הקלות במיסוי במיגזר היצוא והיצור ועידוד השקעות במיגזרים מייצאים, ע"י גיוון סל ההטבות למשקיע וקיצור הליכי השקעות וכן מתן עדיפות להרחבת הכשרת עובדים בתחום המדעי והטכנולוגי, שהוא היום "צואר הבקבוק", לצרכי פיתוח המשק בעתיד.

מוצעים כאן כיוונים כלליים לרפורמה בשיטת המיסוי בישראל, חלק ממנה בא לכלל ביטוי בהמלצות החדשות של ועדת שטיינברג, שלא קראתי אותן עדיין, אך ממה שאני יודע, הן בהחלט בכיוון נכון, בהקשר של הצמדה ושיטה של שקל יציב לאורך זמן, כל עוד האינפלציה היא בשיעורים גבוהים יחסית. סיווג מחדש של איזורי הפיתוח, עפ"י סדר קדימויות אחד מן הקיים. כאמור, כל זה מותנה בהקטנת הגרעון בתקציב הממשלה.

בתכנית עצמה יש, כמוכן, פירוט רחב מאד ומלא מאד של המגמות הללו, לא רק ברמה של המשק הלאומי, אלא גם ברמה של מיגזרי המשק השונים וכן תחומי המדיניות הכלכלית השונים, בכלל זה מאזן התשלומים, תקציב המדינה, החסכון וכן, כאמור, ענפי המשק: התעשייה, החקלאות, התיירות, האנרגיה, הבריאות, החינוך, הבטחון והשלכות הגומלין ביניהם ונושאים אחרים, שמחייבים כולם מדיניות התואמת את היעדים המרכזיים ואת האמצעים הכלליים המוצגים ברמת המשק הלאומי.

התכנית כולה משולבת, יש בה מתאם פנימי והיא מאפשרת את השגת היעדים הללו, אם היא תתבצע באורח תקין, כוללני, תוך מעקב רצוף של המשרדים, על תחומי אחריותם ושל הממשלה כולה, על הפעולה המשולבת של כל הגורמים הללו יחד.

אני רוצה להעיר עוד שתי הערות טכניות. הערה ראשונה, התכנית הזאת הוכנה במאמץ מתמשך ובתנאים של אי ודאות גבוהים מאד במשק הישראלי, ע"י הרשות לתכנון כלכלי, כמוכן, בהנחיה הכללית שלי. התכנית הוכנה ע"י הרשות בדיסציפלינות מקצועיות ובגישה, שכולה בתחום של כללי המקצוע והיא נעשתה, במשך כל התקופה הזאת, בשיתוף פעולה די מלא עם רוב משרדי הממשלה; עט כמה מהם בשיתוף פעולה רצוף מאד ועם כמה אחרים, בשיתוף פעולה חלקי, אך עם כולם, במגע רצוף, תוך כדי העברת טיוטות של והצעות בתחומים שונים ליחידות התכנון, או ללשכות היעוץ הכלכלי השונות. התכנית, כפי שמוצגת כאן, היא לאחר בירורים מאד מפורטים עם משרדי הממשלה בכל תקופה של 4-5 חודשים ארוכים. מבחינה זו, היא תכנית מתואמת. יש בה נסיון, אולי אפילו יומרני בתנאי המשק הישראלי, לאחר 10 שנים, שבה לא היה נסיון של תכנית כוללת ארוכת-טווח, להציג מכלול רחב מאד בפני הממשלה, בפני הכנסה ובפני הציבור, כאשר התכלית העיקרית שלו היא קביעת מסגרת לניהול המדיניות הכלכלית-הלאומית שלנו וראית הדברים עפ"י חוק הכלים השלובים, לפחות בתחום הכלכלי. בתכנית זו יש גם נסיון להציג בפני הציבור את מגמות ההתפתחות ואח הטעם שיש במאמץ בטווח הקצר, כדי להשיג את היעדים ארוכי הטווח.

אני מבקש עכשו את ד"ר בן-ציון זילברפרב, מנהל הרשות, שהיה מופקד על הכנת התכנית הזאת, להציג אותה בפירוט יותר גדול.

השר א. שרון:

אני רוצה לומר משפט אחד, בקשר למה שאמרת, שהתכנית מתואמת עם משרדי הממשלה. אני רוצה להבהיר חד-משמעית, שהתכנית הזאת אינה על דעתי, מעולם איש לא דן על תכנית זו אחי ואני בהחלט חולק עליה.

השר ג. יעקבי:

עוד לפני שמציגים אותה? מטעמי נימוס, מנהל הרשות צריך להציג וחילה את התכנית.

השר א. שרון:

אינך יכול לבוא ולומר, שהתכנית היא על דעת כל המשרדים.

השר ג. יעקבי:

אני יכול לבוא ולומר כל מה שידוע לי. התכנית הועברה אליך, אישית, לפני 3 חודשים ונדונה עט אגף התכנון במשרדך.

השר א. שרון:

התכנית אינה על דעתי ואי אפשר לבוא ולומר כאן, שהתכנית היא על דעת המשרדים. אולי היא על דעת משרדים אחרים.

רה"מ ש. פרס:

אנו מביאים את התכנית לשיבת הממשלה, כדי שהשרים יוכלו לחוות דעתה.

השר ג. יעקבי:

כל השרים הנוגעים בדבר קיבלו את התכנית לפני 3 חודשים, להערותיהם. עובדי הרשות ישבו עם כל אגפי התכנון במשרדי הממשלה, לדיונים מפורטים.

ד"ר ב.צ. זילברפרב:

אני רוצה להתחיל במשפט אישי, אם תרשו לי. אני בדיוק היום מסיים את תפקידי כמנהל הרשות. הדברים לא תוכננו כך מראש, אבל אני חושב, שאין דרך יותר יפה למנהל הרשות מאשר ביום האחרון להציג תכנית, שהוא עבד עליה.

רה"מ ש. פרס:

המתכנן עשה את שלו, המתכנן יכול ללכת.

ד"ר ב.צ. זילברפרב:

כיוון שהשר נכנס לפירוט היעדים והאמצעים, אני רוצה לדבר יותר על האסטרטגיה, שהנחתה אותנו בתכנית הזאת.

השר ג. יעקבי:

אולי תדבר קצו על התיאום עם משרדי הממשלה.

ד"ר ב.צ. זילברפרב:

אעיר על כך בסוף.

השר מ. קצב:

יכול להיות שישבתם עם משרדי הממשלה.

השר ג. יעקבי:

אני לא ישבתי, יש לשכה מקצועית, שישבה עם כל אגפי התכנון של משרדי הממשלה.

השר מ. קצב:

אך אי אפשר לטעון, שזה על דעת משרדי הממשלה.

השר ג. יעקבי:

לא אמרתי, שהתכנית היא על דעת משרדי הממשלה.

השר מ. קצב:

נוצר כאן הרושם, כאילו התכנית היא על דעת משרדי

הממשלה.

השר ג. יעקבי:

לא נוצר רושם, על דברים שלא אמרתי. אמרתי אח הדברים במדויק לחלוטין ואני עומד מאחורי כל מלה שאמרתי, עפ"י מיטב המידע שקיבלתי ממנהל הרשות לתכנון כלכלי - ואני מאד סומך על אמינותו.

ד"ר ב.צ. זילברפרב:

אני רוצה להקדים ולומר - תכנית חמש-שנתית, במציאות הישראלית מסביב, לפעמים מעוררת הרמת גבות. יותר מאוחר נדון באמצעים, שהם מהיום למחר ולכן, בשאלת השאלה לשם מה צריך מסגרת רב-שנתית. אני חושב, ראשית, שמה שמספק את התכנית הזאת זו אמת מידה. מה שמוצע כאן הם קווי פעולה, שנוהגים לנו תוואי, שלאורכו סביר שהמשק ינוע, אם יאומצו קווי הפעולה האלה. אני חושב, שחשוב מאד שנוהגיה לנו איזו אמת מידה. החשיבות היא לא כל כך אם נצעד בדיוק על המסלול או לא, אלא בכך, שכשאנו לא עושים דברים, או עושים דברים אחרים, יהיה לנו קנה מידה להשוות את הדברים. זו החשיבות הראשונה. החשיבות השנייה היא, שיש בתכנית הזאת הרבה קווי פעולה עקרוניים, לאו דוקא ספציפיים, שחשוב שיהיה ברור לציבור מהם העקרונות ארוכי-הטווח, שמנחים את הממשלה במדיניות הכלכלית שלה ואז ממילא יש לנו כלים לגזור מהם אמצעים לטווח הקצר.

מדברים על תכניות. מי שיפתח את המילון יראה, שתכנית היא אוסף צעדים להשגת יעדים שהוגדרו מראש. העתונות מרבה להשתמש במלה תכנית, אך צריך להיות ברור לנו, שתכניות חייבת להוזהל מהגדרת יעדים ובתכנית מפרטים את האמצעים, שאחם מגיעים ליעדים אלה.

למעשה, בכל משק שנדבר בו, יש ארבעה יעדים כלכליים מרכזיים: יעד של מאזן חשלומים, יעד של יציבות מחירים, יעד של צמיחה כלכלית ויעד של תעסוקה מלאה. אלה הם ארבעה יעדים גלובליים, שהם משותפים לכל המשקים בעולם. הבעיה היא, שאין נוסחאות קסם ואין הוקוס פוקוס בכלכלה. הכלכלה היא מדע האומר, שלכל דבר יש מחיר וכשאתה נוקט באמצעים להשגת יעד מסוים, אתה משלם במחיר השגת יעד אחר. אם היה מטה קסם, שדרכו אפשר היה להשיג את כל ארבעת היעדים הללו, מזמן היינו משתמשים בו. לכן, כשאתה בא לגבש תכנית, אתה צריך להחליט, ראשית, מהו סדר העדיפות שלך מבחינת היעדים. אין ספק - ולא צריך להרבות כאן במלים - שהיעד המרכזי היום, משום שהוא היעד הקריטי מבחינת המשק הישראלי, הוא יעד מאזן התשלומים. אם חס וחלילה נקלע למשבר, אז זה יהיה בגלל בעיה ביעד זה. לכן, בראש סולם העדיפויות עומד היעד של צמצום הגרעון במאזן התשלומים. כשאנו מדברים על צמצום הגרעון כמאזן התשלומים, זה פונקציה של יבוא ויצוא ואז ברור, שיש לך שתי דרכים עקרוניות להשיג את הדברים בגדול: או שאתה מגדיל את היצוא, או שאתה מצמצם את היבוא. במשק הישראלי, למי שמדבר על תכנית ארוכת-טווח, צריך להיות ברור דבר אחד - צמצום היבוא אינו בא כחשבון מסיכה אחת פשוטה: כל יבוא מוצרי צריכה, אותו יבוא שאנו רואים אותו כחלק הלא חיוני של הזכרים, הוא בערך 8% מס"ה היבוא של מדינת ישראל.

(הנשך הדברים רשמה ל.ד.)
(עד כאן רשמה ז.ת. מכאן ל.ד.)

רה"מ ש. פרט:

אכל זה רק 1.200 מיליארד?

מר ב.צ. זילברפרב:

פחות. מיבוא הסחורות, בשנה שעברה, היו 650 מיליון דולר יבוא מוצרי צריכה. בשנה שעברה זה ירד.

רה"מ ש. פרס:

אם היבוא הוא 15 מיליארד, זה פחות מ-8%?

מר ב.צ. זילברברג:

אני מדבר על יבוא סחורות, רה"מ, מ-8 מיליארד, היו בערך 650 מיליון דולר בשנה שעברה. אנו מדינה שתלויה בחמרי גלם ורובו, או עיקרו של היבוא, 90% ממנו, זה יבוא תמרי גלם. לכן, יש דרך אחת להקטין יבוא - האטת פעילות כלכלית. אך זו יכולה להיות איסטרטגיה לטווח קצר; כשיש משבר אקוטי במאזן התשלומים, אז מאיטים פעילות לטווח הקצר. ברור, שזו לא יכולה להיות איסטרטגיה של תכנית ארוכת טווח. איסטרטגיה של מיתון והאטת פעילות, היא לא איסטרטגיה לטווח ארוך. לכן, הפתרון היחידי כדי להשיג את היעד הזה הוא הגדלת היצוא.

אם אנו מדברים על הטווח הארוך, אז ברור, שבטווח הארוך יש עוד יעד מרכזי אחד, והוא - חידוש הצמיחה במשק. כאשר אתה משלב את שני היעדים האלה, ממילא נגזרת האיסטרטגיה המרכזית של התכנית: צמיחה מוטת יצוא. הרצון להגיע לצמיחה, שמה שדוחף אותה אלה אותם סקטורים שמיצאים. זו האיסטרטגיה שכבטים התכנית. ואם אתה רוצה לדבר על חידוש הצמיחה במשק, שהוא מחייב השקעות, ממילא נגזר עוד יעד נוסף לטווח הקצר: רבותי, בשעורי אינפלציה של 400% לשנה, (או 300% לשנה - לצורך זה, זה לא משנה כלל) קשה מאוד לדבר על חידוש צמיחה. קשה מאוד לדבר על השקעות מסיביות. לכן נגזר היעד השלישי, שהוא שותף כיעד מרכזי בטווח הקצר והוא - ריסון האינפלציה.

זה סדר העדיפויות שמוגש במסמך שמוצג לפניכם.

אין זה זה מספיק שתכנית תפרט יעדים. אם היא תכנית, היא צריכה גם לחת יעדים כמותיים, כי להגיד שאנו רוצים שפור במאזן התשלומים, זה יפה מאוד, השאלה היא כמה? צריך לתת גם ביטוי כמותי לדברים. הדברים האלה מוצגים לפניכם. השר עמד עליהם בקצרה קודם לכן, בפרק המבוא והסיכום: בשיפור מאזן התשלומים, אנו רוצים להגיע לגרעון של 800 מיליון דולר כסוף העשור. בהקשר לזה, אני רוצה לומר, שיש לנו, זרימה חד-צדדית של כ-1 - 1.5 מיליארד דולר לשנה פנימה, שכנגדה יש החייבות לחו"ל - מה שאנו קוראים "העברות חד-צדדיות", כך שגרעון של 800 מיליון דולר הוא גרעון שממומן ממקורות יציבים ועוד נשאר עודף.

אולי פה אוסיף עוד מילה - אנו הצבנו לעצמנו בתחילה יעד יותר אופטימי, אלא שהתברר לנו - וזה מה שמאפיין את התכנית, שהיא לא רק תכנית מקרו, יש בה שילוב שתי-וערב והדברים נבדקו לאור אילוצי הענפים השונים במשק - שהאילוצים, בפרט בנושא של כח-אדם טכנולוגי לא מאפשרים להשיג יעדים מעבר לזה. אם תרצו, זה היעד המקסימלי שאנו יכולים להשיג באילוצים הקיימים. יעד זה, שהוא היעד הראשון, מתבסא בעמ' 21 שבתכנית. הוא יביא אותנו לכך, שהחוב החיצוני של מדינת ישראל, במונחים של שנות יצוא - אם בשנת 1985 אנו צריכים, לערך 2.3 שנות יצוא כדי לממן את מצבת החוב של המדינה, אם נגשים את התכנית, ב-1990, החוב החיצוני יהיה שווה לשנת יצוא אחת של המשק הישראלי.

כאשר אנו מדברים על היעד השני, יעד הצמיחה, אנו מדברים על כך, שלאחר שנתיים של ריסון, או של האטה ב-6-1985, בחקופה של 90-1987 נגיע ל-5.5% צמיחה במשק, גידול של התוצר במשק. אני רוצה להוסיף כמה מילים על היעד הזה: מי שקורא את ההסטוריה של מדינת-ישראל יודע, שהיינו רגילים לשעורי צמיחה של 2 ספרות - 9% - 10%, אך כשאנו באים ושמים על השולחן תכנית, שאני חושב, שהיא מאוד אופטימית ומדברים על 5.5%, שווה שנתיים בשתי מילים למה שקרה. מה שקרה כאן זה אוסף דברים שהוא יחודי למשק הישראלי ואוסף דברים שהוא אוניברסלי. אנו צריכים לזכור שבכל המדינות, בכל העולם, שעורי הצמיחה שמתוכננים וחזויים עד סוף העשור הם לא שעורי הצמיחה שידענו בעבר. טלגרפית, אני רוצה למנות 5 סיבות לגבי המשק הישראלי, מדוע אנו חושבים שאי אפשר להזור

לשעורי צמיחה של 10% כמו פעם:

א. צמצום העליה בקצב גידול האוכלוסיה - היא היחה פעם גדולה מאוד והיום אנו בקצב של 1.7% לשנה.

ב. סיום תהליך קליטת העליה של שנות החמישים והשישים, שהיה מלווה בגידול עצום בפריון.

ג. שני משברי האנרגיה ומה שהט עשו לנו ולעולם כולו.

ד. שני גורמים, שאנו נקווה מאוד שהם זמניים, שגרמו להאטת הצמיחה - האחד, מדיניות של "STOP, GO" - כשהמשק נכנס לבעיה במאזן התשלומים, מפעילים בלמים. כאשר הוא יוצא מהבעיה, מתחילה שוב מדיניות של צמיחה. כששוב נכנסים לבעיה במאזן התשלומים, שוב עוצרים את הכלמים. המדיניות הזו של: "STOP, GO" מפריעה לצמיחה. וכן, האינפלציה עם כל ההשפעות שיש לה.

כדי שנקבל את הפרספקטיבה האמיתית אני רוצה לומר, כי כשהתכנית הזאת מדברת על גידול של 5.5% לשנה, מדינות העולם המתועשות מדברות על 2.5% לשנה. כלומר, אם נצליח להשיג את היעד הזה, זה יהיה הישג יוצא מן הכלל, כי מדובר פה על שעור צמיחה שווה כפול ואולי קצת יותר מאשר קצב הצמיחה של המדינות המתועשות. יפן, שהיתה מתחרה בנו בקצבי הצמיחה שלנו של שתי ספרות, גם היום צומחת בקצב של 6%, כך שלמי זה נראה, בתחילה, כיעד מאוד-מאוד נמוך - זה יעד מאוד-מאוד אופטימי.

היעד השלישי הוא ריסון האינפלציה ואני חושב, שבמשך היום נעסוק כאן בתכנית, שבין השאר, נועדה לתרום הרבה ליעד הזה.

כמדיניות כללית (אני לא רוצה לחזור על דברים שנאמרו קודם) האינסטרטגיה היא - צמיחה מוטת יצוא. אם רוצים להגדיל את חלק היצוא בעוגה הלאומית יש דרך אחת - מישהו אחר חייב לזוותר על החלק שלו. לכן, אין ברירה. זה מה שעומד ביסוד התכנית: צמצום משקלו של החלק הציבורי, הממשלה, הצריכה הציבורית וצמצום הצריכה הפרטית.

אנו מדברים על שנתיים. איננו מאמינים, שאפשר להוריד רמת חיים לאורך זמן ממושך. היתה לנו ירידה ברמת החיים ב-1984. אם נצליח להקטין אותה ולוא במעט, ב-1985-6, אני תושב, שזה יהיה הישג יוצא מן הכלל, בתחום האפשרויות הסבירות. מ-1987 והלאה, כשהמשק יחזור לצמיחה, אנו בפרוש נדבר על העלאת רמת החיים מחדש ב-2.3% לשנה.

עוד מילה על היצוא. דרך הסקירה הזו אני רוצה להזיח את הדברים, שפעם היה מקובל לחשוב עליהם כך, אך הם לא קיימים יותר. בתקופה מסוימת, היתה גישה במשק הישראלי, שנקראה: גישת הארץ הקטנה - "אנו ארץ קטנה ואין לנו שום בעיה לדחוף כל כמות של טחורות במשק העולמי, בגלל שאנו קטנים...". נוצרה אז איזו אשליה, שהמשק הישראלי, בהיותו קטן, מכודד ממה שקורה בעולט. אני חושב, שהיום ברור לכולם, שעם כל היותנו קטנים, אנו מושפעים מאוד ממה שקורה בעולם סביבנו. אנו משק שמייצא 45% מהחפוקה שלו, לכן כשיש מיתון בפעילות העולמית זה משפיע עלינו. אז יש גרסאות, לפעמים, שכל מה שאנו צריכים זה להוסיף עוד X פועלים פה ושם והיצוא יוכפל, אך זה לא כך, כי זו גם פונקציה של הביקוש בארצות האחרות וזו פונקציה של כושר התחרות שלנו. לכן, אם אנו רוצים להגדיל את היצוא, זה יתכן רק בשתי זרכים: א) שאנו מוותרים על הביקושים בשוק המקומי ויוצרים לחץ על היצרנים לדחוף את היצור החוצה. ב) דרך ריווחיות היצוא. על שני הדברים האלה התעכב כבר השר, קודם לכן.

אגב, אחת הסיבות לכך, שאנו חושבים, ששנת 1986 עדיין תהיה שנה קשה, היא משום שצפוי מיתון בשוק העולמי בשנה זו ואי אפשר להתעלם ממנו, כאשר בונים תכנית רב-שנתית, כי הדברים ישפיעו.

אני רוצה לומר עוד מילה אחת בתחום ההשקעות - אחד הדברים, שלדעתי, הוא בעל חשיבות עליונה בתחום עידוד ההשקעות, הוא החזרת היציבות למערכת העסקית. ב-4 השנים האחרונות החלפנו 4 חוקי מס שונים ביחס למיסוי חברות. אני רוצה לומר, שעם כל המחשבות שיש לנו מהי הצעת המס הנכונה או העדיפה, אני רוצה פחות חשיבות לסוג המיסוי שיוטל על החברות ויותר לכך, שסוג המס שיאושר יהיה תקף עד 1990, כדי שקהילית העסקים תדע מהם הכלים שבהם היא צריכה לעבוד.

סגן רה"מ י. נבון:

אתה מתכוון, שהוא לא ישתנה בגודלו?

מר ב.צ. זילברפרב:

לא בגודלו, אלא מבחינת החוק, מבחינת התנאים, במהותו. לא תיקון א', ב' ו-ג', אלא שתהיה סביבה שבה הם ידעו, שאלה החוקים שאיתם הם עובדים עד 1990 והם יכולים לתכנן לעצמם את האיסטרטגיה המשקית שלהם במישור המיקרו.

אם נעשה את הדברים האלה, שמפורטים כאן בתכנית, נוכל להשיג את הדברים המפורטים לפניכם בעמוד 6: תוצר שגדל ב-5.5% לשנה בין 1987 ל-1990. השקעות שגדלות ב-9.5%. יצור שגדל בכ-10% ותפוקה תעשייתית שגדלה ב-7% לשנה.

אני רוצה לסיים כאן. אני חושב, שאני עומד במגבלת הזמן שהוקצבה לי. לפי בקשת השר, אני רוצה לומר משהו על תהליך העבודה - ראשית, כפי שתראו, כל פרק בתכנית נותן סקירה של 10 השנים האחרונות - כי אנו מאמינים, שמתוך ראייה מה שקרה בעשור האחרון, קל יותר להבין מה שצריך לקרות ב-5 - 6 השנים הבאות.

בתהליך העבודה, עד כמה שיכולנו, נעזרנו, תאמנו והתייעצנו עם הגופים המתכננים במשרדים השונים. איני רוצה להיות קונקרטי, אבל, לפחות בתשובה לשתי הערות שהושמעו כאן - האנשים ברשות לתכנון כלכלי ישבו עם אנשי המרכז לתכנון תעשייתי במשרד המסחר-והתעשייה. האנשים בתחום הרווחה ישבו עם אנשי המוסד לביטוח לאומי. אני אפילו יכול לומר, שחלק מהדברים בפרק תוקנו בעקבות הדיונים עם אנשי הביטוח הלאומי. יחד עם זאת, אני רוצה לומר חד-משמעית, כי הדברים שמוצגים בתכנית הם כפי שהם נתפסים על ידינו ולא בהכרח זהים למה שאומרים המשרדים. אני אומר זאת במפורש. בכמה מקומות, הסתייגות המשרדים אפילו מצוינת. בהחלט היה תהליך של הדברות, של היזון חוזר, של נסיון להבין את עמדה המשרדים ומה מניע אותם ואח"כ נכתבה התכנית. תודה רבה.

השר ג. יעקבי:

בנוסף למה שאמר בנצי, לפני 3 חדשים העברתי לכל השרים הנוגעים בדבר את פרק הטיטה הנוגע למשרד וביקשתי הערות. מכמה שרים קיבלנו הערות בכתב. כמה שרים ביקשו להפגש ונפגשנו איתם. אך כאמור, כל מה שמוצג כאן, זה לאחר הדברות עם המשרדים, אבל על דעת הרשות לתכנון כלכלי במשרד הכלכלה והתכנון, שנושאת באחריות מקצועית מלאה לכל מה שמוצג כאן והאחריות המיניסטריאלית שלי.

שנית, בהזדמנות זאת, חשבתי לעשות זאת בתום הדיון, אבל מאחר וד"ר זילברפרב הזכיר את העובדה שהוא עוזב את עבודתו הנוכחית - הוא שימש מנהל הרשות לתכנון כלכלי ב-3 השנים האחרונות. הוא עבד בתנאים קשים מאוד מבחינת המערכת שעליה הוא הופקד. הוא מילא את תפקידו בהצלחה רבה והביא

11.15.11

07. תכנית-חירוט לייצוב המשק

(דברים שנאמרו על נקציב-הבטחון - הממשלה בשבתה כועדת שרים לעניני בטחון)

רה"מ ש. פרס:

אני מבקש את חשומת לבכם. עובדי המדינה יהיו בוחים בשלב הפתיחה. אנחנו הזמנו גם את פרופ' מיכאל ברונר ופרופ' איתן ברגלס, שיציגו את הענין. כאשר יתחיל הדיון, אבקש את סליחת עובדי המדינה. אני חושב, שהדיון בחון הממשלה יהיה סגור בפניהם, פרט למנכ"ל משרד האוצר, שחייב להיות נוכח ומי ששר האוצר יחליט, שהוא צריך להיות וכן שני הפרופסורים. אני גם רוצה להודות למיכאל ולאיתן על התנדבותם והשתתפותם בעיבוד התכנית הזאת.

אני רוצה לפתוח בכמה משפטים.

סגן רה"מ ד. לוי:

יש דבר שהוא בגדר הפרה של כל הכללים. בטרם השרים קיבלו מידע או אינפורמציה על התכנית, הדברית דלפו. אני חושש מאד, שזו לא רק דליפה או הדלפה. אני חייב לומר לך, שעכשו שמעתי מעתונאים, בכניסתי לכאן, שהיה עכשו חדרון; הוה אומר, שהציבור והעתונאים יודעים פרטים לפני שהם הובאו בפני הממשלה. זה דבר, שעומד בסתירה לכל כללי האחריות והאפשרות לדון במה שמוצע לממשלה. אני מוחה על הגישה הזאת.

רה"מ ש. פרס:

גם אני מצטער על ההדלפות. אך היות ודלפו דברים לא נכונים, לא היה מנוס אלא להעמיד דברים על דיוקם.

לגופו של ענין, אני רוצה להגיד לחברי הממשלה נוסף דברים בקיצור נמרץ. אחת מהשתיים, או שהמשק עומד לפני התמוטטות, או שהמשק אינו עומד לפני התמוטטות. אם המשק אינו עומד לפני התמוטטות, אני לא חושב שצריך את התכנית הזאת. זו אינה תכנית, שגורמת סיכוק למישהו. אם המשק עומד לפני התמוטטות, צריך להחליט היום ועכשו. לפי דעתי, זו בעיה.

כאחד מוואנשים התומכים בתכנית, אני רוצה לומר, שאני לא זומך מפני שזו תכנית נהדדת, אני תומך מפני שאני משוכנע, שהאלטרנטיבה היא נוראה. כלומר, אם ישראל חשאר כפי שהמומחים אומרים, ללא מטבע זר בכלל ואם האינפלציה תגאה ותעלה לאלף-אלפיים אחוזים, אז לשכר ולכל הקצבאות אין יותר משמעות - הם יורדים לטמיון. ניסינו לטפל בנושאים האלה באופן הדרגתי, בתצלחה חלקית. יכול להיות, שמנעבו הדרדדות בשמונה חודשים. עפ"י אופיי ועפ"י השקפתי,

אני בודאי לא נחלה מהאמצעים, שאנו עומדים לנקוט בהם, אך אם גם מזכיר ההסתדרות אומר, שאנו עומדים ערב יום כיפורים כלכלי - ואני מצטט אותו - אז אילו אני ידעתי, ערב יום הכיפורים, שהולך להיות יום כיפורים, הייתי עושה כל מה שאני יכול, כדי למנוע זאת.

בתכנית הזאת יש הימור גדול וכמו כל הימור, הוא עלול לא לתלכח; אך אם הוא יצליח, הוא עשוי להביא להורדת האינפלציה לרמה מאד נמוכה, שלא ידענו כמותה שנים רבות, של סיפרה אחת; הוא עשוי להציל את מצב מט"ח, הוא עשוי לערוך מפנה במשק, ע"י שינוי מהפכני בשוק ההון של ישראל. במקום שהדולרים יהיו מונחים במגירות של הבנקים, הם יופנו לצמיחה ולהשקעה במשק.

הפעם לא מדובר בצרור גזירות, אלא מדובר בתכנית כוללת, שצריכה להמשך על פני שנה, שיש בה צ'חודשי חירום. שלושת חודשי החירום מתבקשים ממצב המשק. כי אם לא ננקוט באמצעי החירום, אין תכנית ואנו נגרר הלאה למה שהיה.

כולנו נציגי מפלגות, כולנו גם אזרחים וכולנו גם שרים. יש גבול איך ממשלה יכולה לחפד. מה שלא נראה לי ולא מקובל בשום משטר פרלמנטרי הוא, ששרים ישבו בממשלה ויתנגדו לפעולותיה. אחת מהשחיים, או שמקבלים את התכנית - ואז זה מחייב את כולם - ומי שלא יכול לקבל את התכנית, מוטרח להטיק מסקנות. אנחנו לא יכולים להמשך בדמורליזציה כללית במשק. זה עומד בביגוד לכללי משחק פרלמנטריים.

הש. מ. קצב:

מה פירוש אחת מן השתיים? התכנית הזאת היא כזה וראה וקדש? אסור להכניס בה שינויים?

רה"מ ש. פרס:

אני מדבר על תכנית, שתתקבל ע"י הממשלה. בודאי שאפשר להכניס בה שינויים, בשביל זה אנו דנים בה. זו לא מצות אנשים מלומדה, אך אחרי שהממשלה תחליט, אם יהיה שר אחד, החושב שלא יוכל להיות עם זה, או לא יכול לתמוך בזה, לפי דעתי, היושר האינטלקטואלי והחובה הפרלמנטרית שלו היא להפטר מהממשלה. מה שלא נראה לי הוא, שהממשלה תחליט, שרים יצאו לטלויזיה ויגידו, שהתכנית הזאת לא שווה שום דבר. יש גבול גם עד כמה שרים יכולים לבזות את ממשלתם. אין דבר כזה בשום מקום בעולם. בעולם גם מתפסדים - וזה לא אסון. על כן, היום צריך להחליט. ישיבת הממשלה תמשך עד שתיפול חלטה. אני כאופן אישי אבקש את סליחת הממשלה, כי בשעה ט"ט אצא לעוד שיחה אחת עם מזכיר ההסתדרות, כי הוא צריך לשאת בהרבה מאד חובות. אני מעריך, שהישיבה תמשך עד הבוקר, ללא הפסקה. בקשתי לשרים, לא לתת ראיונות תוך כדי ישיבת הממשלה - לא נשמע סיבר הזה. אין יוצאים באמצע ומעניקים ראיונות לטלויזיה ולרדיו. זה גורם לדמורליזציה. יש גם חובה ממלכתית. שר זה גם חובות, לא רק זכויות.

אלה הדברים, שרציתי להגיד בפתח התכנית. בודאי יהיה לי להוסיף תוך כדי הדיון. אבקש את שר האוצר להציג את התכנית.

הש. י. רבין:

הייתי גם מבקש משר האוצר להגיד מה מתוך הקיצוץ שסוכם עליו בשעתו בוצע, מי כיצע ומי לא כיצע.

הש. י. מורעי:

ימטר כאן דו"ח. יוצג מה הפיגורים של הקיצוץ הראשון, מה מוצע להוסיף עליו ואם יש תחליף, יוצע תחליף.

אני מבקש לומר, שבמשרד האוצר, במרוצת השנים, במיוחד במרוצת החודשים האחרונים, נבדקו תכניות מחכניות שונות. חלקן היו עם עיקר הקוביות המצויות כאן, בתוספת וברח סר. אבל גם נבדקו תכניות, שנקחה המוצא שלהן שונה לחלוטין. למשל, אפשרות של הצמדה לעוגן קבוע, כמו הסלע, הטל וכו'.

הגענו למסקנה, גם בהתייעצויות פנימיות וגם בהתייעצויות תיצוביות - והיו הפעם התייעצויות בתחום העיוני בלי סוף, חדשים על גבי חודשים, כל רעיון שנשלף או מחשבה שבאה נבדקה, בדרך כלל יחד עם המציע וסובן, שהפרופסורה הישראלית גילתה פעילות מיוחדת, אבל גם אנשי עסקים וגם פשוטי בני אדם הציעו הצעות מהצעות שונות. כל ההצעות האלה נבדקו והפרודוקט המובא לפניכם אינו יצירה של הדג האחרון, אלא הוא יצירה, שאנו החילוננו בה באופן אינטנסיבי ביום הבחירות להסתדרות. אז ישבנו בפעם הראשונה, על תכנית שהחלילה להתגבש ומאז ישבנו עשרות, אם לא מאות רבות על שעות, ביום ובלילה.

אני צריך לומר דבר שני - בכל התכניות שהועלו, המוקד של התכניות הוא קיצוץ הוצאות הממשלה. כל תכנית, שענינה יהיה אשר יהיה ויהיו בה הקוביות אשר יהיו, הקיצוץ בהוצאות הממשלה הוא מרכז התכנית. אני גכון עכשו לומר, שאילו הממשלה היתה יכולה לקצץ בהוצאותיה יותר, יכולנו להחמיר פחות במרכיבים האחרים של התכנית.

סגן רה"מ ד. לוי:

ענין יצוב המטבע ירד לגמרי, או שזה חלק בדרך אל

אוהו יעד?

השר י. מודעי:

אני השתמשתי במלה עיגון המטבע.

סגן רה"מ ד. לוי:

אני שואל, האם נושא זה ירד לחלוטין?

השר י. מודעי:

להיפך - זו התכנית ליצוב המטבע. ברגע שאין אינפלציה, או שהאינפלציה היא בשיעורים נמוכים, המטבע שלך הוא המטבע היציב.

סגן רה"מ ד. לוי:

כלומר, לא תהיה הצעה אחרת?

השר י. מודעי:

למשרד האוצר לא תהיה הצעה אחרת.

רה"מ ש. פרס:

אני מבין, שיצוב המטבע זה ביסודי די כולל. המטבע זה ענין של אינפלציה. מטרת התכנית, עד כמה שהבנתי, כעבור 3 חודשים להביא לאינפלציה נורמלית, כלומר, 1%-3% לחודש.

השר מ. ארנס:

זו אינפלציה נורמלית? זה 6% לשנה.

רה"מ ש. פרס:

זה יהיה מצב המטבע. המטבע זה לא שט, זה תוכן. בתוכן מדובר על 3%-4% ולא לעלות יותר. אחר כך, אם נוכל לרדת עוד, מה טוב.

השר י. מודעי:

בשאלות ובחשובות האלה עלתה הנקודה הבאה, שרצייתי לדבר עליה והיא - כל הבסיונות שלנו לייצב את המטבע שלנו, לא על רגליו של מטבע אחר או של מטבעות, שהיו הדרגתיים, לא הצליחו, לא בעבר הרחוק ולא בעבר הקרוב, לא בעסקת חבילה א' ולא בעסקות חבילה, שבאו אחריה, כי לענין הזה יש $\text{US\$}$, אתה לא יכול לעשות בתחום אחד, בלי שתצטרך לשלם בתחום האחר. לנו יש שתי בעיות מרכזיות, לא אחת - יש לנו בעית האינפלציה, שהיא אקוטית מאוד ויש לנו גם בעית מאזן החשלומים והרזרבה במט"ח. היום הוא היום האחרון של החודש וצריך לדעת, שבחודש הזה נהיה מתחת למה שהגדדנו, במשך די הרבה זמן, "הקו האדום". אני מקוה, שלא נהיה רחוק מתחתיו, אבל כבר נהיה מתחתיו. לכן, התכנית המוצעת כאן נוגעת, בעצם, בכל המרכיבים של משק בכלל ושל המשק הישראלי הספציפי בפרט ויש בה נגיעות וגם תשובות, כחלקים השונים שמהם בנוי המשק, גם בתחום המיסוי, גם בתחום השטר, גם בתחום המזינים, גם בתחום המוניטרי, גם בתחום תקציב המדינה.

אם התכנית הזאת חשמה, כפי שהיא מוצעת כאן, לדעת כל המומחים, אנחנו יכולים להשיג את היעדים שלה, כפי שנקבעו כאן. הנקודה היא, כמובן, האם אנו יכולים לקבל חכנית, אם נקבל אותה, ולעמוד מאחוריה בביצוע. אני מדבר לא רק בתחום של הביצוע בקיצוץ התקציב במשרדים ובפונקציות השונות, אלא אני מדבר גם בתחום המעבלות האחרות, שאנחנו נטיל.

התכנית הזאת מבקשת להיות מיושמת בחלק הראשון שלה בתקופת החרוט ע"י תקנות שעת-חרום, כי יש בה מהלכים, שאותה לא יכול להודיע עליהם ולהתחיל רק אז בתהליכי חקיקה. אין גם שום טעם להתחיל בחלק מהמהלכים האלה. ניסינו, למשל, בקיצוץ בתקציב המדינה, מבלי לפעול בתחומים האחרים והתוצאות לא היו טובות, לא אצלנו ולא במקומות אחרים, שברם ניסו את הדבר הזה.

ברור, ששימוש בתקנות-חרום לאמצעים כלכליים, בתחומים השונים, שהם בדרך כלל תחומים של הסכמים, זה ענין מרחיק לכת, אך זה נובע רק מהנחה, שמצבו של המשק קשה. אם מצבו של המשק לא היה קשה, יכול להיות, שלא היה מקום אפילו לחשוב ובודאי לא להציע להשתמש בתקנות-חרום.

מה שהייתי מבקש מהיושבים סביב השולחן הוא לאפשר לנו להציג את המלול על פרטיו ולהתיר, קודם כל, מהכוללניות של התכנית ומהיעדים שלה ועפ"י הפרטים להעריך את הסיכויים להשגת היעדים, כפי שאנחנו וצבנו לנו אותם.

(המשך הדברים רשמה ל.ד.).
(עד כאן רשמה ז.ת. מכאן ל.ד.).

הייתי אומר, שאם לשני אלה החשובה היא חיובית, התכנית צריכה להתקבל. אם לשני אלה התשובה היא שלילית, אז תעמוד השאלה, האם אפשר לחזות את קבלת החלטה מהיום למועד מאוחר יותר. יכול להיות שיש תשובות אחרות לתכנית הזאת. אבל, במצב הנתון, לפי הערכות שלנו, גם מבחינת המצב הכללי, גם מבחינת היעדים של התכנית הזאת, גם מבחינת סיכויי השגת היעדים האלה, זו התכנית שצריכה להתקבל.

אני אומר דבר נוסף - במרוצת 3 החודשים שאנו יושבים סביב השולחן הזה, לא פעם, עלתה השאלה - איפה וכן כוללת? נדמה לי, שהתכנית המונחת היום, שיכולה היתה לנמשך דברים בצורה קלה יותר, כי היא וד-צדדית, היא תכנית כוללת, שלא השמיטה שום מרכיב מרכזי מהמרכיבים שאפשר להשתמש בהם.

אני מכקש מפרופ' ברונר.

השר י. רבין:

אולי אפשר להבהיר מה קרוי לתקציב ב-3 החדשים?

השר י. מודעי:

במרוצת ההצגה כאן יציגו את הנושא הזה, בלי שום

ספק.

פרופ' מ. ברונר:

אני רוצה, קודם כל, לפתוח ולומר, שכאשר עמיתי איתן ברגלס ואני נתבקשנו להשחתף בישיבת ממשלה טמוך לכניסת הממשלה לתפקידה - איני זוכר מתי בדיוק זה היה, בראה היה באותה העת, שיש איזה שהן דרגות חופש לבחירת הפתרון לבעיות המרכזיות של המשק. למשל, עדיין היה ויכוח, האט תיתכן שיטה הדרגתית, או צריך לעשות זאת במהלך אחד, דרסטי. מה שאני רוצה לומר כעת, במהלך הדברים, שנראה לנו, שהיום אנו בשעה ה-12.00.

השר י. רבין:

מדוע?

פרופ' מ. ברונר:

אני אסביר. גם מבחינת דחיפות הפעולה, בלומר, אין זמן לחכות, וגם מבחינת אופי המהלך המהבקש.

ברשותכם, אתן מחדש איזו שהיא הערכת מצב של המשק היום. אומר משהו על נסיונות לפתור את הבעיות של המשק, שהיו עד עכשיו ואח"כ אדבר על העקרונות שצריכים להנחות חכנית כוללת. לגבי הצגת התכנית עצמה, אעביר את רשות הדיבור לעמנואל, כי זו התכנית שלו.

מה שנאמר פה, זה שהאיום על מצבה הכלכלי - משקי של המדינה הוא חמור מהאיומים הצבאיים. האיומים הם: (1) שעורי האינפלציה. (2) מצב מאזן התשלומים שמחבטא בירידת יתרות. (3) וזה קשור בכך: הגרעון בתקציב והמדינה, גודל החוב הפנימי והחיצוני והשפל בצמיחה.

אפתח, קודם כל, באינפלציה. שני האיומים המרכזיים, שאלה גם שתי הבעיות שהתכנית בועדה לטפל בהן, זו בעית האינפלציה ובעית מאזן התשלומים. שוב, רק כדי לרענן את הזכרון, יש פה מסלול של קצב האינפלציה מאז 1979 ועד היום. כדאי להזכיר, מזה 6 שנים.

סגן רה"מ י. נבון:

מה כתוב למעלה, בכותרת?

פרופ' מ. ברונר:

"מדד המחירים לצרכן, שיעור שינוי רבעוני, אחוזים, במונחים שנתיים." כלומר, זו אינפלציה שנתי מול רביע.

אני רוצה להזכיר, שבמהלך של כ-4 שנים - 1979-1983, היינו מצויים בקצב אינפלציה של בערך 130% לשנה, 7% לחודש, ולקראת סוף 1983, קפץ קצב האינפלציה, עלה לגבהים האלה ורק לאחרונה היתה התמתנות מסוימת. בחדשים האחרונים, אנו שוב במהלך של האצה באינפלציה. הדבר הזה יתבהר מהשקף הבא, שהוא שקף של האינפלציה החדשית. כאן רואים את האינפלציה במונחים של קצב חדשי.

סגן רה"מ ד. לוי:

האינפלציה ב-1983 החלה מאוקטובר?

פרופ' ט. ברונר:

כן, עט משבר המניות, הציפיות לפיחות - הפיחות שנכפה על המשק, בין אם רצה ובין שכפו עליו עד שאמר - רוצה אני. היה פיחות גדול שהקפיץ את המחירים ומאז, לא רק רמת המחירים קפצה, אלא האינפלציה קפצה - ואני אומר משהו על התהליך שגרם לדבר הזה אח"כ.

מאז כניסת הממשלה, אנו יודעים, שבחדשים הראשונים, לאחר הפיחות ההתחלתי וקיצוץ הסובסידיות, היתה האצה. לאחר מכן, עיסקת חבילה א', באופן זמני, הצליחה להוריד בצורה חדה מאוד את קצב האינפלציה, לסדר גודל של כ-4% ומאז, אנו מצויים שוב בתהליך של האצה - באפריל, מאי, יוני, קרוב לודאי, יהיה סדר גודל של 18%, כפי שזה צפוי היום. כלומר, אנו שוב במסלול של אינפלציה נואד מהירה.

יש דבר אחד, שאני רוצה שתזכרו מהשקף הזה והוא לקח חיובי מצעד שהממשלה נקטה בו - הסכם חבילה א'. הסכם חבילה א' הוכיח, שאפשר, בתנאים מסוימים, להוריד את קצב האינפלציה במהירות, בערך מ-24% לחודש, למשהו כמו 4% לחודש. מדוע זה לקח חשוב? כיוון שהמסלול של קצב האינפלציה, שהייתי אומר, שהתכנית הזו עשויה להביא אליו, אם היא תצליח, הוא, שאמנם, בהתחלה, בגלל הצעדים הננקטים בהכרח, קצב עליית המחירים ביולי עדיין יהיה גבוה - הוא יכול להיות בסדר גודל דומה למה שהיה באוקטובר, אבל הוא עשוי לרדת במהירות כפי שירד בעיסקת חבילה א'. התכנית הזו צריכה להבטיח, שהדברים שלא היו קיימים בעיסקת חבילה א', כמו: אי ריסון תקציב, אי ריסון גדלים שונים במשק, כמו שער החליפין, כי נמשך תהליך הפיחותים על פני עיסקת החבילה, מיתון האשראי במשק וכו' - התכנית באה להבטיח, בעצם, ששוב נקבל תופעה כזו של ירידה מהירה והתייצבות. זה האיום הראשון בנושא האינפלציה.

הנושא הבא - מאזן התשלומים. אני מדגיש שזה במונחים של עודף יבוא, כלומר, ההפרש בין מה שאנו קונים מחו"ל לעומת מה שאנו מוכרים, במיליוני דולרים.

השר מ. ארנס:

סליחה, ברצוני לשאול שאלה - האם הקפיצה חזרה אחרי עיסקת חבילה א', באה כתוצאה מהריסון התקציבי של הממשלה?

פרופ' מ. ברונר:

הקפיצה אחרי עיסקת חבילה א' - זה נושא שאכנס אליו אח"כ - יש סיבה מיידית ויש סיבה בסיסית. סיבה בסיסית לאינפלציה גבוהה היא קיומו של גרעון גבוה בתקציב. זה נושא שאני מוכן להכנס אליו לעומק, כי אני יודע, שהוא בויכוח. יש סיבה ספציפית לקפיצה כאינפלציה בחודש מסוים, שהיא תוצאה של פעולה ממשלה בחודש מסוים - קיצוץ סובסידיות, פיחות - אלה דברים שמקפיצים את רמת המחירים. מה שגורם לכך שהאינפלציה נמשכת, בין השאר, הוא קיום גרעון גדול מתמשך בתקציב המדינה.

השר ט. ברונר:

אבל הקפיצה הזו מ-4% ל-19% נובעת כתוצאה

מפעולות הממשלה?

פרופ' מ. ברונר:

הממשלה נאלצה לעשות צעדים, כמו קיצוץ סובסידיות, שנבעו מגרעון בסיסי של תקציב הממשלה. פיחות שהממשלה עושה, נובע מגרעון במאזן התשלומים, שהגורם הראשוני שלו הוא גרעון בתקציב הממשלה. כלומר, המנגנונים פה אינם ישירים, אלא עקיפים. לאחר מכן אחזור לנקודה זו, היא מאוד

מרכזית.

ראוי לציין פה, שכשנת 1984 היה שיפור ביכר בעודף היבוא. במה שנקרא: בגרעון בחשבון השוטף היה שיפור. השיפור הזה, אגב, נפסק בתחילת 1985 ומאז שוב חלה הרעה מסוימת. אבל חשוב להדגיש, שעל אף העובדה שחל שיפור בחשבון השוטף, המצב הבסיסי של המשק במאזן התשלומים הולך ומחמיר. כלומר, אנו מפסידים רזרבות של מטבע חוץ, לא בגלל העובדה, שהיצוא איננו מכסה את היבוא, אלא מכיוון שהדולרים בורחים מהמערכת בכל מיני צורות.

כדי להמחיש את ועדו הזה, אני רוצה להוסיף פה שקף, שכותרתו: "יתרות מטבע חוץ ברוטו והחוב השוטף". "יתרות מטבע חוץ ברוטו", אלה היתרות הרשמיות של מדינת ישראל, כלומר מה שמצוי בירי המוסדות הרשמיים. מדובר במיליארדי דולרים. אנו רואים שמ-1980 עד 1982 היה גידול ביתרות - לכאורה, שיפור במצב מאזן החשלוּמִים. אני טוען, שלא, שכבר בשניט אלה חלה הרעה וזאת כיוון שהיתרות כשלעצמן, הרזרבות, אינן אומרות שום דבר אם כנגדן חייבים להתזיר אשראי לטווח קצר במהלך השנה. לכן הופחת מגובה המלבן הזה החוב השוטף, שהוא כל האשראי שחייבים למערכת הבנקאות העולמית, האשראי שהממשלה חייבת, פרעונות של חובות. הפרש הוא המצב האמיתי של הנזילות כמטבע חוץ. אלה לא היתרות ברוטו, אלא במובן נסוים, היתרות נסו לאחר שמורידים את כל מה שצריך להתזיר במהלך השנה.

פה אנו רואים, קודם כל, שכבר בשנים 1-2-1980 חלה הקטנה ואילו בשנים 4-1983 לא רק שירדנו מתחת לקו האדום, אלא כבר התחילו סימנים אדומים, שבעצם אומרים, שאנו חייבים בתום השנה, בסווח הקצר, יותר ממה שיש לנו ברזרבה. במשקים שנכנסים למשברים במטבע חוץ, אלה, בדרך כלל, הסימנים הראשונים לכניסה למשבר עמוק. תסתכלו מה קורה במדינות שונות בעולם לפני משבר רציני כמטבע חוץ; אלה הסימנים הראשונים. כלומר, לכאורה יש עדיין יתרות - ולכאורה עדיין כ-1984 יש לנו יתרות נוחות, אבל מה שאנו חייבים לטווח קצר, בעצם, גבוה יותר ממה שיש ברזרבות.

השר י. הרביץ:

מה זה קצר?

פרופ' מ. ברנבו:

תוך שנה. כדאי לציין, שהגידול העיקרי בשטח האדום, אלה הלוואות של מערכת הבנקאות הישראלית. האשראי, שמערכת הבנקאות הישראלית לקחה בחו"ל, בעצם, מטעם ממשלת ישראל, זה הגידול בשטחים האדומים האלה. להיום, יוני 1985, המצב הוא עוד הרבה יותר גרוע ממה שהציר הזה מראה. אני לא אראה פה פרטים, כי איני יודע בדיוק את תנאי האשראי, אבל ברזרבות, בגובה של המלבנים, חלה ירידה ניכרת במהלך החצי שנה הראשונה, כשאנו מפסידים רזרבות, כשהאשראי, שאנו חייבים בשנה הראשונה, אינו שונה, באופן מובהק, ממה שהיינו חייבים בתום השנה הקודמת. כלומר, פה, אנו הולכים ויורדים בקצב מהיר אל אזורי סכנה מאוד-מאוד, רציניים, שכאם, בזמן פניקה, כפי שהציבור שרוי בו כרגע, אם הממשלה לא תעשה דבר היום או מחר, אני צופה כניסה למשבר כמטבע חוץ, בגלל חוסר האמון.

השר י. הרביץ:

האם יש לך איזו טבלה על הריבית שאנו משלמים על

השטחים האדומים האלה?

פרופ' מ. ברנבו:

אין לי פה טבלה, אבל אני בטוח, שיש פה מי שיכול

לספק את הנתונים האלה. אינני זוכר אותם בע"פ.

פרופ' א. ברגלס:

1.7 מיליארד.

פרופ' מ. ברונז:

כשאנו מסתכלים על הצרוף של האינפלציה ושל מאזן התשלומים, אנו שואלים, מה הם הגורמים העיקריים להתהוות הסכנה הזו; הם נעוצים בשני מקורות עיקריים - האחד, הגרעון הגבוה המתמשך בוקציב המדינה. השני, תכונה של המערכת הכספית במשק, אשר מגלגלת את האינפלציה באופן אוטומטי. מה שנקרא: מערכת מסתגלת. זה שיש לנו נכסים צמודים שהם נזילים, שאפשר להשחמש בהם כשווה ערך לכסף, כמעט.

סגן רה"מ י. נבון:

פרוש הדבר, שהאינפלציה נמשיכה עם זאת?

פרופ' מ. ברונז:

עם האינפלציה, הנכסים האלה גדלים באופן אוטומטי. כלומר, הכסף במשק גדל אוטומטית עם האינפלציה. במשק תקין, כשיש אינפלציה וכמות הכסף קבועה, או גדלה פחות מקצב האינפלציה, זה כשלעצמו יוצר בלם על התפתחות האינפלציה. אצלנו הכלם הזה נעלם, כי יצרנו מערכת נכסים נזילה כזו, שהיא משומנת והיא רצה עם האינפלציה. הכל מתקדם איחה.

אלה הם שני הגורמים העיקריים, שבלי טיפול בהם, אין בעצם אפשרות להחגבר על הכעיה, בו זמנית, גם של מאזן התשלומים וגם של האינפלציה.

עכשיו, גודל הגרעון הוא דבר ידוע, אבל כדאי להזכיר אווה. ראשית, כדאי לציין, שבשנות ה-60 היו ימים טובים, שבהם היה עודף בתקציב הממשלה. אולי זה לא זכור.

השר י. הורביץ:

לפני המיתון?

פרופ' מ. ברונז:

לפני המיתון, ב-5-1964. היה עודף בתקציב הממשלה. בתחילת שנות ה-70, סוף שנות ה-60, עם היציאה מהמיתון, התחיל הגרעון לגדול. פה, מ-73 ואילך, בעצם ממשבר מלחמת יום-הכיפורים ומשבר מחירי הדלק, נכנסנו למשטר של גרעון גבוה בתקציב הממשלה.

עכשיו, יש פה נקודה מענינת, שהשר ארנס, במובלע, התייחס אליה - שיש לנו גרעון גבוה בתקציב הממשלה, אמנם עם תנודות, אבל די קבוע, על פני התקופה הזו, של 15% - 16%. יחד עם זאת, האינפלציה בתקופה זו קפצה. ספרי הלימוד כאילו אומרים, שכשהמחירים עולים, זה צריך לבבוע מגרעון גדול יותר בתקציב. ובכן, זה לא כך. הגרעון הגבוה גורם לאינפלציה בדרכים עקיפות: א) בגלל העובדה שיש גרעון גדול, נאלצים כל הזמן להגדיל את החוב הפנימי והתיצובי, כל הזמן. החוב הפנימי מעיק גם בגלל עצם היותו צמוד וחלקו נזיל - זה מתקשר לנקודה הקודמת שהזכרתי. ב) בגלל הגרעון הגדול בתקציב הממשלה, נוצר גרעון במאזן התשלומים, שמטפלים בו באמצעים שמאיצים את האינפלציה - פיחותים, קיצוצי סובסידיות - כל הדברים שכל הממשלות עשו אותם והקפיצו תמיד את האינפלציה, כשעשו זאת. אז, לכאורה, אתה מקטיף גרעון ומעלה אינפלציה. זו בעיה מאוד רצינית.

בעודף הכיקוש כלולות הטבות האשראי. כשהממשלה, עפ"י השנים, נתנה אשראי בלתי צמוד בזמן אינפלציה, זה כאילו היא נתנה אשראי בריבית ריאלית שלילית. כלומר, היא נתנה מתנה יחד עם כל שקל או לירה של אשראי שנתנה. פה יש נסיון לחשב מהי ההטבה הנובעת מהאשראי בשנים של האינפלציה

הגבוהה. כדאי לציין, שבשנים האחרונות זה פחת, כי האשראי הנומינלי שהוא לא צמוד, פשוט נשחק עם האינפלציה. לכן האלמנט הזה של הטבות האשראי נעשה פחות חשוב.

השר מ. קצב:

זה לא כולל פטורים ממיסוי?

פרופ' מ. ברוננו:

פטורים ממיסוי כחקציב. אם אתה רוצה לומר מה היתה יכולת הגרעון אילו ההטבות היו נכללות.

פרופ' א. ברגלס:

זה כולל את היקף המיסים כפועל - אם מישהו קיבל הטבה, המיסים לא נכנסו ולכן הגרעון ישנו פה. אילו ההטבות האלה לא היו, הגרעון היה יותר קטן.

מר מ. מנדלבוים:

זה משפיע בעקיפין.

פרופ' מ. ברוננו:

הנקודה הזו של שחיקה אינפלציונית היא מאוד חשובה - כי מה שמבדיל את הממשלה בארץ ממשלות במדינות אחרות, זה שהיא לווה צמוד והיתה מלווה, שנים רבות, בלתי צמוד. כאשר רוב הממשלות בעולם, קודם כל, לא מלווה הרבה, אבל לווה או לוו על-פני הזמן בלתי צמוד. אז גם אם לבריטניה או לארה"ב היה חוב פנימי גבוה מאוד בסוף מלחמה, האינפלציה שתקה אותו עם הזמן.

החוב הלאומי הפנימי, שהוא הפועל היוצא של גרעון גדול כחקציב הוא - כמה הממשלה חייבת לציבור באחוזים מהתוצר, נטו. זה אחרי שמורידים את מה שהציבור חייב לממשלה. הוא עלה מ-50% ב-1970 לסדר גודל של 130% בשנתיים האחרונות. כפי שאתם רואים, העקומה הזו מתיצבת והיא מתיצבת לא מכיוון שהממשלה הקטינה את גרעונה, אלא מכיוון שהיא מצליחה בקושי למחזר את החוב שלה. כלומר, היא מצליחה למכור כנגד מה שהיא פורעת, נטו, לא הרבה יותר מזה.

פרופ' א. ברגלס:

אני רוצה לציין שזה החוב הפנימי. כלומר, מה שקורה בשנים האחרונות, שלא מצליחים להדביק את החוב בפנים המשק. הוא רק מתגלגל. לכן יש ביטוי מהיר יותר של החוב החיצוני.

פרופ' מ. ברוננו:

150% זה הברוסו, כאשר 130% זה ההוב פחות מה שהציבור חייב לממשלה.

השר ח. בר-לב:

זה 130% מהתל"ג או מסך המקורות?

פרופ' מ. ברוננו:

זה 130% מהתל"ג. אולי כדי לתת פרופורציות - במדינה נורמלית היחס הזה של 50% נחשב די גבוה. באיטליה, שנחשבת כמדינה סוררת מהרבה בחינות, זה 80%. אצלנו זה 130%.

השר ח. בר-לב:

כמה זה מסה"כ המקורות?

פרופ' מ. ברוננו:

זה יותר קטן, כי סה"כ המקורות גדולים מהתל"ג.
זה בערך 100%, אם אתה כולל במכנה גם את היבוא נטו.

עכשיו, כדאי לזכור, שאנו גט יוצאי דופן בחוב החיצוני, שהוא נוסף על החוב הפנימי. זה הציור של הגידול בחוב החיצוני עד לסוף שנת 1984.

רה"מ ש. פרס:

סליחה, כמה זה במספר?

פרופ' מ. ברונר:

זה בערך 90. זה אומר, שהחוב הפנימי והחיצוני יחד הם 2.2 נטו, משהו כזה.

רה"מ ש. פרס:

כמה זה העקומה האדומה, 22 מיליארד?

פרופ' מ. ברונר:

22-23 מיליארד דולר.

רה"מ ש. פרס:

אז זה 50 מיליארד דולר לערך. חברי, הממשלה, כדי שתרגישו טוב, תדעו לכם, שעפ"י החוב, אנו ממשלה עשירה מאוד, אנו חייבים 50 מיליארד דולר.

פרופ' מ. ברונר:

עכשיו, השקף הבא מתייחס לנושא הצמיחה. טוב, אם להזכיר דברים שהם ידועים, כדי לשים אותם בפרופורציה - המשק הישראלי, מאז ומתמיד, בעבר, היה משק שהתחלק לקצב צמיחה מהיר, להוציא תקופת מיחון, ולאוריה, קפיצה גדולה, היה סדר גודל של 8%, 9%, 10% בקצב הגידול בחוצר הריאלי לשנה. בתחילה שנות ה-70, עם המשבר, ירדנו לקצב של 3% - 4%, ולאחרונה אנו בקצב של 1% - 2% בחוצר הריאלי. כלומר, הצמיחה בשפל.

השר י. הורביץ:

התל"ג בשנת 80 היה 2.7%.

פרופ' מ. ברונר:

אני מדבר על התל"ג העיסקי.

כאן יש נתון, שמתייחס לתוצר הלאומי הגולמי למועסק. כלומר, זה איזה שהוא מודד של הפריון הממוצע למועסק במשק, וכדאי להדגיש, שבשנים מ-1977, כששנת 1977 שווה 100%, כלומר, מול 1977, התוצר למועסק היום הוא רק ב-3% יותר גבוה. מול שנת 1980 ב-1% יותר נמוך.

שוב, רק כדי לתחשוואה, השכר הריאלי מ-1977 עלה ב-25%. מ-1980 זה משהו כמו 16% - 17%.

עכשיו אני רוצה לומר מילה על הנסיונות שנעשו בעבר לצאת מהבעיה הזו - מה שמציין את כל הנסיונות שלנו עד עכשיו הוא, שבדרך כלל, הושם הדגש, או על היעד של מאזן התשלומים, או על היעד של האינפלציה, אך לא על שניהם גם יחד. יש פה ציור שממחיש קצת את הבעיה, אני מקווה שהוא יוכן. כתוב פה: "מאזן תשלומים, צמיחה ואינפלציה". זה נסיון לתאר בציור אחד את שלושת הדברים. אולי אפרט קצת, כי זה קצת קשור במהות התכנית, או מה תכנית היצוב מדגישה קודם ומה היא מדגישה אח"כ. על הציור האופקי כתוב: "גרעון אזרחי" - הכוונה היא לגרעון במאזן התשלומים, להוציא יבוא בטחוני, כאחוז מהתוצר. כלומר,

זה גדול וגרוע, להוציא בטחון, מתוך התוצר. על הציר האנכי העליון כתוב: "קצב האינפלציה" - ניסו לשים שני ממדים בו-זמנית.

כעה, נסתכל מה קרה מ-1980 עד 1982 או 1983 - הייתה הרעה גדולה במאזן התשלומים ובאינפלציה נשארנו במצב די קבוע, אולי ישנה ירידה קלה. תמורת המחיר ששילמנו בהרעה במאזן התשלומים, לא קיבלנו הרכה במונחי אינפלציה. מ-1983 ל-1984, שזו השנה האחרונה, חל שינוי גדול. היה שיפור בחשבון השוטף של מאזן התשלומים, אבל איזה מחיר שילמנו? האינפלציה קפצה מ-100% ל-350% לשנה.

השר מ. ארנס:

האם זה באמת קשור לפעולות הממשלה בתקציב?

פרופ' מ. ברונר:

כן, כי איך אתה מתגבר על בעיה מאזן התשלומים? בין השאר, לא רק - ע"י ביצוע פחותים, קיצוץ סובסידיות - הכל צעדים שמקפצים את האינפלציה. זה דבר שמאפלין כבר כמה וכמה שנים את הצורה שבה אנו מנסים להתגבר על בעיות האינפלציה.

השר מ. ארנס:

לא הלו שינויים מצידנו?

פרופ' מ. ברונר:

בתקופה הזו לא היו שינויים רבים מצידנו, לא

בשנה הזו.

השר מ. ארנס:

לא היתה ירידה במחירי המטבע?

פרופ' מ. ברונר:

כן היתה ירידה במחירי המטבע וזה עזר, אבל לא הרבה. זה עזר, אבל באופן מזערי.

לפני שאני עובר לשנים 1985 והלאה - בציור התחתון, על הציר האנכי, מופיע שוב פעם, אותו הדבר שמופיע על הציר האופקי למעלה, אבל על האנכי כתוב קצב הצמיחה של המשק במונחים של קצב הצמיחה של התוצר. נשים לב, שבשנים 1980 עד 1982 היתה הרעה לא רק במאזן התשלומים, ולא היה שיפור באינפלציה, אלא גם קצב הצמיחה ירד. היתה עליה קלה ב-1983. מ-1983 עד 1984 שיפרנו את מאזן התשלומים לא רק באמצעות הצעדים שהחמירו את האינפלציה, אלא גם, בטווח הקצר, מיתנו את קצב הצמיחה של המשק.

מה נכאן מתקשר לחכניות עתידיות או אופי הליאה - החכנית, כפי שתראו, שמה את הדגש על ירידה חדה באינפלציה, תוך כדי שיפור מצב היתרות של מטבע חוץ. הנקודות שציינתי פה הן נקודות היפותטיות, הן לא חזויות בדיוק נכון.

בצמיחה, יצוב, כמו היצוב שמוצע כאן, מאפשר חזרה לצמיחה מהירה רק לאחר זמן.

(מכאן רשמה ז.ת.)

(עד כאן רשמה ל.ד. - מכאן ז.ת.)

(מראה גרף) - הציור הזה הוכן, עוד לפני שהתכנית המוגשת לכת הוכנה, אך הרעיון הכללי הוא, שבמהלך השנה הקרובה, תהיה ירידה חדה מאד באינפלציה, תוך כדי שיפור מצב יתרות מט"ח ולאחר מכן, התיצבות מוחלטת של המחירים. יצוב כמו זה המוצג כאן מאפשר רק לאחר זמן- זה מותרו כאן ע"י מעבר

מ-1986 ל-1990 ואם חרצו, תקשרו זאת עם התכנית החמש-שנתית, שהוצגה בישיבת הבוקר - האצה של קצב הצמיחה חזרה ל-6%.

אני עוד אלאה אחכם בשקף אחד נוסף והוא כבר נוגע לתכנית ליצוב המשק. מה השקף הזה בא להראות? שהתכנית הכלכלית הנוגשת לכם כאן, היא תכנית שפועלת בו-זמנית על כל המגזרים. הדבר שאני רוצה להדגיש אותו כאן הם הקשרים ההדדיים הקיימים בין חלקיט שונים של התכנית ובמובלע, גם של אלמנטים השונים של המשק. נתחיל קודם כל בשני המעויינים האלו. יצוב רמת המחירים ויצוב מאזן התשלומים, אלה הם שני היעדים המיידיים של שלושת החודשים הקרובים, במסגרת תכנית שנתית.

ניקח את יצוב מאזן התשלומים. הקשר העיקרי, שפועל עליו, הוא איזון תקציב הממשלה. תקציב הממשלה פועל, במישרין ובעקיפין, על רמת המחירים. אבל הדבר החשוב ביותר הוא הקשר ההדוק הקיים בין גרעון בתקציב וגרעון במאזן התשלומים, שניסיחי להדגיש אותו מקודם.

אלמנט מרכזי בתכנית - בודאי עוד ידובר בו רבות היום - הוא קיצוץ בתקציב הממשלה אל מעבר לתקציב המאושר לשנת 1985/86. בתוך התקציב של שנת 1985/86 יש אלמנטים, שעדיין לא בוצעו והסך הכולל של מה שמובקש כאן הוא מאמץ רציני, שלא כדאי להמעיט בחשיבותו, אך כדאי לומר מיד בהתחלה, שבלי הקיצוץ המוצע כאן, כל התכנית הזאת לא תפעל. אני אנסה להמחיש זאת ע"י דוגמא אחת או שתיים. אך לפני שאחזור לנקודה הזאת, אני רוצה לומר משהו על האלמנטים האחרים.

השר ח. בר-לב:

אתה מדבר על קיצוץ ופה כתוב איזון התקציב.

פרופ' מ. ברונר:

באיזון, הכוונה היא, כפי שנאמר כתכנית, שהממשלה לא תגדיל את חובה הפנימי והחיצוני. ז"א, היא עדיין יכולה לממן את עצמה.

השר ח. בר-לב:

אני מבין מה זה, אך למה אתה מדבר על קיצוץ ולא

על איזון?

פרופ' מ. ברונר:

האיזון מחייב קיצוץ.

הציור הזה הוא ציור סכמטי ונה הכוונה באיזון יאמר בטפורש ובמפורט. אני רק רוצה להדגיש את החשיבות המרכזית של האלמנט הזה.

אלמנט נוסף הוא רפורמה בשוק ההון. ידובר כאן בשינויים בשוק ההון, שנועדו לטפל באבחנה בין הנזילות של נכסים צמודים לבין החסכון לטווח ארוך. לרפורמה בשוק ההון יש קשר גם עם התקציב, בגלל המימון והחזרי חובות ובמיוחד אני רוצה להדגיש את הקשר בין שוק ההון והמדיניות המוניטרית, כשאחד הדברים המגבילים היום את המדיניות המוניטרית במסטר הנוכחי הוא, שאין מגוון מספיק רחב של נכסים פיננסיים, שבנק ישראל יכול לפעול עליהם, מה שבמדינה מתוקנת נעשה כאמצעי מרכזי של הפעלת מדיניות מוניטרית בשוק הפתוח.

השר מ. ארנס:

הנזילות של הנכסים הפיננסיים היא תופעה שמקובלת

היום בכל המדינות המערביות.

פרופ' מ. ברונר:

או שיש נכסים נזילים, או שיש נכסים צמודים. אך נכסי צמודים, שהם נזילים, זו תופעה יחודית ישראלית.

הר מ. ארנס:

בארה"ב יש גם יינים.

פרופ' מ. ברונר:

אך יש תנודות בשער החליפין בין היינים לבין הדולרים ולכן, זה לא מה שנקרא נכס נזיל. הנכס הנזיל היחיד, שהוא באמת נזיל בארה"ב, הוא הדולרים. כאשר אתה קונה יין, אתה נכנס לסיכון, שהשערים ירדו.

הר מ. ארנס:

אם אתה קונה פת"מ, יכול להיות שהדולר ירד.

פרופ' מ. ברונר:

אבל אתה יודע, שהדולר כל הזמן עולה. זה נכס, שאתה נכנס אליו ויוצא ממנו די בקלות והכיוון הוא חד-משמעי כלפי מעלה. יתר על כן, כשיש אינפלציה, אתה יודע שהשער יעלה עם האינפלציה. לכן, אוטומטית, יש לך נכס גם צמוד וגם תחליף טוב לכסף. עובדה היא, שהכסף מהמשק הישראלי כמעט נעלם. ז"א, אם מסתכלים על אמצעי החשלוּם במשק כאחוז מכלל הנכסים, זה הנך לבטל בששים.

הר מ. ארנס:

כגלל ההולשה של השקל. אני אומר, שהנזילות של נכסים פיננסיים נמצאת בסימן עליה ככל המדינות המערביות.

הר א. רובינשטיין:

אבל יש הבדל בכמות. כאן מדובר ב-150% מהחל"ג.

פרופ' מ. ברונר:

לא הכל נזיל. מתוך ה-150%, מחצית הנכסים הם נזילים.

אלמנט מרכזי בתכנית יצוב, זה יצוב הגדלים האלה: שער המטבע, ז"א, יצוב שער החליפין, או הקטאתו, הקפאת השכר והקפאת האשראי. אלמנט מרכזי בתכנית, מעבר לעלית מחירים, הוא פיחות בהתחלה ולאחר מכן יצוב הגדלים האלה.

יש פה קשר בין יצוב שכר ליצוב שער המטבע. איננו מאמינים, שניתן לייצב את שער השקל לדולר אם לא ייוצב השכר השקלי. ז"א, אנחנו לא מציעים הקפאה של השער, אלא אם כן תהיה גם הקפאה של השכר; והיה זה השכר לא יוקפא, אז צריך יהיה להתאים את שער החליפין. אם תתאים את שער החליפין, אז חוזרת שוב הספירלה האינפלציונית. כאן הקשר בין השכר, האשראי, שער המטבע ויצוב רמת המחירים. ז"א, מה שמייצב את רמת המחירים, בסופו של דבר, זה הקומבינציה של רפורמה בשוק ההון והיצוב של כל המערכת הזאת: של שער המטבע, השכר והגבלות האשראי.

אני רוצה בשני שקפים להראות מה קורה כשעושים

פעולות חלקיות.

סגן רה"מ י. נבון:

אה זה ראינו כבר.

פרופ' מ. ברונר:

בניח שהתקציב לא מאוזן, כלומר, יש לך גרעון בתקציב ואתה מבצע פיחותים. הפיחותים מעלים את המחירים, אז יש לך אינפלציה ולכאורה פועלים על מאזן התשלומים, אך כל עוד יש לך גרעון בתקציב, היתרות ממשיכות לקטון. זה המצב, שאנו במצאים בו היום. אין יצוב כולל של המערכת, לצער החליפין, לא השכר ולא האשראי. זו דוגמא של הרחבה חלקית של אמצעים רק על מאזן התשלומים, מבלי לפעול על האינפלציה. להילופין, ניקח נטיון לפעול רק על יצוב רמת המחירים. בניח שהיינו מקפאים היום את שער החליפין, מה זה היה עושה למחירים? באופן זמני, אולי המחירים היה יורדים וקצב האינפלציה היה יורד. אך היתה לנו דוגמא של תקופה, שבה ניסינו, דרך האטח פיחותים, להאט את האינפלציה. כל זמן, שיש גרעון בתקציב, מאזן התשלומים נשאר במצבו החמור. העובדה שמפסיקים את הפיחותים גורמת למשכר במאזן התשלומים - וזה מה שקרה בסוף 1983. כלומר, כל פעולה שהיא חד-צדדית על מגזר אחד, בהכרח מביאה נזקים בתחום השני.

אני רוצה לסיים את ההקדמה הזאת בכך, שהדבר החשוב ביותר בתכנית הוא, אולי, בכוללנו שבה, כלומר, שאתה פועל בו זמנית על כל המגזרים.

השר י. הורביץ:

דיברת על האשראי - מה מחיר וגאשראי?

פרופ' מ. ברונר:

הקפאה של אשראי בכל מדינה, שניסחה לייצב את המשק, הביאה לעליה ברכית, לפחות בהתחלה. ככל שהמשק ייוצב יותר מהר, כך אפשר יהיה להוריד את הרכית אחר כך.

השר י. הורביץ:

זה ונטיל מסוכן מאד. היום לחלק גדול של המשק, מתיר הכסף הוא יותר יקר משכר עבודה. את אותו מדבר על שכר עבודה ומשאר פתוח את הענין הזה, זה ישטוף את הכל.

פרופ' מ. ברונר:

אני חולק על דעתך ואני מוכן לנמק אותה, אבל אני מרגיש שדיברתי יותר מדי זמן.

סגן רה"מ ד. לוי:

מבחינת היכולת שלך או מבחינת השומעים?

פרופ' מ. ברונר:

מבחינת היכולה שלי, אני מוכן להמשיך לדבר.

כיוון שנשאלתי, אני רוצה לומר משפט לגבי האשראי. אין אלמנט בתכנית, שלא יקום עישהו סביב השולחן הזה ובצדק יגיד: כאן יש פגיעה באיזה שהוא סקטור. אני מבטיח לכם, שאין כאן סעיף, שבו לא יהיה מייצג של סקטור, שכצורה כזו או אחרת יגיד: אתם פוגעים בסקטור שאני מייצג.

השר י. הורביץ:

יש כאן בעיה קשה מאד.

פרופ' מ. ברונר:

בוזאי יש סקטור במשק שיפגע.

השר י. רבין:

לא נותן תשובה למה לפני שקמה הממשלה היתה דרגת חופש ועכשו אין. מה קרה מתחילת שנת התקציב הזאת, שפתאום אנו צריכים לשבת עוד פעם?

פרופ' מ. ברזנו:

אתייחס קודם לאשראי ואח"כ אתייחס לשאלת השר

רבין.

אמרתי, שקיצוץ התקציב או איזונו הוא מרכיב מרכזי. כאותה צורה, היצוב של כל הגדלים הכספיים במשק, בו זמנית, הוא מאד קריטי להצלחת התכנית. זה מה שנקרא יצירת עוגן לרמת המחירים, ז"א, שאתה מייצב את השקל במקרה זה. אתה מייצב אותו גם יחסית לדולר, אך קודם כל אתה מייצב את המטבע.

אין תכנית יצוב שהצליחה, במשקים שאנו יודעים עליהם, שבהם לא הגבילו, הגבלה חמורה, עם כניסה לתכנית, את רמת האשראי במשק, כי אם לא מגבילים את האשראי ונותנים לו לעלות עם המחירים, שוחקים את התכנית.

אפשר ליצור אילו שהם שסתומים - ומוזכרים בתכנית שסתומים כאלה - שאם בחודש השני ואילך הרבייה תעלה מעל לאיזה שהוא שיעור מרקייע, צריך יהיה להפעיל אמצעים נוספים. אינני רוצה להעלים את האפשרות, שבתחילת התכנית, ההגבלה על האשראי, כפי שהיא צריכה להיות, תעלה את הרבייה.

לגבי שאלתו של השר רבין - לענין החומרה. קרו שלושה דברים: קודם כל, הואץ קצב האינפלציה בצורה ניכרת. אילו זה היה דבר מתמשך וקבוע ואתה אומר, שאתה חי עם אינפלציה של 15%-18%, בסדר. אך עברנו תקופה של ירידה בקצב האינפלציה והיא הוצאה מחדש. אני חושב, שהתקוות שנכזבו בתחום הזה הן דבר חמור מאד ליכולת הנמשלה לתפקד במערכת הזאת. דבר שני, עצם האינפלציה משבשת מערכות בצורה, שאין לה שיעור. מספיק להסתכל על מה שקורה עם המחירים במשק, להזונהגויה של פרטים, למסים. חלק גדול מהגידול בגרעון בתקציב נובע מהתמוטטות מערכת המסים, שכמעט כולה הוצאה של האצת האינפלציה. אדרבא, התקופה של עיסוק החבילה הוכיחה, שהתיצבות של רמת המוירים נותנת בונוס לתקציב. אם חוק שטיינברג לא יופעל - כי לא תהיה אינפלציה ולא יהיה צורך להפעיל אותו - אז יהיו הכנסות, שחוק שטיינברג צריך לתת אותן כחוצאה מהתיצבות המשק.

נקודה שניה, שהיא הרבה יותר חמורה, היא מצב מטבע חוץ. מצב מטבע חוץ היום הוא לאין שיעור יותר גרוע ממה שהיה בסוף 1984. אנחנו יורדים במהירות אל מתחת ליתרות ברוטו של 1-1.5 מיליארד. לכן, ענין אפשרות הכניסה למשבר חריף במטבע חוץ הוא דבר שנעשה הרבה יותר חמור מאשר היה לפני שנה. אינני חושב, שיש מישהו שיכול לבוא אם משך הזמן של כניסה למשבר כזה הוא שבוע, שבועיים, או חודשיים. יש בעיה בממשלה שמודיעה, שהיא עומדת לאמץ תכנית, אך היא נעצרת ולא מאמצת אותה. זה מרשם מובהק לכניסה למשבר חריף - בזה אין כל ספק.

אני רוצה להוסיף נקודה, שהיא אינה בתחום הכלכלי ואינני אומר זאת ככלכלן. תדבר עם אנשים בציבור וחשמע מה הם אומרים: שעת החסד שהיחה לממשלה כסגממבר-אוקטובר והנכונות של הציבור להשתזוף בתכנית, שהממשלה מפעילה עליו, נשחקים במהירות גדולה. במוכן הזה, לדעתי, גם כן זו השעה ה-12.

השר מ. ארנט:

אני רוצה לשאול שאלה בקשר לשקף. מה קורה אם אחת מצליח להשיג מט"ח כדי לאזן את הגיועון?

פרופ' מ. ברונר:

ניקח את תקופת הפעלת המדיניות של 5-5.

השר י. רבין:

מה זה 5-5?

פרופ' מ. ברונר:

פיחות של 5%. האטנו את הפיחותים ל-5% לחודש ורמת המחירים המשיכה לעלות. היה יסוף ריאלי, היצוא פחת, היבוא גדל, היתרות ירדו וגולד משבר במט"ח. בניח לרגע, שבאותה עת היתה באה ארה"ב ואומרת: אנחנו מוכנים, מעתה ועד עולם, לספק לכם מט"ח בלי הגבלה. אז יש להניח, שכסופו של דבר, הציבור היה מאמין, שיש מי שמוכן לכסות את הגרעון הזה ואת הציפיות שלו לאינפלציה היה מתאים לפיחותים. אבל למה זה לא קרה? כי הציבור ידע, שאתה לא יכול לעמוד בזה. הציבור ידע, שאתה יכול להאיט את הפיחותים רק בזמן קצר ומיד נוצרה ספקולציה על פיחות וקרה מה שקרה עם המשבר במניות הבנקים, שתי התופעות האלה השלימו אחת את השנייה ונאלצנו לעשות פיחות גדול. אז עלתה האינפלציה והגענו לסחרור של היום.

מר ע. שרון:

מה שאנסה להציג לכם עכשו זה, ראשית, בהמשך להצגה התיאורטית, שהציג פרופ' ברונר, איזו שהיא אסטרטגיה כללית ואחר כך הייתי רוצה לעבור דרך המרכיבים השונים של התכנית ויותר מאוחר, אכנס לפרטים.

לפני כן, אומר כמה דברים לגבי הגישה הכללית. מיכאל ברונר הזכיר, שאנו נמצאים כרגע במצב, בו אין לנו זמן. לפני שנה, היו דרגות חופש נוספות והיתה אפשרות ללכת בצורה מדורגת יותר ואולי כואבת פחות לתכנית יצוב. ואמנם, לפני שנה בערך, היו כלכלנים, גם בבנק ישראל וגם באוצר, שהציעו תכנית רב-שלבית, שמטרתה היתה להשיג את היצוב הכולל, הן בשטח האינפלציה והן בשטח מאזן החשלומיט. אבל הדברים לא בעשו והיום יש לנו כמה גורמים חיצוניים, שמכתיבים לנו קצבים. יש לנו גורם אחד - יתרות מט"ח, שנמצאות כל הזמן בירידה ומכתיבות לנו, כל הזמן, קצב חיצוני. זהו שעון חול, שנוזל כל הזמן והוא אינו בשליטתנו, כי הוא קשור בגורמים, שהם מחוץ לשליטה הפנימית שלנו, אלא אם כן נעשה צעדים. יש לנו מצב של אינפלציה, שניסנו לייצב אותו באמצעות עיסקות חבילה, בהצלחות מסוימות ובאי-הצלחות מסוימות. למדנו לקחים, גם לחיוב וגם לשלילה.

כחוצאה מזה, לפי הערכתנו, אנו נמצאים היום כמצב, שבו אין לנו זמן לעשות תכנית מדורגת, אין לנו זמן לעשות תכנית רב-שלבית ולפיכך, אנו צריכים ללכת לתכנית, שהיא בפירוש תכנית, שיש בה הימור. כי אם בסדר דברים רגיל היינו מנסים, קודם כל, לתקן יחסים סטרוקטורליים בתוך הכלכלה שלנו, למשל תקציב, נותנים להשפעות של האיזון הזה להתבטא ואח"כ הולכים לתהליך יצוב, הרי שעכשו אין לנו את הזמן לעשות זאת.

לפיכך, אנו צריכים להניח, שאנו מסוגלים גם להחליט על השינויים, גם לבצע אותם וגם להצליח בהם, בעת ובעונה אחת עם תכנית יצוב.

סגן רה"מ י. נבון:

הימור - פירושו של דבר, שזה יכול להכשל?

רה"מ ש. פרס:

הימור - פירושו של דבר, שזה יכול להצליח.

השר י. רבין:

מרבית המהמרים מפסידים.

השר י. צור:

אבל בעל הכית מרוויח.

מר ע. שרון:

מאידך, אנו יודעים היטב את מחיר האלטרנטיבה. מול כל חכנית ששקלנו, ראינו את מחיר האלטרנטיבה. מחיר האלטרנטיבה הוא מחיר הלא לעשות. מחיר הלא לעשות, לדעתנו, הוא מחיר נורא ולכן, ההימור הזה הוא הימור, שאין בו סיכון. כי במידה שניכשל, לא נמצא במצב יותר גרוע מהמצב שהיינו נמצאים בו, אם לא היינו הולכים לחכנית ובמירה שנצליח, נצליח.

השר מ. ארנט:

כל מה שנעשה, יהיה לטובה.

מר ע. שרון:

אני אומר, שהאלטרנטיבה גרועה יותר.

הרעיון הוא להסתכל על החכנית, מבחינת לוח זמנים, בשלש פאזות. פאזה אחת היא מה אנו עושים בפהיחה - ביום שאנו מוליטים ומתחילים לעשות. פאזה שניה היא מה אנו עושים בחקופת יצוב, שתמשך מספר חודשים לא ארוך, להערכתנו 3-4 חודשים. פאזה שלישית היא מה יהיה משטר החיים הכלכלי שנחיה בו לאחר תקופת היצוב.

במימד אחר, אנחנו רוצים להתייחס לכל אותם המרכיבים, שמיכאל הראה קודם כשקף, המראה כיצד הכלכלה כולה עשויה כלים שלובים.

אתחיל בתקציב.

סגן רה"מ י. נכון:

מהן המליט שמחקתם?

מר ע. שרון:

אסביר מה מחקנו ולמה.

אני מתחיל בתקציב, מפני שתקציב המדינה הוא הכלי הכלכלי המרכזי שיש לממשלה ומפני שגרעון בתקציב המדינה הוא-הוא הפתח לצרה, הוא-הוא שגרם לנו להיות במקום שאנו נמצאים ואם הוא ימשיך, שום דבר שנעשה לא יעזור לנו. אם הדבר הזה לא יקרה, חבל להמשיך הלאה.

מה שכתבנו כעצם - ומחקתי זאת, כי לצערי, איננו מסוגלים לעשות - הורדת הגרעון של תקציב המדינה לרמה שהחוב הפנימי והחיצוני לא יגדלו. כאשר התחלנו לעבד את החכנית, נעשינו פחות ופחות יומרניים ויכול להיות, שחוסר יומרנות זו תהיה בעוכרנו, מכיוון שראינו, שאנו מתקשים להשיג אפילו מטרה חלקית. אני אנסה להסביר מה הסיכונים בכך, שאיננו יכולים להשיג יותר מהמטרה החלקית, שאותה אנו רוצים להשיג. כאן נעבור לתקציב המדינה, כפי שהוגש ע"י הממשלה לכנסת.

השר י. הורביץ:

הקפאת החוב שלנו פירושה, שאתה צריך לספוג 3.8 מיליארד דולר שהם הרכיח על חובות הפנים והחוץ גם יחד - 2 מיליארד דולר חובות פנים ו-1.3 מיליארד חובות חוץ. כלומר, כדי להקפיא את החוב שלנו בפנים ובחוץ, אתה צריך להגיע לחסכון של 3.3 מיליארד דולר.

פרופ' א. ברגלס:

זה לא חסכון, כי הרביח הזאת היא כבר היום בחקציב. אנחנו מדברים על גרעון בחקציב.

מר ע. שרון:

אני אציג את העניין אחר כך.

חקציב המדינה, כפי שהגשנו אותו והכנסת אישרה אותו, הוא פרי של פשרות, כרגיל. אך היה ויכוח כביכול בין בנק ישראל ובין האוצר, שלצערי, פורטס בעחונות בצורה קצת מעוותת. מה אמר נגיד בנק ישראל? הוא אמר, שחקציב זה, כפי שאנו מגישים אותו, מחייב את המדינה ללוות מבנק ישראל כמות כזאת של כסף, שכתוצאה מכך ירדו יתרות מט"ח לרמה, שהמדינה לא תוכל לתפקד. מבחינה מקצועית, לא התווכחנו אתו.

(המשך הדברים רשמה ל.ד.)
(עד כאן רשמה ז.ח. מכאן ל.ד.)

מבחינה מקצועית, גם היום, הגענו לאותו מספר, אמנם בדרכים אחרות, בצורת חישוב אחרת. אנו ידענו, שהחקציב הזה, כפי שהוא, יש איתו בעיה.

השר י. רבין:

כמה זה היה - 1.5 מיליארד דולר?

מר ע. שרון:

במקום 1.2 מיליארד, תבע מאיתנו הנגיד, ואנו חושבים, שמקצועית הוא צדק, ללוות רק כ-700. פרושו של דבר, 500 מיליון דולר פחות בחקציב. אבל החקציב הוגש כפי שהוגש.

סגן רה"מ ד. לוי:

מה המונח הזה: "משטר חדש"?

מר ע. שרון:

משטר כלכלי חדש. אנו לא פוליטיקאים.

השר י. צור:

המהפכה היא לפני היצוב או אחרי היצוב?

השר י. רבין:

באמצע.

מר ע. שרון:

לפיכך, שאפנו בחחילה, כשהחלבו לנסות לבדוק את העניין, לנטות לראות, האם ניתן לקחת את החקציב האורגינלי כפי שהוגש ולהוריד ממנו עוד. אבל חוץ כדי המהלך (אני אציג או"כ את הנתונים) הגענו למסקנה, שזה יהיה טוב אם נצליח להגיע לממדי התקציב הממוכנן ולגרעון שנובע מהתקציב הממוכנן. אילולא סמכנו על כך, שנקבל סיוע מיוחד מהאמריקנים, לא הייתי מעז להגיד דבר כזה, כי פרושו של דבר, ירידת יתרות מט"ח. אבל אם נעשה את התכנית (וזה חלק מההימור) ואם נצליח בתכנית, הניצול של הכסף האמריקני, של הסיוע המיוחד, לצורך

בליצוע התכנית, יהיה ניצול נכון, כי בשנה שלאחר מכן נצא מהבעיה ואז אולי נוכל להשתמש באותו כסף למטרות של צמיחה ולא למטרות של ניצול.

כך, שהמטרה שלנו כרגע, כפי שאנו מציגים אותה, היא לנסות ולהגיע לגרעון המקורי כפי שתוכנן בתקציב המדינה. תראו שגם זו מלאכה לא קלה.

בתקופת היצוב...

השר י. רבין:

אני רוצה לדעת מה קרה ב-3 החדשים הראשונים של

התקציב?

מר ע. שרון:

יצחק, אני אתן נתונים על הכל. אני שמעתי אותך

חוזר ושואל ואני אענה.

המלאכה שתעמוד בפנינו בתקופת היצוב היא לא פשוטה, מפני שכפי שאראה לכם לאורך מכן, בכל ורסיה - ואני אציג פה שתי חלופות שהבאנו, לאחר שבאנו עם חלופה אחת, החייצענו וניסינו להביא חלופה אחרת - שתי החלופות האלה הן חלופות כואבות, כואבות לפרטים, כואבות למשרדים, כואבות לבושרים החיוביים שאנו רוצים בהם.

סגן רה"מ י. נבון:

אתה מוכן להסביר מה קורה אם מורידים 10,000

מועסקים בסקטור הציבורי ומה קורה כשזה איננו?

מר ע. שרון:

אני אסביר.

סגן רה"מ י. נבון:

ומה קורה כאשר נוספים 20,000?

מר ע. שרון:

אני אסביר. תוך כדי תקופת היצוב, בזמן קצר, נצטרך להגיע להורדת התקציב. אין לנו דרך להוריד את התקציב באמת, כל זמן שאיננו יכולים להוריד את מספר העובדים בסקטור הציבורי כולו - וזו לא רק הממשלה, אלא זו הממשלה, הרשויות, גופים נחמכים וכל מי שמקבל תקציב צבורי. כל זמן שנמשיך לשלם את המשכורות, תהיינה פעילויות. אם יראו לנו דרך אחרת, כל הכבוד, אנו לא מצאנו דרך, שבה אנו יכולים לחזור למטדים של התקציב, מבלי שנוריד כח-אדם.

סגן רה"מ י. נבון:

כמה עולה האבטלה שלהם?

מר ע. שרון:

אני אענה לך. השאלה נראית מתבקשת, אבל היא לא נכונה. מדוע היא לא נכונה? היא לא נכונה מפני שאם לא יהיו לך 10,000 אנשים, כביכול, מובטלים, בסקטור הציבורי, יהיו לך יותר אנשים מובטלים בסקטור העסקי, ואתה צריך להסתכל על המכלול כולו ולשאול את עצמך איך יהיו לנו פחות מובטלים? התשובה היא, שיהיו לנו פחות מובטלים כאשר אנו נצליח להגדיל את היצור ולהגדיל את היצוא, אך כדי להגדיל את היצור ואת היצוא, אנו צריכים, בטה"כ, להוסיף כח-אדם בסקטורים העסקיים. והרזרבוואר של כח-אדם...

השר א. שרון:

ראיתי בחוברת הזאת, שאחס מורידים 100 מיליון

דולר מתחום זה..

מר ע. שרון:

לא, אנו לא מורידים. זו טעות אופטית, אני

אסביר.

סגן רה"מ י. נבון:

כלומר, ההנחה היא, שכל אלה ילכו ליצור ליצוא?

השר י. רבין:

בינתיים, מפטרים רק ביצור.

מר ע. שרון:

לא בדיוק, יש תמיד חהליך של הגירה פנימית של אנשים שעוברים מנושא לנושא שולי, לנושא על ידו ובצורה כזו, לאט-לאט, במידה ויש ביקוש בסקטור העסקי וחוסר ביקוש בסקטור הצבורי, יש הגירה. יתר על כן, אם הסחלת וראית מה קרה ב-3 החדשים האחרונים בחעסוקה, אני מציע לך, שתסתכל על סקר כח האדם של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. מהסקר הזה עולה, שב-3 החדשים האחרונים, ברבעון הראשון של השנה הזו, יחסית לרבעון שקדם לו, ירדו 10,000 אנשים מהתעשייה ונוספו 20,000 איש בסקטור הצבורי.

השר א. שרון:

לפי מה שאחס מציעים כאן, אי אפשר יהיה להקים באזורי פיתוח מפעל תעשייתי, אלא אם הוא יהיה ענק, לכן כל הדיבור על הגדלת יצור ויצוא אין לו על מה להתבסס.

מר ע. שרון:

אריק, אני מציע שנעבור על הכל. בודאי תהיה לך

ביקורת ושאלות. נגיע לזה.

השר א. שרון:

טוב רק לדעת, שאנו במקום ראשון בקיצוץ.

השר מ. ארנס:

זה 10,000 מחוץ 400,000 אלף, מהי הפרישה

הטבעית?

מר ע. שרון:

הפרישה הטבעית של האנשים שעוזבים היא בסדר גודל של 4% - 3%. סדר גודל של 4% - 3% עוזבים כל שנה, ובחלקם הגדול הם בעלי מקצוע, שחמורתם צריך בדיוק את אותם אנשים. שיטת ההקפאה נוסחה בשלושת החדשים האחרונים והיא לא עבדה.

השר מ. ארנס:

מדוע היא לא עבדה?

מר ע. שרון:

בממשלה היא עבדה, בסקטורים אחרים, לא.

תחום אחר הוא שער החליפין - אנו מציעים לבצע האחדת שערים חלקית. האחדת שערים חלקית, בעברית מדוברת, זה פיתוח. אנו לא מציעים לעשות פיתוח עמוק, כי פיתוח עמוק זה אותו פיתוח, שהיה מביא לידי כך, שלא גצטרך לסבסד את היצוא, כששער החליפין האמיתי האפקטיבי ביצוא, יהיה שער

החליפין הכללי והעצמי. זה משטר נכון. כך מדינות בדרך כלל נוהגות. כך היינו צריכים לנהוג.

השר מ. ארנס:

כמה דרוש כדי להגיע לזה?

מר ע. שרון:

בערך 32% - 35%.

הסיבה מדוע אנו לא מציעים, היא בשל ההשלכה על המחירים. יש לנו פה מינונים מאוד עדינים ואם נעשה פיחות עמוק, יעלו המחירים הרבה, אם יעלו המחירים הרבה, ירד השכר הריאלי הרבה, אם ירד השכר הריאלי הרבה, לא נעמוד בזה, לא נעמוד בזה, נעלה את השכר, נעלה את שער החליפין והספיראלה תימשך.

סגן רה"מ ד. לוי:

מה הערכתך לגבי השכר, מה תהיה השחיקה?

מר ע. שרון:

נגיע לכל, אציג את הכל, אדגיש את כל ההדגשות. אני מעוניין להדגיש את הנקודות הקשות, כי אני חושב, שזו לא רק זכותה של הממשלה, אלא גט חובתה, לראות את כל הדברים עד הסוף.

סגן רה"מ ד. לוי:

אני מבטיח שאשים לב לכל הדגשה, כל משפט חשוב.

מר ע. שרון:

הפיחות שאותו אנו מציעים, הוא פיחות שיביא את שער הדולר ל-1,500 שקל, שזה היום 18.8% יחסית ליום שישי. אתם תראו בשקפים כי אנו מתייחסים למספר 20% - זאת משום שהכנו את השקפים כמה ימים קודם.

במקביל, נוריד גם כמה מהמיסים שהוטלו במשך התקופה שלפני שינוי שער החליפין. זה ביום התכנית.

מה יקרה בתקופת היצוב - זה דבר מאוד קריטי ומאוד חשוב. נתחיל בקטע העליון - אם רק נעשה פיחות, אמנם פיחות חלקי, לא אותו פיחות שבאמת היה פותר את הבעיות שלנו ואח"כ ניתן לשער החליפין להמשיך במשטר של ניווד...

השר י. הורביץ:

מהו כרגע הפיגור של הדולר? מה היה יסוף הדולר?

מר ע. שרון:

יספנו אותו ב-6% בשבוע האחרון. פיחתנו את השקל

ב-6%.

השר י. הורביץ:

היה כחוב, שכ-19.4% החודש. אם האינפלציה תהיה

החודש 23%, נעמוד בפיגור נוסף?

מר ע. שרון:

אני אסביר זאת ואז אולי יהיה לך יותר ברור.

המשטר של שער החליפין הוא משטר מאוד חשוב, יחד עם עוד אלמנטים אחרים של התכנית בתקופת היצוב. כפי שכתבנו פה: "קיבוע או שמירת מגמה מול שכר". בעצם, הכוונה שלנו היא לשמירת מגמה מול שכר, אבל היינו

רוצים בתקופת היצוב (וכאן אני מקדים את המאוחר) לנסות לקבע גם את השכר נומינלית, גם את המחירים נומינלית וגם את שער החליפין (אם שני המשתנים האלה יקבעו) נומינלית ואז אנו מקווים לנסות להגיע לאיזו שהיא טכניקה, שבמידה ונצליח גם להוריד את החקציב כפי שאנו רוצים להוריד אותו, אנו מקווים, שנוכל להוריד בצורה משמעותית את האינפלציה ולנסות ליצב את המשק.

לענין הנכונות להטלח נט על כניסת הון - אני רוצה רק להזכיר לכם, שבשנת 1978 הייתה נהירה עצומה של מטבע חוץ למדינת-ישראל, שהייתה בעיקרה ספקולטיבית, בגלל שערי ריבית גבוהים שהיו כאן, בגלל קיבוע של שער שהיה כאן ובגלל האפשרות להכנס ולצאת חופשי. נכנס מטבע חוץ, הופקד בבנקים, לקח ריבית ויצא החוצה. עד שהענין הזה נתפס והייתה תגובה על כך, היה הפסד גדול מאוד למשק. לכן, אנו רוצים לראות גם את האפשרות הזאת. איני יודע מה הסבירות שלה, אבל אנו מוכרחים לושוב על כך.

השר א. שרון:

הכוונה גם למס על השקעות?

מר ע. שרון:

לא, להטלת מס על כניסת הון ספקולטיבית, הון שבא

לזמן קצר.

השר א. שרון:

מה זה קצר?

מר ע. שרון:

עו"ש, שאפשר מיד למשוך אותו חזרה. איננו רוצים בזה. דברים כאלה היו כבר בעבר. אם מדובר על מדינות אחרות, בשוויץ, הייתה תקופה, שעל כסף כזה היה מס שלילי.

השר א. שרון:

והיום?

מר ע. שרון:

זה משתנה, איני יודע מה קורה היום. אבל לפני כמה שנים, שילמו ריבית שלילית של 2% על הפקדת כסף כזו.

מר מ. מנדלבום:

היום אין מס. יש פער קטן ביותר.

מר ע. שרון:

מדיניות שכר - זו אחת הבעיות הקשות בתוך המערכת. לא היחידה, יש כאן מספר בעיות קשות. הרעיון הכללי הוא לנסות ולעשות את המהלך הבא.

השר א. שרון:

לא הסברת במהלך הקודם מה יהיה אחרי זה, אחרי

החדשים האלה?

מר ע. שרון:

ביהול שער החליפין נוול סל המטבעות. פרושו של דבר, שלאחר תקופה שבה נבסה לקשור את שער החליפין לשכר, כשהשכר ישאר קבוע, שער החליפין ישאר קבוע, כשהשכר ינוע, שער החליפין ינוע - ולא תהיה לנו ברירה אלא לעשות זאת, אם נרצה להבטיח את רווחיות היצואנים. באמר, שנצליח להגיע לתקופת יצוב, אז היינו רוצים להגיע לאותו משטר שקיים היום בארצות אירופה, שבו השערים נקבעים, פחות או יותר, לפי יחסי האינפלציות שיש בין הארצות ואז נשאר איזה יחס מסחרי, יחס של שכר שווה למטבעות.

תחום מדיניות השכר - כידוע, המועד הבא לתשלום חוספת היוקר הוא ה-1 לאוגוסט, לפי המדד שיתפרסם ב-15 ליוני. אנו מציעים לתת פיצוי מייזי, שגובהו יהיה תלוי במו"מ בין הממשלה לבין ההסתדרות - במידה וההסתדרות תהיה מעוניינת לשתף פעולה - ואני מקווה, שהיא תהיה מעוניינת לשתף פעולה ביצוב. לאחר מכן, במשך תקופת היצוב, להשאיר את השכר קבוע, נומינלי ככל האפשר, על-מנת לתת הזדמנות לתהליך להתייצב.

סגן רה"מ ד. לוי:

מה זה אומר בעברית?

מר ע. שרון:

אני אציג אפילו מספרים, לא רק עברית.

סגן רה"מ ד. לוי:

אז אולי תרחיב קצת?

מר ע. שרון:

כשנגיע. אני חושב, שחשוב לראות, קודם כל, את החמובה הכללית, לפני שמדברים על מינון. במידה ונצליח באמת להחזיק שכר נומינלי, הצלחנו. הקושי באחזקת השכר הנומינלי, זו שחיקת השכר הצפויה. אם נצליח לעמוד בזה, הצלחנו בתכנית. אם לא נצליח, הצלחנו פחותה. לא שנכשלו, אבל הצלחנו פחותה.

החשובה לעניין זה - אילו היינו יכולים לקצץ יותר בתקציב המדינה, היתה לנו רזרבה שנמנה היינו יכולים לשמור על שכר יציב יותר, זו אמת.

השר מ. ארנס:

מהי רמת השכר הממוצעת שלנו?

מר ע. שרון:

נמוכה. אבל תלוי במה.

השר י. רבין:

סליחה, אם אתה מוסיף את כל קרנות ההשתלמות והדברים האחרים, העלות ליצרן היא גבוהה. כשהעלות היא מה שנווונים לאיש בצורה ישירה או עקיפה.

השר מ. ארנס:

אבל פה מדובר על שחיקת הנטו, לא על הברוטו, או העלות למפעל.

השר ע. ויצמן:

המשכורת ביד והעלות למפעל הם שני דברים שונים.

השר מ. ארנס:

כלומר, בממוצע, היא הרבה יותר נמוכה אצלנו מאשר במדינות אחרות? ואותה אתה מציע לשחוק?

מר ע. שרון:

אני לא מציע לשחוק. לאחר תקופת היצוב, אנו מצפים לכך, שאו שיחזרו הטכמי חוספת היוקר, כי באותה תקופת יצוב, בדרך הטבע, נשגה את משטר חוספת היוקר, או שיהיו הסכמים חדשים, או הסכמים קודמים, אבל ברור לנו, שהממשלה תצא מהעניין. אנו רוצים להתערב בעניין לתקופה קצרה של מספר חדשים, ואח"כ, כפי שתמיד לא היינו בפנים וזה היה עסק בין מעביד לעובד, כך נצא מזה גם

לאחר מכן. כאשר עדיין, שער הוולפיין, יהיה, פחות או יותר, במגמה של השכר. כלומר, יעלה השכר, יעלה שער הוולפיין. השכר במודים של יחידות של סל מטבעות, ישאר פחות או יותר אוטומטי.

הש. מ. ארנס:

במשטר החדש אתה רוצה לחזור להסכמי חוספון

היוקר?

מר. ע. שרון:

להסכמים כל שהם, שיהיו בין המעבידים לבין

העובדים.

מדיניות מחירים - בחקופת היצוב אנו מציעים שהמחירים יתעדכנו ביום שבו יהיה הפיחות וודנה הסובסידיות, בהתאם למחייב במשטר המחירים המירביים והמחירים היציבים, שמשרד המסחר-וההעשיה קובע והמפקח עליהם ימשיך בכך בחקופת היצוב, כאשר הכוונה שלנו, תוך כדי חקופת היצוב, לשחרר בהדרגה ענפים ומוצרים מפיקוח, בהתאם לאפשרות. אם תרד האינפלציה, נחזיל לשחרר אותם, כשנראה שזה לא פוגע במגמה.

סגן רה"מ ד. לוי:

נאמר כאן דבר, שאם לא אעמוד עליו, עלולים להכנס לאיזון שהיא ציפיה שהיא מאוד מסוכנת, כי היא פרדוקסאלית - דבר והיפוכו. אם הממשלה אומרת, כפי ששרון אומר, שהממשלה תצא מענין חוספה היוקר ותתן שזה יתנהל בין המעסיקים והעובדים, הוזה אומר, שההסתדרות תחדל מלהיות גוף יציג. כלומר, כל מה שיושג בגוש, כך יתנהל השוק. זה דבר מאוד מסוכן. אני שואל את השאלה הזו במודע ואני עומד עליה.

מר. ע. שרון:

אמרת היפוכו של דבר - הממשלה תצא. פרושו של דבר, שזה יהיה בין ההסתדרות ובין המעסיקים, כפי שזה היה.

רה"מ ש. פרס:

דוד, כדי להיות לגמרי ישר, הכוונה היא, שהממשלה מתערבת ל-3 חדשים במער כח השכר. היא משהה את הסכמי חוספת היוקר. כעבור 3 חדשים, התערבות זו נפסקת.

מר. ע. שרון:

לאחר מכן, אנו רוצים להגיע לליברליזציה גמורה במשק, ולאי התערבות גמורה של הממשלה בכל מה שנעשה בסקטור הפרטי.

שוק ההון - מיכאל הזכיר את הכעיה שיש לנו בשוק ההון עם הנכסים הנזילים. מה שהוא לא הזכיר, שבנוסף לכל, יש לנו חוק לשמירה על החסכון ואז אנו כולנו כפוחים בחוק הזה ומתכוונים לשמור אותו, משום שזה חוק שקשור לאמון של הציבור בממשלתו, כיוון שהוא קיים.

הדרך שראינו להפריד בין כסף נזיל לחסכון - בין כסף שיכול להיות צמוד בחסכון, לבין כסף נזיל, שאנו מעונינים שלא יהיה צמוד, היה, שנודיע על כך, שפת"מ עו"ש שקיים היום, יהיה חד-סיטרי - אפשר יהיה לצאת ממנו, אבל אי אפשר להכנס אליו עם שקלים. אין בכך כל נגיעה בחוסכים. אין כל נגיעה באלה שיש להם היום פקדון עו"ש, כי הם יכולים, אז להפסיק אותו או להוציא אותו כרצונם. כל מה שזה אומר - שמי שרוצה לבוא היום עם שקלים ולהפקיד עכשיו בפת"מ עו"ש, לא ניתן לו. למי כן ניתן? למי שיבוא ויכיא המורוה של יצור, או במקרים מיוחדים של יבואנים, שמקבלים הכנסות במטבע מקומי על-מנת לשלם בחו"ל ומוסרחים לבנוה איזה שהוא מכשיר לשמירה ערך הכסף. לגבי אלה יהיו הסדרים מיוחדים.

לאחר מכן, אנו מחכוניט לעבור למשטר שבו הממשלה תמכור אגרות חוב למוכ"ז, כשהכוונה שלנו היא רק למחזר את החוב והפנימי. אין לנו כוונה לממן את תקציב המדינה ע"י הגדלת החוב הפנימי. לאחר מכן, יש לנו כוונות להגיע לידי כך, שמפעלים עסקיים-פיננסיים, יוכלו להנפיק אגרות חוב והממשלה תצא מהתיווך הפיננסי שהיא נמצאת בו היום.

בתחום המוניטרי לא ארבה, כיוון שזה תחום של בנק ישראל. כתוצאה מהפיחות, אנו נעשה שינויים סטרוקטורליים בשיטת התמרוץ של היצואנים. במסגרת השינויים הסטרוקטורליים האלה, גם נשנה את האשראי שמכוון היום ליצוא, במגמה לתת לבנק ישראל מרחב פעולה יותר גדול במדיניות מוניטרית.

בתקופת היצוב, לחודש הראשון, נקבע יעד נומינלי, באמצעות חקרת אטראלי. לחודש השני, בהסכם עם בנק ישראל, נקבע יעד שונה, לפי ההמשך.

במילים אחרות, המהלך הכלכלי כולו יתחיל בפיחות, בשעור שיאפשר האחדת שעריט חלקית, קיצוץ בתקציב המדינה ליעד של 750 מיליון דולר - שהוא היעד המקורי של התקציב, ע"י צמצום הסובסידיות למוצרי יסוד, תחבורה ומים.

השר ג. פח:

זה לא ב-750?

מר ע. שרון:

לא, מעבר לזה.

רה"מ ש. פרס:

הסכום שיקוצץ בסובסידיות מיועד להחזר בשכר.

מר ע. שרון:

העלאת המחיריט המירביים והיצבים במשק, שתנבע מהפיחות וצמצום הסובסידיות, קביעת תקרות אשראי נומינליות למערכת הבנקאית, פיצוי שכר כמקדמה, הקפאת שכר, מחיריט ותקרות אשראי וקביעת שער חליפין בהתאם להתנהגות השכר.

עכשיו, ברשותכם, הייתי רוצה להגיע לדברים ספציפיים. אני רוצה להסביר את המספר 750 - מאיפה הוא נובע: בתקציב המקורי היתה לנו רזרבה של 500 מיליון דולר. רשומה. היום אנו יודעים על סטיות מהתקציב, בסכום של 740 מיליון דולר. מכאן שיש גרעון ידוע של 240 מיליון דולר. היום עברה רק רבע שנה, רק רבעון אחד. אנו יודעים, שאנו נזדקק לרזרבה נוספת, תוך כדי השנה, גם כיוון שיש לנו כבר נושאים שאנו יודעים שנצטרך לתמוך בהם. אנו יודעים זאח כבר היום.

(מכאן רשמה ז.ת.)

(עד כאן רשמה ל.ד. - מכאן ז.ת.)

השר י. רבין:

למשל?

מר ע. שרון:

למשל, יש לנו בעיה ב"מספנות ישראל"; למשל, יש לנו בעיה ב"צים"; למשל, יש לנו בעיה בחקלאות. יש לנו מספר שטחים, שבהט אנו יודעים על בעיות ואנו יודעים, שנזדקק לרזרבה. עוד לא היתה שנה, שתקציב המדינה לא השתמש ברזרבה.

במהלך 85 יש לנו 560 מיליון דולר, שאנו צריכים להוריד, כך שזה שווה לבסיס שנתי של 750 מיליון. כלומר, מה שבשלושת-רבעי שנה הוא אקוויולנט ל-560 מיליון, ב-12 חודשים מלאים, זה 750 מיליון ומכאן בא מספר זה.

אציג כאן חלק מהסטיות, כשאני רוצה לומר מראש, שעצם העובדה, שרשומה כאן סטיה, זה עדיין לא אומר, שיש שר שהתנהג לא בסדר, או משרד שהתנהג לא בסדר, אלא זה אומר, שהיו נושאים, שחלקם מיועדים להיות נושאי רזרבה וזה גם אומר, שהוקציב לא היה בסדר. יש כאן סכום אחד גדול, שאני אומר מראש לגביו, שזו האחראיות של משרד האוצר.

השר מ. קצב:

מה יהיה אם בעוד 3 חודשים יתברר, שיש צורך במימון נוסף? האט תבואו עם הצעה לקיצוץ נוסף?

מר ע. שרון:

אם יהיה צורך במימון נוסף, כן. אם יש הוצאה נוספת, צריך מולה קיצוץ נוסף.

השר י. רבין:

השר י. מודעי:

מה זה משנה איך זה מוגדר - זה יוצא מהרזרבות.

מר ע. שרון:

אני מבקש להגדיר את המלה "סטיה". אני חוזר ואומר, זה לא אומר, שמשרד הבטחון לא בסדר. אני מוכן לומר מהאש, שמשרד הבטחון בסדר מבחינה תקציבית בכל דבר.

השר י. רבין:

היחידי.

מר ע. שרון:

לא היחידי.

כל מה שאנו אומרים, שמלכתחילה בתקציב המדינה מוסכם, ש-100 מיליון דולר יהיו ע"ח רזרבה.

תקציב השקעות הון - בחוק לגיוס השקעון הון יש שני חלקים, יש חלק של מענק ויש חלק של הלואה. החלק של ההלואה הוא אינו חלק מהחוב ואילו חלק של המענק, הוא חלק מהחוב. כאשר נותנים הלואה, חותמים עם המשקיע על תכנית וההלואה ניתנת לפי קצב הביצוע של התכנית. כאשר נבנה תקציב השנה הזאת, היתה הערכה למשרד המתאים, שקצב הביצוע יהיה ב-100 מיליון דולר יותר קטן. לפיכך, התקציב היה 300 מיליון דולר. בדיעבד התברר, שבגין חוזים חתומים עם משקיעים ובגין המימוש שלהם, אנחנו השנה נוציא 100 מיליון דולר יותר. לפיכך, יש לנו כאן סטיה.

הפקדות ביטוח לאומי - שגיאה של משרד האוצר.

השר י. רבין:

ב-100 מיליון דולר?

מר ע. שרון:

כן. אני מודה, זו שגיאה שלנו.

בריאות - תקציב משרד הבריאות הוא תקציב נטו, יש לו הכנסות ויש לו הוצאות. יש היום 110 מיליון דולר, שמשרד הבריאות אינו יכול לגבות מקופות החולים.

השר מ. נסים:

למה? אני רוצה לדעת.

מר ע. שרון:

את השאלה הזאת אני מבקש לא לשאול אותי.

רשויות מקומיות - יש סכום של 40 מיליון דולר. במשרד החינוך יש לנו בעיה, מוכרת וידועה.

השר נ. קצב:

מה הבעיה?

השר י. מודעי:

38 מיליון דולר קיצוץ, שלא היה ולא נברא, משנים

עברו.

השר מ. נטיט:

בכל זאת, מה זה 74 מיליון דולר?

מר ע. שרון:

יושביט כאן נציגי אגף התקציבים והם יוכלו, לאחר מכן, לתת פרטים מלאים עד האגורה האחרונה.

השר מ. קצב:

באופן כללי, מה זה 74 מיליון דולר?

מר ע. שרון:

זו סטיה של משרד החינוך.

רה"מ ש. פרס:

המר הצטרף לקצץ 38 מיליון דולר והוא לא קיצץ.

השר מ. קצב:

העקרון הזה חל על כל המשרדים?

רה"מ ש. פרס:

כן.

השר מ. קצב:

אני מבקש שזה ירשם בפרוטוקול כהודעת ראש

הממשלה.

רה"מ ש. פרס:

מה ירשם?

השר מ. קצב:

יביא כסטיה תוספת חקציב.
שמה שכל שר מקדנציה קודמת לא קיצץ, משרד האוצר

רה"מ ש. פרס:

אני מסכיט, שהכל ירשט.

מה קרה? במשרד החינוך הגישו קיצוץ של 200 מיליון דולר ופתאם באים לשר החינוך ודורשים ממנו לקצץ 238 מיליון דולר, כאשר סכום של 38 מיליון דולר הוא על חשבון העבר. הוא לא יכול לעשות זאת.

השר מ. קצב:

אני מודה לך. אני חושב, שהגדרה שלך היא מצוינת ומקובלת עלי. אותו דין חל על המשרד, שאני מופקד עליו. השר אוזן לא ביצע קיצוצים ולכן, אני מבקש שאותו דין יהיה למשרד החינוך ולמשרד העבודה והרווחה. יפה שראש הממשלה מגן על המשרדים, אני חושב שזה צעד קדימה.

השר י. פרץ:

מה זה 40 מיליון ברשויות המקומיות?

מר א. פוגל:

אנחנו קיבלנו תביעה ממערכת הרשויות המקומיות לגבי חסר של הרבה מעל 100 מיליון דולר. על סמך ההערכה שלנו בבדיקת הסעיפים, שלגביהם לא חתיה ברירה, שמרנו סכום של 40 מיליון דולר.

השר מ. נסים:

זה כבר מובטח וקוראים לזה סטיות.

מר ע. שרון:

קרנות דו-לאומיות - זה זבר, שבאמת הרזרבה נועדת לו. זו השקעה, שהאמריקנים בקרנות למחקר ולחינוך. השקיעו 60 מיליון דולר מול 60 מיליון דולר שלבו

השר י. שפירא:

זה לא מופיע בתקציב?

מר ע. שרון:

לא. זה הסכט, שנחתם עכשו.

השר ג. פח:

זה לא כסף.

מר ע. שרון:

בחקציב זה כסף.

תחשיבי.
עליה - האתיופים, היטל מלאי דלק - זה דבר

מר א. פוגל:

ברגע שהוטל מס רכוש גם על מלאי הדלק, אנו צריכים להחזיר אותו, כי המלאי הוא מלאי אסטרטגי, שמחזיקים עבור המדינה.

מר ע. שרון:

ניסינו לבדוק שתי חלופות, שבהן ניסינו למצוא דרכים להוריד 750 מיליון דולר. אני פותח ואומר, ששתי החלופות האלה הן רעיונות של רפרנטים באגף התקציבים, בהחיעצוח עם כמה אנשים אחרים מחוץ למשרד. כל מה שניסינו הוא להגיע לסכום של 750 מיליון דולר, בדרך הטובה ביותר שאנו מכירים. אם הממשלה יכולה להראות דרכים טובות יותר, נשמח לקבל אותן.

השר מ. קצב:

הדרך הטובה כוללת בירורים מוקדמים עם משרדי הממשלה הנוגעים בדבר.

מר ע. שרון:

כל הדברים, שאנו מדברים עליהם כאן, נדונו עם המשרדים, אם כי לא בהכרח המשרדים הסכימו להם. בדרך כלל, המשרדים לא הסכימו.

סגן רה"מ י. נבון:

האם סטיה פירושה שחרגו מהתקציב?

מר ע. שרון:

לא.

רה"מ ש. פרס:

הביטוי הנכון הוא שימוש בכספי הרזרבה.

סגן רה"מ י. נבון:

גם זה לא נכון.

רה"מ ש. פרס:

לא נעשה עכשו ויכוח פילולוגי.

מר ע. שרון:

שמנו בעיקר דגש של סימון פרויקטים והגענו לסכום של 481 מיליון דולר במשרדי ממשלה, 130 מיליון דולר בביטוח לאומי ועוד תוספת של 157 מיליון דולר במסים והכנסות.

השר מ. ארנס:

תשלומי ביטוח לאומי?

מר ע. שרון:

לא, תקבולי ביטוח לאומי. באופן כללי, חצי מזה אלה הוצאות למסים וחצי הוצאות של קניוח, שכר והשקעות, מה שאנו קוראים G.

הפירוט של החלופה הזאת נמצא בתיק ומכיוון שהוא מאד ארוך, לא אציג אותו.

אלטרנטיבה ב' בנויה על הפחתה קטנה יותר במשרדים ואז, לאחר שהלכנו לרשימה מקוצרת של בושאים ופרויקטים, רשימה קטנה יותר של מסים והכנסות ופחות ביטוח לאומי, לקחנו את כל ה-263 מיליון דולר, שנתרו לנו, חילקנו זאת אריתמטית על אותם סעיפים, שלא הורדנו אותם במסגרת ההפחתות הישירות ומתברר, שיש לנו קיצוץ של 7.5% ACROSS THE BOARD, שיש לו משמעויות, שגם אותן הצגתי בסכומים בתוך החיק.

אני עובר לשקף הבא. פיחות וביטול סובסידיות. מה שכתוב כאן פיחות 20% זה פחות - 18.8%. האפשרות של עליית מחירים, הנובעת מהפיחות היא 11%. האפשרות של עליית מחירים, הנובעת מביטול סובסידיות היא 7%. כלומר, אנו מדברים כאן על צרוף של שני גורמים, ששניהם מעלים מחירים.

השר מ. נסים:

ומה עם העלאה של 17% של כלל המחירים? לזה אין

ביטוי?

מר ע. שרון:

מיד אסביר זאת.

אני רוצה להראות לכם מה פירוש העלאת מחירי המוצרים המסובסדים הרגישים: מחיר החלב יהיה 350 שקל לליטר; עוף קפוא מס' 1 - 2,820 שקל; לחם אחיד - 115 שקל.

סגן רה"מ ד. לוי:

עקרת הכית קונה את המוצרים האלה, לא השרים.

חראה את האחוזים.

מר ע. שרון:

לחם אחיד - 115 שקל זה כמו 7 סנט לככר לחם.

השר י. צור:

מהו אחוז הסוכסידיות שנשאר למוצרים אלה?

מר ע. שרון:

אחוז הסוכסידיות שונה נמוצר למוצר - אני יכול

לתח לך את הרשימה.

השר מ. ארנס:

האחוז ישאר קבוע?

מר ע. שרון:

כן.

השר מ. שחל:

בחשמל לקחת בחשבון את ההעלאה שאושרה ע"י ועדת

הכספים?

מר ע. שרון:

בחשמל ומים, המספרים האלה לוקחים בחשבון את העובדה, שועדת הכספים לא אישרה לנו חוספת של 10% בחשמל ולגבי המים, אמנם יש לנו אישור, אך זה עוד לא פורסם ב"רשומות".

מול עליה המחירים, אנחנו מתכננים הורדות של מסים. אנחנו מתכננים הפחתה בהפקדת היבוא ב-15%, שתוריד לנו 140 מיליון דולר כמסים וחשפר לנו את המדד בשיעור של 0.9%.

אנו גם מציעים להוריר חזרה את מע"מ מ-17% ל-15%, מכיוון שמע"מ הוא מס, שבו במחיר הנמוך ביותר אנו יכולים להוריד את המדד בצורה החריפה ביותר.

השר מ. נסים:

איך זה יבוא בתקציב? אתה צריך 750 מיליון דולר, כשאתה מוריד את המע"מ בחזרה, זה עוד 100 מיליון.

מר ע. שרון:

עצם הפיחות נותן לנו תוספת תקציבית. אנחנו לא רוצים את התוספת התקציבית הזאת באופן פיסקלי, אנחנו מחזירים אותה.

השר ג. פת:

מה הנימוק להורדת מע"מ?

מר ע. שרון:

הנימוק היתירי הוא לנסות ולמתן את עליית המחירים. מכיוון שאני לא רוצה רווח תקציבי מכל התרגיל הזה, את כל מה שאני מרוויח מהפיחות אני רוצה להחזיר חזרה לצורך הורדת מטיס, כי אחרת אני מעלה מסים ומעלה מחירים.

השר ג. פת:

מע"מ זה לא אוניברסלי - אתה מחזיר רק למי

שקובה.

מר ע. שרון:

מע"מ הוא אוניברסלי מאד מבחינה זאת, שהוא על קשת רחבה מאד, כי כולם קובים.

רה"ט ש. פרס:

עמנואל, אני מבקש לא להשיב עכשו על שאלות.

מר ע. שרון:

בשקף האחרון אני רוצה להציג את הצד הבעייתי ואולי גם להציג איזה רעיון, כיצד ניתן לפתור את המלכוד הזה. חישוב מה יקרה ביולי-אוגוסט-ספטמבר-אוקטובר - במידה שהתכנית שלנו אמנם תצליח, המחירים יהיו כפי שאנו מאמינים שיהיו, שער הוולפיין יהיה כפי שאנו מאמינים שיהיה - לשכר הריאלי נטו וברוסו. מסתבר, שהשכר הריאלי ירד בסדר גודל של 5.6% נטו, ביולי ירד ב-4%, באוגוסט ב-3.2% ורק באוקטובר, כתוצאה מעדכון מדרגות מס, השכר יעלה חזרה במידה מסוימת ועדיין יהיה 12% פחות מאשר באפריל.

אילו היתה לנו אפשרות להוריד יותר בתקציב, היינו יכולים לקחת את מה שאנחנו מורידים בתקציב ולפצות את ירידת השכר ע"י הורדת מסים: הורדת ביטוח לאומי, הורדת מס הכנסה וכו'. כאן אנו חוזרים לקשר בין תקציב, בין שכר ובין אינפלציה בצורה אחרת. אך לא נשאר לנו כאן דרגות חופש. קיווינו, שבקיצוץ עמוק יותר נוכל לעשות זאת, אך ראינו, שגם מה שאנו מציעים מעלה הרהורים.

השר מ. ארנס:

כל זה מבוסס על איזה גרעון תקציבי?

מר ע. שרון:

כל זה מבוסס על עודף ביקוש של 300 מיליון דולר ומלווה מבנק ישראל של 1.9 מיליארד (1.2 מיליארד במטבע ישראלי ו-700 מיליון במס"ח).

איך בכל זאת אנו עושים כאן איזה שהוא שיפור? מה שאני רוצה לומר עכשו הוא ספקולציה, שמוחנית בהצלחת התכנית. בצדק נאטר קודם, שהאינפלציה גורמת לנו בזק, בין השאר, גם בתקציב וצוין, שעצם העובדה שקיימת אינפלציה מקטינה את המסים הריאליים. אבל את האינפלציה חרד ואם נרגיש, שאנחנו שולטים בעניין, יש תנועת ירידה והיא יציבה, אנחנו יכולים להמר על ירידת האינפלציה ולגסות לפצות בקטע הזה של שלושת החודשים האלה, ע"י הקטנת ביטוח לאומי, או איזה שהוא משחק בדרגות המס, במגמה לשנות או השכר נטו לעובד. אילו

היה לנו עוד יוחר, היינו יכולים להמר וגם להוריד את הביטוח הלאומי מהמעביד ואז גם את עלות העבודה להוריד.

השר א. רובינשטיין:

או את מס הכנסה.

מר ע. שרון:

מה שאני אומר זה מאד ספקולטיבי. רזרבה אין לנו, אנחנו נחזור לרמת התקציב. אבל אם נצליח בתכנית היצוב, נוכל להמר ולהגיד: אם כך, יש סיכוי שהיצוב יחזיק ואז יהיה לנו עודף תקציבי. אם יהיה לנו עודף תקציבי, נשחמש בו על מנת להקטין קצת את הירידה הזאת. אבל אני מוכרח להגיד לכם, כצורה מאד ברורה, שלא מצאנו במבנה הנוכחי של המשק - וחיפשנו חזק - כל דרך להגיע ליצוב האינפלציה, מבלי לפגוע בשכר. מה שאתם רואים כאן זה הדבר הטוב ביותר, מבחינת אי-פגיעה, שהצלחנו להגיע אליו, כי אין לנו מטרה לפגוע. יש לנו מטרה לייצב.

סגן רה"מ ד. לוי:

אם אתה מאחד את המספרים האלה, כמה תהיה השחיקה?

מר ע. שרון:

השחיקה תהיה 17% לעומת אפריל. זאת הבעיה. עד

כאן התכנית בכללותה.

פרופ' א. ברגלס:

אני רוצה להוסיף בקצרה כמה דברים שנראים לנו

קשויים של התכנית.

אני רוצה להתחיל מהסעיף הראשון, שהופיע אצל מיכאל. אין לנו ספק, שמדינה עם חוב לאומי כזה גדול צריכה להגיע למצב, שהחוב הלאומי שלה יפסיק לגדול, לפחות כצעד ראשון. התכנית הזאת לא מביאה אותנו לכך. אילו התכנית הזאת היתה מקרבת אותנו למצב הזה, היינו הרבה יותר בטוחים באלמנטים האחרים של חכנית היצוב.

יחד עם זאת, אין לנו כל ספק, שגם התכנית התקציבית המוצעת כאן כרגע, שהיא לא יותר מאשר חזרה לתקציב המקורי, פירושה שינוי מאד נהוחי לגבי המצב הקיים במשק, שחהיה לו השפעה, אמנם לא מספיקה כדי להשיג את הבטחון שהיינו רוצים להשיג, אך תהיה לו השפעה. אני לא עושה לרגע מינימליזציה של הקושי, שיש לכל משרד ומשרד להכנס למסגרת הזאת, אבל הייתי חוזר ונדגיש, שזה הניימימוט, שאולי הוא אף קטן מדי, כדי להשיג את האלמנטים האחרים של התכנית.

אני רוצה להגיד כמה מלים לענין השכר - השכר ברוטו משקף את כושר היצור של המשק. אי אפשר לתת שכר ברוטו, שהוא למעלה מפיריון העבודה במשק. לכן, בשכר ברוטו אין לנו הרבה כושר משק. אם אנו מתלוננים על כך, שהשכר ברוטו בארץ הוא גבוה מדי, אנו מתלוננים על כך, שהפיריון של המשק הישראלי הוא גבוה מדי וכולנו היינו רוצים, שהפיריון יהיה יותר גדול. זאת זאת אפשר להשיג, רק אם נחדש את הצמיחה. במערכת הקיימת, זה השכר הקיים.

יש הבדל עצום בין שכר ברוטו לשכר נטו במשק הישראלי, שהוא יותר גדול מאשר בכל מקוט אחר בעולם. מה שיוצר את ההבדל בין הברוטו והנטו הם שני מרכיבים: ראשית, שבצורה לא מחוכמת יצרנו הרבה מאד מרכיבי שכר, שאינם נכנסים לנטו. אני לא יכול לראות את קרן ההשתלמות יותר מאשר מרכיב שכר, כאשר בין 7.5% ל-10% תלוי במשתכרים השונים...

השר י. רבין:

לפרופטורים - 20%.

פרופ' א. ברגלס:

לא - אני מדבר על 10%. ההבדל הזה יוצר, למעשה, מצב שזכרונו הוא גבוה והפער לנטו הוא גדול. למעשה, זה מין שכר, שמקבלין אותו בעקיפין ואני חושב, שהיה צריך להנמיט בו במשק הישראלי. אין לו תרומה ארוכת טווח, להיפך, בטווח הארוך הוא מסכן אותנו. צריך לעשות רפורמה במבנה השכר, אך לא חשבנו, שאנו יכולים כרגע לעשותה, במסגרת החכנית הזאת.

ההבדל השני בין השכר ברוטו לשכר נטו הוא במסים.

השר מ. ארנס:

גם תשלומי פנסיה.

פרופ' א. ברגלס:

נחתי כדוגמא את קרן ההשתלמות, כי היא בולטת. גם ההפרשות לפנסיה אצלנו הן גבוהות יותר מאשר במדינות אחרות. אך תשלומי פנסיה קיימים בכל מקום ואילו קרן ההשתלמות היא המצאה ישראלית.

המרכיב השני הם המסים הגבוהים. המסים הגבוהים הם תמונה ראי של ממשלה, שהיא גרולה יחסית לסקטור העסקי. אי אפשר למנוע את המצב הזה...

סגן רה"מ י. נבון:

אתה מחכוון למספר השרים?

פרופ' א. ברגלס:

אני מדבר על התקציב הכולל וזה מה שיוצר את הפער. אי אפשר לקצץ את הפער הנובע ממסים מבלי לקצץ את הצד השני, שהוא הצד של הוצאות הממשלה.

הדבר הבא - אם רוצים להשיג יציב, צריך לראות, שאי אפשר להמשיך במערכת הקיימת של הסכמי התוספת היוקר. לפי ההסכמים האלה, בחודש הבא צריכה להיות תוספת יוקר של 20% ובהודש שלאחריו, עוד 20%. אם חושבים, שאפשר לייצב מחירים במשק עם שתי תוספות יוקר כאלה, למעשה נכנסים למצב של אין מוצא. חחליף לתוספת היוקר בשלב המעבר הוא הכרחי, או שאנו מחליטים, שלא הולכים ליציב. אי אפשר לבוא ולהגיד, שתשאר תוספת יוקר של 20% באוגוסט ועוד 20% בספטמבר...

סגן רה"מ ד. לוי:

מה מוצע במקום 40%?

פרופ' א. ברגלס:

מה שמוצע כאן זו מערכת, שבה יהיה איזה שהוא פיצוי מיידי יותר קטן מתוספת היוקר. לא יהיו פיצויים נוספים בשכר במשך שלושת החודשים. יהיו פיצויים מסוימים במסים. התוצאה הכוללת של הגערכת הזאת היא ירידה של 3% - אם התכנית מצליחה - בשכר הריאלי מרמה של יוני. זה לא נשמע כל כך גרוע וקשה, אך אני רוצה להחריף זאת, שזה מאד קשה, כי יוני היה הודש עם שכר נמוך.

(המשך הדברים רשמה ל.ד.)
(עד כאן רשמה ז.ת. מכאן ל.ד.)

אבל רבותי, זה מה שיוצא בשביל איזון המערכת. אין דרך לאזן את המערכת אחרת, אלא אם היה קיצוץ הרבה יותר גדול בתקציב הממשלה, כך שאפשר היה להחזיר לשכר נטו נתח הרבה יותר גבוה. משרד האוצר, לפחות, לא מצא דרך להשיג את הקיצוץ הזה בטווח הקצר. יהיה הכרח לעשות זאת לקראת השנה הבאה, לשם איזון התקציב.

קצת על הצד המשקי, שלא יראה, כאילו הוא יוצא בקלות מהמערכת הזאת. אני חושב, שיש פה שתי החטרות רציניות על המערכת המשקית, שלא צריך להתעלם מהן. האחת הוזכרה כאן - אנו מדברים על צמצום מוניטרי, או קביעת יעדים כמותיים למערכת המוניטרית. אין לנו ספק, שבחדשים הראשונים זה יעלה את שער הריבית הריאלית, וכאן, כמוכן, יצטרכו לשמור על כך, שזה לא יהיה בממדים חריגים ביותר.

רה"מ ש. פרס:

בכמה?

פרופ' א. ברגלס:

אני לא רוצה להכנס להערכות, אבל יכול להיות, שבחדשים הראשונים, תהיה ריבית של 10% ריאלית בחודש, שזו ריבית אדירה במערכת הזאת.

השר י. רכין:

10% ריאלית להודש?

השר ע. ויצמן:

אין עסק שיוכל לעמוד בזה.

פרופ' א. ברגלס:

היו לנו חדשים כאלה, אבל אני מסכים עם השר ויצמן, שאין עסק שיכול להחזיק מעמד בדבר כזה לאורך זמן. אם אתה עושה זאת בחודש היצוב, זה דבר שהוא הכרחי ובכל מערכת שייצבו היתה קפיצה של שער הריבית, שלאחר מכן ירדה.

השר י. הורביץ:

לכמה זמן אתה מציע זאת?

פרופ' א. ברגלס:

אני לא מציע זאת בכלל. אם המערכת תיוצב, אני חושב, שיהיו שערי ריבית כאלה במשך חודש, חדשים ואחרי זה הם יתחילו לרדת. גם יכול להיות, שהמערכת לא תגיע לשערים של 10% ריאליים, אבל אני אומר, שאנו נצטרך לסבול שערי ריבית בסדרי גודל כאלה כתקופה של החודש הראשון, כי זה חלק מתמונת היצוב. זה חמור מאוד. אמרתי, שאני הולך להעלות דברים שהם קשיט ולא-דווקא דברים שהם קלים.

הדבר השני, שהוא הכבדה על הסקטור העסקי כסקטור, זה שאנו מציעים את ביטול ביטוח השער. למעשה, זה ביטול המערכת האוטומטית, שבשלה, למעשה, הסקטור המיצא לא היה רגיש לשינויי האינפלציה. עד עכשיו היה לו ביטוח כמעט שלם ומוגן ולמעשה חישבו לו תמיד את הקוסט-פלוס, את שער ההפסד שלו בשל האינפלציה החדשית והתזירו לו. זו שיטה שהיא מאוד לא יעילה, היא מאוד כוזבנית באמצעים וגם, למעשה, מפריעה מאוד לתהליך של היצוב הכלכלי.

אני מדגיש זאת, לא משום שאני חושב שזה לא יפגע בהם, או שזה בלי סיכונים, אלא משום שאני מדגיש, שזו תהיה פגיעה ממשית.

רה"ם ש. טרס:

שאלות, בבקשה. רק שאלות.

השר ח. בר-לב:

יש לי, בעיקר, שאלות למנכ"ל האוצר - קודם כל, לגבי הפת"מ החד-סיטרי - אתה הזכרת יבוא ויצוא - אני שואל, אם סמט יהודי יבוא עם 10,000 דולר לבנק, האם הוא יוכל להכניס זאת לבנק בלי הסברים, או לא?

השר י. טודעי:

עם דולר ירוק, כן, או אם הוא מקבל שיק מחו"ל.

החשבה חיובית.

השר ח. בר-לב:

שנית, לאור כל ההסברים האלה, מהי החזית היבוא

לחדשים הקרובים?

השר י. טודעי:

גידול.

השר ח. בר-לב:

ה-750 מיליון דולר הם באשכון שנת? זה כמובן, אבל באשכון שנת זה שנה תקציב 1985, או 12 הודש סטחילה התכנית.

הגב' מ. ברון:

12 הודש סטחילה ומכנית.

רה"ם ש. טרס:

היה כתוב כי 600 מיליון דולר הם במסגרת שנה

התקציב הזאת.

השר ח. בר-לב:

שאלה אחרונה - בחלופה ב', מוצג כאן, שקיצוץ הקציבי מסודי הנוטלה קטן יותר מאשר בחלופה א' - 309 מיליון.

טר. ע. שרון:

זה בפרויקטים ישירים.

השר ח. בר-לב:

לאור הצהרה זאת שלך וגם המספרים תראו זאת, אני רוצה לשאול, באיזה הגיון סופיע כאן האבסורד הזה, שהקיצוץ בתקציב המשטרה בחלופה ב' הוא פי 12 גדול יותר מאשר בחלופה א' הן מיליון! אני לא מביין את הקשר הזה.

השר י. צור:

אני רוצה לשאול לגבי השכר ולקוחות באשכון את המצב של יוני בחשואה למאי - אתם אמרתם, שהעליה שהייתה צריכה להיות באוגוסט, תהיה במו"ט. בפוד, אבל יש לכם עמדה לגבי המו"ט. אני קורא מה הרבה מספרים, כאשר הקיצוץ בשכר מצוי בכמה רבדים, ראשית כל, ביוני בחשואה למאי. שנית, המהלך הכללי שעכשיו יהיה במדרגת היצוב. שלישית, בעובדה שיושעה הסכם חוספת היוקר לחקומת היצוב. רביעית, בעובדה ששכר יורדים ב-3%. לכן, אני שואל, מהי, סה"כ עמדה האוצר בנושא השכר בתכנית הזאת? יש פה יותר מדי חלוקות ואני רוצה לשמוע את ההכללה של זה.

השר י. שפירא:

בקשר לקיצוץ בשכר העובדים - האם העלאות על הדעת הצעה להוריד את השכר של כלל העובדים במקום פיטורין, דבר שעשוי להוזיל גם את ענין הפיצויים? אם לא, מדוע לא העלתם את ההצעה הזו, שמבחינה חברתית, אין ספק שהיא עדיפה.

שנית, האם שינוי שער התליפין, לפני הקיצוץ בתקציב, לא יביא למה שקרה בעבר - שכל קיצוץ שהיה נעקר, לפני שהקיצוץ בתקציב הגיע לידי ביצוע והיה כלא היה? הוא רק העלה את האינפלציה. מה הבסחון, שהדבר הזה לא יקרה הפעם? כי גם הפעם, הקיצוץ הרי לא יהיה בחודש אחד, הוא יימשך על-פני כל השנה.

שלישית, לא הבנתי את נושא הפת"מ. אולי אפשר להסביר במפורט, מה יקרה עם אדט שיש לו השקעות בפת"מ? יש הרכה אנשים שהכסף הזה הוא המעט שיש להם והם זקוקים לו, מה קורה עם הכסף הזה?

רה"מ ש. פרס:

שום דבר.

השר י. שפירא:

אני מבקש את הפרוט של הדבר מחדש.

לא העלתם שום נקודה של הגנה על העשירונים הנמוכים, בכל החכנית הזאת. האם שמתם לב לענין הזה ומה אתם מציעים בתוומים הללו?

לא הוזכר כסף להשקעות הון. מדברים על צמיחה, אך היום כבר אין אפשרות לקבל כסף להשקעות, לפי הכללים של מרכז ההשקעות. מה עם הנושא הזה, שהוא למעשה חלק בלתי נפרד מיתר הדברים?

דבר אחרון - למה מוצע החזרת שיעור מע"מ ל-15%, כאשר אנו מדברים כל הזמן על שינוי במס ההכנסה? מדוע לא להפחית את 2% הללו ממס ההכנסה?

השר א. רובינשטיין:

ראשית, האם ברור מהדברים שאמר מנכ"ל האוצר, שהפיצוי על גידול הסובסידיות הוא באמצעות מס הכנסה וביטוח לאומי, אם בכלל יהיה, או שיש אפשרות, שאני כשלעצמי רואה אותה כמסוכנת, של חידוש מערכת הפיצוי בתוספת יוקר?

שנית, לגבי ביטול סובסידיות - אין לנו אינפורמציה על ביטול סובסידיות סמוכיות, כגון, בשכר דירה, שבשעתו קיבלנו על כך החלטה, שאיני יודע האם היא מספקת. על כל פנים, זה לא מופיע במדד.

שלישית, במסגרת הענין של יעול המערכת הצבורית, חסר לי כאן דבר, שבהזדמנות חגיגית זאת היינו צריכים להכניס והוא, שלגבי חלק מהסקטור הצבורי, שעובד שעות עבודה מופחתות, ההסדר הזה יבוטל. אם אנו הולכים לצעדים קיצוניים של שימוש בטמכיות הרום, בדמה לי, שהעירות הזה, שמערכת שלמה עובדת לפי שעות קיץ בכל מערכת השנה, בשעת חרום כזו, כודאי שאין לה הצדקה.

רביעית - שמעתי כאן דברים על ענין הורדת השכר, עלות העבודה וכו'. האט האוצר שקל, במקום שחיקת שכר, שחיקת התוספות הסמויות. בראש וראשונה, קרנות ההשלמות. בדמה לי, שאם היינו שואלים את צבור העובדים מה הם מעדיפים בין שני הרברים האלה - שחיקת התוספות הסמוכיות, או בשכר בטו, בתקופה קצרה זו, התשובה היתה ברורה.

חמישית - יש דבר נוסף שמפריע לי באופן אישי - ענין הקיצוץ ACROSS THE BOARD ב-3% עובדים, בלי להתחשב בכלל ברקורד של המשרדים, האם הם כבר קיצצו או לא. לדעתי, דבר כזה לא יכול להעשות בצורה כזו. אם עושים קיצוץ תקציבי ACROSS THE BOARD - אני מבין זאת. לגבי עובדים, מוכרחים לבדוק את הענין באופן אינדיווידואלי. אני יודע שזה קשה, אבל אין מנוס מזה. כי אחרת יצא, שמי שמילא את חובתו, יקבל את אותו עונש. זה גם לעתיד, מניע שלילי בביצוע קיצוצים. אני חושב, ש-3%, לגבי משרד מסוים, זה דבר שאפשר לעשות. לגבי משרד שני, זה הרט מוחלט, אם אותו משרד ביצע תכנית קיצוצים דרסטית. אני פשוט פונה בבקשה שלא חתקבל החלטה בצורה כזו.

סגן רה"מ י. נבון:

יש לי 3 שאלות: האחת, האם אתם השוואתם את המספרים שיש בידיכם ושהוצגו כאן, עם המשרדים הנוגעים בדבר? כי אלה מספרים שלכם.

שנית, האם הורדת השכר היא ממוצע, או שזה שווה לכל בעלי ההכנסות, בלי להתחשב בגובה הכנסתם?

שלישית, מה ההטלכוח לגבי מספר המובטלים שיהיו, חוץ מאשר פיטורי 10,000 מהסקטור הצבורי? האם אתם צופים מה ההשלכה של זה לגבי מצב התעסוקה?

השר מ. קצב:

איך הגעת ל-10,000, יצחק?

סגן רה"מ י. נבון:

היה כתוב שם. מה שכבר כתוב, זה כבר בכיס, לכן אני שואל, מה עוד? כמה אנשים יהיו מחוסרי עבודה כתוצאה מחלק זה או אחר של התכנית הזאת? מהי ההשלכה של זה על מצב התעסוקה?

השר י. הורביץ:

אני חושב, ש-3%, פרוש הדבר, שיצטרכו לקבל תוספת עובדים, כי ישנה פרישה טבעית של 6% - 5% כשנה. ע"י זה שאתה לא אומר, שזה יהיה 6% - 5%, זה בעצם אומר קבלת עובדים נוספים לשרות הצבורי.

שנית - מדוע לא לומר דבר על מאגר כח-האדם בממשלה והעברת עובדים ממשרד אחד לשני, כדבר הכרחי לשעה חרום? היום לא ניתן להזיז עובר ממשרד החקלאות למשרד התעשייה וגם לא בתוך המשרד. חשוב שיהיה מאגר כח-אדם של עובדי ממשלה שיעברו ממשרד למשרד.

סגן רה"מ י. נבון:

לא להוריד, אלא רק להעביר ממשרד למשרד.

השר י. הורביץ:

אם אתה קובע 6% לשנה ולא רוצה לקבל אף עובד אחד, בלאו הכי תהיה פרישה של 6%. אז יש לומר 6% וכיוון שיפרשו, לא יקבלו חדשים. אך כיוון שיהיו פה ושם פקקים, או חוסר, אפשר יהיה להעביר מהמאגר הקיים אם באמת זו שעת-חרום. אם זו לא שעת חרום, אז כל ועד עובדים של כל משרד יקבל תקנים נוספים.

השר א. שרון:

יש לי שאלה טכנית אחת - האם כל פועלי היצור

נהנים מקרנות ההשתלמות?

השר מ. קצב:

לא.

השר א. שרון:

השאלה השניה - כיצד ניתן לדבר על הגדלת היצור, אם בתקציב הפיתוח ישנה ירידה של 110 מיליון דולר, מתוך 380 מיליון שהוקצבו, שזה כבר היה תקציב מקוצץ?

השאלה השלישית - איך אפשר לצפות שלא לחת הלוואות ורק מענקים לאזורי הפיתוח, כאשר אנו יודעים, שחלק גדול מהמפעלים הנפתחים היום באזורי פיתוח הם דווקא מפעלים קטנים? איך אפשר לחשוב, שמשקיע קטן יוכל להשיג הלוואה בעצמו?

השר א. שריר:

האם ניתן לפרט את הצעדים שהתכנית הזו כוללת

לעידוד היצוא במישרין?

השר ג. יעקבי:

האם ההצעות הקונקרטיים תובאנה בפני הממשלה

במפורט?

השר י. מודעי:

כל הספר נותן אותן, הן פה.

השר ג. יעקבי:

האט הן גם חוצגנה?

השר י. מודעי:

אני רוצה להשיב, אם כי אני חושב, שעל חלק מהשאלות עמדו מציגי הנושאים, אבל אגדיר אותן.

פת"מ חד-סיטרי פרושו - כל מי שיש לו היום פת"מ, יכול להמשיך להחזיק או להוציא כל כמה שהוא רוצה, בכל עת. להכנס לפת"מ יכול רק מי שמביא דולרים. בין אם הוא מביא דולרים ליצוא ובין אם הוא מביא דולרים ירוקים.

השר י. שפירא:

האם זה לא יעודד קניית דולרים שחורים?

השר י. מודעי:

שיקנה וישקיע בפת"מ - זה יהיה אידיאלי.

השר מ. נסים:

הוא צודק, זה יגדיל את השוק השחור.

השר א. שריר:

אבל למשוך הוא יוכל רק שקלים?

השר י. מודעי:

רק שקלים.

השר י. שפירא:

הרי לאנשים שלא תהיה אפשרות לקנות פח"ם בבנקים, הם יקנו דולרים שתורים וישימו אותם מתחת לבלטה?

השר י. מודעי:

גם היום, לא זו בלבד שהפח"ם אינו נושא ריבית, יש קנס בהחזקת הפח"מ. אם זה משפיע עליו, הוא ממילא יקנה דולרים שחורים, אם ההפרש הזה ישפיע עליו. אין היום שום יתרון לפח"מ על דולרים שחורים. אין שום יתרון.

השר מ. ארנס:

היתרון הוא, שזה חוקי, זה היתרון.

השר י. מודעי:

אבל אין לו שום יתרון כלכלי, פיננסי. יש לו יתרון, שזה חוקי. מי שלא יקנה פח"מ, יקנה אגרות חוב. מדוע, משום שכל ההסטוריה מראה, שכסופו של דבר, השער משחווה למדו, תמיד. יש פערים קטנים, לפעמים זה קדימה ולפעמים זה אחורה. השאלה, מי עושה את החשבון. אם עושה את החשבון אחד שלא רוצה שידעו שיש לו כסף, אז פח"מ לא יעזור לו בענין הזה. אם עושה את החשבון אחד שעושה חשבון כלכלי, יש לו מספיק צינורות להחזיק את הכספים שלו, אין לו פה בעיה מיוחדת. אני צריך להעיר, שיש קניות שנקנות בדולרים, נמכרות על-פני זמן בשקלים וצריך להחזיר אותן בדולרים. למשל, דלק - לאלה יש לנו פתרון מיוחד.

השר מ. ארנס:

חשאייר לו גם את הצינור הזה.

השר י. מודעי:

השארתי לו מספיק צינורות. הסברתי פעמים רבות - וגם המציגים פה הסבירו, מדוע הפח"מ הזה והתנודות לגביו הם הדבר שמערער את שוק ההון; כי כשיש ציפיות לפיחות, רצים לפח"מ. ברגע שיהיה פיחות, ימכרו פח"מ ויקנו אגרות חוב ויחכו לעליה של אגרות החוב. כלומר, הוא מקבל, פעמיים, טרמפ לגובה.

השר מ. ארנס:

התנודות הן פונקציה של חוסר יציבות במשק וכאן מדובר על כך שהמשק יהיה יציב.

השר י. מודעי:

תחזית יצוא - אנו לא מתכוונים, במהלך הזה, לשנות את התמיכות ביצוא. אנו נוריד מהתמיכות ביצוא 13.8%, כי את זה הפיחות בותן להן. על זה הן יקבלו תוספת דולרית. אם היתר ניחן, כפי שנתנו בעבר, באשראי.

השר א. שרון:

לא, יש ירידה, יש ירידה וציננית.

השר י. מודעי:

איך אתה יודע שיש ירידה?

השר א. שרון:

עשיתי בניתוח של התמיכות ליצוא בהצעה שלכם. זה היה 15%, אתם טוענים שזה 13% ומצאנו שזה 10%.

השר י. מודעי:

צריך לבדוק את החישוב. אבל אני אומר, שאין

כוונה.

השר א. שרון:

אין כוונה, אבל זו החוצאה, יצחק.

השר י. מודעי:

בסה"כ, מה שאמרנו, שאנו עושים פחות ונותנים

השלמה באשראים.

השר ח. בר-לב:

מה עם ביטוח סחר חוץ?

השר י. מודעי:

את המכשיר לא נחסל, אבל לא נשתמש בו עכשיו, אלא נשתמש במכשירי האשראי, כי הפיחות נותן לנו את ההחזר בתמורתו ואין כוונה לפגוע, בסה"כ, בתמורות היצוא.

בקשר לתחזית היצוא הכללית, אני יכול לומר - וזאת מפי נשיא התאחדות החעשיינים - עפ"י סקרים שהם עושים כל 3 חדשים, הם צופים גידול ברבע הבא ביצוא. הסיבה היא פשוטה - היצואן פועל לפי מה שהוא מקבל בפועל ולא מה שנוסף לו וברבע האחרון הוא קיבל, בערך 9% - 8% השלמת ריווחיות וזה סכום ענק שבכנס לכיסו.

בענין 750 מיליון דולר, בחשבון שנתי - אם התקציב בשנה הבאה, בדולרים, יהיה כמו התקציב לשנה זו, אז זה לא משנה האם זה מאפריל, למשך שנה או שזה מעכשיו למשך שנה קדימה. מה שקובע הוא, שהסכום לשנו התקציב הזאת הוא רק 560 מיליון דולר, כי זו יתרת הזמן שנותרה.

הענין של החלופה - 390 פלוס 7.5% צריך לחת את מלוא הקיצוץ בתקציב. אם תחזרו את התקציבים שנוחגים את ה-390 מיליון ושעליהם יחולו 7.5%, זה נותן את האקוויוולנט של הסכום של קיצוץ פרויקטים ספציפיים, לפי אלטרנטיבה א'. זה בדיוק אותו סכום.

השר ח. בר-לב:

אבל אני שאלתי - אין בחלופה ב', במשרד המשטרה, מוצע פה הקיצוץ האבסורדאלי, שהוא פי 12 יותר מאשר בחלופה א'?

השר י. מודעי:

כי אנו מקווים, שהממשלה תחליט על חלופה א'.

השר ח. בר-לב:

גם אני מקווה, על א' מיגוס.

סגן רה"מ י. נבון:

אני מקווה, שלא.

השר י. מודעי:

האחוז לא יודע ממה הוא לוקח. האחוז לוקח ממה שיש. ואילו קיצוץ ספציפי לוקח מנושאים ספציפיים.

קיצוץ בשכר - מה שהטבלה הראתה כאן לא כולל את הקיצוץ של 3% בשירות הצבורי.

השר י. צור:

זה מגיע ל-26%?

השר י. מודעי:

לא, לגמרי לא. מדוע? מפני שהקיצוץ הזה הוא בתהליך של 3 חודשים ואילו הקיצוץ של 3% הוא קיצוץ חד-פעמי. כאילו השכר נמוך ב-3%. עליו אתה צריך להוסיף את ה-12% על פני 3 החודשים.

ברגע זה קיבלתי חיקון, שעבדו עליו כל הלילה, ממש עד הבוקר - "אם יוחלט על אלטרנטיבה ב', יתוקנו תקנות שעת חרום בפרק ב' - "שכר, תנאי עבודה ופיטורין, כדלהלן: בסעיף 12 (ב) המילים "משוטרים ועד הסוף" ימחקו. בסעיף 13 (א) במקוט 3% יבוא "עד 0.5 אחוז אך לא פחות מ-5%". זה באלטרנטיבה ב'. בסעיף 13 מדובר כבר על הרחבה גדולה יותר, כדי שנוכל לעשות בזה גמישויות עד 7.5%, אך לא פחות מ-5%. כדי שלא יהיו מצבים, שמשרד אחד ישא פתאום במלוא המכה של 7.5%, כשאינן הצדקה עניינית. אבל זה עניין שנחליט עליו לאור שנחליט איזו אלטרנטיבה. כי אם תתקבל אלטרנטיבה א', הכעיה לא פתוחה יותר.

סגן רה"מ י. גבון:

האם לא יכול להיות שילוב של שתי אלטרנטיבות?

השר י. מודעי:

לא, כי השילוב של שתי האלטרנטיבות זה לקחת עוד קצת בפרויקטים ופחות באחוזים, כי אתה רוצה להגיע לאותו סכום. כל הווריאנטים אפשריים; אנו נחננו חלופה אחת, שנראית לנו אפשרית, פרקטית, שעליה לא יהיה הרבה ויכוח, שזה הקיצוץ המינימלי בפרויקטים, בקיצוצים נקודתיים והיתר STRAIGHT. וכן לקחנו חלופה אחת, שיש בה פחות קיצוצים בפרויקטים וקיצוץ יותר גדול ב-STRAIGHT. אבל כל קומבינציה בין השניים אפשרית.

ליעקב צור - אנו סבורים שהקיצוץ הזה הוא חריף מדי ובהחלט לקחנו בחשבון אפשרות, שנחזיר במיסוי, למי שלא משלם מס הכנסה - בכיסוח לאומי, ולמי שכן משלם מס הכנסה, נחזיר לו במס הכנסה חלק מהקיצוץ. אם נלך לדרך הזו, אנו לא חייכים להחזיר במידה שווה. אפשר להחזיר לבעלי הכנסות נמוכות יותר ולבעלי הכנסות גבוהות לעשות זאת דיפרנציאלי. זה עונה כבר על השאלה הבאה. אבל שתי האפשרות קיימות - STRAIGHT או דיפרנציאלי. כשאנחנו מבחינת התקציב מעניין, שישאר לנו סכום הקיצוץ. איך נחזיר את אותו סכום, לא משנה לנו לגמרי.

השר י. צור:

אני רוצה לשאול אותך שאלה אחת פשוטה - בהשוואה בין בנה שהיה צריך לעדכן עכשיו את השכר, לעומת במה שהוא יעדכן אחרי המזרחה הראשונה, מה יהיה הפער?

השר י. מודעי:

ראית את הטבלה. החודש השני יהיה חודש שבו הקיצוץ בשכר לעומת הטבלה הוא 18%, אבל הוא נגמר בחודש השלישי ב-12%.

השר שפירא שאל על הורדת שכר במקום קיצוץ במספר העובדים. אספר לך איך זה התחיל - ההצעה המקורית היתה הפוכה למה שאתה אומר - אנו הצענו קיצוץ בעובדים, כאחוז כפול, בגלל מה ששאל השר הורביץ. בגלל הירידה הטבעית במספר העובדים, שהיא בערך 5%, כשבדרך כלל צריך לקחת חזרה 3% - 3.5% - חלוי כאיזה משרד זה קורה. אם מדובר במורים, אם מורה עוזב אתה מוכרח להכניס מישהו אחר במקומו, אז את יש לך כיחה ריקה.

כאשר באנו לדיונים שלנו, אמרנו, שזה קיצוץ עמוק מדי במספר העובדים, כי צריך להתחשב גם במה שיהיה בתחום האבטלה, זה לא כל כך פשוט. הציע מי שהציע, שניקח קצת מזה וקצת מזה. כלומר, קצת קיצוץ בשכר ופחות קיצוץ במספר העובדים - וכך הגענו למתכונת הזו.

השר י. שפירא:

למה לא לגמרי?

השר י. מודעי:

הנושא פתוח לחלוטין, אתה יכול לקצץ רק בעובדים.

רה"מ ש. פרס:

אתה יכול לקצץ 6% משכר עובדי המדינה.

השר י. שפירא:

זה ברוטו. הנטו יוצא 4% - 3% וזה עדיף. כל סקטור יסכים לזה. כל קבוצת עובדים שחשאל אותה, ואם היא מעדיפה פיטורי עובדים או קיצוץ בשכר, תעדיף קיצוץ בשכר.

השר י. מודעי:

יוסק'ה, השאלה השניה שלך הרבה יותר כבדה. אתה שאלת שאלה, שהיא במהות העניין. אתה שאלת למה עושים שינוי שער לפני שאנו בטוחים שיש קיצוץ בתקציב. הרי זה מה שקרה בעבר. השאלה היא שאלת "כול" - אם לא בטוחים בקיצוץ בתקציב, אסור לעשות את הפעולות האחרות. אתה שואל - מה נותן לנו את החקויה שאנו נקצץ? ראשית, שמדובר בנושאים. שנית, גם אם נלך לאחוזים, באלטרנטיבה ב', אתה רואה שיש שבועיים להגיש את הרשימה, ואם לא, אנו נאמר מה ונוריד מההזרמות. כלומר, יש לנו מכשיר, שאנו יכולים בעצט, להפעיל אותו מיידית, אם אנו מקטינים את ההזרמות. אבל אנו לא רוצים שיצטברו חובות ולחצים, לכן אנו צריכים להיות בטוחים ממה נוריד בהזרמות. ואורי מה שאמרתי, אני חוזר ואומר לממשלה, שאם הקיצוץ הזה בתקציב לא יהיה, אם כי הוא בקושי על הגבול, אסור ללכת להאחדת שיערים.

פח"מ עו"ש - אני רוצה לומר, שאם למישהו יש דולרים, הוא גם יכול להכנס בהטבה מסוימת לפח"מ חסכון לשנה. כי אם הוא מכניס שקלים, אז יש לו מס הכנסה שהוא משלם מזה, אמנם בשעורים מוקטנים. אם הוא מכניס דולרים-ירוקים, הוא לא ישלם מס הכנסה. זו ההטבה היחידה שיכולנו לתת בלי לשבור את המערכת. זו המלצת הנגיד ואני קיבלתי אותה.

הגבנה על עשירונים נמוכים - הסברתי זאת בדרך ההחזר ואמרתי אז, שזה כבר עונה על השאלה הבאה.

כסף להשקעות חוץ - זו עוד פעם שאלה מאוד יסודית וצריך להבין מה קורה כאן. המניעה העיקרית בהשקעות חוץ זו האינפלציה. אין שום ספק. אפילו אם נותנים הגבנה על ההון המושקע כשהוא הון זר, עדיין יש בו עיקולים.

(מכאן רשמה ז.ח.נ.)
(עד כאן רשמה ל.ד. - מכאן ז.ח.נ.)

אני יודע זאת, כי אנו כמגע כל הזמן עם ה-"TASK FORCE" והם אומרים לנו: רבוחי, בתנאי המשק האלה, קשה לנו מאד להביא מישהו למחשבה להשקיע, כאשר הוא קורא, שהאינפלציה היא 20%-25% לחודש.

השר א. רובינשטיין:

יש הון גדול בארץ ולא משקיעים בגלל זה.

השר י. מודעי:

לא כל שכן. ההוא עוד מקבל הגנות ואילו זה לא מקבל שום הגנה. אז החרומה העיקרית להשקעות זה לא ה-380 מיליון דולר בתקציב עידוד השקעות הון, אלא היכולת לייצב את המשק ברמת אינפלציה אירופית.

בנוסף לזה, אינני יודע אם האזנתם לחכנית שלנו לגבי שוק ההון. בשוק ההון יש סכומים אדירים, אפילו הלא נזילים, שהם אינם סחירים: כל תכניות החסכון, כל קרנות הפנסיה והתגמולים. הממשלה בעצם לקחה מהם את הכסף ונתנה להם אגרת חוב בלתי סחירה. את הכסף הזה הממשלה כבר הוציאה על גרעונות שלה. אז הממשלה עשתה שתי עוולות: ראשית, היא לקחה כסף של חסכון ובמקום להשקיע אותו בפיחוח, היא השקיעה אותו בהוצאות תקציביות. שנית, הממשלה לקחה את כל הכסף משוק ההון, כי היא לא מרשה להם להשתמש בכסף זה לקנייה של ערובות אחרות. אם אנחנו נקצץ בתקציב, לא נצטרך אלא למחזר ואז, בתהליך, נרשה לקרנות למיניהן להשקיע את כספן לא באגרות חוב בלתי סחירות, אלא באגרות חוב סחירות, במניות ובמה שהן רוצות. זו פתיחה עצומה, הרבה יותר מאשר ה-380 מיליון דולר.

השר י. שפירא:

זה יתחיל לפעול בעוד חצי שנה?

השר י. מודעי:

הפעלות ראשונות נעשה מיד - זה יהיה תלוי בהתפוחות. אם נשיג את היעד הזה, נוכל לשחרר במנות גדולות. אם נושאל היום חברות שרוצות ללכת לשוק ההון באמיסיות, הן מוגבלות בסך הכל הסכום, כי הן מתחרות בנו כגיוס כספים. אבל אם לא נזדקק לכספים, מה איכפת לנו לחת לחברות לעשות אמיסיות ומה איכפת לנו לחת לקרנות לקנות את האמיסיות האלה?

השר א. שרון:

בעל מפעל, שרוצה להקים מפעל בקרית שמונה...

השר י. מודעי:

מיד אומר.

2% מע"מ - ויחרנו עליהם באי-רצון, כדי להקטין את מכת המחירים, שאנחנו יוצרים כאמצעות הפיחות של ה-20%, כי פלוס זה, היה כרסום הרבה יותר גדול בשכר והיינו צריכים להטיל גט על עצמאים וחברות יותר, כדי לקבל את הספיגה הזאת. החלטנו, שזה עוד לא דבר שהחבט ועדיין אפשר לסגת ממנו. אתם זוכרים למה אנחנו הטלנו אותו - הואיל והיה לחץ לשחרר מס הכנסה מסוים ליצור ולא היו לנו מקורות, עשינו "TRADE OFF". עכשו, היינו צריכים לחת זאת מתקציב ולכן אמרנו: למה לנו לחת זאת מתקציב, ניחן זאת באי-הכנסה לתקציב של ה-2% הנוספים, שעדיין לא החבטו התבססות יסודית.

פיצוי על ביטול הסובסידיות - כבר הסברתי.

רה"מ ש. פרס:

מה אמרת לגבי מע"מ?

השר י. מודעי:

לפני כחודש העלינו את המע"מ מ-15% ל-17%. אנחנו צריכים להקל את מכת המחירים, כי אחרת, הכרוסום בשכר יהיה גבוה בעוד 2%. אז אמרנו, שבמקום שניקח מהחלשים ונחזיר זאת בדרך כלשהי, לא ניקח זאת לחקציב לתקופה הזאת. בענין זה התייעצנו עם הממונה על שוק ההון איך זה נראה בנוחם התפעול והוא אומר, שזה דבר טכני פשוט לחלוטין.

הפיצוי על ביטול סובסידיות - אני כבר הסברתי. ביטול סובסידיות סמויות, שכר דירה וכו' - אלה החלטות שנתקבלו ולא בוצעו בגלל עיסקת החבילה.

יעול המערכת הציבורית ושעות עבודה מופחתות - אני צריך להסביר, שהבעיה של המערכת הציבורית אינה חוסר שעות עבודה. להגיד בואו חשבו עוד שעותיים, 3 פעמים בשבוע, זה לא נעלה את היעילות. להיפך, אילו יכולתי להגיד: חשבו פחות שעותיים וחווהו על שכר, הייתי אומר להם כך.

השר א. רובינשטיין:

חלק מהמערכת הציבורית עובדים שעות קיץ במשך כל

השנה.

השר י. מודעי:

מיד חטען, שהמורים עובדים רק 24 שעות.

השר א. רובינשטיין:

אני מדבר על מקרים ספציפיים, שיש הסדרי עבודה קיבוציים מיוחדים, כמו באוניברסיטת תל-אביב ועיריית תל-אביב, שבהם עובדים שעות קיץ במשך כל השנה.

השר י. מודעי:

המורים עובדים רק 24 שעות בשבוע.

השר א. רובינשטיין:

למה לא ליישר את הקו?

השר י. מודעי:

לעומת זאת, כן ביטלנו את ההכרה בארוחות ובאש"ל.

רה"מ ש. פרס:

לנו אין ענין להגביר את שטחי החיכוך עם ההסתדרות. אנחנו משתמשים בצעדי הרום רק כאשר יש הכרח. שעות קיץ זה נושא למו"מ.

השר א. רובינשטיין:

אלה הסכמי עבודה ספציפיים ולא חלק מהסכמי עבודה קיבוציים כלליים. הם יוצרים אפלייה בין ציבורי עובדים.

השר י. מודעי:

ההערה שהעיר ראש הממשלה היא גם תשובה לגבי קרנות ההשתלמות. אין ויכוח, שקרן ההשתלמות היא הקרן הכי משולמת בעולם, כי לשם מכניסים 10% משכר העבודה פטור ממס ומוציאים אותו צמוד עם רבית, שוב בלי מס. אין עוד קרן כזאת. אלא מה? אמר עכשו ראש הממשלה. זו קרן, שהיא "בייבי" של ההסתדרות ואנחנו לא מחפשים את כל שטחי החיכוך.

השר א. רובינשטיין:

האם זו אלטרנטיבה לשחיקת שכר?

השר י. מודעי:

זו לא אלטרנטיבה לשחיקת שכר. שמעת את אריק ששאל, אט לכל עובדי היצור יש קרן השתלמות והתשובה היא לא. מדוע? כי זה בהסכמים ענפיים. צריך להבין מה זה - זה הישג הסתדרותי באותם מקומות, שבהם יש הסכמים קיבוציים רחבים, כמו כל עובדי השרות הציבורי. זה התחיל מפקידים ובקושי עבר למהנדסים.

השר א. רובינשטיין:

היא הנותנת - זו אפלייה נוספת של עובדי היצור.

השר י. מודעי:

אני מסכים אתך.

השאלה הבאה מדברת על קיצוצים קודמים וקיצוצים נוספים. אני רוצה להסביר, שעל אף אחד מהקיצוצים הקודמים לא ויתרנו. כאן המלצנו על קיצוצים נוספים. הדרך שלנו היא פשוטה - לא הלכנו בה בעבר ואנחנו לא נלך בה הפעם, אני חוזר ומזהיר, שלא יהיה קיצוץ אפקטיבי בשטח. הדרך לקצץ היא, שהחלטת הממשלה תאפשר מיד גם להקטין את ההזרמות בהתאם. אין כל דרך אחרת.

סגן רה"מ י. נבון:

חוכל להסביר את הרציו של סעיף. מפעל הפיס -

ביטול הלואות?

השר י. מודעי:

במפעל הפיס אנו הולכים גם אחורנית. למפעל הפיס היום חייבות רשויות מקומיות כסף. אנחנו אומרים, שאיננו רואים הגיון בזה - זה כסף שנגבה מהציבור, הוטל עכשו על רשויות ציבוריות והולך ומצטבר חוב שלהן. אנו רוצים בהכרזה חד-צדדית לומר למפעל פיס: אין לך את מה שהלווית בעבר, למי שנחת, זה שלו. בעתיד, אל תיתן יותר הלואות, אלא תיתן מענקים. זה מקטין את נפח הפעילות של מפעל הפיס, אך זה עושה אותו הרבה יותר אפקטיבי. אינני אומר שזה משנה את הזמונה כולה, אך זו תרומה די רצינית.

השר מ. נסים:

זה חסכון תקציבי.

השר י. מודעי:

זה חסכון תקציבי, כי אנחנו משלימים את מה שהם צריכים לשלם בדרך של החזר הלואות, רבית והצמדה.

סגן רה"מ י. נבון:

רק בגובה המענקים יש פעילות.

השר י. מודעי:

כן. יהיה צמצום פעילות, אך זו תהיה נתינה

אמיתית.

השר י. צור:

האם מס הנסיעות נמשך?

השר י. מודעי:

בינתיים, איננו מציעים לגעת בו. ממה שאנו יודעים עד היום, יש ירידה ניכרת במספר הנוסעים. אני מניח, שהיותר חלשים נפגעו.

רה"מ ש. פרס:

פורמלית, מס הנסיעות הוא עד ה-15 בספטמבר ולא

משנים שום דבר.

השר י. מודעי:

לא אראה טעם לחדש אותו אז, כי זה כבר אחרי עונת

הנסיעות.

עלתי שאלה לגבי הפיטורים ומה המשמעות לגבי הצמיחה. לא בהכרח כתוצאה מפיטורים יש אבטלה. אם יש יצור, יש צמיחה ויש מקורות הון ומשקיעים יש בשפע - שר החמ"ס יטפר לכם, שיש לו תור גדול - המשמעות לא אומרת, שאם אתה עושה פיטורים במקום אחד, הכל הולך לאבטלה - יכולה להיות אבטלה חיכוכית, יכולה להיות הסבה. גם היום יש הרבה מקומות, שבהם חסרות ידיים עובדות. זה ענין של ארגון מערכות. בעיקר אם התכנית הזאת נותנת דחיפה להשקעות חדשות או להרחבות, אין לי שום ספק, שלא מוכרחה להיות משוואה ישירה בין פיטורים לבין אבטלה. זה חלוי ביכולת שלנו לנווט.

על ענין הפרישה העתידית עניתי. ההצעה המקורית שלנו היתה לפטר 5-6%, שמרם צריך להחזיר 2% ובעצם, אתה מפטר רק 3%. פחדנו, שזה יהיה כבד מדי אז אמרנו: בואו נעשה חלק בפיטורים וחלק בהורדת שכר. חשבנו גם, שזה יתקבל יותר טוב ע"י ההסתדרות, כי בכל זאת, פיטורים זה דבר יותר מרחיק לכת.

השר י. הורביץ:

אם תאמר, שאתה לא מקבל אף עובד...

השר י. מודעי:

אתה לא יכול לא לקבל אף עובד, כי אם רופא מנתח עזב, אתה מוכרח לקבל במקומו. הדבר הטבעי הוא, שעפ"י הכורח, אתה מקבל בחזרה קרוב לחצי. יש לנו נסיון של שנים.

השר י. הורביץ:

יש נסיון של 6% לשנה.

רה"מ ש. פרס:

לשניכם יש נסיון, רק שזה לא בא לידי ביטוי

בסטטיסטיקה.

השר י. מודעי:

בשרות הציבורי וברשויות המקומיות סופגים בחזרה

עם תוספת.

העברת עובדים - זה בהחלט רעיון, שמונח אצלנו הרבה זמן. אני ניסיתי להשיג אותו בהסכמה עם ההסתדרות.

השר י. הורביץ:

אז יש תקנות.

השר י. מודעי:

אני חושב, שיש הצדקה בהערה של יגאל. היתה לי רתיעה, מפני שבהסכמה לא השגתי זאת. זו בהחלט נקודה, שלפי דעתי צריך להכניס אותה.

האט כל פועלי היצור נהנים מקרנות ההשתלמות - התשובה היא לא.

רה"מ ש. פרס:

כמה זה מקיף?

מר א. נויבך:

למעלה מ-500 אלף עובדים. כל השרות הציבורי, כל האקדמאים כחעשיה ועוד סקטורים נוספים.

השר א. שרון:

אך עובדי כפיים לא?

השר י. מודעי:

לא.

לגבי השאלה מאין יגדל היצור, כאשר החוק לעידוד השקעות הון הוא מוגבל, כבר השבתי. אחרי הכל, זהו סכום מלאכותי. אנחנו יודעים על הרבה משקיעים, שאינם רוצים מאחזו פרוטה עבור השקעות, אלא הטבות במסים למשל - ונפתח מסלול מקביל להטבות במסים. אבל הדחיפה הגדולה להשקעות היא משק יציב ולא שום דבר אחר.

נפח האשראי באיזורי פיתוח - צריך כאן לעשות אבחנה. השאלה אינה כן או לא איזורי פיתוח, כי המשקיע אינו מאיזור הפיתוח, הוא ממילא בא מבחוץ אם הוא בא מניו-ג'רסי, אז או שיש לו או שאין לו אשראי בשביל איזור פיתוח או בשביל תל-אביב. המדובר הוא בסוג של השקעות של אנשים, שאין להם אמצעים גדולים.

השר א. שרון:

יש רבים, תבאים ממרכז הארץ והולכים לאיזור פיתוח. רוב ההשקעות היום הן בערי פיתוח. אט אנחנו רוצים להמשיך ביצור, ביצוא ובמציאת מקומות תעסוקה, אסור לנו לפגוע בדבר הזה.

השר י. מודעי:

אתה צודק, אך זה עדיין נשאר ברשות מרכז ההשקעות. אם מרכז ההשקעות רואה השקעות חיוניות, שהוא צריך לתת אשראי...

השר א. שרון:

והירידה ב-110 מיליון דולר? פעם ראשונה שאני מתורה בשר החינוך והתרבות.

השר י. מודעי:

עלחה שאלה בקשר לעידוד היצור ועניתי עליה. אמרתי, שאנו שומרים על שיעור עידוד היצוא מינוס 20%, שהיצוא יקבל מהעידוד של עצמו, כי הוא יקבל חמורה שקליית יותר גבוהה ב-20% בשיעור הפיחות.

השר ע. ויצמן:

נדמה לי ששר הבטחון שאל מי קיצץ וכמה.

השר י. מודעי:

אהרן, אני מציע שבאומץ לב חצעד קדימה וחגיד בדיוק אילו קיצוצים בוצעו ואילו קיצוצים לא בוצעו עד היום, לפי מיטב ידיעתך.

מר א. פוגל:

אני אפרט רק את אותם נושאים, שבהם היו חריגות.

רה"מ ש. פרס:

לא זה מה ששואלים. שואלים אילו משרדים קיצצו

וכמה.

מר א. פוגל:

כרגע אינני יכול להגיד כמה. כל מי שלא אזכיר אותו קיצץ וכל מי שאזכיר אותו, לא קיצץ.

רה"מ ש. פרס:

אני מציע, שתבדוק ותענה על השאלה.

אנו עוברים עכשו לדיון. בפני הממשלה יש שלש אלטרנטיבות. יש כאלה האומרים, שאפשר לא לעשות שום דבר וניתן לענין להתגלגל. יש כאלה שיכולים להגיר: נציל את המשק, מבלי לקצץ בתקציב. יש כאלה שיגידו: אל תקצץ מזה, תקצץ מזה. אני ממליץ לחברי הממשלה, שאומרים מה לא לקצץ, אם הם רוצים להיות רציניים, שיגידו: במקום זה אני מציע לקצץ במקום אחר. כי אף אחד מאתנו אינו מתלהב לקצץ דוקא אצל פלוני או אלמוני. מה שברור הוא, שבלי קיצוץ תקציב אין שום תכנית.

השר ע. ויצמן:

מאד לא נוח לי, ששר הבטחון אינו כאן.

רה"מ ש. פרס:

אז אתן לך את רשות הדיבור, כשהוא יכנס.

השר ע. ויצמן:

אגיד את דברי בצורה כללית וכשהוא יחזור, אגיד בצורה מפורטת. אך יש לי כמה דברים, שאני רוצה לומר, גם בלי נוכחותו של שר הבטחון.

אני מעריך, שאם היום לא ננקוט באמצעים, אז הקטסטרופה תיפול עלינו בין כה וכה. לכן, אני מוכרח לומר, שזה בסיס לדיון. זו פעם ראשונה, במשך תשעת החודשים שאנו יושבים כאן, שיש לנו תיק.

אני רוצה לומר דבר, שתקבלו אותו לא ברוח הכדיחה, אלא ברוח אמיתית. כאן הולך להיות קיצוץ רציני וגישה מאד קשה לגבי תפקודים ובעלי תפקידים וזו פעם ראשונה, בכל הקריירה הציבורית שלי, שאני מוצא את עצמי במצב לא נוח כ"קביצער", שיכול לתת עצה או לא לתת עצה, מבלי שאני עצמי סובל מהענין הזה - וזה צורם לי.

דבר שני, אני חושב, שהממשלה צריכה לתת דוגמא במהלכה ובחפודה. לכן, אני בכל הרצינות מציע לראש הממשלה, שיושבי הממשלה יצומצמו ל-21 שרים, במקום 25 וכוונתי לארבעה השרים בלי חיק. מחר יהיה קיצוץ כחינוך, בבריאות - ואני אמליץ גם על בטחון - ארבעתנו לא נשא באחריות ונמשיך לשבת כאן, עם אחריות קולקטיבית. גט לאור זאת, גם בשביל הדוגמא וגם בשביל להחזיק את האיזון הבינמפלגתי, אני מציע, שארבעת השרים ללא חיק, שהם מאוזנים פוליטית - אם זה מישה מולי ויגאל נוול יוסק'ה - נחבד ובעזוב את הממשלה.

השר י. הורביץ:

אני לא מול יוסק'ה, אבל אני חומך בהצעתך.

השר ע. ויצמן:

תן לי לגמור, זה לא פשוט מה שאני אומר.

אם הייתי מרגיש, שאני עצמי יכול לעשות זאת, מבלי להפר את האיזון, שאני חלק ממנו ואני גט חרות עליו, הייתי עושה זאת לבד. אך אם אני עושה זאת לבד, אני מפר את האיזון. לכן אני ממליץ, בכל הרצינות, שנשקול שארבעתנו, עם כל הכבוד, ניתן לראש הממשלה את האפשרות לפעול עם 21 שרים ולא עם 25 שרים.

רה"מ ש. פרס:

אני מכין, לו היית מציע ממשלה של ארבעה שרים.

השר ע. ויצמן:

אני מציע לך הצעה רצינית, שאני חושב, שגם מבחינה ציבורית היא הצעה נכונה, כאשר היא גם נוחתת איזה שהוא קיצוץ תקציבי, שהוא אידיולוגי אולי, בהשוואה למה שאנחנו מדברים כאן, אם כי הוא משמעותי מבחינה ציבורית.

זה דבר ראשון, שברצוני לומר וראש הממשלה, אני רוצה שתיקח זאת בכל הרצינות.

דבר שני, אני מקבל לחלוטין את מה שנאמר כאן ע"י כולם ועל ידי ראש הממשלה, בדיונים המוקדמים, שללא קיצוץ וקציבי, הנושא לא יכול לזוז קדימה. אני חושב, שבהרבה דברים לא חודש לנו שום דבר כידיעה כולנו את המצב הכלכלי. נהניתי מאד לשמוע את ברונר, נהניתי מאד לשמוע את איתן, אבל הם לא חידשו לי הרבה, אפילו לא במספרים. אם מאזן התשלומים הוא כ-X יותר או כ-X פחות, לא זה העניין. אני מבסס לתקוף את העניין בצורה עקרונית.

אני חושב, שצריך לקצץ במיליארד דולר ולא כ-750 מיליון.

סגן דה"מ י. נבון:

אין בעיות.

השר ע. ויצמן:

בדיוק בשביל זה אינני רוצה לשבת סביב שולחן זה, כי אני יודע, שאתה חצרך לשאת בעול קשה ואני לא. זו פעם ראשונה בחיים שלי, שאני נמצא במצב כזה. אני שומע את חיים עם "המטרונית" שיש לו, אז אינני יודע מה אני יכול להגיד.

אני חושב, שאם היה קיצוץ תקציבי אמיתי ורציני לפני 8 חודשים ולא "ACROSS THE BOARD" - מפני שאני לא חושב, שאפשר "ACROSS THE BOARD" - אז אולי היינו עומדים היום במצב יוחר טוב. אך ללכת ולבכות על ויסקי שנשפך, אני אף פעם לא אהבתי.

אם נשאר בקיצוץ של 750 מיליון - כי אף אחד אינו מציע לקצץ בעוד 250 מיליון ואני מעריך, שאת הצעונו לא יקבלו - אני חושב, שמבחינה ציבורית, מה שמוצע כאן - ואני אצביע בעד - פוגע, בדרך הקלה, בדרך כלל בשכירים, פוגע בסיכוי לצמיחה כלכלית, כי זה יעשה מהומה טוטאלית גם בתעשייה, אבל בעיקר פוגע בשכבות מסוימות. אמרתי בדיון מוקדם היום, שאינני יודע, איך במדינת ישראל חיים עם 350 אלף שקל לחודש, שזו בדרך כלל משכורת ממוצעת של עובדי מדינה מסוימים, בלי שעות מסוימות. נדמה לי, שמרבית האנשים שיפגעו הם דוקא העשירונים הבינוניים, אם העשירונים האחרונים יפוצו, ועל העשירונים הבינוניים הרי עומדת המדינה.

אני מעריך, שכאן תהיה פגיעה קשה. אך היות ואני מאמין שצריך לקצץ לפחות ב-750 מיליון דולר, המסקנה שאני חייב להגיע אליה, שאם זו התמונה הכללית של 750 מיליון, אז אולי הסעיפים בתוך התכנית שווים בדיקה לשינוי. אני כבר אומר, שאם היום לא יהיו שינויים, אני אצביע עקרונית על קיצוץ של 750 מיליון דולר ומה שיוצא מזה. אבל אני מאד מוטרד מהסעיפים. לדוגמא, אין לי כל טפק, שבחינוך היה "שומן" - ויסלח לי שר החינוך, אם אני מטפל בנושא הזה, אבל אני כבר פעם שניה עושה זאת.

סגן רה"מ י. נבון:

לכן אני בדיאטה כל הזמן.

השר ע. ויצמן:

אני חושב, שפגיעה נוספת בחינוך במדינת ישראל היא חמורה. יושבים כאן אנשים, שבמשך 35 שנה קיבלו לצבא נוער עם השכלה. רק בתקופה מסוימת התחלנו לקבל בצבא נוער פחות מחונך, כאשר צה"ל היה צריך לטפל בו טיפול מיוחד. אני הושב שזו תעודת כבוד לצבא ותעודת עניות למדינת ישראל. כי במדינת ישראל, כשמצד אחד מתיימרים לתעשייה אדירה ומצד שני, צריך לטפל בנוער שוליים, אז אפשר לשאול מדוע נוער השוליים הגיע לאן שהגיע.

לכן, אני מוטרד מנושא החינוך בצורה בלתי רגילה. אינני רוצה להכנס לפרטים, יש כאן מישהו שאמון על הנושא הזה ויכול להציג אותו, בודאי בצורה הרבה יותר טובה ממני, עם כל ידיעתי; כמה עובדים המורים ומה זה בנין כחות ושבמדינת ישראל למדו משמרת שניה. רק לפני חצי שנה סיכמנו, שלא ילמדו כמשמרת שניה והיום אנו צריכים לשנות הולטה זו - ואני לא מתפעל ממשמרת שניה. לכן, אני רק מציג את נושא החינוך, אינני רוצה לגשת לדברים אחרים. יש שר בריאות, יש שר אוצר - כל אחד מהם יכול להציג את המספרים.

כל נושא המיסוי במדינת ישראל, אני לא בסוח שהוא מטופל כהוגן. לגבי דו"ח שטיינברג, לי יש ספקות. אני חוזר, אני אומר את הרהורי לבי כאן, אני לא מציע הצעה, פרט להצעה קונקרטיית אחת, שאציע אותה בסוף - וחבל ששר הבטחון איננו.

(המשך הדברים רשמה ל.ד.)
(עד כאן רשמה ז.ת. מכאן ל.ד.)

הדבר שהכי הרבה מעסיק אותי במדינה, במשך כל השנים, זה הפיריון והצמיחה הכלכלית. שצמיחה כלכלית לא קיימת, ראינו את הסטטיסטיקה ואינני יודע מתי תופיע ההצעה הזו. אם היו מראים פה סטטיסטיקה, היינו רואים, כי אנו מהמדינות שבהן הפיריון פר-עובד הוא מהנמוכים בעולם. נדמה לי, שאנו נמוכים מאירופה, נמוכים מיפן. נמוכים מאמריקה, בודאי. אינני רוצה להשתוות למדינות, שאנו לא שווים להן. לכן, בין השאר, הנושא של הריבית הריאלית בשעור של 10% לחודש, ממלא אותי חלחלה. נדמה לי, שכבר היום, הריבית לא רחוקה משעור זה. אם אנו שומעים היום על פשיטות רגל למיניהן בעולם העיסקי, אז אולי, בחלקן, אשמים המנהלים, אבל בחלק לא מבוטל מהן אשם גם המצב האובייקטיבי.

67 10

A large section of the page consisting of numerous horizontal dotted lines, typical of a notebook or a form designed for handwritten entries.

רה"מ ש. פרט:

לפני שנמשיך בדיון, אני רוצה להוסיף מספר פרטים, שלפי דעתי הם חשובים. ברור שעם המכה הקשה הזו שאנו מביטים את השכר, אנו מוכרחים להקפיד מאוד, שגם ההון יהיה שותף למאמץ הזה. בלי זה, לפי דעתי, אין לנו שום מעמד מוסרי כלפי הציבור. לגבי ההון, הציעו כאן כמה דברים. ראשית, אני מציע להתחיל להפעיל את ועדת שטיינברג היום; בצו, כי זה 400 מיליון דולר על החברות. מוכרבים להגיד שזה חלק מהתכנית, לא מחכים לכנסת.

שנית, אנו לוקחים 100 מיליון דולר מהעצמאים ע"י תוספת מס הכנסה של 8.5%. כלומר, אנו לוקחים מהעצמאים מס עבור חודש 13, מעבר למה שהיה מקובל.

שלישית, שר האוצר החליט להוסיף ליועץ המשפטי 25 תקנים לשופטים ולפרקליטים כדי להגביר את המלחמה במעלימי מס. להוסיף 25 תקנים, כדי להגביר את המלחמה במעלימי מס וכהוון שחור.

רביעית, הבינותי משר האוצר, שהוא החליט להוסיף 300 תקנים למס הכנסה כדי להגביר את גביית המיסים.

חמישית, אני עומד על כך, שכתכניו יהיה הטלה היטל על דירות פאר. היום יש שתי הצעות, הצעה אחת היא, שדירות שערך עד 120 אלף דולר לא ישלמו כלום. מ-120 אלף דולר ומעלה, ישלמו באופן הדרגתי. מ-120 אלף עד 200 אלף, אחוז קטן. מ-200 אלף ועד 300 אלף עוד תוספת אחוז, חד-פעמית. כך גם לגבי דירה שניה, לפי הצעת השר רובינשטיין. למי שיש דירה שניה ומוכר אותה ישלם מס שבח. יש הסכמה, שהכסף הזה ילך לעירויות, כדי להקל עליהן.

השר י. מודעי:

שהן תגבנה אותו והוא יהיה אצלן.

רה"מ ש. פרט:

אח"כ אנו נחשבן איהן.

אני רוצה להגיד לממשלה, עם כל הסיכון שנדבר, אני חושב שזו נקודה רגישה מאוד. נזקלחי בה בצורה קשה מאוד עם ההסתדרות ותרשו לי, במשך כמה דקות, לומר את הבעיות שבנושא הזה. בקרב הצוות שהכין את התכנית הזו היה ויכוח חריף מאוד האם לנגוע בהון או לא. הווה אומר - האם לנגוע בחסכונות או לא. התמונה היא, שאם אנו מורידים את קופות הגמל, שלגביהן אין ויכוח, יש סכום של כ-10 מיליארד דולר בנכסים נזילים. כל מי שיושב פה סביב השולחן, התחייב 5 פעמים ביום, שלא נגע בהם והכנסת, עפ"י הצעתו של ח"כ פנחס גולדשטיין, החליטה שצריך רוב מיוחד כדי לשנות זאת. אעפ"כ, טענת מזכיר ההסתדרות היא כדלקמן: אם תתייקר כוס חלב, אם יש לי איזה פקדון, אני מרוויח יותר כסף. אם יש פיחות של 20%, אלה מרוויחים מיד. כל הזמן מרוויחים.

אמרתי מה הנימוק בעד זה, כי אי אפשר להטיל את כל העומס רק על השכר בלי להטיל על ההון. אז על ההון אנו מטילים. יש דבר נוסף, שאני מקווה שיביא להכנסה גבוהה יותר - דיבידנדות מחברות ממשלתיות. כאן כתוב סכום של 25 מיליון דולר, אולי אפשר להגדיל זאת ל-50 מיליון דולר. כאן כל 5 מיליון דולר חשובים, כי גם אני חש, שהקיצוץ בתקציב הוא על הגבול וזה הימור גדול.

השר א. שרון:

זה שוב קיצוץ בהשקעות, בפיתוח, ביצור, כי הכספים שלהם לדכדנדים הולכים חזרה לצורך השקעות כיצור ובפיתוח.

רה"מ ש. פרס:

אני רוצה להגיד בענין ההון, הלאה - 10 מיליארד הדולר האלה, במידה מסוימת, הט תאורטיים, כי מה קרה - הציבור הפקיד בבנקים, הבנקים הילוו זאת לממשלה והממשלה הוציאה את כל הכסף שהיא קיבלה. מי הוא בעל החוב, זה ברור, אך היכן מצוי החוב, לא ברור. אילו הכסף הזה היה מונח בבנק, היה פשוט לומר, שאנו מורידים 5%, 2% וזה כסף בעין. כאן זה לא כסף בעין, אלא כסף באין, כלומר, הכסף איננו. עין לא תראה אותו. מה אפשר לעשות, היות ואנו משלמים על ה-10 מיליארד דולר האלה בערך 10% ריבית...

השר י. הורביץ:

6%.

רה"מ ש. פרס:

אז זה יוצא 600 מיליון דולר. יוצא, שאם נטיל על הריבית 10%, נקבל כלום. מה גם, שמתוך 10 מיליארד הדולר האלה, יש סכומים ששייכים לאנשים זקנים, שאנו צריכים לשחרר אותם מזה ובסוף לא יצא מזה הרבה.

יחד עם זאת, למרות כל האמצעים שהזכרתי, אני לא מרגיש שבצד ההון עשינו מספיק. איני מרגיש נוח. ואם יש, איזה רעיונות יש כאן. אחד הרעיונות שמישהו העלה, (איני יודע אם הוא בר ביצוע, אני שם אותו על שולחן הממשלה בצורת אינפורמציה, כשהטענה הנוספת נגדו היא, שזה יקשה על הממשלה למחזר אח תקציבה, כי אם יהיה ערעור של שוק ההון והחסכונות, האנשים לא יקנו פעם נוספת אגרות, כאשר הממשלה מחקימת מזה דרך מכירת 7 מיליארד דולר לשנה) - שבכל זאת נטיל איזה שהוא מס על כל בעל פקדון מ-100 אלף דולר ומעלה. על הנושא הזה היה ויכוח חריף. הכוונה למס על פקדון משמעותי מעבר לסכום מסויים.

השר מ. ניסים:

רק בעו"ש?

השר י. מודעי:

לא, בפח"מ, בפח"ח.

השר ע. ויצמן:

זו פגיעה בחסכונות.

רה"מ ש. פרס:

אפשר היה לעשות דבר אחר - היה ויכוח אחר, שאני גם כן שם אותו על שולחן הממשלה. היחה הצעה להטיל היטל על היבוא ולשחרר מההיטל - יצוא. כלומר, להטיל על היבוא 5%, או 10%. מה יוצא מזה? זה אמנם כמו פירות, אלא בהבדל אחד - שאז אתה לא נותן פיצוי לנכסים הנזילים. ואז, זה שוב, כאילו עושים פירות בהון.

מצאחי לנכון לציין את הענין הזה, כדי להסביר מה הוחלט בנושא הלחץ על ההון, על מה היה הויכוח ואיפה הענין עומד. לדעתי, לצורך הסברה, יש להדגיש את ענין 25 הפרקליטים והשופטים הנוספים, 300 אנשי מס הכנסה נוספים, עוד 400 מיליון דולר מהחברות ו-100 מיליון דולר מהעצמאים.

השר מ. ארנס:

יש לי שאלה אחת ראש הממשלה - האם קיימת אפשרות להמשיך בעיסקת החבילה תקופה נוספת?

רה"מ ש. פרס:

אם להשיב לך ברצינות - אפשר בהחלט להסכים על כך, אבל תדע את המחיר - אין שום סיכוי להגיע להסכם עם ההסתדרות על שחיקת שכר משמעותית. כלומר, אפשר להגיע להסכמה, אם תסכים עם ההסתדרות. אין סיכוי שההסתדרות תסכים איתנו, אם נדבר על שחיקה. צריך לאחוז באמצעים עכשיו, אם נחכה עוד חודש, זה יהיה בעייתי.

שנית, התעשיינים לא רוצים להמשיך. התעוררה בעיה משפטית, איני יודע מה התשובה אצלנו - אנו קשורים בעיסקת החבילה, האם אפשר להפסיקה? יש שני פרושים: פרוש אחד אליבא התעשיינים, האומרים, שמספיק שהם יודיעו ב-1 ביולי, כדי שב-4 ביולי יוכלו לצאת מהעיסקה. זה מה שהם הודיעו. ההסתדרות אומרת - לא, האופציה לצאת היא רק באוגוסט. השאלה היא משפטית. היועץ המשפטי היה צריך לבדוק את העניין הזה ולתת לנו חוות דעת.

היועץ"מ י. זמיר:

לא נתבקשתי לבדוק, אני יכול לומר כמה דכריט על זה.

השר י. הורביץ:

זה לא רק משפטית.

השר י. מודעי:

צריך היה לדעת את המצב המשפטי.

היועץ"מ י. זמיר:

העניין הוא, שהתכנית הזו, עם עיסקת החבילה, לא הולכות ביחד. זו שאלה תאורטית, האם אפשר לצאת ומתי אפשר לצאת? היה טעם בשאלה הזו אם היינו רוצים להמשיך בעיסקת החבילה ולא ללכת בתכנית הזאת.

השר מ. ארנס:

אני שואל, משום שאני רוצה לדעת, האם ישנה האלטרנטיבה הזו, האם היא קיימת בכלל.

השר א. רובינשטיין:

עיסקת החבילה בלי הצעדים האלה, זו התמוטטות כל המערכת, כי תהיה מחר הסתערות כזו על הדולר, לאחר מה שנעשה...

רה"מ ש. פרס:

היועץ"מ, האם רצית לומר משהו בנושא זה?

היועץ"מ י. זמיר:

אני לא חושב, שכדאי שנכנס לזה.

השר י. הורביץ:

אני רוצה להציע אולי לסדר - למרות שהנושא הזה כל כך רחב וכל כך קשה, אנו לא מוכרחים לגמור בבוקר, זו לא חובה. בואו נקציב זמן ונגמור עד כמה שאפשר יותר מוקדם.

השר א. שרון:

אפשר לחזור מחר לדיון, לא?

רה"מ ש. פרס:

אנו לא נחזור לדיון, אנו הערכ נגמור את הישיבה.
או שהישיבה תגמר עם ההחלטות, או שהישיבה תגמור אותנו.

השר מ. קצב:

הגזרות הכלכליות הן לא דבר חדש בחיי עבודתה של הממשלה. אך זו הממשלה הראשונה, זה לא היה מאז 1977 ולא לפני 1977, שדנה בהצעות, בנקיטת צעדים כלכליים, בתכנית כלכלית, שהם מנותקים לחלוטין מההשפעות החברתיות והמשמעויות בתחומי החברה. כשאנו, השרים, יושבים ומשוחחים בינינו, כל שר אומר, שכשכבות החלשות אסור לגעת. זה מקובל וכולם מדברים גבוהה-גבוהה, מעל כל כמה, בכל מיקרופון, ככל ראיון עתונאי - אסור לגעת בשכבות החלשות. שום צעד, אסור שיהווה פגיעה בהן. אך כשאנו לשפת המעשה, אני רוצה להזכיר לראש הממשלה את חבר מועצת עיריית ירושלים, או עובד עיריית ירושלים, עמירם סיוון ומנכ"לים של האוצר ושל משרד ראש הממשלה, כולם, בלי יוצא מן הכלל, כאשר הם הביאו תכניות כלכליות לממשלה, באותה עת, עפ"י דרישת ראש הממשלה, הביאו תכנית משלימה בתחום החברתי - איך לא לפגוע בשכבות העניות, בשכבות החלשות. זה היה כך גם בקדנציה הקודמת ולפני שני קדנציות. אנו נדרשים להחליט על קיצוצים ועל גזרות כלכליות זו הפעם השלישית, או הרביעית כחיי הממשלה הזו ורק כחיי הממשלה הזו איש לא תובע להגיש, באותה עת, באותה נשימה, ותכנית משלימה בתחום החברתי - מה המשמעויות לגבי השכבות החלשות.

כאשר אנו באים ומדברים על הצורך כשיתוף פעולה של הציבור - מה יותר טוב, יותר צודק ויותר הגיוני (אם נקבל החלטות הלילה או בכל פעם אחרת) מאשר לצאת לציבור הרחב ולומר: "החלטנו על נקיטת הצעדים הכלכליים האלה, האלה והאלה, על גזרות כלכליות בתחומים אלה ואלה ואלה, אבל כדי למנוע פגיעה כל שהיא בשכבות העניות, בעשירונות התחתונים, אנו מיד נוקטים בצעדים המשלימים". אדוני ראש הממשלה, זה לא היה בחיי הממשלה הזאת.

ולא רק זאת...

רה"מ ש. פרס:

חרשה לי, יש כאן בהחלט פיצוי לשכבות החלשות,
אני מצטער שזה הובלע, הן ע"י החזר מס הכנסה והן ע"י ביטוח לאומי.

השר מ. קצב:

אני מצטער לומר - זה לא מדויק אדוני ראש
הממשלה - ואני מדבר כלשון המעטה.

כאשר מגיעים לדיון על חכנית קיצוצים, סביב שולחן הממשלה, פעם היה מקובל - ואני הייתי בקדנציה הקודמת בחפקיד סגן שר, אמנם, אבל הייתי קרוב לענינים - שרפרנטים של משרד האוצר כמשרדי הממשלה השונים היו בקיאים לפני ולפנים בכל מה שקורה במשרדי הממשלה. הם יצאו לסיורים בשטח, ישבו באגפים ובמחלקות השונות. כאשר הם הציעו הצעה לשר האוצר ושר האוצר הגיש אותה לממשלה, אפשר היה להתווכח האם היא צודקת או לא, אבל על העובדות אי אפשר היה להתווכח, הדברים היו מדויקים, מכחינה עובדתית לפחות. על ההערכות והמשמעויות אפשר היה לדון. האם זה נחוץ או לא, אפשר היה לדון.

אנו קיבלנו תכנית רצינית מאוד - שלא תהיינה טעויות - כבר כמה וכמה שנים, הממשלות מתמודדות עם תכניות קיצוצים, עם הקפאות, עם צימצומים ועם הידוק החגורה. אפשר היה לומר, שהתכניות לא הצליחו. אולי צריך לבדוק, אולי בקונספציה, אולי בכסיס משהו לקוי, אבל שרותי הרווחה, כבר שנים, יום-יום, נאלצים לעמוד בפני סד מסוכן ביותר. התכנית שהונחה בפנינו, אדוני ראש הממשלה, היא גדולה מאוד, מקפת. צריך לכוון היטב את משמעויות הדבר. המסמך הונח

לפנינו רק ב-13.30 היום, בצהריים. אנו חייבים לקבל מספיק זמן כדי לעכל ולחשוב על משמעויות הדברים ואולי נוכל לקיים גם דיון ראשוני עם האוצר (כי אפילו דיון ראשוני לא היה עם האוצר) ובו לשכנע את האוצר, כי יש כמה אי דיוקים לגבי העובדות. לא היתה לנו שום הזדמנות, באיזה שהוא דיון. בתכניות הקודמות, שתי מערכות ההפחתות הקודמות, היו דיונים מוקדמים, היתה ועדת שרים והדברים נבחנו. הפעם גם את זה לא היה לנו. לא ניתנה שום אפשרות לדון עם פקידי האוצר, עם שר האוצר על התכניות, על ההצעות. אני יודע, שלפחות משרדי ממשלה אחדים הצליחו להביא את משרד האוצר מכמה הצעות, לאור שבפעמיים הקודמות, האוצר שוכנע, שההצעות אינן טובות.

אני רוצה להכנס לפרטים - ראש הממשלה דיבר במרכז הישראלי לביהול, על כך, שלא תהיה אבטלה. אני בהחלט מוכן לקבל את זה. הודעת ראש הממשלה מקובלת ומכובדת. אבל אדוני ראש הממשלה, והיה והתחזית הזו לא תתממש, האם חובתנו להערך לקראת האפשרות הזאת? להבטיח שיהיו לנו מספיק כלים כדי להתמודד עם הבעיה? הבא בחליט, שכרגע לא נוקטים בשום צעד, לא מציבים כלים ולא מקצים משאבים, אבל במידה ושעור האבטלה יעבור את השעור שאתה בטוח שלא נעבור אותו - בניח שתהיה איזו שהיא טעות בהערכה - אנו צריכים להבטיח, שיהיו לנו מספיק כלים כדי להתמודד עם הבעיה הזו לכשנגיע אליה. על כך אין תשובה.

בענין חינוך תיכון חינם - אנו גובים באמצעות המוסד לביטוח לאומי 1.6% מגמלאי הביטוח הלאומי. בתחילה נקבע, שזה יהיה 0.4%, אח"כ נקבע שזה יהיה 0.6% ועכשיו יש הצעה בכנסת ל-1.6%. ההגיון, הצדק והצורך כהורדת העלויות שמדברים עליהן, אומרים, שאם אכן תתקבל ההצעה לבטל את חוק חינוך תיכון חינם, מן הדין שגם נבטל את הגביה על סך 1.6%. אני מציע, שאם אכן תתקבל ההצעה, אז פשוט יש להחזיר את המצב לקדמותו, כפי שהיה לפני שהתקבל חוק חינוך תיכון חינם. לא לקבל הצעה חדשה היום, אלא להחזיר את המצב לזה שהיה לפני שנכנס לתוקפו חוק חינוך תיכון חינם.

סגן רה"מ י. נבון:

אני מתנגד לזה.

השר מ. קצב:

אני אמרתי - והיה ואם...

לענין קצבאות הילדים - ידידי, הממשלה הזו, כבר פעם שלישית, נדרשת לדון בסוגיה הזו ואני באמת מבקש את תשומת לב השרים. במערכת ההפחתות הראשונה, אמרו, שאי אפשר לגעת בקצבאות הילדים, אז הושגה פשרה, הוטל מיסוי. במערכת ההפחתות השניה, שוב נדרשנו לנושא הזה ושוב אמרנו, שאי אפשר לגעת בקצבאות הילדים, בגלל מיליון ואחת סיבות, אז אמרו - נחמיר עם המיסוי.

(מכאן רשמה ז.ת.)

(עד כאן רשמה ל.ד. - מכאן ז.ת.)

היום יש מיסוי על קצבאות ילדים למשפחות עד 3 ילדים, ששיעור המס השולי הוא 45% ומעלה. לפני כמה חודשים, זה היה עד 2 ילדים, עם שיעור מס שולי של 50% ומעלה. הממשלה הזאת התמירה את המיסוי. בעצם, בעלי רמות הכנסה גבוהות משלמים ממילא מס על קצבאות הילדים. מה אנו מציעים היום? לבטל את קצבת הילד הראשון.

השר מ. נסים:

גם השני, כאשר יש שלשה ילדים.

השר מ. קצב:

נכון. אז אילו היו מציעים הצעה משוכללת ומוקדמת, שאינה פוגעת בחלשים והיו אומרים לי: מי שמקבל קצבת ילדים, חוסך זאת בבנק ולא משתמש בזה לצורך הקיום השוטף, הייתי נוהן ידי לכך, כי יש מצב כלכלי קשה. אם היו אומרים לי, שמדובר במי שמשתמש בקצבת ילדים לצרכי בידור ובילוי,

הייתי משלים עם הצרה הזאת בכפיה. אך אנו עלולים להחטיא את המטרה, כיוון שאנו הולכים לבטל את קצבת הילד הראשון והשני, לגבי כלל המשפחות, גם אלה הזקוקות לקצבת הילד לצורך הקיום השוטף ומשתמשות בזה לקניית לחם וחלב. אדוני ראש הממשלה, האם זה צודק? מה הקושי לעשות כאן אבחנה?

רוצים להכביד? בבקשה נכביד. אני הצעתי לראש הממשלה 3 אלטרנטיבות במקום הצעה זאת. ראשית, לתת פטור מביטול קצבת הילד הראשון והשני למעוטי הכנסה. זה צודק והגיוני. אם הצעה זו לא תתקבל, יש אלטרנטיבה אחרת, שהחלטה תחול על בעלי מס שולי של 50% ומעלה.

השר מ. נסים:

אבל זה קיים.

השר מ. קצב:

בדוחק, אני מסכים לביטול, אך שזה יחול על בעלי הכנסות גבוהות. מי שמשלם מס הכנסה בשיעור של 50% ומעלה, נבטל לו.

רה"מ ש. פרס:

על כמה משפחות אתה מעריך שמדובר?

השר מ. קצב:

אדוני רה"מ, גם אם המדיניות הכלכלית תתמוטט ולמשפחה עניה לא יהיה כסף לקנות ככר לחם, אני בעד התמוטטות התכנית הכלכלית. זה לא עניין של כמות כסף, זה עניין של קיום. אם אנחנו מדברים על קיום, אז בבקשה, נתחיל לבדוק את פרויקט אילון ונבדוק קיצוץ בתקציב הבטחון ובלבד שיהיה למשפחות, שמתקיימות מקצבת ילדים, את הכסף המינימלי לקיום.

רה"מ ש. פרס:

מהי הקצבה לילד הראשון?

השר י. מודעי:

18 אלף שקל.

רה"מ ש. פרס:

12 דולר.

השר מ. קצב:

דין 12 דולר כדין דולר. נתתי אלטרנטיבות להצעה. הצעתי לתת פטור למעוטי הכנסה. הצעתי, שהחלטה לבטל תחול על בעלי מס שולי של 50% ומעלה, או על בעלי הכנסה בשיעור השכר הממוצע במשק. אני מוכן גם להטיל מיסוי על הילד הרביעי, מה שלא היה עד כה, ובלבד שמדובר במשפחות הנמצאות בקטגוריה של בעלי הכנסות גבוהות.

השר א. רובינשטיין:

מזה לא תהיינה הכנסות.

השר מ. קצב:

יכול להיות.

הרי כל המלחמה על אגרת החינוך והיטל החינוך על מה היתה? בדיוק על העקרון הזה - לא לפגוע במשפחות שמתקיימות מקצבת הילדים. עובדה, שזו היתה מערכה שנמשכה ארבעה חודשים וזה לא עבר. למה? כי כולם הבינו - וגם האוצר השתכנע בסוף - שיש כאן בהחלט עיוות, שצריך לתקן אותו.

לעבין שחיקת השכר - אותו עקרון. אני חושב, שצריך לעשות אבחנה, שהחלטה לא תחול על בעלי הכנסות נמוכות. מדוע משפחות אלה, בעקבות שחיקת השכר, תזדקקנה לקבל השלמת הכנסה? או שנפתח כלים של הקלות במיסוי, שיהיו שווים בשיעור השחיקה, כפי שמצויין כאן.

השר א. רובינשטיין:

שר האוצר אמר, שהפיצוי יהיה לשכבות הנמוכות בלבד.

השר מ. קצב:

אני רוצה להזכיר, שכ-120 אלף משפחות, שיש להן עד 3 ילדים, משתכרות 30% עד 40% מהשכר הממוצע במשק.

השר מ. נסים:

מהו היום השכר הממוצע במשק?

השר מ. קצב:

515 אלף שקל. 120 אלף משפחות, שיש להן עד 3 ילדים, נמצאות בשלושת העשירונים החתונים ואני מדבר עבור 120 אלף המשפחות האלה. הדברים בהחלט ברורים וחד-משמעיים.

עד שמנכ"ל משרד האוצר דיבר, הבנתי שאנחנו נדרשים לקיצוצים בתקציב, בגלל סיבות רבות: הוצאות רבות כלכליות במשק הישראלי, ציפיות הציבור, חוסר היכולת שלנו לשלוט בכלכלה וכו'. מנכ"ל משרד האוצר אמר, לפי דעתי, את הדבר החמור ביותר, שצריך לגרום לכולנו חלחלה ואינני יודע אם יש לנו, כממשלה, זכות קיום. מה אמר מנכ"ל משרד האוצר? הוא אמר, ש-750 מיליון דולר צריך לקצץ וצריך לפנינו רשימת סטיות: לבנון - 100 מיליון דולר; השקעות הון - 100 מיליון דולר וכו'.

ידידי, מה יהיה אם עוד 3 חודשים יתברר למשרד האוצר, שצריך לתת למשרד ממשלתי כלשהו עוד סטיה של 100 מיליון דולר? האם יבואו שוב לבטל את קצבת הילדים? האם זה צודק? משרדי ממשלה התמודדו פעמיים עם בעיה הקיצוץ, בצורה קשה מאד, אז מה אתם רוצים מאתנו פעם נוספת? בגלל שהיו סטיות - וחלק מהן שגיאיות, כפי שציין מנכ"ל משרד האוצר - אנחנו צריכים לשבת היום לרון על תכנית קיצוצים נוספת? מה יהיה אם עוד 3 חודשים יתברר, שלשרות מפגר יש צורך בתוספת תקציב? אנחנו נדרוש שמשרד המשטרה יקצץ עוד 2%-1%? מה יקרה אם יתברר, בעוד 6 חודשים, שבשרותי הבריאות או בשרותי החינוך יש צורך בתוספת תקציב?

אני מבין שבאים ואומרים: יש אינפלציה קשה, יש פער גדול בין ההכנסות לבין ההוצאות, אנו מדפיסים כסף וכו'. כל אלה הם נימוקים חזקים, אך מה אמר כאן מנכ"ל משרד האוצר? יש רשימה של 740 מיליון דולר סטיות ועל סמך זה דורשים מאתנו קיצוץ. אז אני צריך לבטל מעונות יום, אני צריך לסגור יחידות ואני צריך לבטל קצבת ילדים.

הדבר הכי חמור - ואני חייב לומר זאת במלוא גילוי הלב, אדוני רה"מ - שראש הממשלה נזעק כדי להגן על רשימת הסטיות בתחום החינוך.

סגן רה"מ י. נבון:

מה זאת סטיה? אין סטיה.

השר מ. קצב:

אני מצטט את מנכ"ל האוצר.

כבר כמה חודשים באים אלי אנשי ציבור ואומרים לי: מדוע ראש הממשלה, בטלויזיה, בעתונות, בכנסת ובכל מקום מדבר על המצוקה הקשה שיש בתחומי החינוך והבריאות ואיננו מזכיר את המצוקה הקשה בתחומי הרווחה? זה ענינו של ראש הממשלה.

רה"מ ש. פרס:

מהו הקיצוץ ברווחה?

השר מ. קצב:

מעולם לא שמעתי את ראש הממשלה מדבר על המצוקה הקשה שיש בתחומי הרווחה. ראש הממשלה מדבר בסיעת "המערך" בכנסת, בטלויזיה, במרכז הישראלי לניהול ובכל מקום על הבעיות בתחומי הבריאות והחינוך. אז אולי אתחיל לבדוק את עצמי. ראש הממשלה, אתה יודע, שבשבוע שעבר ילד ממותק בארבעת הגפיים לא הלך לישון בלילה, כי לא היתה אחוז שתחליף לו בגדים כדי להכנס למיטה? זה מספיק מזעזע אותך? אני צריך לדבר בסגנון כזה? אני מעולם לא רוצה לגרום להתרגשות ואני מעולם לא רוצה להשתמש במצוקות של המסכנים ביותר, כדי לגרום לזעזוע.

ראש הממשלה אומר היום: מה לעשות? זבולון המר לא קיצץ את מה שהוטל עליו בתקציב החינוך ואנחנו חייבים עכשו להחזיר לחינוך 100 מיליון דולר.

סגן רה"מ י. נבון:

זה לא 100 מיליון.

השר מ. קצב:

74 מיליון - כך כתוב.

סגן רה"מ י. נבון:

אין גזה שחר.

השר מ. קצב:

לי אין ויכוח אתך. אני משתמש בנתונים, שקיבלתי ממנכ"ל האוצר לפני חצי שעה.

ראש הממשלה אומר, שזבולון המר, כשר החינוך, לא ביצע קיצוץ של 74 מיליון דולר, שנדרש ממנו. אני מתמודד עם הבעיה הזאת ואני צריך "לשבור" את הראש יחד עם שר האוצר על בעיה דומה, שהשרים אוזן ואבוהצירה לא ביצעו.

השר א. רובינשטיין:

למספר שרים יש בעיה כזאת.

השר י. הורביץ:

השרים שיבואו אחרינו יגידו את אותם הדברים

עלינו.

השר מ. קצב:

מדוע מותר ב-30 ביוני לבוא לממשלה, לדרוש מנוה לקצץ בתקציב ולומר לממשלה, בגיבוי ראש הממשלה...

רה"מ ש. פרס:

משה, אם תרשה לי - אתה יכול לתקוף את ראש הממשלה בלי סוף, זה בסדר גמור. אני אגיד לך מה ההבדל. על החינוך הוטל קיצוץ של 200 מיליון דולר, על הבריאות הוטל קיצוץ של 110 מיליון דולר מתוך תקציב של 560 מיליון דולר. על רווחה הוטל קיצוץ של 30 מיליון דולר.

השר מ. קצב:

80 מיליון דולר.

רה"מ ש. פרס:

מתוך תקציב של 1.5 מיליארד דולר. על כן, משני השרים האלה שמעתי וממך לא שמעתי.

שנית, בכל דבר אפשר להכניס אי-אמון והאשמות, אך כרי לתקן אותך אומר, כאשר הוצג לפני ביום ששי מה שנקרא הסטיות מהתקציב, הסכום הנקוב בחינוך היה 38 מיליון דולר ולא 70 מיליון. שאלתי מה הסכום הזה וזו היתה התשובה שקיבלתי. אתה יכול להתווכח אתי, אך אל תיחס לי כוונות שאין לי. אני פשוט עברתי על התקציב וראיתי מה מוטל על החינוך, מה מוטל על הבריאות ושמתתי שלא הוטל על הרווחה. במסמך הראשון שראיתי היה כתוב 22 מיליון דולר - זה המספר שאבי זוכר, אם כי אני יכול לטעות מרוב מספרים.

השר מ. נסים:

מסים על קצבות ילדים וזקנה ביחד נותנים הרבה

יותר.

רה"מ ש. פרס:

80 מיליון.

השר מ. קצב:

ראש הממשלה, מדובר במיליון דולר, לא ב-22 מיליון. תיאורטית, האם יתכן מצב, שהקיצוץ של מיליון דולר הוא חמור מאד? יתכן.

רה"מ ש. פרס:

אצל כולם זה חמור.

השר מ. קצב:

היום מציע משרד האוצר לתת פטור מההחלטה לקצץ 3% מכוח אדם למשטרה, לבטחון, לבריאות ולחינוך. איפה הרווחה? מדוע הרווחה אינה חלק מאותם ארבעת התחומים החיוניים לכולנו? האם זו רק בעיה שלי?

סגן רה"מ י. נבון:

זה גירול טבעי.

השר מ. קצב:

אצלי אין גירול טבעי? 600 ילדים מפגרים מחכים להתקבל למוסדות ולא מתקבלים. קשישים אינם מסוגלים לעשות את צרכיהם. זה לא גידול טבעי?

אני שוב אומר, ראש הממשלה - בתכנית המובחנת לפנינו יש הצעה לפטור את משרד החינוך, משרד הבריאות, משרד המשטרה, משרד הבטחון מההחלטה לצמצם את כוח האדם בשיעור של 3%. אני שואל, מדוע עובדי השרות למפגר לא צריכים להיות פטורים? מדוע המטפלים הנכים לא צריכים להיות פטורים?

רה"מ ש. פרס:

כדאי שחבין זאת. יש כאן שתי אלטרנטיבות. אלטרנטיבה אחת אומרת נה לקצץ ובאילו משרדים. יש משרדים, שאין מקצצים בהם ויש משרדים, שיש בהם קיצוץ. יש הצעה שניה האומרת, ממשרד א', ב', ג', ד' - ובדמה לי, שאתה כלול בפנים - אנו לוקחים סכום מסוים של כסף ומשחררים אותם מהקיצוץ של 7.5%. מאלה שלא לוקחים סכום קבוע של כסף, אותם מחייבים לקצץ 7.5%. אין שום הגיון אחר. כך אני הבנתי את החלופה. כך שזה לא הולך לפי משרדים. אם לוקחים, למשל, במשרד הבריאות 60 מיליון, אז עוד פעם לא מקצצים לו, אך אם מהמשרדים האחרים לא לוקחים...

השר מ. קצב:

לוקחים גם ממשרד הרווחה.

רה"מ ש. פרס:

אתה בחוץ הרשימה.

השר מ. קצב:

באלטרנטיבה א' אני לא ברשימה ומקצצים גם אצלי.

רה"מ ש. פרס:

באלטרנטיבה א' מוצע אצלך קיצוץ של 130 מיליון דולר, כי שם יש קיצוץ קצבה לילד ראשון, קיצוץ קצבה לילד שני וקיצוץ הוחק של גימלאים. זה נותן 130 מיליון דולר. באלטרנטיבה ב' אתה עומד על 70 מיליון דולר, רץ קיצוץ בקצבת הילד הראשון. זה המצב - תקרא את החומר.

השר מ. קצב:

אני מודיע לך, ראש הממשלה, ששרוטי הרווחה אינם כלולים במערכת הפטור, לא באלטרנטיבה א' ולא באלטרנטיבה ב'. אבל ראש הממשלה צודק - צריך לקרוא את החומר, אי אפשר להתכנס לדיון ולהחליט בו ביום החלטות, הכוללות חומר רב, נה גם שיש עלי אתריות קולקטיבית לגבי המצב הכלכלי במשק, אני מציע, לאחר ששמענו את התכנית הכלכלית, שהממשלה תתכנס בימים הקרובים פעם נוספת.

השר א. שרון:

מה רע בזה? שבת אחים גם יחד.

השר מ. קצב:

מי שצוחק, אחת מהשתיים: או שהוא קיבל את התכנית הכלכלית המפורטת והוא יודע את הפרטים שלה, או שהוא הולך על "BLIND" ורוצה לתמוך בתכנית, מבלי להבין על מה הוא מצביע. בשני המקרים, הדבר אינו צודק.

אני מבקש לדחות בכמה ימים את ההכרעות, כדי לאפשר לקרוא את החומר היטב וללמוד את כל המשמעויות. לא יקרה שום דבר במשק, אם נדחה בכמה ימים את קבלת ההחלטות. יכול להיות, שיש כאן סעיפים, שאינני רואה אותם כרגע והם מתייחסים למשרד, שאני מופקד עליו. יכול להיות, שיהיו סעיפים, שאצליח לשכנע את משרד האוצר לשנותם. בכל מקרה, האחריות מחייבת, שנוחה את קבלת ההחלטות בכמה ימים.

הערה אחרונה - ראש הממשלה פתח את הישיבה ואמר, שכל שר, שהנושא לא מקובל עליו והוא לא יוכל לחיות עם ההחלטות שתתקבלנה, צריך להסיק מסקנות ולהתפטר. אני רוצה לומר לראש הממשלה, שאני מקוה, שאם תתקבלנה ההחלטות הקשות, שלא יקרה מצב שקרה לגבי מיסוי קצבת זקנה, שלאחר ששר האוצר, השר יעקבי, אתה ואני החלטנו להסכים על מיסוי קצבת זקנה על בעלי יכולת, שמעתי באמצעי התקשורת, כמה שבועות לאחר מכן, שלשכת מפלגת העבודה, בישיבה בהשתתפות ראש הממשלה, החליטה להתנגד למיסוי על קצבת זקנה.

רה"מ ש. פרס:

משה, תפסיק להשמיץ אותי.

השר מ. קצב:

אחה לא יכול להחזיק את המקל בשני הקצוות.

רה"מ ש. פרס:

אחה כל הזמן יושב ומשמיץ אותי, שלי לא איכפת

מילדים, לי לא איכפת מזקנים.

השר מ. קצב:

אני מצדיין עובדות.

רה"מ ש. פרס:

אל תפסיק אותי באמצע. אני לא הייתי בישיבת לשכת המפלגה, כאשר נוקבלה החלטה זו. אני נכחתי רק בתחילת הישיבה וכתבו, שהיתה ישיבת לשכה, בנוכחות ראש הממשלה. את אחה רוצה להשמיץ אותי, הנימוס האלמנטרי מחייב לשאול אותי, אם הייתי באותה ישיבה או לא. אתה כל הזמן תוקף אותי ומייחס לי כוונות שאין לי - ואחה עושה זאת בכל ישיבה. מבחינה זו, אין שר שנוהג כמוך. לי לא איכפת מילדים? לי לא איכפת מזקנים? לי לא איכפת ממעוטי יכולת? למה אתה עושה זאת? היה כתוב בעתון, שאני השתתפתי בישיבה. הייתי בראשית הישיבה, ישבתי 5 דקות והלכתי. אותה ישיבה החליטה נגד - זה קורה אלף פעמים. מי שחי חייט פוליטיים יודע, שכך הדברים מתפרטמים. יכולת לשאול אותי והייתי אומר לך. שים לב, שכל הזמן אתה יושב ותוקף אותי. עוד לא ראיתי התייחסות של שר - לאו דוקא כלפי ראש הממשלה, אלא כלפי כל שר אחר - כמו ההתייחסות שלך. אתה עושה זאת כל הזמן, מבלי להרגיש. מדוע? ישבנו יחד וסיכמנו. שר האוצר עד, שלא רק שעמדתי מאחורי הסיכום, אלא עמדתי לימינך בדיון הזה. לא היה מקרה, שפנית אלי באיזה ענין ולא התייצבתי לימינך, כולל בפעם האחרונה, בענין היטל החינוך. אני לא מבקש ממך כבוד, אני מבקש ממך להפסיק לייחס לי כוונות שאין לי ולהפסיק לשבח כל ישיבת ממשלה ולתאר אותי. על סמך מה? אתה לא כל כך בקי בעובדות בנוגע אלי.

השר מ. קצב:

אני רוצה לקבוע, שאני מתייחס בכבוד רב ובנימוס לראש הממשלה, שאלמלא כן, העובדות הן חמורות ואולי מישהו אחר היה נוקט בצעדים הרבה יותר חריפים.

שנית, באף ישיבה - גם לא בישיבה זו - לא השמצתי

את ראש הממשלה.

סגן רה"מ י. נבון:

תן לנו דוגמאות מה פירוש צעדים יותר חריפים.

השר מ. קצב:

למשל, התקפה מחוץ לבנין ראש הממשלה על ראש

הממשלה.

סגן רה"מ י. נבון:

עשית זאת הרבה פעמים.

השר מ. קצב:

לא עשיתי זאת.

רה"מ ש. פרס:

כל מה שהיה בישיבת הממשלה דלף החוצה, לא ממני.

השר מ. קצב:

אדוני רה"מ, אני לא חוזר בי מאף מלה שאמרת. לא פגעתי בכבודו של ראש הממשלה, ציינתי עובדות.

רה"מ ש. פרס:

ציינת פרסומים, לא עובדות.

השר מ. קצב:

גם הפרסומים הם עובדות - והסתמכתי על הפרסומים.

השר ח. בר-לב:

הפרסומים הם עובדות לא נכונות.

השר מ. קצב:

היתה הפגנה של אלפי זקנים, לאחר שכינסתי בלשכתי עתונאים, כדי להגן על מיסוי קצבה ולהסביר להם מה שנחקל בניגוד לדעתי. חשבתי, שזו חובתי האלמנטרית. הצלחתי להביא לשינוי בהלך הרוח, עד ששמעתי את הידיעה ששמעתי באמצעי התקשורת.

השר מ. נסים:

החוק הזה עבר או לא?

השר מ. קצב:

לא.

בפעם הראשונה, מאז כינונה של הממשלה, אני מתבטא

בחריפות.

רה"מ ש. פרס:

זה לא נכון. אתה עושה זאת פעם שניה או שלישית.

השר מ. קצב:

פעם שניה או שלישית, זה לא בכל ישיבה, כפי

שאמרת.

רה"מ ש. פרס:

לא אמרתי כל ישיבה, אמרתי פעם שניה או שלישית.

השר מ. קצב:

כאן אני רוצה להפסיק.

השר ג. יעקבי:

אני חושב, שהחלטות היום הן הכרחיות. אינני מדבר על כל הפרטים המובנים לפנינו בתיק הירוק, משום שאינני חושב, שיש מישהו שמסוגל ללמוד אותם, במהלך של שעות ספורות - וגם אני, לפחות, לא למדתי אותם לפני כן. אבל הכרחיות היום ההחלטות העיקריות. אם היום לא נחליט מספר החלטות עיקריות, כלומר החלטות הנוגעות ללב התכנית שהונחה לפנינו, עם שינויים המתחייבים עפ"י דעת הרוב בממשלה, לפי דעתי, נגרום לנזק כבד מאד, לא לממשלה, אלא למשק ולציבור, שנמצא במתח, בתחושה של אי-ודאות ובתחושה שיש הכרח לשים סוף פסוק להתרוצצות המטורפת, שנמשכת לפחות שבוע ימים. מי שחושב, שאפשר לדחות את ההחלטות העיקריות לעוד ימים, צריך לדעת, שניתן יד לתהליך של התמוטטות מוחלטת. על כל פנים, אני לא מיעץ לאף אחד מחברי הממשלה לנקוט בעמדה הזאת.

בתכנית הזאת יש סיכון וסיכוי גדול, כפי שהגדיר עמנואל שרון - ואני מסכים להגדרה זאת. יש גם סיכון גדול והסיכון הוא, שאם מספר מהיסודות, שעליהם התכנית מושתתת, לא יתממשו, בכלל זה הקטנת הגרעון בתקציב המדינה, בעיקר על בסיס של הקטנת הוצאות וכן האפשרות להביא לכלל נוסחא מקשרת את המחירים, השכר, המיסוי ושער החליפין והביצוע לאחר מכן לא יצלח, אנחנו עלולים להביא לכלל החמדה במצב הקשה וסיכון גדול. אבל קיים גם סיכוי ובתנאים שנוצרו עכשו, נראה לי, שאין לממשלה ברירה אלא לקבל החלטות. אני חוזר ומדגיש, המבחן העיקרי, לפי דעתי, יהיה בביצוע.

אני רוצה להגיד למשה קצב - ואני מרשה לעצמי לומר ידידי, כי בלינו כחברי כנסת בכמה הזדמנויות יוחר נעימות מאשר סביב שולחן הממשלה - האלטרנטיבה לקבלת החלטות היום, מבחינת השכבות החלשות, זו אבטלה המונית והתמוטטות. מי שמשלם את המחיר באינפלציה גבוהה הם תמיד החלשים. אינפלציה זה מס קודם כל על החלשים.

המאמץ המרכזי הוא בהקטנת הצריכה המקומית - הציבורית וגם הפרטית - ובשיפור המאזן המסחרי ע"י קיום רווחיות היצוא והגבלת היבוא, בעיקר ע"י שינוי במחירי המטבע. זה בעיני לב התכנית.

(המשך הדברים רשמה ל.ד.)
(עד כאן רשמה ז.ת. מכאן ל.ד.)

כאשר הונאי להצלחתה הוא בהקטנת הוצאות הממשלה והגרעון בתקציב - ואני תומך בנתון של 750 מיליון רולר. אני לא אומר, שזה צריך להיות דווקא עפ"י הפרוט המוצע בתיק הירוק - משום שלא בדקתי. אבל בהחלט זה היעד, שהוא חיובי, לפי דעתי, כתבאי מינימלי להצלחה אפשרית, לא וודאית, של התכנית.

אני שמעתי כאן, בפעם הראשונה אגב, על הסטיות, (המושג "סטיות" הוא קצת מוזר) או גלישות מהתקציב המאושר, בגלל סיבות אלו ואחרות - או סיבות של העבר, או סיבות של אי חקיקה, או סיבות של אי הגעה להסדרים, שהיו הכרחיים כדי לממש את האפשרות של גיוס הכנסות אלטרנטיביות, כדי לאפשר שינויים במבנה התקציב, מסיבות שונות. באמר כאן - "עוד חזון למועד, יש לפנינו את מספנות ישראל, "צים". איש לא החליט על מספנות ישראל, על "צים" ולא על כל הדברים האחרים. אני מיעץ לידידי עמנואל שרון, כי לפני שאנו מתחילים להתחייב, לשריין ולגייס משאבים לקראת הבשורת הללו, מוטב לא להזכיר את האובייקטים. אני מזהיר את הממשלה. הפעם אני עושה זאת בצורה מאוד בוטה. בדצמבר, בענין "אתא", עשיתי זאת ע"י המנעות מהכללות בועדת השרים. אני אעשה זאת בצורה בוטה - אין להכנס לשום הרפתקאות שעלולות להביא אותנו להתמלכות, בטרם הענין נבדק בצורה יסודית, ע"י צוותים מקצועיים. אין להביא זאת על רקע פוליטי לשיבת הממשלה. מדובר כאן במאות מיליוני דולרים. מחר יתברר, שאת כל המערך הזה של קצבאות ילדים, קיצוץ במערכת החינוך ואפילו קיצוץ בתקציב הכסחון, עשינו כדי לממן את ההפסדים של "ציט". אני מזהיר מפני האפשרות הזאת.

יש גם בעיה של ביצוע לא רק בהקשר לתקציב אלא גם בהקשר לפיקוח על המחירים. ראיתי בגוף התכנית, בצדק, ואני תומך במגמה הזו - הקפאת מחירים ל-3 חדשים לאור ההתאמות. הקפאת מחירים מווייבת פיקוח. המבחן הוא בביצוע, כפי שהמבחן בהקטנת הוצאות הממשלה הוא בביצוע. כפי שאמרו, שהמבחן בענין שבר ומחירים בהקשר להסדרים שיאפשרו את הגשמת התכנית הוא בהבנה, בתאום, בגיוס תמיכה ובביצוע.

לבן, זהו, לפי דעתי, המבחן העיקרי של כל המהלך כולו. כל אחד יעשה את היערכות המצב שלו - האם הסיכוי בהקשר זה הוא גבוה או נמוך. אבל, ברור לי, שהבסיון היום הוא הכרחי.

לענין הצמיחה, אני מבקש מראש הממשלה, מהממשלה, משר האוצר, שיאשרו היום גם את החוקים שיש להם נגיעה ישירה לנושא הצמיחה, ששניהם אושרו עקרונית ע"י הממשלה, לפי הצעות חוק שמונחות על שולחן הממשלה וועדת השרים לענייני כלכלה - האחד בענין פטור למגזרי היצור והיצוא ממס הכנסה, שהממשלה אישרה. והשניה - בענין המסלול האלטרנטיבי והשקעות הון במפעלים עתירי יצוא, בעיקר באזורי פיתוח. לפי דעתי, זה חלק מהתשובה לבעיה, שבכל זאת יהיה איזה שהוא מוצא חיובי בכיוון של צמיחה.

אני גם בהחלט בעד הקטנת מס הכנסה וביטוח לאומי, גם כפיצוי לשכירים, במסגרת ההסדר של הקפאות השכר וגט, אם מותר לי להציע הצעת תיקון להצעה שלפנינו, אני מציע לא להוריד את מע"מ ב-2%, אלא, במקום זה, לתת הקלה נוספת לשכירים. הדבר ישרת, לפי דעתי, את הקטנת עלויות העבודה, יגביר את היכולת של מפעלים להתחרות ובסופו של דבר, ישפיע לטובה גם על רמת המחירים, ולפי דעתי, יקל על ביצוע התכנית.

אני יודע, שבשלב המיידני, ערוש הדבר 1.2% של

התייקרות.

מר א. פוגל:

1.6%

סגן השר ע. אמוראי:

זה 120 מיליון דולר.

השר ג. יעקבי:

כאשר היה מדובר על חוספת אמרתם 1.2%. עכשיו, כאשר מדובר על הורדה, אתם אומרים 1.6%. בסדר. על 0.4% אני לא רוצה להתווכח, זה גם לא חשוב. בעיני, הכיוון היותר נכון, שהוא גם הכיוון הכללי של המשק, שמקטין עלויות עבודה, מגביר כושר חחרות, מגביר צמיחה, מוריד מחירים, מפצה שכירים. אנו תופסים פה ארבעה יעדים בעת ובעונה אחת. אבל אני מציע זאת לשיקול.

בענין חלוקת הנטל - היו פה כבר דברים, שנשמעו

היום גם בכלי התקשורת מצד ההסתדרות...

רה"מ ש. פרס:

אני מבקש סליחה, אני מוכרח לצאת לדבר עם נציגי

ההסתדרות.

השר ג. יעקבי:

בחתום חלוקת הנטל, יש פה כמה אלמנטים שמשפרים, אך יש כמה אלמנטים, שצריך לבדוק אותם, לפי דעתי. חברות ועצמאים, ע"י ועדת שטיינברג, בשעור של 8.5%, דירות פאר ודירות שניות - זה שיפור בחלוקת הנטל. לעומת זאת, יש הכרח לא לפגוע בשני העשירונים הנמוכים ולקבוע זאת כהוראה מוחלטת.

השר מ. קצב:

אני מבקש לרשום זאת כהצעה להחלטה.

השר ג. יעקבי:

אני מציע את ההצעה הזו באופן מפורש. אין לפגוע בשני העשירונים התחזוונים. יש לעשות זאת, בין ע"י ביטוח לאומי ומס הכנסה - כפי שמציעים כאן בהקשר להסדר כולו - ואני בעד זה. יש לעשות זאת ע"י עידכון מדרגות מס, ששר האוצר מציע - ואני בעד זה. ע"י פיצוי מוקדם ביולי לעומת אוגוסט, שמציע שר האוצר - ואני בעד זה.

יש לבחון, בהחלט, את הנושא של ילד ראשון או שני. אני מציע להחליט על אחד מהשניים. אין לעשות את שני המהלכים גם יחד. אני יכול לנמק בהרחבה מדוע יש פה בעיה, כי בסופו של דבר, הפגיעה היא בזוגות צעירים, שהם גם יפגעו מהמהלך הזה בתחום המשכנתאות. לכן צריך להחליט - ילד ראשון או שני. אין לעשות את שני המהלכים בעת ובעונה אחת.

את ההצעה בעניין הזקנים, אגב, לא הבנתי. פשוט לא הצלחתי להבין את ההצעה המוצעת כאן, מבחינת טכנית. הייתי מבקש, אם אפשר, לקבל עליה הסבר, במהלך הדיון, מפי מי שהציע אותה.

אני מצטער, שראש הנמשלה יצא. בעניין החסכון וההון - אני חושב, שיש פה עירבוב נושגים מוחלט. אני שומע זאת כבר ימים. רוצים לפגוע כהון לשם חלוקה צודקת של הנטל - אני בעד זה והצעתי כבר כמה הצעות. אבל אין שום הגיון לפגוע בחסכון הציבור, שהוא ב-90% - 95% חסכונם של השכירים, ברובו המכריע, אם לא כולו. רבותי, בעלי ההון אינם מחזיקים מעל ל-100 אלף דולר. זה כמעט בדיחה בתחום ההצעה האופרטיבית. מי שיש לו מעל ל-100 אלף דולר, לא מחזיק זאת, אלא אם כן זו חברה שמנהלת את כספיה באמצעות תשבונות פת"מ עו"ש, כדי לקיים את ערכם ואז אין טעם לפגוע בה, משום שאתה פוגע בעסקיה ומשבש את יכולתה לתפקד. אם מדובר באנשים פרטיים, אף איש פרטי לא מחזיק מעל ל-100 אלף דולר בחשבונות חסכון צמודי מט"ח. יש לו דרכים אחרות אם יש לו מעל ל-100 אלף דולר. תאמינו לי, שיש לו דרכים אחרות. לכן, לפי דעתי, בהצעה זו, שכאה כדי לסבר אזני בני אדם כאלה ואחרים, רוצים לקטוע את החוטם של השכירים, לרצוע את אזנם הימנית, לחרוץ חריץ בגבם ולאחר מכן הם יהיו שבעי רצון מכך שחלוקת הנטל היתה צודקת, בעוד הם אלו שיפגעו מכך.

שנית, ההצעה של מעל ל-100 אלף דולר, גם היא מחייבת חקיקה בכנסת, אז מה הועילו חכמים בתקנתם?

השר מ. נסים:

כל דבר מחייב.

השר ג. יעקבי:

פרט לייקור. הייקור לא חייב. אבל הייקור פגום מסיבה אחרת. כל דבר מחייב חקיקה בכנסת. חקיקה בכנסת היא סימן לכל בעלי החסכונות - נא לברוח ומהר, אל תסמכו על הממשלה הזו בעניין הזה, היא אמרה ולא מגשימה. רבותי, פגיעה בחסכון זו תוספת לחץ אינפלציוני במשק. זו הגדלת הלחץ על המוצרים המקומיים. זו תוספת הוצאה של כסף לרכישת מוצרי יבוא. כלומר, בזבוז מט"ח. זו הליכה למט"ח מזומן, חופשי, שחור. אלה כל הדברים השליליים שבעולם. בעוד שעידוד החסכון וקיומו ועמירה מאחרי כל ההתחייבויות שלנו, זה סיכוי להקטנת לחצים אינפלציוניים, להגדלת חסכון, להקטנת הלחץ על מט"ח, לשמירה על נכסי החסכון של השכירים - ואני תמה ונדהם, שדווקא ההסתדרות היא זו שתובעת את המהלך הזה. שתשאל את ציבור השכירים האם הוא רוצה בזה. במשאל עם, היא תקבל תשובה של 95% נגד המהלך הזה. אלה דברים, שאין להם כל משמעות חברתית ומבחינת כל מליח הם שליליים לחלוטין.

אני פונה כבר כפעם המי-יודע מה, גרוני ניהר, אל ראש הממשלה ואל מי שמעלה דעות ללכת בכיוון הזה - שיזהר, שימנע, שיחדל לדבר על כך, בדרך צודקים וערב.

מר א. נוגל:

מה אתה מציע בתחום הזה?

השר ג. יעקבי:

אני מציע לעודד את החסכון. זה מה שאני מציע.

מר א. פוגל:

מאיפה אתה מציע לקחת מנהוון?

השר ג. יעקבי:

מחברות ועצמאיים. שטיינברג פלוס 8.5%. דירות פאר ווילות. היתה הצעה ספציפית כזו ואני תומך בה, באופן מדורג. ומצד שני, יש לתת פיצוי לשכבות החלשות, בצורה מאוד חד-משמעית, כדי לקיים אי פגיעה בהם. והרי לא יעלה על הדעת, שכדי לספק איזו מוזיקה שמישהו מעוניין לשמוע, נעשה את ההפך מחלוקה צודקו של הנטל! רק כדי לצאת עם סיסמא, שמאחריה יש תוכן הפוך לסיסמא עצמה. וכך גם נפגע במשק בניגוד ליעדים שהצבנו בפנינו כתחום מאזן התשלומים ובתחום האינפלציה. מדוע? אולי נחדל לעסוק בזה, הגיע הזמן. כל שבועיים-שלושה חוזר הפזמון הזה לאיזה שהוא פורום ממשלתי - איך אפשר להפרד מההתחייבות כלפי חסכוניות הציבור? איך אפשר להפר את החוק? איך אפשר לגרום לציבור חרדה? מספיק עם זה!

איני רוצה לדון בחכנית המפורטת, אך יש שם טעיף אחד בענין אזורי פיתוח, שראיתי עכשיו, שההצעה בו היא מאוד כללית. אני קורא, שיש הצעה, שועדה בינמשרדית חסווג נחדש את אזורי הפיתוח. אני לא יודע על איזו שהיא ועדת בינמשרדית שאושרה ע"י הממשלה בענין זה.

סגן ה"מ י. נבון:

זה צריך לכוא לממשלה, אין מה לדבר על זה.

השר ג. יעקבי:

מאחר ומינואר מונחת הצעה שלי על סדר היום של הנמשלה בענין אזורי הפיתוח, אני מציע שנדון בהצעה הזו, כפי שמקובל בממשלה מתוקנת, 6 חדשים לאחר שההצעה הונחה על סדר היום של הנמשלה, בנושא סיווג אזורי הפיתוח והדרך להגדרת הענין. לאחר מכן נדון גם בהצעות מאוחרות יותר שמונחות לפנינו.

אני רוצה להעיר הערה נוספת, למרות שראש הנמשלה איננו, אבל אני מניח, שמזכיר הנמשלה ירשום את הדברים. בהנחה שהנמשלה תקבל החלטות מסוימות - ואני מקווה שאת העיקריות שבהן - בנושא האינטרטגיה המרכזית לבליתמ האינפלציה ושיפור מאזן התשלומים, בנושא הקטנת הוצאות הנמשלה והגרעון, שאלה בעיני, הענינים העיקריים - ראש הנמשלה ושר האוצר צריכים לתת את דעתם על הדרך שהדברים יוצגו לציבור, כדי שהציבור לא רק ישמע על אוסף של צעדים חלקיים שהנמשלה החליטה עליהם, אלא על איזה שהוא מרכז כובד של תכנית מקיפה, שמגמתה להביא להגשמתם של 3 או 4 יעדים מרכזיים במשק.

השר מ. נטים:

לא פרטת מה הן ההחלטות העקרוניות.

השר ג. יעקבי:

אמרתי - אי הגדלת הגרעון הממשלתי, הפיתוח, שאני מצדד בו, הקפאת מחירים ושכר, תוך הגדרת הפיצוי לשכירים כדי לאפשר את הקפאת השכר, במגמה להביא לשחיקה כרמת אפס לשכבות החלשות ולשחיקה קצת יותר גדולה לשכבות המבוססות. ללכת קצת יותר רחוק בנושא שיפור חלוקת הנטל. לבחון מחדש את נושא קצבת ילד ראשון ו/או שני, עפ"י הענין. לבדוק את נושא הזקנים - כי פשוט לא הבנתי את ההצעה, האם זה בנוסף למה שהוחלט, במקום מה שהוחלט, מה ההשפעה של זה, מה ההקשר של זה? בנושא הצמיחה, יש ללכת ב-3 - 4 כיוונים שהזכרתי. ובנושאים יותר מפורטים כמו חקציבי חינוך, כריאות, בטחון - אני פשוט לא חושב, שמישהו הצליח ללמוד את הענין לאשורו, אבל אני מצדד בהקטנת הגרעון הממשלתי בקווים המרכזיים, שהם 750 מיליון רולר, שאני רואה בהם תנאי חיוני ומרכזי להצלחתה של

התכנית.

אני מתנצל, אני מצטרף לפגישה עם ההסתדרות.

השר א. רובינשטיין:

גם אני מצטער שראש הממשלה לא נמצא כאן, אבל אני רוצה לומר מראש, שאני אצביע בעד חלופה א' וכל תכנית שכוללת קיצוץ תקציבי וביטול סובסידיות, למרות שלדעתי יש הרבה מאוד פגמים בתכנית הזו, כי אלטרנטיבה לאי קבלת החלטה היום היא ממש אסון - ואני רוצה לומר זאת לשר קצב, שגט הוא לא נמצא כאן. היום לא היה מסחר במטבע החוץ. הפסיקו היום את מכירת חכניות החסכון הצמודות לדולר. הכורסה היתה סגורה. מהר כל זה מתחדש. מה שיתחדש ביתר שאת, זו ההסתערות על הדולר השחור. אם נצא מכאן הערב ללא החלטה, נזמין אסון כלכלי. ואם מדברים בשם החלשים - הם יסבלו מזה לא פחות מאשר אחרים. אנו לא יכולים להרשות לעצמנו לצאת בלי החלטה. אפשר לעכד את הפרטים לאחר מכן, אפשר לחלוק על האלטרנטיבות. לי עצמי יש הצעות משלי להשלמת התכנית הזאת - תיכף אפרט אותן, אבל אין להעלות על הדעת, שנצא מכאן הערב בלי החלטה. לדעתי, צריך לקצר גם בדיונים, אני מסכים עם זה.

אני רואה שני חסרונות בתכנית שהוגשה לכאן: א) התכנית הזו מחושבת בלי רזרבה, בלי "שלייקס", היא על הקצה.

השר מ. נסים:

320 מיליון דולר.

השר א. רובינשטיין:

משה, אתה יושב בממשלה יותר זמן ממני ואתה יודע מה הרזרבות האלה. הראייה שאין בה רזרבה, ששר האוצר ומנכ"ל האוצר אומרים, שהם לא יכולים להיות בטוחים, שהם יוכלו לחת הנחות כמס ההכנסה כפיצוי על ביטול סובסידיות. זו הרי ההוכחה לכך. כוונתם ורצונם לעשות זאת - להשתמש כמכשירי הביטוח הלאומי ומס הכנסה כדי לפצונו, אך הם לא יכולים משום שאין להם רזרבה. אין להם רזרבה משום שהקיצוץ הוא רק 750 מיליון דולר. זה הרבה, אבל רק. שנית, משום שמקורות ההכנסה אינם מספיקים.

מכאן אני מגיע לפגם השני של התכנית שהיא בעיקר שוחקת את השכר ולא פוגעת כמעט בנכסים האחרים של הציבור. החברים מכירים אותו. איש לא יאשים אותי בדמגוגיה סוציאלית ובהליכה אחר הצהרות ההסתדרות, אבל אני בהחלט, רואה פגם גדול בזה שכל עיקרה של תכנית כזו היא שחיקת השכר, שבלאו הכי איננו גבוה. נכון שהתפוקה נמוכה - וזה הפטנט הישראלי - מעט כסף ומעט עבודה. אבל התכנית הזאת אומרת זאת.

כעת, השר גד יעקבי אמר, שהנכסים הנזילים של הציבור הם בעצם נכסי עסקים. זה לא אומר שום דבר, הם גם נכסי שכירים, גם נכסי עצמאים וגם נכסי חברות. אבל בודאי, שמבחינה סוציאלית, הם משקפים הרכב שונה מאשר של ציבור השכירים. הרי כולם שכירים, גם ראשי החברות הגדולות הם שכירים. שכירים זה לא אומר שום דבר. מבחינת העשירונים, בודאי שהם משקפים דבר שונה. אני מכין שאומרים לי, כפי שחברים כאן אומרים, שזה יסכן את מיחזור העסק הזה. או, יש אנשים שאומרים, שיש בעיה עם החוק של הכנסה. אבל איני יכול לקבל, שמבחינת חברתית זה אותו הדבר כמו שחיקת השכר. כלומר, אנו מורידים סובסידיות ואומרים לאדם שמרוויח 250 דולר, כי מזה אנו מורידים לו, אבל אנו מוסיפים זאת למי שיש לו, לא 100 אלף, אז 50 אלף דולר בפת"מ. זאת על חשבון עליית מחיר הביצים והשמן. בואו, קודם כל, נדע איפה אנו נמצאים. אני מכין, שאנשים אומרים לי, שיש חוק של הכנסת - שלדעתי, ברוב המיחוס שלו הוא לא מחייב אותנו, בשוט פנים ואופן לא. הוא לא חוק יסודי, הוא חוק רגיל. אבל זה סיפור אחר, איני רוצה להכנס לזה.

השר מ. נסים:

יש הבדל?

השר א. רובינשטיין:

לפי דעתי, יש הבדל גדול.

השר מ. נסים:

מבחינת הכח המחייב, שני החוקים שווים.

השר א. רובינשטיין:

בשום פנים ואופן לא, אבל אני לא מציע שנכנס לויכוח תחוקתי כאן. בשוט פנים ואופן לא. אמרתי זאת גם מעל דוכן הכנסת, כשהחוק התקבל. וזו לא רק עמדה שלי, אלא של הרבה משפטנים. אחרת, כל חוק, הכנסת תוכל לקבל ברוב של 10 נגד 4, והחוק יאמר שאי אפשר לשנות אותו אלא ב-90 חברי כנסת.

השר מ. נסים:

אין הבדל בין חוק יסוד לחוק מיוחס.

השר א. רובינשטיין:

אני חולק עליך, עם כל הכבוד. אחרת יהיה בכלל מצב בלתי נסבל, כי רוב מקרי בכנסת ישריין חוק, לא ברוב של 61, אלא של 100 חברי כנסת. לחוק יסוד יש מעמד מיוחד.

השר י. שפירא:

זה ויכוח אחר, לא להיום. לכנס משפטנים.

השר א. רובינשטיין:

זה לא להיום, אבל גם לא לכנס משפטנים. כי אם אצטרך לבחור בין החוק הזה שהתקבל ערב בחירות, לבין אסון לנשק הישראלי, אבחר בשינוי החוק. מדוע? כי כל הסדרי ההצמדה האלה, לפי דעתי, יתמוטטו, כפי שהתמוטטו מניות הבנקים, אם הם יתקלו במציאות הכלכלית. ואם לא נצליח בתכנית הזאת, רבותי, שום הסדרי הצמדה לא יעזרו. זה הבטחון שיש לאדם שנחזיק במעלית נופלת. כל התא מחזיק אותו, אבל המעלית מתנגשת בקרקעית. ראש הנמשלה וכולם חולטו נגד הענין הזה של פגיעה בנכסים פיננסיים, בסדר, אבל נדע מה המחיר של זה. זה לא אומר שזו פגיעה רק בשכירים, כפי שאמר השר יעקבי. זה מבנה סוציאלי שונה לחלוטין. לפי דעתי, לעשירונים התחתונים אין נכסים נזילים פיננסיים כאלה. אני מסכים עם מה שאמר השר קצב, שאנו צריכים להחליט, שבשני העשירונים התחתונים אנו לא פוגעים, אי אפשר להמשיך לפגוע בהם. אבל יש שכבה שלמה שכן אפשר לפגוע בה.

במגמה לאזן את הפגיעה הזו, הצעתי לפחות דבר אחד - שיבוטל האבסורד הזה של פטור ממס-שבח על דירות שנמכרות כל 4 שנים, על רירה שניה, שלישית ורביעית. לפחות נבטל זאת. אני מצטער שזה לא נמצא בתכנית. אני מבין משר האוצר, שזה גלום בה, בתקנות-שעת-חרום.

השר מ. נסים:

בתקנות-שעת-חרום אין דבר בענין זה.

השר א. רובינשטיין:

סליחה, אז זה בניגוד לסיכום שהושג גם עם שר

האוצר.

השר מ. נסים:

זה לא ילך.

סגן רה"מ י. בבון:

איזה ענין, אמנון?

השר א. רובינשטיין:

אני הצעתי להחזיר את המצב לקדמותו - שפטור ממס-שבה יהיה לאדם על דירה אחת בלבד, שהוא גר בה 6 חדשים לפני המכירה. יש לנו מערכת שלמה של פסקי-דין על כך. כל העיוות שנוצר הוא, שאנשים יכולים להחזיק 4 ו-5 דירות ולמכור אותן כרווח גדול.

השר מ. נסים:

רק דירה שניה, שלישית ורביעית, לא. אחת ל-4

שנים.

השר א. רובינשטיין:

רבותי, איני יודע לאן הגענו אם נתחיל לשחוק שכר ונפטור מרווח הוני אנשים שעשו ספקולציות בדירות. אני בכלל לא מסוגל להבין זאת. אומרים שעל נכסים פיננסיים יש ענין של מיחזור. דרך אגב, אני רוצה לומר, שנימוק הניחזור בפגע קשה מאוד ע"י הצעת שר האוצר וראש הממשלה, וזאת משום שאם הופכים או הפת"מ לחד-סיטרי, אז אותן חששות שהובאו בפני בקשר למיסוי או מתן היסל על מימוש נכסים פיננסיים, לתקופה מוגבלת, מימוש, אני לא מדבר על הטלת מה שיש, אלא לתקופה מסויימת, החשש הזה קיים גם היום.

אך מכיוון שזה נופל, אין לזה רוב בממשלה, ראש הממשלה ושר האוצר נגד זה, אני מסיר זאת, אבל אני חוזר ומציע הצעות אלטרנטיביות לאזן את החכנית כך, שגט נכסים של הציבור יפגעו ולא רק השכר.

נקודה שניה נוגעת לאורך תקופת החכילה - אדוני שר האוצר, אני חושש מאוד מ-3 חדשים. אני מבין, שצוות הכלכלני מתנגד להצעה שלי ל-6 חדשים. אני חושב, שתקופת המינימום היא 4 חדשים, כי אנו למדנו מהנסיון, שבחום החודש הראשון, כשהציבור כבר מתחיל להתרגל...

סגן רה"מ ד. לוי:

אל תקרא לזה "תקופת עיסקה החכילה", אלא "תקופת

חרום".

השר א. רובינשטיין:

בסדר. אני מתכוון לחכילה, לא מבחינת השותפים לה, אלא מבחינת שכר, מחירים ומיסים. אני חושב, שמינימום, זה צריך להיות 4 חדשים. המילה "חפר" נכנסה כבר ללכסיקון ובסוף החודש הראשון כבר יתחילו לחשוב על זה. אז אני יודע שיש בעיה של הקפאה לתקופה ארוכה, אבל הנסיון של מדינות אחרות, לדעתי, מוכיח, ש-4 חדשים זו תקופה מינימלית, ואני מאוד-מאוד מבקש, שזה יוארך מ-3 ל-4 חדשים. גם אציע זאת.

הלבנת מט"ח - הבנתי מנגיד בנק ישראל וגט מאנשי האוצר, שאין התנגדות ליתרות חוב למוכ"ז וגם להצעה השניה של אגרות חוב אמריקניות. לאגרות חוב למוכ"ז יש יתרון גדול מאוד על-פני ההצעה הזו והיא צריכה להווסף לזה - האדם לא צריך להתייבב ולומר שהיה לו פת"מ בלסות. הוא שולח משהו לבנק והוא מחליף את הנכס הדולרי שלו בנכס שיקלי נזיל, שנותן לו דיביט. אני משוכנע, שהדבר הזה יביא להלבנת מטבע חוץ.

השר ח. בר-לב:

לזה, המשפטנים החדשים במשרד המשפטים ידאגו.

סגן רה"מ י. נבון:

ואט לא, אז המשטרה.

השר ח. בר-לב:

איזו משטרה? לא תהיה משטרה.

השר א. רובינשטיין:

אין צורך במשטרה. זה היה בכלל חוקי לפני כמה זמן. לא צריך להפוך את האנשים האלה לעבריינים, צריך למחזר את המטבע החוץ הזה ולעשות זאת כך, שיוכלו לעשות זאת בצורה אנונימית. יכול להגיע כך הרבה מאוד כסף לבנק ישראל.

ראש הממשלה, כנס הנ"ל נתן את הדוגמא, שחשבת י שתיכלל בתכנית הזו. אדוני שר האוצר - בצרפת הסוציאליסטית של מיטראן, נהוג חשום עבור ביקור אצל רופא וכנ"ל בשוודיה של אולף פאלמה. אני מצטער מאוד, אני קראתי זאת אחרת. האם זו הכוונה, שיהיו תשלומים עבור שרוחי בריאות?

(מכאן רשמה ז.ת.)

(עד כאן רשמה ל.ד. - מכאן ז.ת.)

השר מ. נסים:

בהכללה נאמר, שישלמו דמי ביטוח.

השר א. רובינשטיין:

דמי ביטוח זה סיפור אחר לגמרי.

השר מ. נסים:

כתוב: "להסמיך את שר האוצר להורות לקופות החולים לגבות ממבוטחיהן תשלומים עבור ביטוח רפואי בהתאם לכללים אחידים...".

השר א. רובינשטיין:

זאת הכוונה?

השר י. מודעי:

הכוונה ברגע זה היא להגדיל את המס האחיד.

השר א. רובינשטיין:

נושא זה נוגע לא רק לשר הבריאות, אלא לכל אחד מאזנו. כל הגדלת מס, שחלה על כל האוכלוסייה, היא הרטניח. אי אפשר לומר, מצד אחד, להשאיר לאדם יותר כסף שיקח הביתה ומצד שני, לשחוק לו רק את מה שהוא לוקח הביתה. אני ממש לא מבין זאת. אז לפחות בנושא הבריאות אני מבקש להעלות על סדר היום הצעה, שההגדלה בהכנסות תהיה ע"י תשלום עבור תרופות וביקורי רופאים, כפי שיקבע צוות של משרד הבריאות וקופות החולים.

אני חוזר על הדוגמא שנתן ראש הממשלה, אין מדינה

בעולם, שנוהגת כפי שנוהגת מדינת ישראל.

אנחנו כל הזמן מדברים על עלות העבודה וכל ישיבה

שדנה בענייני כלכלה אנחנו מגדילים את הופער בין מה שמקבל השכיר לבין מה שעולה העבודה למעביד.

אני שומע כאן מהשר קצב, שהנושא של קצבאות זקנה בצרוף להכנסה - שזה חוק סוציאלי נכון וצודק, גם חוסך כסף וגם לא פוגע בחלשים - לא עבר בכנסת. אז אם מדובר על תכנית כלכלית, שנעשית בצווי חרום, אני בהחלט חושב - לאחר סיכום הממשלה בענין זה - שצריך להכניס גם נושא זה.

השר מ. קצב:

היוט מציעים צמצום תוספת הותק, שזה פוגע פי

כמה..

השר א. רובינשטיין:

משה, אני אתך. אני חוזר ואומר, הממשלה קיבלה החלטה בנושא זה, הכנסת לא קיבלה זאת, כי הכנסת לא קיבלה הרבה דברים נכונים וצודקים, שהחלטנו עליהם. כאן אנחנו שוחקים שכר ופוגעים בתנאים סוציאליים. הדבר הראשון שהייתי עושה הוא לפגוע בקצבאות של אנשים, שיש להם אמצעים כלכליים עצמאיים. אני מבקש, שגם זה יכלל בתכנית הכלכלית ואני מבקש גם את זאת להעמיד להצבעה.

כנושא שדיבר עליו השר ויצמן...

השר מ. בסיס:

תקציב הבטחון?

השר א. רובינשטיין:

כן. אני חושב, שהנושא מחייב לפחות בדיקה נוספת של הממשלה מהסיבה הפשוטה: אני חושב, שמה שלא היה ברור לנו לפני כמה חודשים, היום מתמקד בפקוס חד, שיש כלים שלובים בין כל הדברים שאנו מדברים עליהם: בין שכר לבין אבטלה, בין האגפים השונים של התקציב. כל הדברים האלה אחוזים ושלובים. אם אנחנו לא פוגעים בדבר אחד, אנו פוגעים בצורה ברוטלית, בדבר שני. יום אחד אנו צריכים לחשוב מה אנו רוצים.

אני מוכרח לומר כנס, אני אצביע בעד החלטה זאת, אך שחיקת השכר הזאת בעיני היא דבר מאד פרובלמטי. אם הייתי יכול להביא לחסכון נוסף של חצי מיליארד דולר בהוצאות הממשלה, שאנו רואים אותן חשובות ביותר, כדי לפצות את ציבור העובדים, באמצעות ביטוח לאומי ומס הכנסה, הייתי עושה זאת בשמחה רבה. זו הצלה למשק.

לבסוף, יש נקודה אחת, שאני חייב לדבר עליה והיא נוגעת לקיצוץ כוח אדם. ראשית, אני מוכן לקבל על עצמי כל קיצוץ בכוח אדם בחלק המינהלי. יש כאן פגם גדול מאד, מבחינת המשרד שאני ממונה עליו, שאינני יכול להבין אותו. משרד התקשורת, שהוא משרד עיסקי, קיצץ למעלה מ-8% מכוח האדם שלו במשך 10 חודשים. 450 עובדים פוטרו במשך 10 חודשים. רוב העובדים האלה הם עובדים של שרותי הדואר, בחלקם הגדול, עובדים שמכניסים כסף למדינה. אני היוט לא יכול לשכלל את זרימת הכסף בבנק הדואר בגלל 50 עובדים.

השר י. רבין:

אתה בעד קיצוץ אצל אחרים.

השר א. רובינשטיין:

אני מוכן לדבר אחד - שתיעשה בדיקה ע"י אגף התקציבים ואם ימצא, שאני קיצצתי כאגורה אחת פחות מהמשרד שקיצץ הכי הרבה, אז אני מוכן לקיצוץ נוסף. ממשרד שהיו בו למעלה מ-5,000 עובדים, הגעתי תוך 10 חודשים ל-4,600 עובדים. תראה לי קיצוץ של אחוז כזה במשרדים אחרים. היום הגעתי למספר עובדים, שצריך להיות ב-31 במרס שנה הבאה. אני אומר: תורידו לי אחוז יותר גבוה בעובדי מנהלה, אך לא להוריד בשרותי דואר, שהגיעו למצב קריטי מוחלט והיום זה פוגע בהכנסות המדינה.

יחר על כן, ביטלנו את הסובסידיה על תעריפי דואר ותקשורת, מצד אחד הכנסנו הרבה כסף לאוצר ומצד שני, אין כוח האדם המינימלי, כדי להביא את ההכנסות האלה למימוש. אני חוזר ואומר, אני מוכן - כפי שהציע האוצר לראשונה - לקיצוץ לפי אגף התקציבים, אך להגיד לקצץ במסלקת בנק הדואר, בשרוחי בנק הדואר, כאשר מדובר בס"ה ב-4,000 עובדים, לדעתי זה אבסורד כלכלי מוחלט. זה כמו שאתה אומר לי, שאתה רוצה להוסיף עובדים למס הכנסה, כדי להגדיל את הכנסות המדינה וכאן אתה רוצה לקצץ, כדי לפגוע בהכנסות המדינה. אני לא אוכל לעמוד בזה.

אני חוזר ואומר, עם כל ההסתייגויות שלי, אצביע בעד החלטה זאת, אבל אני מנקש ממזכיר הממשלה לרשום את כל ההצעות שלי ולהביא אותן להצבעה בסוף הישיבה.

השר א. שריד:

אני חושב, שאנחנו צריכים לומר לעצמנו דבר אחד, שאי אפשר לנהל משק ציבורי בזעזועים כלתי פוסקים. מאז שהקמנו את הממשלה הזאת, זהו הדיון המי יודע כמה של קיצוצים ושל הפסקת התקשורות. אם מישהו היה עושה את חשבון ההפסד למשק הציבורי, כתוצאה מ"מדיניות" זו, היה אולי נדהם לראות את ההפסד העצום שיש למדינה כתוצאה מכך.

אני מבין את הקריאה להחליט היום, אבל כואו באמר לעצמנו, שלא הממשלה גרמה למצב, שבחופץ מצפה כל עם ישראל להחלטת הממשלה. איבני יודע אם זה היה מחויב המציאות ליצור מצב כזה, שאם היום לא נקבל החלטות, נגיע לחוצאות חמורות ביותר. מול הדרישה להחליט היום צריכה לעמוד דרישה נוספת ושיקול נוסף, האם קבלת החלטות בפזיזות וכלי יכולת לבחון את הדברים לעומק, היא גישה נכונה.

אינני יודע לגבי שרים אחרים, אבל לי היה מעט מאד זמן כדי לעיין, לבחון, לנתח ולקבוע עמדה לגבי כל ההצעות שהוגשו.

דבר נוסף, אם היום אנו עושים שגיאה בקבלת ההחלטות, זו תהיה השגיאה האחרונה, שממשלה זאת יכולה להרשות לעצמה. האם אתם רואים אפשרות, שבעוד חודש-חודשיים יתקיים דיון נוסף על תכנית כלכלית אחרת?

השר י. רבין:

למה לא?

השר א. שריד:

למה לא? זה יהיה הספורט הלאומי של הממשלה הזאת. אחת לכמה חודשים יהיה דיון כלכלי נוסף, עם הצעות נוספות, עם הכרעות נוספות וגם עם התוצאות המחייבות מכך.

אני חושב, שאנחנו לא הולכים בכיוון הנכון. מדברים על צעדים נלווים, מדברים על עידוד היצוא וחידוש הצמיחה ואינני רואה טיפול ישיר בנושאים הללו בחוברת שהוגשה לנו.

לגבי הפיחות של 20%, יתכן מאד שיש גורמים כלכליים, שיקדמו זאת בברכה, כי הם רואים את הקופה הרושמת של מחר. האפקטיביות של הפיחות תיעלם כעבור חודש-חודשיים ואז, אנה אנו באים?

אני גם אינני סבור, שהדרך של שחיקת השכר היא הדרך הנכונה. אני גם לא בטוח שנעמוד בכך. אני לא חושב, שנצליח כנומסלה לעמוד בכך. אני חושב, שאנו צריכים לבחון מה צעד כזה יעשה לחברה הישראלית. במשך העשור האחרון - ולא חשוב אם זו ירושת "המערך" או "הליכוד" - נוצרו בחברה הישראלית שכבות, עם יכולת כלכלית גדולה מאד. שכבות אלה תפגענה? לעומתן, ישנן

שכבוח לא מעטות, שהן חלשות מאד. אנחנו בגרום להעמקת הפערים וליצירת זעזועים בחברה הישראלית, שלא ניתן יהיה לתקן אותם בשנים הקרובות.

קיצוץ של 3% לכל אורך הקו בין עובדי הציבור פירושו להלחם בצורה קלה בכעיה. ליד שולחן זה דיברנו לא אחת על כך, שיש צורך בפיטורים מצד אחד ומצד שני, שיט צורך לבחון מתן שכר הוגן, על מנת למשוך לשרות הציבורי אנשים בעלי רמה גבוהה. מה יהיה? הפיטורים יהיו בשוליים. אלה שיט להם הצעות קוסמות יותר והם הטוכים בשרות הציבורי, יפלטו החוצה מרצון. מי ישאר בשרות הציבורי? האם אנחנו חושבים, שהשרות הציבורי הוא שרות, שיכול לסכול רק סוג זה של עוסקים כו? אני חושב, שאיננו יכולים, בשום פנים ואופן, ללכו לפתרון הקל של קיצוץ ב-3%, מבלי שאנו נוחנים את הדעת לכעיה האמיתית.

על הפגיעה בחסכונות דיברו קודמי ולא אומר דבר נוסף, אלא רק שמי שחושב, שיש כיום נהירה לחסכונות, כחוצאה מכל ההבטחות שהושמעו, שלא תהיה פגיעה בהן, טועה. הפחד הגדול ביותר, שמתעורר בלב אלה, הוושבים שיפגעו בחסכונותיהם, הוא דוקא מההבטחות, שהחסכונות לא יפגעו. ככל שנפסיק לדבר עליו ונפסיק לתח הבטחות, שהחסכונות לא יפגעו, כך ייטב.

כאן מדובר על כך, שנכין מסלולים חדשים לחסכונות. הייתי רוצה לשמוע מהאוצר מה המסלולים החדשים שעומדים להציע. יש מסלול אחד, שהצענו אותו בועדת שרים לעניני כלכלה, עוד לפני חודשיים-שלושה ושר האוצר אמר, שהוא מקבל על עצמו לכדוק זאת - כוונתי לתכניות חסכון קרקעיות. וכוניות הסכון כאלה, מלבד היותן גורם חשוב מאד כדי לגוון את סל החסכונות, יש להן גם יתרון נוסף - זה סוג החסכון, שקשה לפגוע בו. הרי לא תיקחו מאדם חתיכת קרקע בחזרה. אני מבקש, שזו תהיה אחת ההחלטות, שנקבל היום בממשלה.

דבר נוסף, אני מבקש שנרד מההצעות של פגיעה בדירות פאר וכו'. אינני בטוח, שכל אלה הגרים כיום במה שנקרא דירות פאר, שילמו עבורן, או שקנו אותן מהכנסות, שמסיט שילמו עבורן.

השר י. רכין:

מוצע מס על דירות, או שמוצע מס רק בעת מכירה?

השר א. שריר:

מוצע מס על דירות פאר.

מ"מ רה"מ י. שמיר:

היטל חד-פעמי.

השר א. שריר:

אני חושב, שזו הצעה אנטי-חברתית ממדרגה ראשונה, היא תכניס מעט מאד כסף ותגרום לעימותים חריפים מאד.

הייתי רוצה לומר משהו גם לגבי משרדי. אי אפשר, מצד אחד, לדבר על כך, שצריך לעודד את היצוא ומצד שני, לפגוע באחד הענפים המרכזיים שמכניס היום דולרים למדינת ישראל. אם רוצים לבטל את משרד החירות, אני מבקש שיאמרו זאת ליד השולחן הזה בגלוי.

השר א. שרון:

איפה מציעים לבטל את משרד החירות?

השר א. שריר:

היום פגיעה נוספת בפעילות משרד החירות זה כמעט

כמו סגירת משרד החירות.

היתה לנו כאן החלטה על הקפאת התקשרויות. ביקשתי אז, שההחלטה שתתקבל כאן לא תיגע בהתקשרויות בחו"ל. אמרו לי, שיש ועדה חריגים. היכן הועדה הזאת, אינני יודע, אך היא קיימת. בכל אופן, בשלב זה, כל ההתקשרויות של משרדי בחו"ל - ו-75% מתקציב משרדי נוגעים לפעילות בחו"ל - הופסקו. אם עד סוף יולי לא אצליח לבצע התקשרויות, עונת החורף עומדת בסכנה.

השר י. הורביץ:

איך מגיעים לחורף?

השר א. שריר:

ע"י זה שעובדים בקיץ. אם לא נעבוד בקיץ, לא נגיע לחורף. אך לא רק זה, אנו עוטים בהתקשרויות עם גופי תיירות רבים ועם חברות תעופה. מאות אלפי דולרים מונחים היום לפעילות של עידוד התיירות לישראל ואינני מסוגל להתקשר עם גורמי אלה, כי יש הקפאו התקשרויות. אז אני רוצה שנדע על מה אנחנו מדברים. גם כל הוולטות ועדת יעקבי הן רק על הנייר.

אנחנו לא יכולים לדבר בנשימה אחת על כך, שאנו רוצים לעודד את היצוא ומצד שני, אין שום פעילות, שיכולה להצביע על הוצאת רצון זה לפועל.

אני לא יודע, איך אני יכול לקצץ 3% נוספים כמצבת כוח אדם. אינני יודע מדוע שר החינוך לוקח על עצמו את התואר של אלוף המקוצצים בכוח אדם. כוח האדם אצלי קוצץ ב-10%. יש גבול עד כמה יחידה מנהלית מסוימת ניחן לקצץ בה. כשאתה מגיע לאיזה שהוא גבול, הקיצוץ מעבר לזה מביא לכיטול המשרד. מציעים כאן לקצץ 4 משרות בלשכות התיירות בחו"ל. אני מברך את משרד האוצר על העקשנות שהוא מגלה. הצעה כזאת נפלה בכנס ועכשו, שוב מציעים אותה הצעה. אם אנחנו רוצים לעודד את היצוא, אינני חושב שדרך זו תוכל לעודד את היצוא.

אינני רואה כל אפשרות, שההצעות המתייחסות למשרד התיירות יכולות להתקבל ע"י הממשלה, אם אכן אנו מבקשים לעודד את היצוא.

השר ח. קורפנו:

זה רק באלטרנטיבה ב'?

השר א. שריר:

את הבדיחות שלך ותשאיר בצד.

השר ח. קורפנו:

אני שואל ברצינות.

השר א. שריר:

אל חפריע לי.

אני לא רואה כל אפשרות, שקבלת אחת מן ההצעות הקשורות במשרד התיירות יכולה לעלות בקנה אחד עם עידוד היצוא. אז בואו נראה את הדברים כהווייתם - אם אנחנו רוצים לקצץ ולבטל פונקציות, זה יפגע בענף היצוא העיקרי של מדינת ישראל, עם היכולת הפוטנציאלית הגדולה ביותר ואני אמנעד לכך.

השר ח. בר-לב:

קודם כל, אני רוצה לפנות לעמיתי, עזר ויצמן, שישקול את הצעתו לגבי התפטרות ארבעת השרים ללא תיק, גם נוכח העובדה מה היה קורה סביב השולחן הזה, אילולא היו לנו שרים ללא תיק. בקושי היה לנו פורום, שנותן לנו הרגשה, שאיננו מדברים לפרוטוקול.

עלי מקובל, שאנחנו צריכים לגבש תכנית לא רץ ליצוב המשק, אלא להצלת המשק ולהחליט על כך היום.

כל הדוברים עד כה הביעו הבנה לכך, שהתכנית הזאת צריכה להוריד הן את ההוצאות הציבוריות והן את ההוצאות הפרטיות; הוצאות ציבוריות, הכוונה לתקציב יותר קטן ומאוזן של הממשלה והרשויות הממשלתיות; הוצאות פרטיות - ע"י שחיקה של ההכנסות.

בתכנית, כפי שהיא מצויה בחוברת, בעקרון הזה, שאני מקבל אותו, אני מוצא כמה ליקויים. ראשית, אני סבור, שאנו צריכים למצוא פתרון לשחיקת ההכנסות בשכבות תחתונות. אינני מקבל את הסגנון של השר קצב בישיבה הזאת, אך בנקודה הזאת, אני חושב שיש לו "קייז". צריך לדאוג לכך, שהכנסתם של 2-3 העשירונים התחתונים לא תשחק, בין שזה כולל המשך התמיכה גם בילד הראשון ובין שזה כולל אי-שחיקת השכר עד לרמה מסוימת. אבל יש לטפל בקצה השני, כלומר בבעלי הכנסות גבוהות - ולצורך זה, מקור ההכנסה לא הוא הקובע, אלא גודל ההכנסה. אני יודע, שיש שכירים, שההכנסה השנתית שלהם היא יותר גדול מה-100 אלף דולר, שראש הממשלה הציב כאיזה שהוא קו.

השר י. הורביץ:

אגב, שלא נקבל את הרושם, שראש הממשלה הציג זאת. הוא רק אמר, שיש מי שחושב כך.

השר ח. בר-לב:

ראש הממשלה נקב במספר הזה של 100 אלף דולר. אני מכיר שכירים, ששכר הנטו שלהם לשנה הוא 100 אלף כפול אי-אלו פעמים.

מ"מ רה"מ י. שמיר:

אין הרבה כאלה, אך יש גם כאלה.

השר ח. בר-לב:

אתם מכירים את הסיפור על היקה שאמר: אמש ישבנו ושתינו בירה בקבוק אחרי בקבוק. כאשר שאלו אותו כמה בקבוקים שתו, השיב: שניים. אז כאן זה יותר משניים.

אני חושב, שבתכנית הזאת - לא רה למען מכירתה להסתדרות ולציבור, אלא גם למען הצדק והמצפון העצמי - אנחנו יוכרחים למצוא דרכים, שבעלי ההכנסות הגבוהות ישאו בנטל הזה יותר. אני מברך על אותן הצעות, שעכשו אני שומע, שראש הממשלה מסר אותן בשם אומרון, כמו מס חודש 13 על חברות ועצמאיים והיטל חד-פעמי על דירות שניות ודירות פאר. אפשר להגדיר מה זו דירת פאר. אני חושב, שהיטל כזה הוא חובה.

השר א. שריר:

היטל על דירה יחידה?

השר ח. בר-לב:

כן. אם מישהו גר בדירה שהוא בנה ב-10-5 השנים האחרונות והוא השקיע בה 100-200 אלף דולר ואולי יותר, לא יקרה לו שום דבר, אם הוא ישלם היטל של 1%-2% עכשו.

השר א. שריר:

יש לך חברים עשירים - לי אין.

השר ח. בר-לב:

אני מזמין אותך לסביון. גם וערי פינוח יש שכונות, שהן מכובדות מאד. בעיני פחות חשוב כמה כסף זה יכניס ויותר חשוב העקרון למען יראו וייראו.

אני חושב, שגם על נכסים פיננסיים - ושמעתי את גר יעקבי, שדיבר בהתרגשות רבה - יש להטיל היטל חד-פעמי. יכול להיות, ש-100 אלף דולר זה יותר מדי וצריך לקבוע סף אחר. אינני מאמין, שאם אנחנו נקבע היטל חד-פעמי של 1% על נכסים נזילים - וזה לא רק פת"מ, יש פק"מ, יש תנ"ח, יש אגרות ממשלתיות ומניות - הישראלי המצוי ימכור נכסים אלה ויקנה דולרים "שחורים". למי שיש נכסים נזילים בשווי של 50 אלף דולר ואנו מדברים על 1%, הוא יתבקש לשלם לקופת המדינה 500 דולר. אינני מאמין, שהישראלי הסביר, בגלל 500 דולר, יעשה מעשים לא חוקיים. אילו היינו קובעים היטל של 10% ואילו היינו קובעים זאת לא כהיטל חד-פעמי, אלא כהיטל קבע, זה סיפור אחר. היטל חד-פעמי נמוך גם יכניס כסף וזו גם דרך לאיזון הנטל, כי הנטל הוא כבד.

(המשך הדברים רשמה מ.ט.)

(עד כאן רשמה ז.ת. מכאן מ.ט.)

הנטל על אלה שהם באמצע. ראינו שחיקת שכר, פלוס-מינוס 20%; זו שחיקת שכר קשה מאד גם למי שמרויח לא 300 אלף שקל, אליי 600 אלף, 700 אלף, או 800 אלף שקל בחודש. אבל זה הכרח המציאות, זה מוצדק לעשות ואני חושב שיהיה יותר קל לעשות את זה, אם העניין לא יתמקד באלה שמגכים להם במקור בלבד.

עכשיו, אני רוצה לומר מה שהוא על המשורה. בפעם הראשונה ראיתי היום, כמו רובכם, את התכניות פה. אני לא הייתי בין השרים שהתייעצו איתם, אבל אחרי שישבתי עם שר האוצר לריון על התקציב לשנת 1985 ונסיתי להסביר את כל מה שיש להסביר, התרשמתי ששר האוצר הבין את העניין. איך התרשמתי? כי הוא אמר לי. אני ביקשתי תוספת של 35 מיליון דולר בלי לוקוסוס. על בסיס זה שמשטרת ישראל בכל הקדנציות וככל התקופות, קופתה והוזנחה. אך באוצר קיבלו זאת במין אדישות. שר האוצר אמר לי: "35 מיליון דולר, אם זה מה שאתה צריך, לך לממשלה, אני יכול לתת מקסימום 12 מיליון דולר". אני החלטתי להסתדר עם זה. עכשיו, אני מוצא חלופה א' שמקצצת מיליון וחצי דולר וחלופה ב' שמקצצת 18.3 מיליון דולר, שזה 7.5%. משטרת ישראל אסור לגעת בה. אם אפשר, צריך להוסיף לה. אנחנו נמצאים בתקופה - לא שאני משער מה שיהיה, מספיק לי מה שיש - שבה יש תופעות שלא היו במשך שנים. לא היו שנים של הפגנות כאלה של ציבורי עובדים או אינטרסנטים, נהגי מוניות ופועלי "אתא", נהגי משאיות וכד' - לא היה דבר כזה. אני לא זוכר, שצרו על שר אוצר ולא נתנו לו לצאת מהמשרד והמשטרה הייתה צריכה לבוא ולהציל. זה מה שאני יודע, בעבר. היינו רגילים שבירושלים קורים דברים. עכשו, אנו עדים בפתח-תקוה ובאחרונה בתל-אביב, ככל שכת יש אידוע שדורש מאות שוטרים ומתנדבים.

בתחום הפלילי אנחנו בהידדרות בשלושה תחומים: האחד, זה סמים. עניין לבנון נוסף לכל, גט הפך אותנו למרכז סמים קלים, אבל לא רק סמים קלים מדובר. רק השבוע תפסנו קילו וחצי הרואין. קילו הרואין מחירו בשוק, בדיוק בגודל הקיצוץ שרוצים ממשד המשטרה. קילו הרואין זה 70,000 מנות, כי את זה מזהלים. מנה זה 25 - 30 דולר. נרקומן ממשי צריך 3 - 4 - 5 מנות ביום, מאיפה הוא משיג את זה? - מה שאנחנו קוראים "עבירות רכוש", אם הוא קטן, אם הוא גדול הוא עושה רמאויות יותר גדולות. קראתם, בודאי, רק עכשיו גילינו גניבה מ"בזק" במיליארד וחצי שקל בשיקים מזוייפים. אולי שמעתם על סוכנות נסיעות בשם "הבה נגילה", הבריחו לחו"ל 7.5 מיליון דולר. אני מברך על זה שמגדילים את הכוחות במס-הכנסה ובמשרד המשפטים מקימים יחידה של אנשי משפט ואנשים ממולחים שילחמו בדברים אלה, אבל ידידי השרים, המשטרה שייכת לאותה משפחה. מה החכמה? תחליש פה ותחזק כאן? מה אדמרת לנו התכנית? המשטרה - קיצוץ

ומיזוג המשמר האזרחי במסגרת המשטרה. אני לא רואה פה את ראש אגף התקציבים ואח הדפדנטים, אבל שר האוצר ישנו וגם המנכ"ל. אני מבין שיש גם רפדנטים; אם תלמדו מה זה משמר אזרחי, תלמדו דבר פשוט, שהוא מוזג בתוך המשטרה כמעט ללא היכר. למשל, האנס הצפון-תל-אביבי, לכאורה, הוא נתפס בהשקעה של 2800 ימי עבודה של המשטרה. זאת אומרת לילות עבודה, כולל בגשם בחוזש פברואר, מהם 1300 ימים של המשמר האזרחי ו-1500 לילות משטרה כחולה.

החיפושים אחר הדט קדמי ז"ל - 3290 ימי עבודה של המשמר האזרחי. אלה דוגמאות גרולות.

הר-מירון פחוח פיקנטי; ל"ג בעומר, 4000 שוטרים במשך יומיים. חצי מזה משמר אזרחי. אומרים לי מהאוצר: מזג במסגרת המשטרה. זה מוזג. צריך לדעת, שהמתנדבים וכל מי שעוסק במתנדבים יודע זאת, נותן מזמנו, מכוחו ומאוונו, אבל הוא רוצה שהענין "ירפוק", הוא רוצה שתמיד מי שהוא יהיה פנוי בשבילו. הוא לא מוכן לשום התחלקויות ולשום "פאשלות". אנחנו יודעים את זה משירות המילואים. כאשר משהו לא בסדר ואיש המילואים מרגיש שמגייסים אותו ולא מנצלים אותו, אז יש מכתבים לשר הכטחון, בעתונות וכן הלאה. המנגנון של המשמר האזרחי, אם לא יהיה, לא יהיו לנו 60,000 מתנדבים, לא יהיו כיתות התנדבות לכל מקום בלמעלה מ-5000 ישובים, שם הם פועלים ממש, כשוטרים, מאומנים, במדים, אמנם 6 - 7 שעות כשכוע, בלבד.

שירות בתי הסוהר - רוצים קיצוץ בתקציב. אני מוכרח לומר מלה, על איך זה נראה שם.

בשירות בתי הסוהר שלנו, לכל אסיר פלילי יש 2,7 מטר רצפה פר-אסיר. אסירים בטחוניים - 2,1. כהשוואה לעולם הנאור זה כך: קנדה 11,5 מ', צרפת 12 מ', ארה"ב 12 מ', אנגליה 9,7 מ', גרמניה 14 מ', הולנד 16 מ', יפן 7 מ', ומכסיקו - הם הכי מצומקים - 4 מ', כפליים מהישראלי המצומק. מה רוצים לקצץ?

סוהרים אצלנו עובדים 48 שעות בתוך בית הסוהר ו-48 שעות בחוץ. 48 שעות הוא סגור בין כותלי בית הסוהר, לא כמו האסיר ב-2,1 מ', אבל באגף. אנחנו רוצים להגיע למשמרת אנושית, שיעבוד שלוש משמרות, או משמרת ראשונה, או שניה, או שלישית, 8 שעות וילך הביתה. מה האיומים, מה הפיתויים בבית הסוהר, קל מאוד לתאר. ככל שאתה נכנס לזה, אתה נתקל בזה יותר. רק לפני שבוע ניסו להרוג סגן מנהל בראשון-לציון. התכנית לא מדברת על תוספת כוח אדם, לצערי, ותאמינו לי, יש לנו סטטיסטיקה. הסוהרים האלה גומרים באחוזים גבוהים מאוד של נכות ושל פגיעה רוחנית ונפשית. אבל אני בשנה הזאת, לא בא לחקן את הרבר הזה. מה שאני מבקש, זה לא להרע.

לכן, אני מבקש, שבקיצוצים פה, לא יוסיפו לנו כמו לאוצר, כמו להכנסות המדינה וכמו למשרד המשפטים. מה שאני מבקש, שישאירו אותנו עם התקציב המינימלי הזה ואני מבקש את זה כהצעה להצבעה.

מבין לקחת? אני יכול לומר, קודם כל, מאותו סעיף שהוסכר לנו שזה דרובה, עבור "צייט" וכד'. אני חושב, שמהטעיה הזה, צריך לקחת מיליון וחצי דולר, אם זו אלטרנטיבה א'. אם זו אלטרנטיבה ב', זה 18 מיליון דולר. זה אפשרי.

אני מאמין, שאותם הצעדים שגם אני הזכרתי אותם, שמיועדים להגדיל הכנסות - אני מציע, מהסכומים האלה, אם צריך, להעביר לנושא הזה. אני בטוח שכל אגורה כזאת תוחזר ברבית-דרבית.

אני רוצה לומר לכם, שגב' תאצ'ר היא לא אוריס ותומיט שלי, אבל כמעט ואין לך בן-אדם שאין מה ללמוד ממנו, אז גם ממנה. היא קיצצה על ימין ועל שמאל; בשני דברים היא הגדילה - את המשטרה ואולי גם בבטחון, זה באמת הולך יחד. על כל פנים, את המשטרה היא הגדילה. בעוד שאני לא מדבר על הגדלה, אלא על הסתפקות בקיצוצים ובצעדים שנעשו עד כה.

הערתי האחרונה מתייחסת לשכר השוטרים. מוצע פה להוריד 3% לעובדי מדינה. אם זה יחול על צבא וקבע, אין מנוס, זה יחול גם על השוטרים. ב-1979, הממשלה החליטה להשוות את שכר השוטרים והסוהרים לאנשי צבא הקבע. זה נשמר עד 1984. ב-1984 החלה שחיקה והיום השכר של איש צבא-הקבע ואיש משטרה, או סוהר, באותה רמה שהוזכרה, איננו שווה, הוא נשחק ב-9% במשטרה. המשטרה קיבלה תוספת של 9% ב-1984. צה"ל קיבל תוספת של 9% ועוד 9%, כלומר 18%.

לי לא יהיה מנוס, אלא להביא את זה כנושא בפני עצמו לדיון בממשלה. דיברתי עם שר האוצר והוא יודע על כך. אני אינני יכול לעמוד בפני השאלות האלה שעליהן אין לי תשובה. שואלים אותי, אם הממשלה החליטה להשוות, אז איפה ההשוואה?

בנוסף לכך, כמו שאומר שר הבטחון, לפני מספר חודשים היה עדכון. בספטמבר, נדמה לי, היה הסכם ובמסגרתו, עובדי המדינה קיבלו פעמיים 4%, צבא הקבע לא קיבל והמשטרה לכן לא קיבלה. כלומר, שכר השוטרים גם בלי ה-3%, נשחק ב-9% בממוצע אחרי צה"ל ובצה"ל בהשוואה לשאר עובדי המדינה, השחיקה הזאת של 8% קיימת. יש בענין הזה בעיות קשות. לגבי ה-3% אני מקבל את הדין עכשיו, אבל אני מודיע שאעלה בפני הממשלה את השאלה העקרונית. יש השוואה עם משרתי הקבע, או אין.

מר מ. מנדלבום:

אני רוצה לומר לגבי התכנית הזאת כמה דברים.

ראשית, יש פה צעד מסוים אבל צעד קטן ולפי דעתי לא מספיק, בכיוון קיצוץ התקציב. זה לא הצעד שאנחנו רוצים בו כדי להביא לשינוי המגמות הכלכליות במשק. כל מה שאנו עושים לא מצליח, להפך: המצב הכלכלי הולך ומחמיר. ראינו פה את השקופיות - היו שתי שקופיות שמנכ"ל האוצר העביר קצת מהר, זה לא במקרה. לגבי המיון הכלכלי של אלטרנטיבה א', או אלטרנטיבה ב'.

גם לפי אלטרנטיבה א' אנחנו רואים, ששכר וקניית יקוצצו במשרדי הממשלה ב-107 מיליון דולר. אנחנו מקווים, שבעזרת הקיצוץ הזה שיתלנו אליו גם הפחחות אחרות שכמעט כולם זה תשלומי הבראה ומסים, אנחנו נעביר את המשק בבת אחת מאינפלציה או העלאת מחירים שתגיע בחודש יולי לסביבות 25% - 30%, ל-0 אינפלציה. צריכה להיות הרבה אמונה באיזור שלנו, שדבר כזה יקרה. אנו רוצים להקפיא את כל האגרגטים המוניטריים ל-0 למשך שלושה חודשים. אומרים, שמה שאנחנו עושים בתקציב, יהיה לזה מספיק גיבוי ריאלי לכל התכנית. אני אומר את הדבר הזה, כי כל התכנית מבוססת על כך, שאמנם אנחנו בעזרת קיצוץ התקציב, ניחן גיבוי ריאלי לכל הצעדים המשלימים שאנחנו עושים. אם לא יהיה גיבוי ריאלי בקיצוץ התקציב, אני רוצה להסביר טה הסכנות שיהיו לגבי הצעדים המשלימים כמעט לאורך כל הדרך וזו הסכנה הגדולה שממנה אנו חוששים, שאיתן ברגלם הסביר ושאיני רוצה להרחיב בכמה וכמה תחומים.

ניקת את התמונה המרכזי שהוא תחום היצוא. מה אנחנו מציעים בתחום היצוא? אנו עושים פיתוח והפיחות יהיה ריאלי, זאת אומרת, האינפלציה תעלה פחות מאשר קצב הפיחות וזה ישמש תחליף לתמיכה ביצוא שהיום אנחנו נותנים באמצעות התקציב, באמצעות ביטוח שער מצד אחד וכמות האשראי השקלי שמסובסד היום ע"י האוצר. זה הוציא מאחורי מה שאנחנו אומרים - האחדת שערים ותמיכה ביצוא שלא באמצעות התקציב, אלא באמצעות שער החליפין.

השר מ. נסימ:

אין כאן עידוד, יש פה הקלה בתקציב ומדינה.

מר מ. מנדלבוים:

יכול להיות עירוד, אט אמנם נביא לריסון

הביקושים במשק.

סגן רה"מ י. נבון:

איזה קיצוץ אתה מציע?

מר מ. מנדלבוים:

אני הצעתי שיהיה קיצוץ של לפחות 300 - 400 מיליון דולר מעל זה. אבל לא כל כך חשובה התוספת כמו אופי הקיצוץ, אם הולכים על 750 מיליון שיהיה קיצוץ בפעילות הממשלתית ולא העלאת מחירים בצורה זו או אחרת או העלאת מסים על הציבור. יש הבדל עקרוני בין קיצוץ בפעילות של הממשלה ובין העלאת מסים ובעיקר אם מדברים על מיסוי על נכסים פיננסיים שזה דבר בעייתי מאד.

כדי להגיע ליציבות האינפלציה צריכים להקטין את הביקושים במשק. אם הביקושים יהיו יותר קטנים, הלחצים האינפלציוניים ירדו. אין אנחנו מורידים ביקושים? אם מפסיקים פעילות ממשלתית אז יש השפעה ישירה על הביקושים, אם אנחנו מטילים מס, לונחים כסף, השאלה מה יעשה האדם שלקחו ממנו את הכסף; אם יקטין את ההוצאות שלו, זו הקטנת הביקושים. החשש הוא, שהוא לא יקטין את ההוצאות, אלא את החסכונות שלו. במדינת ישראל כשיש לציבור חסכונות כספיים כל כך גדולים, זו לא בעיה למשפחות שההכנסה שלהם יורדת. הם לא מקטינים את התצרוכת, הם פשוט משתמשים בנכסים הפיננסיים שיש בידם, הם מוכרים אותם וע"י כך מקיימים את רמת התצרוכת שלהם. הסכנה יותר גדולה אם הולכים לקחת מס מנכסים פיננסיים בשעור של 2% - 3%.

סגן רה"מ י. נבון:

מה הנכסים הפיננסיים חוץ מהחסכונות?

מר מ. מנדלבוים:

יש חסכונות מהעבר, אם למשל, יבואו לאנשים ויגידו: 5% מהנכסים הפיננסיים הממשלה לוקחת, השאלה, היא מה יעשו עם 95% שלהם, האם יקטינו את התצרוכת? החשש, שהם יוציאו את השאר והם יגדילו את התצרוכת מכיון שיגידו שזה צעד ראשון ולא צעד אחרון לפגיעה בנכסים הפיננסיים.

השר ח. בר-לב:

ההצעה שלי היתה היטל חד-פעמי, אחוז אחד.

סגן רה"מ י. נבון:

אתה אומר חד-פעמי; הציבור יגיד, שאחרי זה, יהיה

יותר.

מר מ. מנדלבוים:

הציבוא הוא חכם. ראינו היום שהבנקים פעלו, אף אחד לא יודע שתכנית חסכון אפשר לקחת לפי שער החליפין של כמה ימים. אבל הציבור יודע את הדברים הקטנים ביותר. היתה ממש ריצה על הדבר הזה.

השר מ. נסימ:

מה היה היום?

מר מ. מנדלבוים:

היום יחסית שקט, קנו דולרים בשוק השחור ומחיר הדולר השחור עלה וזה לא היה בכמויות גדולות. בסך הכל, שקט יחסית, אבל בנקודה הזאת של תכניות חסכון היתה ממש ריצה, מכיוון שהאנשים יודעים שהם ירויחו פה מיום רביעי עד היום. מקבלים תשואה של עוד 25% על השבון האוצר.

סגן רה"מ י. גבון:

זה לא טוב שחוסכים?

מר מ. מנדלבוים:

זה טוב, זה תלוי באיזה מחיר. הציבור חכם. הוא מתנהג בצורה רציונאלית. מבחינה זו יש לנו בעיה עם ה-750 מיליון דולר. א) מרכיב הצמצום בהוצאה הוא קטן מדי. אני רוצה שלא נבנה חלי-תלים של יציבות אבסולוטית, על מה שאנחנו עושים בתחום הזה. בסך הכל, מדברים על קיצוץ של כמה אחוזים בתקציב ואני לא חושב שכמו אחוזים אלה תהיה להם השפעה מאד רצינית ולהגיד שאחרי זה נגיע ליציבות מחירים אבסולוטית - אני חושב שלא צריך, שלא נטע אשליה. ב) היתי רוצה להדגיש את בעית היצוא. זו בעיה מאד רצינית וגם זה תלוי בתקציב.

מה אנחנו אומרים ליצואנים? עד עכשיו הרווחיות שלהם היתה מובטחת, מכיוון שכל מה שקרה במשק לא שינה את הרווחיות שלהם. הם קיבלו את הרווחיות או באמצעות ביטוח שער או באמצעות שער החליפין. מעכשיו, הם לא יקבלו זאת באמצעות ביטוח שער. אין להם הבטחה של רווחיות. אני בעד ההצעה של שער אחיד; שלא תקבלו את הרושם שאנחנו נגד האחדת שערים. זו הצעה שאנחנו היינו היוזמים שלה. היא תצליח אם יהיה רפיון בשוק המקומי, אם יקטנו הביקושים בשוק המקומי ואם האינפלציה לא תדביק את הפיחות.

השר מ. נסיט:

איך היא לא תדביק?

מר מ. מנדלבוים:

צריך לעצור את הדבר הזה ע"י הקיצוץ בתקציב. יש לי ספקות, אם מה שאנחנו מציעים בקיצוץ התקציב אמנם יבצע את המשימה הזאת. אני לא בטוח, שהקיצוץ מספיק חזק כדי שיוכל לבצע את המשימות שלו.

בתחום היצוא יש לנו בעיה מטוימת. לא אתפלא שאחרי תקופת זמן קצרה יבואו היצואנים ויגידו: רגע אחד, הרווחיות שלנו הואטה, כי הכלים שהיו לנו עד עכשיו להתמודד ברווחיות היצוא אינם קיימים. איזה כלים היו להם? או ביטוח שער או שער חליפין. שער חליפין אנחנו מקפידים ואת בטוח השער משעים, מה יוותר בידי היצואנים כדי שהרווחיות שלהם תישמר? זו הבעיה.

אני רוצה לומר על שכר העבודה. שכר העבודה יישחק, קיבלנו את הנתונים. לפי דעתנו, זה יישחק קצת יותר. השאלה איך השוק יגיב על השחיקה של השכר. ממחלקת המחקר נאמר לי לפני שלוש שנים, שאי אפשר לשחוק את השכר אם לא מורידים את הביקושים לעבודה. גם אם ההסכמים הפורמליים יהיו כאלה שלא יקבלו תוספת יוקר, זה לא יעבוד. אם יתברר שיש ביקושים גדולים לעבודה, הלחץ של העובדים להעלאת השכר לא בתוספת היוקר אלא בדרכים אחרות, יגדל וזה קורה מהר מאד. מספיק שבקטע מסוים השכר נפרץ וזה מתפשט לאורך כל הדרך.

(מכאן רשמה ל.צ.)

(עד כאן רשמה מ.ט. מכאן ל.צ.)

גם פה אנחנו רואים, שהחשיבות של הקיצוץ בתקציב היא עקרונית וכאן השאלה שאני שואל את עצמי: מנין יבוא הרפיון בביקושים? אם הוא יבוא רק מהתקציב, יש לנו כאן בעיה, כי אני חושב, שהרפיון בביקושים הוא לא מספיק.

התחום השני שרוצים שיהיה בו רפיון רציני בביקושים זה התחום המוניטרי. וכבר נאמר פה וגם אני מצטער שלמרות כל הדיונים עם הצוות - והצוות קיבל את דעתנו - האוצר, לפחות בשיקופיות, מביא את הנוסח המקורי שלו. אנחנו הצענו, שבנק ישראל יקח על עצמו יעדים כמותיים של אשראי, דבר שמאד קשה לעשותו היום - תיכף אסביר מה הבעיות שיהיו לנו בתחום הזה - אבל אנחנו אמרנו, שאסור להחזיר את יתרות האשראי שהיו בעבר, לפני כמה שנים, לכל בנק ובנק. ואני רוצה להזהיר את הממשלה, שאם יכריחו את בנק ישראל להחזיר את יתרות האשראי, אנחנו נביא להתמוטטות הרזרבות של מדינת ישראל. אני חושב, שהצעד הזה הוא מיותר לחלוטין. שינתו לבנק ישראל לקבוע את יעדי האשראי, אבל לא לקבוע תקרת אשראי לכל בנק ובנק וברצוני להסביר למה: אחד הדברים שעצרו, בשנה האחרונה לפחות, את גזילת הרזרבות החוצה, היתה המדיניות הקבועה לגבי כל בנק שהיה לו אשראי והוא היה בעל רזרבות. הבאנו את הבנקים להציע למשקיעים את התפ"סים והפת"מים ועל ידי כך, אנשים לא רצו לקנות מטבע חוץ; הם יכלו להשקיע כזה וקיבלו בעד זה ריבית קרדיטורית והריבית הקרדיטורית הזאת הפכה להיות מאד גבוהה, כיוון שביטלנו את יתרות האשראי. לא הכנסנו לכל בנק מיכסס אשראי ואמרנו: המיכסס הזאת עומדת לרשותך. אנחנו אמרנו לכל בנק: תן ריבית יותר גבוהה, תגייס פקדונות מהציבור ותגדיל את חלקך בשוק. ההתחרות בין הבנקים הביאה לכך שהריבית הקרדיטורית, זאת אומרת הריבית שמשלמים למפקידים, עלתה ועל ידי כך מנענו את בריחת הרזרבות. יש לנו היום כמעט 1.5 מיליארד דולר של עקדונות שקליים.

ההצעה הזאת להחזיר את יתרות האשראי, משמעותה, שהבנקים יתנהגו בפקדונות שקליים כפי שהם מתנהגים היום בפקדונות עובר-ושב, לא משלמים ריבית והבנקים מאד מעוניינים בזה. לפעמים, באים לראש-הממשלה ומתלוננים על בנק ישראל; בנק ישראל הביא אותנו לכך שאנחנו משלמים ריבית גבוהה. וזו בעיה לבנקים. הם אומרים: אנחנו רוצים שהריבית הדביטורית תהיה בשמיים, אבל אנחנו לא נשלט שום דבר למפקידים. ואנחנו בבנק ישראל צמצמנו את המירווח בין הריבית הדביטורית לקרדיטורית על ידי תחרות בין הבנקים.

אני מבין, שהצוות אינו מציע זאת, אבל אני רואה, שזה נודפיע עוד פעם, לפחות, בהקדמה, שאנחנו נכניס יתרות אשראי לכל בנק ובנק. בבקשה, אם הממשלה תחליט, בבנק ישראל ייאלץ לעשות את זה, אבל אני רק רוצה להזהיר את הממשלה, שזה יביא לירידה גדולה של הריבית הקרדיטורית, לפגיעה באזרחים ופגיעה ברזרבות.

זה יהיה חמור עוד יותר, כיוון שאנחנו מציעים פה שגם פת"מ-עו"ש לא יהיה לציבור. אז מה יעשה הציבור שרוצה פקדון לטווח קצר? אין לו מה לעשות. פקדון דולרי אין לו; שקלי אין לו, אז הוא ירוץ לדולרים שחורים. לכן, אני אומר, שהרזרבות יעלמו.

אני מבין, שיש פה הסכמה, אני חושב שגם עדי מסכים לזה וגם הפרופטורים, אבל כשזה מגיע לחכמה, ההסכמה איננה וזה קרה לצערי, בחכמת הזאת; ישבו אתם והסכימו ולבסוף החזירו בחזרה את הנוסח המקורי. (השר ח. בר-לב: אולי זו טעות?) אני מקווה שזו טעות. אני באמת מקווה כך, כי הדבר הזה הוא לא טוב.

השר מ. נסים:

מחליטים על נייר כתוב ולא על מחשבות.

מ. מנדלבוס:

לכן אני מביא את הדבר הזה וברצוני לומר כאן עוד דבר. יש פה סעיף בעמוד 34 שכתוב בו: "להסמיך את שר האוצר להתקין ונקבות-שנת-חידוש בקשר להפעלת סמכויות נגיד בנק ישראל בקשר להוראות הנזילות ותקרות אשראי ובקשר להפסקת מתן שירותים בנקאיים על ידי תאגידים בנקאיים". אני מקווה ורוצה להסבות את תשומת הלב, שכנראה מדובר פה על סעיף י"ב - בנקאות, שזה לא ששר האוצר החליט לקחת לעצמו את הסמכויות למדיניות המוניטרית, אלא כחוב, שנגיד בנק ישראל

בהתייעצות עם שר האוצר רשאי לקבוע הוראות לפי סעיפים 49 ו-53 לחוק בנק ישראל, אף ללא התייעצות עם הוועדה המייעצת. הנוסח הזה תקובל עלי. זאת אומרת, מה שכתוב פה בסעיף י"ב מקובל עלי, אבל לא הנוסח בעמוד 34 (3).

השר מ. נסים:

האם זה חופף, זה אותו דבר?

מ. מנדלבוים:

זה לא כתוב פה, זה מופיע בתקנות כפי שהתקנות צריכות להופיע. פה כתוב: להסמיך בתקנות. אני רק רוצה להגיד לפרוטוקול, שאני חושב, שפה לא יהיה ויכוח עם שר האוצר. לפחות, היועץ המשפטי של שר האוצר אמר שזו היתה הכוונה, שזה לא יהיה בחוק יסודות התקציב, כי עשו דברים שפגעו בצורה חריפה בעצמאות בנק ישראל, דרך אגב.

ברצוני לומר, שאם האוצר רוצה באמצעות דרך זו לקחת את הסמכויות אליו, יש מספיק מחקרים שמראים שאם בנק ישראל איננו עצמאי והאוצר מנהל גם את המדיניות המוניטרית, הכלכלה נראית כפי שהיא נראית במדינת ישראל.

טגן רה"מ י. נבון:

זאת אומרת, שאתה נגד.

מ. מנדלבוים:

אני אומר, שעלינו להבהיר את הדבר, שזה לפי פרק

י"ב.

השר ח. קורפו:

מה פירושו, שאם בנק ישראל אינו עצמאי אז הכלכלה נראית כפי שהיא נראית במדינת ישראל?

מ. מנדלבוים:

היה זמן שרצו את זה, זה חלק מהענין. אם היה הכל בסדר, לא הייתי מציע שיהיה חוק עצמאות בנק ישראל. הממשלה יכולה להדפיס כמה כסף שהיא רוצה; נכון, שהנגיד רשאי להתנגד, שום נגיד עוד לא התנגד אם לפי חוק התקציב זה כך, לכן העבירו את חוק בנק ישראל, ולא שבנק ישראל עושה מה שהוא רוצה, אלא שהממשלה אינה יכולה לעשות מה שהיא רוצה.

השר י. הורביץ:

היה זמן שהיית צריך להביא זאת, כאשר הדברים היו

יוזר בתוקף.

מ. מנדלבוים:

יכול להיות. אני יכול להוכיח וזה לפחות כך בשנתיים וחצי האחרונות. אני גם כותב על זה ואמרת זאת לא פעם, זה לא עוזר.

עכשיו, בנוסגרת דברים אחרים, אני רוצה לדבר על שני דברים: האחד, בעיות שער החליפין; והשני, בעיות הפת"מ והיציאה מהפת"מ.

השר א. שרון:

מודיעים ברדיו, כאילו יש פה איזה קרב ושהליכוד פה נשחק קצת ולא כל כך עומד מול התקפת החברים של ראש-הממשלה.

מ. מנדלבוים:

אני רוצה להגיד פה משהו לגבי התחום המוניטרי. יש לנו בעיה מסוימת ואני רוצה להסביר אותה ולומר שני דברים. נשאלה פה השאלה מה יהיה שער הריבית, אם אנחנו נצטרך לכצע כלשונו אח מה שכתוב פה. זאת אומרת, שנצטרך להוריד ולשאוב בחודש הראשון את האשראי במונחים ריאליים כ-10% ואחר כך, עוד חודשיים שזה יהיה באותו גודל נומינלי, אז אני לא יודע מה תהיה האינפלציה אם נוריד עוד 10%. זאת אומרת, אם אנחנו נצטרך להוריד את האשראי ב-20%, כלומר, לפרוע חלק מתוך הכ-600 מיליון דולר, אני חושב, שהריבית לא תהיה פחותה מאשר 8% עד 10% ריאלית לחודש. אני לא יכול להביא ליותר מכך, כיוון שזה ה"סקוויז" של אשראי שהוא מאד-מאד רציני, כשכבר עשינו זאת קצת בחודש אחד. מאז ירדנו. ההצעה שלי היא, שיהיה כתוב במפורש, שאם הריבית הריאלית, כדי לקיים את היעד הזה, תעלה מעל 45% ריאלית, אז אנחנו קצת נזיז את היעד ולא נידבק לזה בצורה כזאת שלא נזיז את האשראי בשום פנים ואופן. (השר ג. פח: מה זה ה-20% שהוולטנו?) אם הריבית הזאת היא גבוהה, זו בעיה רצינית מאד. אני רוצה להסביר למה יש לנו בעיה כזאת, כי רוצים לקיים ריבית בתקופה כזאת ולא לפרוע.

אני אדגים את זה כאשראי המכוון.

השר מ. ארנס:

מי מסוגל להרוויח סכומים כאלה?

מ. מנדלבוים:

לא מרוויחים, זה הפסד בטוח.

השר מ. ארנס:

מי מסוגל לקחת על עצמו דבר כזה?

מ. מנדלבוים:

מי שאינו רוצה להפסיד את הקרן. מי משלם ריבית כזאת? רק מי שמתכוון להחזיק ואינו רוצה להפסיד את הקרן. "אתא" יכולה לשלם ריבית כזאת. אראה לך מי משלם - גולדמן למשל. אין לו בעיה. תחייב אותו כל חודש בריבית כזאת. (השר מ. ארנס: מה הטעם בזה?) לכן אני אומר שאי-אפשר לצאת מזה.

עכשיו, אני רוצה לומר משהו לגבי הממדים של הבעיה של קרנות היצוא. יש לנו בעיה ואני רוצה כאן בעיקר תשומת לב שר המסחר-והתעשייה. היום בקרבות היצוא היצואנים מקבלים מאתנו 1.5 מיליארד דולר. זה הסכום שאנחנו נותנים ליצואנים כדולרים לכל השימושים. (השר א. שרון: מה זאת אומרת לכל השימושים?) לכל השימושים, זאת אומרת, יצור לשם יצוא במטבע חוץ, ליהלומים, קרן משלוחים, קרן יבוא לשם יצוא. לזה הכוונה. בנק ישראל מעמיד זמינות אשראי ליצואנים. (השר א. שרון: זה לא אשראי מסובסד?) לא, לא מסובסד אלא אשראי במחיר מלא כמעט, חוץ מקרן האשראי ליצוא שמציעים פה לבטל. אם היצואנים היו משתמשים באשראי הזה (השר א. שרון: אבל זה אשראי בריבית מלאה, מה זה נוגע לעניין?) תיכף אסביר, זו הלוואה במקרה של ליבד פלוס 1.5 עד 2. היום היצואנים זכאים לקבל 3 מיליארד דולר כמעט; מדוע הם לא משתמשים בכל הזכאות? - כיוון שהיו כל הזמן פקפוקים. יש פה סכנה נמשית, שאם נפסיק בכת אחת את הפיחות יתברר לכולם שזה האשראי הזול ביותר ואז ירוצו כולם לנצל את מה שיותר להם בכל הקרנות וזה יכול להביא להצפה מוניטרית. אנחנו ניאלץ, כדי לעמוד ביעדים האלה, להקטין את הזמינות של האשראי שעומד לרשות היצואנים, זה לא יעזור. זאת אומרת, במקום שהיום היצואן יכול לקבל למשל 90% מצרכיו, נצטרך להוריד את זה כמעט ל-50%.

השר מ. בטיים:

איפה הוא ימצא את האשראי?

מ. מנדלבוים:

היום הוא לא מנצל את זה, אז תהיה בעיה.

השר ג. פת:

הבעיה תהיה שהוא יפסיק לייצא.

מ. מנדלבוים:

אני רק אומר, שיש פה בעיה, אנחנו נציע הצעה. בין כה, אחרי החלטה עקרונית בצטרך להביא הצעה לממשלה ואני מבין מה שיהיה פה, היות ואין לנו ועדה מייעצת. אני חושב, שגם זה דבר חמור מאד, שלבנק ישראל מאז פברואר אין ועדה מייעצת ואנחנו לא יכולים לקבל החלטה בלי ועדה מייעצת. פה מציעים, ששר האוצר יבוא במקום הוועדה המייעצת. לפי דעתי, זו לא אחריות שר האוצר לבוא במקום הוועדה המייעצת. זה לא בראה לי. אני מציע, שהיועץ המשפטי כאן, יאמר, אם לפי דעתו זה בכון.

פרופ' י. זמיר:

הנכון הוא שצריך למנות ועדה מייעצת; צריך להביא אז זה לממשלה, שהיא תדון ואין טפק בכך שצריך למנות ועדה מייעצת.

מ. מנדלבוים:

אני רק הבאתי את הדוגמה הזאת שקשורה לבעיות המוניטריות, אבל כפי שאני יודע, בנק ישראל מוכן לקבל עליו את המיגבלה שהאשראי הכמותי לא יגדל, כאמצעות יתרות האשראי.

עכשיו, אני רוצה לדבר על הפת"מ-עו"ש ועוד דבר

אחד לגבי הנושא של הדולרים.

פת"מ-עו"ש, אנחנו אומרים, שהוא יהיה חד-סטרי. זה דבר שהוא קשה, אני לא אומר שהוא דבר קל למשק, אבל הוא תואם את ההמלצות של בנק ישראל וגם של קרן המטבע. בקרן המטבע, הדבר היחיד שמצאו אותו חיובי בכלכלת ישראל, היה דוקא המדיניות המוניטרית והריבית הגבוהה. אני קצת פחות שמח על הריבית הגבוהה, אבל בכל אופן, זה מה שהם אמרו. אנחנו אומרים, שכדי שנקטין את ההצמדה של הנכסים הנזילים, כדאי לאט-לאט לצאת מהפת"מ ואנחנו לא מציעים לעשות זאת בבת-אחת. אנחנו אומרים, שאפשר יהיה רק לצאת מהפת"מ-עו"ש, אבל לא להכנס. מי שרוצה לשריין את עצמו בפני פיחותים, או שיקנה אגרות חוב, דבר שהוא פחות נזיל, הנחיר שלו עולה ויורד בבורסה, או שיקנה פת"מ לשנה. (השר א. שרון: אתם הרי אומרים שלא יהיו פיחותים). זה לחודשיים לא לתקופה ארוכה. גם בארגנטינה כאשר אמרו שעשו שם דולריזציה, אמרו שזה לחודשיים ועד ל-1 נספטמבר.

השר א. שרון:

אולי אתה יכול להסביר מה יהיה במקרה כזה במשק? היום, במשק, אתה משתמש בנושא הזה, כי אין לך ברירה, אחרת נכנס כסף.

מ. מנדלבוים:

יש פה בעיה וכבר אמרו כאן כמה חברים, שבאו לפתור את הבעיות. לגבי יצואנים ולגבי מי שיש לו דולר ממש, אומרים לו: אתה חובל להכנס. הוצע פה, מנכ"ל משרד האוצר אמר את זה, בניגוד למה שסיכמתי אחמול עם שר האוצר... (השר א. שרון: רגע אחד, אבל לא כל היצואנים מקבלים את הכספים מהיצוא). יצואנים לא יוכלו ליהנות מזה והם לא נבזהלים מזה.

השר א. שרון:

מה אתה אומר, לכל המיגזר החקלאי שמייצא, הוא לא מקבל את הדולר, הוא מקבל את השקל.

מ. מנדלבוים:

אז הוא לא יוכל להכנס והוא יצטרך לעשות איזה

הסדר.

השר א. שרון:

מה הוא יעשה, בניח, שהיום הוא קונה זרעים ומחר

הוא צריך זבלים.

מ. מנדלבוים:

אני לא יודע, אני רק יועץ כלכלי, ההחלטה היא שלכם. (השר א. שרון: זה צריך להיות דבר הרבה יותר פשוט). אני רוצה להגיד כאן, שאנחנו היינו בעד ההצעה הזאת למרות הקושי, מפני שאמרנו, שאולי בטווח הארוך, זה ישפיע על הורדת האינפלציה ואז לא יצטרכו להגן על עצמם. זה באשר לטווח הארוך. אבל בטווח הקצר, אנחנו למעשה מחזירים ליבואנים, מחזירים לאלה שיש להם דולרים, מחזירים למעשה גם ליבואנים, לפי האומדן. (השר ג. פת: לא מחזירים ליבואנים). לא מחזירים ליבואנים? - זה מה שאמר מנכ"ל משרד האוצר.

השר ג. ארנס:

הכוונה לאלה שעשו את השוק השחור בהון.

מ. מנדלבוים:

אנחנו מחזירים כבר 70% או 80% מהפת"מ-עו"ש. ואז יש לי שאלה: אם מחזירים את ה-80%, אז למה צריך לעשות את כל הצעד הזה? אני בעד הצעד הזה אם יעשו אותו בצורה קטגורית ויאמרו שרק מי שמייבא דולר ממש, הוא יכול להכנס. (השר ג. פת: מה עט היבואן?) יבואן לא, הוא יצטרך לעבור לשקלים ולדאוג לערך הכסף שלו בשקלים. כל החברות, למעשה, הן גם יבואנים, אין חברה שאינה מייבאת; היצרנים מייבאים בעצמם את חומר הגלם שלהם. אז כל היצרנים יוכלו לפתוח פח"מ, ולמעשה, עשינו חשבון, שאמנם הוא לא מבוסס עד הסוף, שזה בין 70%-ל-75% ממה שמנסים להחזיר בחזרה.

השר י. הורביץ:

אם לא יהיה משחק ותרגילים בדולר ויהיה השקל, אז לא תהיה בעיה. תהיה בעיה קשה מאד אם ימשיכו לשחק ולמשוך כמו שהיה ב"אתא".

מ. מנדלבוים:

ברצוני לחזור ולומר, שבסך הכל, יש פה צעדים שהם בכיוון הנכון, אבל אנחנו צריכים להיות ערים לסכנות והסכנה היחידה, שלפחות לי נראית מאד קריטית היא, שלא נתחייב בשום פנים ואופן, שבנק ישראל יצטרך לשמור בכל מחיר על שער חליפין קבוע ל-3 חודשים, כיוון שיכול להיות שיתכרר מהר מאד שהרזרבות בורחות בשער החליפין הזה, שנוצר תיסוף ריאלי ואני לא בטוח שהוא לא יוצר. אני מסכים שכל עוד לא יוצר תיסוף ריאלי ושאינן נריחה של הרזרבות...

השר ג. נסים:

אתה יכול להעלות בדעתך הקפאת שער הדולר?

השר א. שרון:

ומה עם חומרי הגלם?

מ. מנדלבוים:

אני רוצה להסביר, מהי ההצעה שישנה כאן לפניכם. ההצעה אומרת, ששינוי שער החליפין יהיה בהתאם לשינוי השכר.

השר ג. נסים:

לא יהיה שינוי במשך שלושה חודשים. שלושה חודשים יהיה שער יציב.

השר ה. קורפו:

חוץ מ-17% הפיצוי שייכתן.

מ. מנדלבוט:

לא יהיה שינוי בשכר. זוהי ההצעה. אני אומר, שצריך לתג שסתום בטחון לבנק ישראל, שאם חס-ושלום - אני לא חושב שצריך להיות על זה ויכוח - יתברר שהרזרבות בורחות, ואנחנו יודעים מה קרה ביוני לפני הבחירות; כאשר רק יצאה שמועה שפוגעים בנכסים הפיננטיים הפסדנו בערך 25% או 30% מהרזרבות זהיוס אין לנו את זה. אמנם מבחינה האחוזים זה יותר נמוך, אבל היום הסכנה של אוכדן 20% של הרזרבות היא סכנה, ולכן אסור לעשות את זה.

דבר שני, אם יתברר שנוצר תיסוף ריאלי של השקל ואביא לדוגמה רק תרגיל פשוט אחד: עושים פחות של 20% ובחודש יולי המחירים יעלו ב-25% עד 30% זה כבר תיסוף ריאלי ונכון שזה לא בהשוואה לשכר.

השר א. שרון:

על זה בונים את כל המערכת?

השר מ. נסים:

יגיעו ל-60% בערך.

מ. מנדלבוט:

אני מביא לכם את העובדות כפי שהן ואני חושב, שנה שצריך לעשות זה לחזק את השכר, לחזק את הקיצוץ של התקציב ולהחזיק שסתומי בטחון על שער החליפין. אני בהחלט חושב, שאם יעשו את זה, אנחנו בכל אופן זזים בכיוון נסויים שהוא כיוון חיובי. אני לא מזלזל בחיוב שבו, אבל בהחלט חושב, שחובתי להזהיר הפעם שלא נכנס ולא נגלוש כאן לסכנות מאד רציניות.

סגן רה"מ ד. לוי:

יש פה בהחלט סכנות גדולות.

השר מ. ארנס:

הממשלה הזאת מכהנת כבר תשעה וחצי חודשים, ובדמה לי, שאיש מסביב לשולחן הזה לא יאמר, שהמצב הכלכלי השתפר במשך התקופה הזאת. היו הרבה ציפיות, היה אמון, היתה נכונות - מדברים כאן על שחיקה - אבל ברור שחלק גדול מזה בשחק. שמענו דיבורים על שיטה חדשה-מקורית להבראת המשק תוך הסכמה לאומית-כללית ועל זה שעלסקת ההבילה ב' היתה תכנית לאומית ליצוב המשק. אני בטוח, שהכוונות של הדוברים היו כוונות טובות מאד, אבל התוצאות הצפויות לא הגיעו.

אנחנו קיימנו מספר דיונים כלכליים מסביב לשולחן הזה; קיבלנו מטפר החלטות ועם ההחלטות הובאו בפנינו תוצאות צפויות. בדמה לי, שאין אפילו מקרה אחד שאפשר להסתכל אחורנית ולומר: מה שהחלט, אותם הצעדים אמנם השיגו את התוצאות. אני חושב, שלעתים קרובות, כאשר אנו בוחנים תכנית מוצגת, איננו שמים לב בצורה מספקת לבעיה הישום. זפה כבר באמר, שחלק מההחלטות שקיבלנו לא ידענו ליישם ולא היינו מסוגלים ליישם והתוצאות הן לא כהכרח התוצאות שאדם מקבל כאשר הוא עם טרגל ווישוב מחשב את המרכיבים השונים של ההחלטה שנתקבלה.

גם וההצעה שמוצעת לנו היום, אני הייתי מכנה אותה הצעה שהיא בעיקרה הצעה מניפולטיבית; היא מסתמכת על כך, שאנחנו נגרום לשינוי כזה בשכר ולשינוי כזה במחירים ועל זה אנחנו נפקח ואח זה נחזיק קבוע ואז התוצאה תהיה דיסון האינפלציה. אני חייב לומר, שאני לא מאמין בתכניות האלטרנטיביות, ויסלחו לי חברי אם אומר, שאני מאמין בכוחות השוק, הם הרבה יותר חזקים מאשר הכוח של הפקידות שלנו, עם כל הכוונות הטובות. השורה התחתונה בהצעה שמובאת בפנינו, היא זו שאומרת, שאט היא לא תתקבל היום, תהיה קטסטרופה. פעם אחרונה שעמדתי בפני דילמה כזאת, היה בממשלת הליכוד, במשבר מניות הבנקים. גם אז אמרו לנו: אם לא תקבלו את התכנית לגבי הסדר מניות הבנקים, זו תהיה קטסטרופה לאומית. (השר ד. לוי: לא ההסדר, מדובר על ויסות מניות הבנקים). דובר על ההסדר של הויטות. אני חייב לומר, שההסדר לא מצא חן בעיני אז ואני אתפלא מאד אם יש כאן מישהו היום שיגיד שזו היתה החלטה נכונה. אני משוכנע, שזו היתה החלטה לגמרי לא נכונה. אני קיבלתי אותה תחת האיום הזה שיהיה קטסטרופה לאומית, מתוך הנחה שיש אנשים שיודעים דברים שאני לא יודע ואין לי מנוס אלא לסמוך על העמדה שלהם.

אני חייב לומר, ששיטת העבודה הזאת היא נמש פגומה. זה כמובן מתחיל מזה והשר גרעון פתח התאונן על כך: קודם מקימים ועדות שרים כאלה וועדים כלכליים כאלה ומרעצות כלכליות-חברתיות כאלה, ויום אחד עביאם אותך לנקודת שאומרים: או שאתה מקבל מה שאני אומר, או שתהיה קטסטרופה לאומית. לך תעשה משהו. מי רוצה קטסטרופה לאומית? שום ברירה לא נותנים בפנינו. פה אין אלטרנטיבות, כי יש פה שתי אלטרנטיבות לגבי הקיצוץ בוצע, אבל אלו לא תכניות אלטרנטיביות, אפשר לומר: החשוב, תשקול, זה מול זה, תחליט מה אתה רוצה. אומרים לך: זהו זה, כזה ראה וקדש, או קטסטרופה לאומית. מה אתה יכול לעשות?

זו לא שיטת עבודה ואסור לנו לעבוד בצורה כזאת. כיוון שאנחנו באמת נגיע לרגע שבו אולי מתקרבים לקטסטרופה. אני בהחלט מסכים עם מה שכאן נאמר. מצבנו הכלכלי מתאפיין על ידי גרעונות, על ידי כך שאנחנו זה שנים צורכים יותר מאשר אנחנו מייצרים; שמצב זה עקב הבטיון שלנו הלקוי, הביא עלינו אינפלציה של מאות אחוזים בשנה ושהתוצאות של המצב הזה הן באמת הרות-אסון. יש לנו אמונו של הציבור, אבל לא במחויי הנדיניות הכלכלית לפחות, ולא יכול להיות דבר יותר גרוע. מי שחושב שהתכנית הזאת תחזיר את האמון הזה, אני לא בטוח. מי שחושב שאם יעשו פת"מ-עו"ש חד-סטרי ויחזירו את האמון של הציבור, אני לגמרי לא בטוח. מי שחושב ששתיקת השכר של העובדים תחזיר את האמון של העובדים, אני לגמרי לא בטוח. אנחנו במשך השנים איבדנו את כושר התחרות ביצוא. זה מצב שבו בגלל המצב הכלכלי השכר עלה והתוצר לא עלה ויש נסיונות המראים שהוא אפילו ירד. הצמיחה נפסקה כתוצאה מהמצב הזה, כתוצאה מהמצב האנרכי במשק הישראלי וחמור מכל - נכזתירות רבה נדבר על זה - יש יציאה של אנשים טובים, בין אם זה בעלי מקצוע ובין אם זה יזמים; ואני בכונה אמרתי יציאה ולא אמרתי ירידה, כי זו לא ירידה במונח הקלסי של המלה. (השר ח. בר-לב: המלה יציאה היא דו-משמעית). תיכף אסביר לך למה הכוונה. העולם פתוח היום ומדינת ישראל היא חלק מהעולם המערבי ויש היזום קשר ישיר בינינו בכל התחומים: השכלה ועסקים וכל מיני מקצועות, ואדם אינו מחליט שהוא מתנתק מהארץ ועוזב, וזה הסיכון החד-סטרי. הוא פשוט מגיע למסקנה, ברגע שלא כל כך נוח, שהוא את ההשתלמות יעשה בארצה"ב ולא פה והוא יפתח שלוחה במקום אחר במקום להרהיב את העסק פה וינהל את העסקים שלו מלונדון. יש לו אגוד - 100,000 הדולר המאושרים בבנק והוא ידאג שזה יהיה בבנק אחר ואז לא יצטרך לדאוג לקיומו ועוד דברים כאלה. (השר י. צור: וגם יהיה משוחרר ממילואים ועוד חובות למדינה, הציונות היא עסק לא קל). כן, מוצאים כל מיני דרכים.

אני רוצה לומר לכם, זה נאמר כבר אז, בימי המח"ל במלחמת העצמאות, שהדבר יותר קל למות בישראל מאשר להתיקת בישראל. יש הרבה אנשים שמדברים למות ולהקריב ולעשות מה שצריך, אבל לא לחיות באנרכיה כזאת עם כאב-הראש היום-יומי הזה בתנאים שהם פשוט לא מקובלים בעולמנו המערבי. זו לא ציונות, אתה לא יכול לשכנע ציוני שזה חלק אינטגרלי של הציונות ושהוא חייב לחיות עם האינפלציה הזאת ועם השינויים הדורסטיים האלה מדי יום ביומו ועם החשש שאולי יחרימו לו חלק מהנכסים, זה חלק אינטגרלי מהציונות? אני לא חושב כך ואני חושב

שאף ציוני אינו חושב כך, שום אזרח אינו חושב כך.

אני חושב וזה כבר נאמר פה, הפגיעה העיקרית היא בשכבות החלשות; הן מטרה בלתי-מוגנת לנצב הזה. מי שיש לו נכסים ויש לו צפיות רציובליות הוא כבר מוצא דרך, עם התפ"ס ועט הפח"מ, בחו"ל ועם הדולר השחור, הוא כבר מוצא דרך. מי שאין לו - אין לו והוא יקום מחר בבוקר ויתברר לו, שהשכר שלו נשחק.

אני חושב שאנחנו חייכים לתת את הדעה מה הסיבה לזאת. אנחנו אומרים שהצריכה שלנו יותר גדולה מאשר היצור. הצריכה שלנו אחרי הכל, לא כל כך גדולה. רמת החיים במדינת ישראל היא לא כל כך גבוהה לעומת הקיים במדינות אחרות. מדוע אנחנו לא מסוגלים לספק את הצריכה הזאת? אנחנו פחות טובים? המהנדסים שלנו פחות טובים מהמהנדסים האמריקנים? הרופאים שלנו פחות טובים מהרופאים האמריקנים? הטכנאים פחות טובים? אם הם פחות טובים, אז מגיע להם גם פחות. אם הם מייצרים פחות, מגיע להם פחות. אני חושב, שלו המצב היה כך, לו הנהנדס הישראלי היה יודע שהוא יותר גרוע מאשר מהנדס אמריקני ושגם אם הוא יטע לאמריקה הוא יצטרך להרוזיח פחות, כי הוא לא יוכל לתת את התפוקה שנותן מהנדס שם, אז יתכן, שכולם היו משלימים עם המצב הזה; עט רמת חיים שהיא 40% משם. אנחנו, פשוט, לא מספיק טובים. אני בטוח, שאף אחד כאן לא חושב כך.

השר י. רבין:

אתה מתעלם מגובה המיסוי על השכר של העובדים. לפי גובה המיסוי קובעים את גובה החקציב.

השר מ. ארנס:

אני הרי שוקל את הסך-הכל. מדוע אנחנו כחברה וכמערכת, אם אזה רוצה, לא מסוגלים לספק את מה שאנו צורכים, ע"י מה שאנו מייצרים?

השר ח. כר-לב:

כי אנו צורכים יותר ממה שאנו מייצרים.

(עד כאן רשמה ל.צ.)

(מכאן רשמה מ.ט.)

השר מ. ארנס:

סך-הכל הצריכה במדינת ישראל היא צריכה בסטנדרטים מערביים והיא לא גבוהה. השכר הוא בלתי אפשרי, מה שאדם לוקח הכיתה. לו זה היה אלבניה, לא הייתי מחפלא. אנשים לא יודעים מה קורה במקומות אחרים. אבל יש אנשים שהלכו ללמוד הנדסה, לא בטכניון, אלא באיזה מקום בארה"ב, או ב-M.I.T. ואת כך עבדו שנה שנתיים וחזרו הנה ופתאום הם מקבלים 30% בעד אותה העבודה. החפוקה היא אופה תפוקה, שום דבר לא יכזל להסביר את הענין הזה. אני חושב, שאין מנוס מהמסקנה, שכיחידים אנחנו לא פחות טובים מאשר מדינות מערביות אחרות. המערכת היא מערכת פגומה, היא לא יעילה. זה כמו מפעל שיש לו עובדים טובים מאד, אך הניהול הוא גרוע, אז המפעל יהיה בפשיטת רגל, הוא יהיה בהפסדים. העובדים מצוינים, עושים מה שצריך. שוחקים את השכר שלהם. לא ניהלו את העסק כמו שצריך.

מה הסיבה להעדר היעילות? היעילות ירודה במשק הישראלי - התשובה ברורה: המעורבות הממשלתית היתירה. אין מדינה מערבית שיש לה משק הדומה למשק הישראלי. אין מדינה מערבית שבה מעורבות הממשלה במשק היא כמו אצלנו. ציטטו את ראש-הממשלה, שזה הכל באשמת הליכוד. אם זה עושה לאנשי המערך יותר קל על הלב - בבקשה. אבל מי שחושב שהמערכת המשקית שקיימת במדינה, עם אותה מעורבות מופרזת של הממשלה בכל דבר, את זה הליכוד יצר, הוא צריך לחזור ולקרוא קצת היסטוריה, זה לא כן. מי שרוצה יבוא בתביעות לליכוד.

ראיתם את הנתונים, זה לא התחיל ב-77, עליית השכר הריאלי והקטנת התפוקה, זה היה לפני כן. הפקידות הממשלתית מתערכת בכל. מי שחושב, שזו הדרך הטובה וכך יתפתח המשק הישראלי ותעלה רמת החיים, ע"י כך שנגביר את מעורבות הפקידות ומעורבות הממשלה, יכושט לו, פה אנחנו חלוקים. תראה, למה הגענו. 30% מועובדים במשק הם עובדי השירות הציבורי, היום אתה לא יודע איך לתקן זאת. מי שהוא חושב שזה טוב? זה רע מאד, אתה חייב להוריד במשכורת של כל אחד, בממוצע 30% כדי שאפשר יהיה לשלם משכורות. אתה שואל איפה ההבדל הגדול הזה? יש יותר מדי אנשים שמקבלים את המשכורת מקופת המדינה.

השר ה. בר-לב:

זה לא בגלל המעורבות.

השר מ. ארנט:

זו לא מעורבות? מה לא לעשות במצב כזה, זה לא פחות חשוב ממה כן לעשות. כבר ראינו שתוספת מיסוי מביאה לאינפלציה, מביאה לעליית מחירים, זה לא סוגר את הפער בגרעון התקציבי. עברנו כמה סיבובים של פיחותים, הלואי והסיבוב הזה יהיה יותר מוצלח. לי קשה לזכור סיבוב שהתוצאה הייתה כפי שציפו - התוצאה הייתה אינפלציה. לא שיפור בגרעון מאזן החשומים. אנחנו גם לעניות דעתי, איננו יכולים ואיננו צריכים לנקוט בצעדים שסוטיט מהנורמות המקובלות במדינות המערב. זה אולי למראית עין נראה מאד אטרקטיבי, כמו באלבניה; הטריס מיליארד דולר, יש נכסים פיננסיים של 10 מיליארד, פתחה את הכעיה. שוט דבר לא פתחה. פשוט, תגרום לכך, שהאנשים לא יחסכו יותר.

אנחנו רוצים מדינה מערבית שתנהג על פי נורמות מערביות, אחרת זה לא ילך. לא ניתן יהיה ליישם. לכן כאשר מוצע פה הפיווח והגישה ההדרגתית לבלוימת האינפלציה, את כל זה כבר ראינו, זה לא השיג את המטרה. אני משוכנע שאת האינפלציה צריך להדביר, דבר ראשון. מכיוון שאם יש גורם אחד שמשפיע על חוסר היעילות במשק, זו האינפלציה שאיננה נותנת לאף אחד לתכנן ולחשוב קדימה. יכול להיות שיש תור של משקיעים שרוצים להשקיע, אבל אני מכיר הרבה אנשים שבימים כתיקונם היו משקיעים כאן, אבל הם אומרים: 400% אינפלציה - בואו נמתין עד שהאינפלציה תהיה 5% - 6%. אני מטיל ספק. ביכולת שלנו אפילו ליישם צעדים אחרים ולהביא לצמצום בגרעון התקציבי שהוא כולל לא רק הוצאות אלא גם הכנסות. התמוטטות מערכת המיסוי היא תוצאה של האינפלציה. אני מטיל ספק ביכולתנו לבצע את הדברים האלה מבלי להדביר את האינפלציה. הגישה שהוצגה פה היא מניפולטיבית הדרגתית, לכאורה, עם פיחותים, שחיקת שכר וכד', אינני חושב שהיא תשיג את המטרה. בסיון יש לנו כבר, זו לא תאוריה, זו לא פעם ראשונה שאנחנו ניגשים לדבר הזה. אינני רוצה ברגע זה להיכנס לדרכים אחרות אלטרנטיביות ללחימה באינפלציה, לזה אין לנו זמן הערב. אני בטוח שנחזור לזה, אבל הערב לא נוכל לעשות זאת.

אני רוצה להתייחס לכמה צעדים שמופיעים כאן שלדעתי, צריך לנהוג בהם בצורה אחרת. צריך להגביר את כושר התחרות שלנו כשווקי היצוא. אינני חושב שבמצב זה של השכר בטר שקיים במשק, ניתן לשחוק את השכר. אני מטיל ספק אם זה ניתן לביצוע. אינני יודע מה אומר קיסר, אבל גט אם הוא יגיד כן, אני לא בטוח שזה ניתן לביצוע. לדעתי, צריך לעשות את זה על חשבון חשלומי העתיד. זה עוד ניתן להעלות על הדעת כשאתה אומר לאדם: אנחנו לא פוגעים בטה שאמה לוקח הביתה בסוף השבוע או בסוף החודש, אך תהיה פגיעה בחשלומים לפנסיות למיניהן. אם המשק יהיה חזק, יש להניח שכל זה יוחזר ואם המשק לא יהיה חזק, מי יודע אם זה יעזור. את הקטנת העלויות של תשומות היצוא בתחום שכר העבודה, צריך לעשות אך ורק בנושאים הותשלומים הקשורים בהטבות העתידיות ולא נה שלוקח אדם בסוף השבוע. אנשים לא מתוגלים לחיות במה שהם לוקחים בסוף השבוע, אז אנו יכולים לוותר, שהם לא ציונים מספיק טובים? זה לא הולך, אנחנו יותר מדי קרובים למערך. מהנדס שמרויח 350 דולר להודש, תגיד לו, שמעתה והלאה יהיו לו רק 320? יכול להיות שיהיו כאלה שיקבלו זאת, אבל הרוב לא יקבל וזה לא יהיה.

במשך השנים נעשו מספר מאמצים לשחוק את השכר. ראיחם מה קרה עם השכר הריאלי? היו לפחות עשרות מקרים של כל מיני תכניות מניפולטיביות לשחוק את השכר, התוצאה היתה עליית השכר ולא שחיקת השכר. לא קיבלו את זה, אי אפשר היה ליישם את זה. הדבר היחידי שניתן ליישם בכיוון של הקטנת תשומת היצוא - ולדעתי זה חשוב מאד - זה כחחום ההטבות העתידיות לא בתחום התשלום שאדם מקבל לכיס.

בסקטור הציבורי - יותר מדי אנשים עובדים בסקטור הציבורי. אינני יכול להבין את התאוריה האומרת, שאיננו יכולים להשלים עם הפרישה הטבעית של 6% לשנה, כי אם יש איזה מנתח לב שיפרוש, אין לו תחליף, נצטרך לקחת רופא אחר במקומו. אני חושב שלכל אחד יש תחליף. לגבי מרבית התפקידים, ההתמחות היא לא כזאת, שלא ניתן למצוא אנשים באותה מערכת, שלא יכולים למלא אותו תפקיד, במקומו. במרבית המקרים, כשאנשים יוצאים לפנסיה, ישנם 10 אנשים שמחכים בתור, על-מנת לתפוט את מקומו. האם אנו לא מסוגלים לחיות עם הפרישה הטבעית ולמלא את מקום האנשים מבפנים, כשיש לנו יותר רופאים פר-קפיטה מכל מקום אחר בעולם? האם לא נוכל להסתדר עם הפרישה הטבעית במשך שנה? מה יכול לקרות לנו?

אני בעד זה שנעשה הקפאה - שלא תהיה שום העסקה חדשה בשירות הציבורי ונצא נשכרים מאותה פרישה טבעית שאנו יודעים שהיא קיימת. הפרישה, או הקטנת מספר העובדים בשירות הציבורי, הדבר הזה מתקשר עם קיצוצים בתקציב. אינני חושב, שאתה יכול לומר למשרד לקצץ בטכום זה או אחר ולא להתייחס לשאלה איך הוא עושה זאת, אם ע"י פרישה של אנשים, או הקטנה של הזמנות. אין הם יכולים לבחור בדרך שהם רוצים. התוצאה במשק איננה אותה תוצאה. הקיצוצים הוקציביים בתחום ההזמנות, מעתיקות את בעיות הממשלה לסקטור העסקי שצריך להצילו ולשקמו. היינו רוצים שחלק מהאנשים העובדים היום בשירות הציבורי, יעברו לשירות בסקטור העסקי. את זה לא נעשה ע"י כך שנעשה קיצוצים בהזמנות הממשלה. זה כן יעשה אם נקטין את מספר האנשים העובדים בשירות הציבורי. אני בעד אגרוח שירותי חינוך, חינוך-תיכון ואוניברסיטאי ואני בעד אגרות לשירותי רפואה. אני מופתע, שזה לא מופיע בתכנית הזאת. אלה דברים שכולם יסכימו להם. בכיוון החיובי נכניס כסף, נציל את השירותים האלה, נעביר את העומס על מי שיכול לשאתו ונשחרר את מי שלא יכול. אני מציע לעשות זאת.

אני בעד ביטול סובסידיות. כמה פעמים ישבה הממשלה הזאת וביטלה חלקית את הסובסידיות? היות והביטול היה חלקי, זה היה ענין של זמן עד שעמדנו בפני אותה בעיה ולא עשינו שום דבר. ביטלנו סובסידיות, ספגנו את המכה שהיתה קשורה עם הביטול בהעלאת האינפלציה וחזרנו לסובסידיות עוד יותר גבוהות. צריך לשים לענין הזה קץ. יש די מצרכים שאת סיבסודם צריך לבטל, לפחות את השכבות החלשות ולצאת מהמשחק הזה.

אני חושב, שבפת"מ החד-סטרי אין שום הגיון. מי שיש לו דולר שהור, יכול להיכנס ולעשות לעצמו חשבון פת"מ ומי שאין לו - לא יכול. אני מציע להשאיר את המצב כפי שהוא כיום.

סגן רה"מ י. נבון:

אני רוצה להעיר מספר הערות קצרות ומעטות לגבי

תקציב משרד החינוך.

דבר אחד שמאד לא נראה לי, זו מדיניות שמעודדת אבטלה. זה לא רק ענין של פיטורי 10,000 בסקטור הציבורי ובהתכנס פיטורי מורים במשרד החינוך. זו מדיניות, שאם אני מפרש אותה נכון, תוביל לאבטלה המונית. כולנו חוונו את הטראומה מה זאת אבטלה. קצב צריך להיפגש עם זה ועם ההזא ואיננו מעריכים נכונה, מה משמעות הדבר, אם זה יגיע למספרים גדולים. יכול להיות שיש צעדים ציוניים, לפעמים כתוצאה מכך יש צמצום, יעול ואנשים נצולטים בקנה מידה סביר, קטן, בר-שליטה, אבל שאלפי אנשים יסתובבו ברחובות מחוסרי עבודה - לא רק אישית, מה זה עושה לכל אדם ומשפחתו, אלא לכל דמות החברה, את זה צריך

לקחה בחשבון. פתאום, נמצא את עצמנו יושבים ורניים נבעיות אבטלה, ירידה וכל מה שנובע מכך.

יש כאן סעיפים שונים בחוברת הירוקה. גם אני כמו אחרים שהודו בכך, ראיתי אותה בצהרים, קטעי דברים שמעתי בבוקר. אינני יכול לטעון, שאני בקיא בחוברת. מה שאומר, זה מתוך קריאה והתרשמות. אין תמיד תרגום מספרי לאלטרנטיבה. יש מספרים כלליים, אבל יש סעיפים וסעיפי סעיפים שאין להם ביטוי תקציבי מספרי וקשה לך להעריך, כשאתה מדבר על סעיף פלוני ואלמוני כשזה נאמר במלים ולא במספרים. זה מקשה מאד להצביע על נקודה זו או אחרת.

באופן כללי. אינני בטוח, יש לי הרושם שהמספרים לא נבדקו. לפחות במשרדי, יש אי-תאום בין המספרים שהופיעו פה והמספרים שלפי דעתי, הם במציאות. ביקה את הסטייה הקלאסית שפה הוצגה של 70 מיליון דולר, אני חייב לומר משהו על זה. התקציב של משרד החינוך קוצץ בשני אופנים כמו כהרבה משרדים: חלק ע"י ספיגה של אגרות או היטלים; אם הקיצוץ שמדובר בו הוא בסביבות 200 מיליון דולר מתוך מיליארד, אז כ-92 - 100 מיליון ע"י היטלים והיתר קיצוץ בפעולות. היו חריגות משנה קודמת בשני סעיפים מרכזיים, אחד, שקוראים במשרד ההיגון שעות, הכל נמדד בשעות, לכל שעה יש מחיר. האחד זה 35 אלף שעות, שזה 16 מיליון דולר, שהוציאו מעבר למה שהיה בתקציב בשנה שעברה. נוסף לכך, היה עוד סעיף שבקרא שירות עצמי, שילדים ינקו את החדרים במקום השרתים, זה עוד 10,8 מיליון דולר, גם זה לא בוצע, לא תוכנן לביצוע ולא ננקטו הצעדים שצריך היה. דידי זבולון המר עשה דברים חשובים מאד, בנקודה זו יש בעיה.

חלק מהחריגות גילינו מוקדם. כמה שעות חולקו לבתי הספר מעבר למכסה, נודע לנו נמש, ערב הקיצוץ השני, אי אפשר לדעת כמה זה. 26 מיליון דולר משירות עצמי ועוד 16 משעות. זאת אומרת, שמשרד החינוך, במקום 78 ומשהו, היה צריך להוריד 113 מיליון נוסף ל-92. המבנה של תקציב החינוך בנוי קרוב ל-90% על שכר, לא כולס מורים, מורים זה 73% ועוד X%. בסך הכל, קרוב ל-90% זה שכר. מה שיותר לפעולות זה 11%. כתוך זה כלולות פעולות נוער, חרבות, גדנ"ע וכד'. כך, שאם אנחנו רוצים לקצץ במשרד החינוך, אין לך מניין, אלא אם כן מאווננו נטו ששייך למורים, אבל אינך יכול להוריד מהם, אם אין לך שיתוף פעולה שלהם.

השר מ. בסים:

ע"י תקנות-שעת-חירום.

סגן רה"מ י. גבון:

עשיתי זאת גם בלי תקנות-שעת-חירום. עט ארגון אחד של המורים הגענו להסכמים, עם השני - לא. אני פיטרתי 6000 מורים. זה לא כולס משרה שלמה, יש כ-18,000 משרות מלאות וקבועים, אבל יש כאלה של חצי משרה ורבע משרה. יש אמהות ומורים חדשים וסטודנטים שמקבלים 10 שעות, 8 שעות, 9 שעות. יש מורים מקצועיים למחמטקה או לאנגלית שאין להם משרה מלאה. פיטרנו 6000 איש. אני שומע שלא קיצו במשרד החינוך... אלהים אדירים, 6000 קיצוצים. הפגיעה היא יותר גרועה והלוואי וזה לא יפריע. פגענו בצורה זו או אחרת כ-23,000 מורים. מדוע? 6000 מפורטים, עוד 2000 צריכים לנו. מורה מלמד ברמת-גן, עכשיו היא צריכה לנסוע לחולון. זה מלמד בגילה, עכשיו הוא צריך ללמד במקום אחר. יש עוד 1000 שצריכים לנו ממחוז למחוז. מבאר-שבע לחל-אביב, מחיפה לירושלים, סיבוב שלם, 3000 איש. עוד כ-7000 שקוצצו להם חלקי משרות, משרה ורבע משרה ושליש מנהלים. בצורה זו או אחרת, בעו, זעו ועוד נפגעו וקוצצו 23,000 איש, שמהם 6000 פוטרו.

הנו"מ עם המורים - מורים שאינם קבועים, לפי החוק, מותר לנו לפטר. יש אלף ואחת שאלות. (א) יש לנו סמינרים בארץ הזאת, אתה משקיע בהם כסף, אתה רוצה להכשיר מורים, אתה הכשרת מורים, עכשיו, יש מאות סמינריסטים שגמרו ואזנה אומר לו: לכו הביתה, אין לי בשבילכם מקום. אתה יכול לפטר לפי החוק, יש אדם ותיק והוא לא יוצלח ויש אדם צעיר וטוב ורענן, הוא רוצה

לעבוד והוא נפלט הווצה, כי אלה הזכויות. זו פגיעה קשה. כל המהומה הזאת, מבחינת כסף זה נתן בסך הכל 22 מיליון דולר ויש לך עוד עד 100 יוחר. ספגנו גידול טבעי וכו', אני לא רוצה להלאות אתכם בפרטים. מה שאני רוצה לומר הוא, שבגלל המבנה המיוחד של התקציב, תלוי במורים כמה אוה יכול לקצץ. יושבים אתם בישיבות, משדלים אותם. ישבנו אמש מ-10 עד כמעט 6 בבוקר כשאנחנו אומרים: אתם רוצים שנשאיר מורים קבועים, תשלמו משהו פלוס כדי להגיע לקיצוץ. לא הגענו להסכם. את נגיע אתם להסכם, הפער הגדול, אותה סטיה תהיה אולי לפי מהירי הדולרים שלנו, 13 או 19. יתכן שנמצא עוד משהו כדי לצמצם את הפער.

השר מ. ארנס:

כדי לא להעסיק חדשים במקום אלה הפורשים, אחת גג

צריך הסכמה שלהם?

סגן רה"מ י. נבון:

לא. השנה לא מטהרים לפרוש, לא יוצאים לחופשה ללא תשלום. כל שנה היו 7000 אנשים יוצאים ו-1000 חוזרים. השנה, ההפך. פוחדים לצאת לחופשות, רוצים לחזור למקום העבודה.

מבנה התקציב הוא כזה שקשה בלי מורים. בלי מורים אתה לא יכול. היו הצעות לפטר עוד 5000, עוד 10,000 מורים, יפה מאד. נאמר לי לפטר 10,000 אחר-כך נביא אותם. מה זה מורה? מורה זה אשה וילדים, זה לא סתם מערכת.

(לפני כן רשמה מ.ט. מכאן ל.צ.)

(מכאן רשמה ל.צ.)

אני מבקש: מי שאומר לא קוצץ, שיזאיל לבדוק, ובאמת נפטיק את הדיבור הזה. הוא לא קיצץ - הגיבורים הגדולים האלה; קוצץ וקוצץ ומקצצים וזה כואב וכל הדבר הזה גורם למחח ושומעים את זה בכל פינות הארץ.

ברצוני לומר עוד משהו. אני כמו חכרים אחרים דיברנו על כך לא פעם, אילו הממשלה הזאת הייתה דנה פעם על סדרי קדימויות, שיהיו עדיפויות במדינת ישראל, לא תחת לחץ של איזה קיצוץ, היינו אולי מבררים לעצמנו לאן פנינו מועדות. מפריעה לי העובדה שאני שר הווינוך מדבר על ענייני החינוך, שאני גם לפני זה הצבתי אותם בדרגה הגבוהה ביותר. לפי הערכתי, סדרי הקדימויות שאני רואה - אבל זה באופן שטחי ובלי הרבה הנמקות - קודם-כל זה בטחון, כי צריך להתקיים, אם אדם אינו מתקיים אז כל היתר אינו חשוב, כי לא המתים יהללו יה. ואחרי זה החינוך, כי זה קובע הכל, גם את הבטחון, גם את התעשייה וגם את הכלכלה, כי זו דמות האדם. החינוך קובע איזה אדם אנחנו מגדלים כאן. אני לא מתיימר שרק בית הספר הוא שמעצב את דמותו של האדם, ישנו גם הרחוב, גם הביח והסביבה והתקשורת, ונה שששתל עקום צומח עקום ומה שנשתל ישר צומח ישר, חשובה הצמיחה וזה מילדות.

אנחנו די בקלות, לצערי הרב, אני צריך להגיד - גט אם זה לא כל כך נוה לי - אומרים: למה ההוא רוצה זכויות יחר? באמת, שאני לא רוצה זכויות יתר. זה זיכוח לא נעים פה בממשלה. אני אמרתי פה דברים לא געימים ואני חוזר ואומר אותם, הממשלה לא ידעה על מה היא מחליטה; יש החלטות ממשלה כשהמחליטים לא ידעו על מה הם מחליטים, ויש מספרים - ואני לא מאשים - מדוע? אנשים עסוקים. בכל זאת יש דיונים, זה מציע וההוא מתווכח אז אומרים: תסתדרו. באותו יום שני בו היינו שנינו, שר האוצר ואני, נשארנו כדי לא לריב על זה, כי היתה לי הרגשה שאנחנו פה הורטים משהו; הורטים נשהו שאינו ניתן לתיקון. כביש נהרס מתקנים אותו; מתקן שנשבר מתקנים אותו. אדם - איני יודע איך אפשר לתקן. אפשר אולי, להגיד: ילכו לצבא ושם ידאגו לנוער עברייני או לנוער שוליים. זה לא ענין של משרד החינוך. זו לא בעיה אישית של מישהו.

אני הייתי מציב: בטחון ראשונה, חינוך אחר כך, צמיחה, שלישית, וכאשר אני מדבר על בטחון אני מדבר גם על המשטרה. ובהיותי בנשיאות, אם מותר לי להזכיר דבר כזה, שידרתי דבר-יום-העצמאות אל הנוער ולנוער אני אמרתי מה משותף לכל תנועות הנוער והדגשתי במיוחד שלוש נקודות: א) התיישבות, כל אחד לפי השקפת עולמו; והתיישבות היא צורך לאומי וחברתי טמדרגה ראשונה; ב) התנדבות לכוחות הבטחון ולמשטרה, הוספתי את המשטרה; ג) לעזור לנוער במצוקה. אלה הדברים שבהם צריכים להיאחז תנועות הנוער והם קיבלו את שלוש הנקודות הללו. העניין של המשטרה, אני מצרף את זה לכוחות הבטחון ולא רק מפני שאנחנו צריכים לשמור מפני גנבים ושוודדים. אנחנו עם שבא ממאה ושלוש ארצות, ומדברים שמונים ושחילט טפות וכבר כללתי בזה את האתיופים ויש בהוכנו קיטובים ומיצולים מכל סוג שהוא, דהיים ולא-דהיים, ימין ושמאל, ערי פיתוח וקיבוצים, עדות מזרח ואשכנז, מה אין פה. יש אנשים שאיכפת להם ואנשים מוכנים ללכת להפגין בעד מה שהם חושבים. יש פה חסיסה בלהי-רגילה, אנחנו לא מכירים את החסיסה שמתחוללת סביבנו. בלי שיהיה מישהו שישמור על החוק והסדר חיינו לא יהיו חיים; יימאסו עלינו חיינו. ולכן אני חומך ככל לב בהביעה של השר בר-לב.

השר י. שפירא:

אני אמרתי זאת לפני שנים. במה אינך חומך, אה זה

אתה צריך להגיד.

סגן רה"מ י. נבון:

אני מודה לך מקרב לב על החרומה שעכשיו תרמח לדיון. חשבתי שאתה תשאכנע עוד מעט מההצעה של עזר. אני מנסה להבהיר מה הם סדרי הקדימויות בעיני. אמרתי: בטחון, ואני כולל בזה גם את המשטרה. אמרתי חינוך ואמרתי צמיחה כללית, וזה כולל יצור ויצוא. אבל מה - כל היתר אינו חשוב? הכריאות לא חשובה? הכל חשוב, אבל יש מקום לקבוע את סדרי הקדימויות.

עכשיו, אני אומר לכם, אני רואה פה הצעה לקיצוץ בהשכלה הגבוהה של 11 מיליון. אסור לגעת באף אגורה אחת בהשכלה הגבוהה. צריך לייצל; צריך - אם אפשר - לשנות הסמך עבודה. אם אפשר, אבל יש כל מיני זכויות שמעוגנות זה 25 שנה לפרופסורים, שילדיהם לומדים באוניברסיטה חיינם, אנחנו עכשיו בהיטל, הסלנו אגרה גם על המקרים האלה ועשינו משהו. אבל במערכת של ההשכלה הגבוהה המספרים הם מדאיגים ביותר, וכיוון שהגישה היא לכלול או הכל, אז אומרים: קדימה.

השר י. רבין:

ברכה לשר החקלאות, שהגיע ישר מהמטוס לשיבת

הממשלה.

סגן רה"מ י. נבון:

ברוך הבא, אריק. אני אומר, שצריך להיות סדר קדימויות. אני זוכר, שאמרתי לשר האוצר - אם מותר לספר מה שהיה בשיחה בינינו - כשראיתי בהצעה לקיצוצים פיטורים של 200 איש במס-הכנסה, אמרתי לו: הסלח לי, מה אתה עושה? מה אתה מפטר אנשים במס-הכנסה, וס צריכים לגבות ולהעמיק את הגביה ואתה מפטר אותם? איפה ההגיון? אז אמר לי שר האוצר: יגידו לי, אתה מפטר, אז קודם כל תתחיל אצלך. אמרתי לו: לא. אל תפטר והביא זאת הנה ואני אשמח לומר בזה. אין הגיון בכך. כל הכוונה היא להעמיק את הגביה, אז אין אפשר לפטר 200 עובדים במס-הכנסה? אני שמח שהיזם נכנעת בעניין ה-30 האלה. הוא הדין במשטרה והוא הדין לגבי ההשכלה הגבוהה, ולפי דעהי הוא הדין לגבי החינוך. שומנים אם יש, צריך להוריד, לייצל.

עכשיו. באופן מעשי יש כאן עניין של ביטול חינוך היכון-חינם ואני מתנגד לזה, כי אני חושב, שאם זה לא היה קיים, אז יכול להיות שלא היינו מיימים זאת עכשיו. כמו חינוך חיינם בגני-ילדים שאנחנו לא עושים זאת עכשיו. אבל זה דבר שכבר קיים; היו אנשים שהיו להם חסכונוה בבנקים של קרנות

לחינוך תיכון, אם זה נקרא "גחלת" או הסכון אחר והם הורידו את כל זה. הורידו, כי אמרו, שיש חינוך תיכון חינוס. (השר י. שפירא: אבל יש היטל עכשיו). עכשיו היטל היטל לאחר ויכוח קשה וארוך, פתאום, עוד פעם חוזרים לענין הזה.

אני חושש מאד שוהיה נשירה גדולה. אני לא יכול להגיר כמה. ביותר לבב אינני יכול להגיד אם זה אלפים או אם זה מאות, אבל יהיו לא מעטים שינשרו. אומרים שזה בין 100 ל-1100 דולר, לפי החישובים שעשיתי במשרד זה יכול להיות ממוצע של קרוב ל-1000 דולר. אני רוצה לדעת, אם מדברים על מעמד בינוני, זה לא פשוט אם למשפחה יש גם ילד בגן, ואם יש שלושה ילדים בתיכון. בזמנו היה זה הישג, יכול להיות שלא היה צריך לעשות אותו, עכשיו להחזיר את הגלגל אחורנית זה מישגה. (השר ע. ויצמן: זה נטו 1000 דולר?) מדובר בתשלום מדורג.

ועוד משהו, צריך יהיה להקים מערכת - ואני מצטער שאני אומר את זאת, אבל כך מסרו לי אנשים שעוסקים בזה, בקשר לקביעת התשלום - בה צריך יהיה להכניס שוטרי חרש ובלשות ולבדוק מי מדווח אמת ומי לא, להביא פתק ממס הכנסה על גובה מס ההכנסה, ועד שיבדקו את ענין מס ההכנסה, בינתיים הוא כבר נכנס לקטגוריה אחרת, אז אומרים שזה 50% לגבי ערי פיתוח ושכבות חלשות, בסך הכל מה-125 מיליון דולר תקבל אולי חצי. דבר שני, אלה שישארו, ישאו על כתפיהם את המעמסה הזאת שתגדל.

אני על כל פנים מצביע נגד זה ושקלתי את זה מכל הצדדים, עם הערכות זעם כל מיני השלכות, ואני לא מציע לממשלה לחזור לענין הזה.

השר ע. ויצמן:

אתה מעלה את זה להצבעה כסעיף נפרד?

השר מ. בסיס:

הכל יהיה בהצבעה בנפרד.

סגן דה"מ י. נבון:

כן, כן, זו הצעה טובה.

השר א. שרון:

אתה מדבר על ההצבעה?

סגן דה"מ י. נבון:

אדיק תראה, יש כאן סעיף שכחוב בו איך מצביעים. עכשיו יש סעיף במסגרת החינוך שבו מדברים לגבי משמרת שניה. אבל יש פה סתירה, באיזה מקום כחוב על אחדים מסויימים, רבע וכדומה. אני מציע שהממשלה תבדוק את הנושא הזה ובאחריות קולקטיבית תחליט מה היא עושה. אני אגיד איך אני מצביע אם יגיע רגע כזה של הצבעה. המעלה היא שחוסכים כסף. (השר ח. קורפו: היום אתה רוצה שיצביעו על זה?) אינני יודע מתי תהיה ההצבעה. אם זה יהיה היום, אז יצביעו גם על זה. אבל אם הממשלה לאתר שתדע את כל השיקולים ותקבל על עצמה את האחריות לכך שתהיה משמרת שניה - אז תהיה משמרת שניה. אני לא ממליץ על כך, אבל אין לי אותו תוקף כמו בנושא הראשון, אבל אני חייב להגיד מה המשמעות.

משמרת שניה, ראשית, משבשת סדרי החלים של המשפחה, מה עושים עם הילדים עד הצהריים, ילדים יסתובבו כרחובות, מה הם יעשו? שנית, תהיה הפליה, בתוך ישוב אחד, יש מי שלומד כמו בן-אדם והולך לכית הספר, ויש אחר שהוא יכול להיות כאותה שכונה, רחוב ליד רחוב, אחד מתנהג ככה והשני צריך לארגן לו את תליו שלו ושל אשתו בצורה אחרת. שלישית, אני חושב שהמורים יתנגדו, זה איגוד מקצועי והוא יכול לכפות את דעתו בנושא הזה.

השר ע. ויצמן:

זה משפיע גם על מספר המורים? צריך יהיה יותר

מורים?

סגן רה"מ י. נבון:

זה לא שייך. במשמרת שניה במקום שהמורה ילמד בבוקר הוא ילמד בשעות אחרות. אבל שרתים שחשבו לחסוך, לא נוכל לחסוך כי הם יצטרכו לעבוד שתי משמרות. אבל לדעתי, צריך לבדוק את זה בהדרגה. אני לא יכול במצב הזה להגיד לא, שום דבר לא יהיה. אני אומר שזה נושא מאד לא סימפטי והוא יעורר התנגדות גדולה, אבל בבקשה הממשלה תחליט על זה. מה שאני מציע, זה לא לעשות את הכל בבת-אחת. ובאשר לנתונים המספריים, כמה כסף זה, יש על זה חילוקי דעות עם האוצר, ואני לא רוצה להכנס לזה עכשיו.

השר ע. ויצמן:

כמה כסף זה?

סגן רה"מ י. נבון:

יש על זה חילוקי דעות עם האוצר, הם אומרים 70 מיליון, ואולי 5 עכשיו ועוד 25 ובשנה שאחרי זה עוד 25, אם לא יצטרכו להוסיף בשנה תשמ"ז. כאן צריך ללכת בהדרגה, אבל זה דבר שהממשלה צריכה לשקול את כל השיקולים ולהחליט אם לקבל את זה או לא. מה שאני אינני יודע, חברים, זה איך מצביעים. אומרים: אלטרנטיבה כאשר יש סעיף כמו זה. יש אלטרנטיבה, חלק מאלטרנטיבה א' וחלק יש אלטרנטיבה ב', פה זה נכלל יחד, ופה זה או זה או זה. מה זה או זה או זה? יש אלמנט פה שהוא סגור, אם סך הכל המספרים נותן לשר האוצר מה שהוא רוצה, אז כן. (השר י. רבין: זה כבר אלטרנטיבה ג'). זה לא יכול להיות או זה או זה, אני לא מכין את ההגיון מה קושר סעיפים מסוימים יחד באלטרנטיבה א', חוץ מאשר עניינים משותפים של שר, הוצאות נסיעות וכד'.

אני אינני יודע איך נצביע, אם אני אהיה בעד אלטרנטיבה א', או אלטרנטיבה ב', אני לא יכול כך להצביע. אני לא יודע מי יכול להצביע כך. (מ"מ רה"מ י. שמיר: נצטרך לדון איך להצביע). אני אומר שצריך לדון איך להצביע. אני מציע, שאנחנו נדון כיצד אנחנו פה מצביעים על הסוגיות השונות.

מ"מ רה"מ י. שמיר:

נעשה עכשיו הפסקה קצרה.

(אנשי ההפסקה)

רה"מ ש. פרס:

אני מחדש את הישיבה ונמשיך בדיון.

השר י. הורביץ:

חברים, קודם-כל רק לתזכורת ברצוני לומר, שהיו כאלה שהריחו את העשן כבר לפני כמה שנים, ויש כאלה שמטריבים לראות את האש למרות התבערה המתחוללת. אני הושש מאד שלא נצליח להחריד לציבור את המצב החמור והקשה שאנחנו נמצאים בו, אם אנחנו עצמנו לא משוכנעים שזהו המצב. לפי השיחה שלנו היום, יש לי הרושם שהדברים נשארים אותם הדברים ועל כל פנים, אנחנו שמענו אותם הדברים לפני שנים, לפני כמה חודשים ולפני כמה שבועות ועכשיו גם כן. ונדמה לנו שאפשר לעזוב את זה מתוך הנחה שהשם יעזור לנו והזמן יעשה את שלו, והוא לא עושה את שלו, להיפך, הזמן מאיים עלינו.

אני הייתי רוצה לעמוד על כמה דברים כאופן מיוחד. אני אצביע בעד ההצעה. (השר י. רבין: איזו?) האלטרנטיבה שתקבל על ידי הרוב, לא איכפת לי. מדוע? - ועל כך אומר כמה דברים, כי אני חושש מאד-מאד ואני רוצה להזהיר את עצמנו מכל דבר מראש, שהסכנה הגדולה ביותר שתהיה לנו, למרות שאני אצביע בעד, אני מנסה להכין את עצמנו לבעיות שתהיינה ותהיינה בעיות קשות מאד בחוץ וברחוב. אנחנו נופיע לאחר ההצבעה ולאחר העלאת המחירים החד-פעמית, שאנחנו מדברים עליה, עם שני אינדקסים חמורים ביותר. זה בחודשים ואנחנו מדברים על שלושה חודשים. שני שלישים של הזמן הזה שאנו מדברים עליו תהיה עליית מחירים והציבור יחשוב שכל העניין הזה נכשל ואם הוא לא נכשל, לא יהיה לו כוח לשאת בכך עד שהעניין הזה יסתדר. אנחנו נעמוד בפני לחצים קשים ביותר של הציבור, אם לא נצליח להחזיר לציבור את ההרגשה שבלי זה לא נוכל להמשיך ותהיה שריפה גמורה, בלי כל מליצות. פירוש הדבר, שכלי שנעשה את הצעדים האלה שיכלמו את שני האינדקסים הגבוהים, אז התעשיינים יבואו ויהיו להם טענות קשות מאד וצודקות והעובדים יבואו כטענות צודקות ביותר, כי השחיקה היא שחיקה רצינית ביותר בשכר. אם אנחנו לא נצליח להחזיר ללבם של כל אלה שהאלטרנטיבה היא נוראה, אז אנחנו נכשלו. הבעיה שלנו תהיה איך להעביר את המסר הזה לציבור. לא בנאום שאנו נואמים תמיד, אלא שכל אחד מאתנו יאמר, שהאלטרנטיבה היא סגירת מפעלים וסגירת עסקים, ולא שלא נלמד במשמרת שניה, אלא שלא יהיה לנו כסף לשלם משכורות למורים; לא שבצטרך לוותר על חינוך תיכון, לא יהיה לנו כסף לשלם משכורות ולא נדפיס ניירות, כי הניירות האלה יביאו לאובדן הדולרים האחרונים שלנו. אני יודע שיגירו לי: כבר שמענו את הדיבורים האלה ולי אין סיפור אחר, מפני שאני רואה איך הולכת ומתעמקה ההערכה שאנחנו הוצאנו יותר ממה שיש לנו וחיינו בצורה בזבזנית ומזפקת וזו התוצאה.

אני מסכים בהחלט עם יצחק שאמר, רבותי, הפירמידה שלנו הפוכה, הכאנו אותה מהגלוח כנראה, למה זה קרה שהשרותים פה בארץ מתוחים יתר על המידה, והמפתח הוא כזה ויש לנו עסקי אויר כאלה; וגם בתעשייה ובחקלאות וביצור עובדים בלי לבסט את ההשקעות שלנו כמשך השנים; ואולי יש איזה מום בעם שלנו, אבל אין לנו ברירה, הגענו לשעת האמת ומוכרחים לעשות את הניתוח.

ופה הביקורת שלי על משרד האוצר. רבותי, מה שבאתם להגיד לנו הריהו, שההוצאות הציבוריות גדולות יותר מדי ומוכרחים להגדיל את המיגזר הציבורי על חשבון המיגזר העסקי. ולא רק שאין פה הצעה שאומרת ואני לא מציע לשנות, אבל אני מבקש שאנחנו נהיה ערים לזה - יש לנו ההיטל על החברות - בסדר, ישנו מס שבח על הרכוש - אני מסכים לזה, אבל שנדע שזה לא עידוד היצור אלא מחיר העלויות יעלה ולא חשוב איך נקרא לזה, ברוטו יותר גדול או מס על החברות. וזה יהיה ברור, אלא מה, אנחנו פשוט לא פותחים ונטיל רציני לשאיבת כוח אדם רציני מהשרותים ליצור וליצוא; לא פותחים את הונטיל הזה אלא עוד מכבידים עליו. גם איני יודע אם במידה רבה, אבל במידה ידועה מכבידים עליו וכל היחד כאן נשאר. גם הדיבורים על הקטנת כוח האדם בשירות הציבורי זו אמירה. אני לא מאמין שב-3% הודדת השכר אנחנו פותחים את הבעיה. אנחנו צריכים להוריד ב-10% לפחות לרעתי, בכוח האדם בשירותים הציבוריים, במשרדי הממשלה ובשרויות המקומיות. אנחנו יודעים שיש שם עודף כוח אדם, לא של 10%, יש עודף הרבה יותר גדול. כולנו יודעים זאת, אלא מאי? אנחנו לא מעיזים להקטין את מצבת כוח האדם לפי הדרישה הטבעית שקיימת, כי מיד מוצאים את הפשרה ניין הדרישה והרצון להוריד דק ב-3% ולא ב-10% כפי שדרוש.

אני מוכן להגיד את המלה הכי קשה והכי גסה, שכל עסקן וכל איש פוליטי מטרב לומר אותה. רבותי, יש לי הצעה, לא כשיטה להבראה; אולי במדינות אחרות האכטלה היא דרך להבראה ולבלימת האינפלציה, אך לא אצלנו, לבד פשוט אין כוח לעמוד בזה, אין לנו כוח, כי הכל בנוי על הדפסות הנגירה. בשנה שעברה הדפסנו 19% מהתקציב. כנק ישראל נתן לנו את זה בניירות. השנה אנחנו מקטינים ומקווים לעמוד במה שאמרנו ונדפיס כנראה, אם באמת נעמוד בזה, 11 או 12% מהתקציב בניירות, לאחר שנשאב מהציבור באגרות חוב בצורה זו או אחרת ובמסים כמו שקבענו לעצמנו ונעמיק את הגביה, הלוואי - אנחנו כבר מבררים על 11%-12% גרעון שיכוסה על ידי הדפסת כסף. פשוט אין לנו. אם לא נגיע למסקנה הזאת, שאנו לא

יכולים לכנות על ההדפסה של בנק ישראל וזה לא יכול לתת ולא יכול לוותר ואלה לא יכולים לעשות את זה ולעשות דבר אחר, רבותי - אין אלטרנטיבה. האלטרנטיבה איננה, גמרנו את זה. אם לא מאמינים, חוץ זמן קצר אנחנו עלולים להגיע לאלף אחוז אינפלציה, בלי כל קושי ואומרים שהאינפלציה זה אויב נורא. ולא במאמץ גדול. אם מעלים קצת ולא מנכים מהחוספות, אם לא ננקוט בצעדים אלה, זה 25%, 30% ואפילו 35% וזה ירוץ מדי חודש - נמצא את עצמנו בלי שום בעיות באלף אחוז אינפלציה ואחרי האלף אתם יודעים מה יקרה. מישהו שלח לי מתנה, אחרי שהוא שמע את דברי, 100 מיליארד מארקים גרמנים, ואלבום יפה סידר, (רה"מ ש. פרס: ואתה כחבת לו בחזרה: "שונא מתנות יחיה"). כדי להזהיר אותנו ולהזכיר למה אנחנו עלולים להגיע.

אני מעיז להגיד, שהמחלה שלנו אינה נובעת מכך וכעצם, לא היינו צריכים להגיע לאינפלציה כזאת. לא חסר לנו מטבע חוץ, סחורה לא חסרה. מתי עולים המחירים באופן משוגע כזה? - כשחסרים חמרי גלם, חסרה סחורה, לא מספקים לשוק, אז עולים המחירים. אצלנו לא. זה לא זה. אצלנו התנופה היא הנותנת לנו, מביאה כסף, אני לא יודע, ההצמדה וכל הקשור לזה, כי אין לנו "דם" לעצור את התנופה. אין לנו שום מום אמיתי, כי עדיין לא סבלנו מחוסר מטבע חוץ, קנינו כל דבר שהתעשייה רצתה, כל דבר שרצינו במחיר זה או אחר, לא חסר; יכולנו בשקט גמור לדאוג שהאינפלציה לא תעלה. אלא מה, התנופה היא המסובבת את הגלגל. אם יש לנו אומץ לקצץ את התנופה ולהקטין את ההוצאות, אני מאמין שיש בידינו לעשות זאת ובלבד שנעשה זאת.

אבל אני חושש מאד משלושת החודשים. כי אחרי זה נמצא, כאשר נצליח ביעד, שבחודש הראשון ימנעו מקניות, בחודש האחרון ימנעו ממכירות, הסוחרים והחגוונים ינהגו כתמיד ואם אנו אומרים היום: שלושה חודשים, אז בתוך שלושת החודשים האלה, יהיו לנו חודשיים קשים מאד מבחינת האינדקס; אנשים יחשבו שהמחירים לא יעלו ולא ירוצו לקנות ויאמינו וקשה יהיה להם לא להאמין ובחודש האחרון תצוץ הבעיה שהיתה לנו בסוף עיסקת החבילה, תקרא לזה "תפר" ותקרא לזה "כפל", תקרא לזה "הר", איני יודע איך תקרא לזה. והשאלה שלנו היא, מה לעשות כדי שיאמינו שהעניין הזה יצליח. לכן הייתי אומר לקבוע לפחות ארבעה חודשים. מישהו אמר נאן, לפחות ארבעה חודשים. להזהר מאד-מאד מהמשחק בדולר, להחזיק אותו עד כמה שאפשר. אני מבין את הנגיד שאומר, שמוכרחים לראות איך זה יתפתח, אני מבין אותו. אנחנו מוכרחים למצוא מה"שדים" - כמקרה זה ארה"ב - מוכרחים למצוא כיסוי לאפשרות שבאמת תהיה נהירה מסוימת לדולר. בעצם, אני לא מדבר על נהירה, אבל משהו כזה, שיגיע לממדים מסוכנים; אם זה יגיע לממדים מסוכנים, אני מסכים למה שאמר ד"ר מנדלכום, בהחלט. אז נצטרך לשנות כיוון ונעשה הערכת מצב אחרת. אין לי שום ספק בדבר, שאם לא נפסיק את המשחק בדולר ולא נעצור את המחירים, אז הדולר ירוץ ואחריו המחירים ועמם חוסר האמון.

אני מעיז להגיד, שלו הייתם אומרים מחר בבוקר: בואו נקח 2000 דולר שישנם בהיתר וניתן להפקיד אותם בבנקים ויוכלו למשוך אותם בכל יום מי שירצה, אם זה יהיה בהיתר ולא על ידי אדם שלישי ולא בצורה סמויה. לא יאמינו לנו עכשיו. זו הסכנה והשאלה היא: איך אנחנו קונים מחדש את האמון. אני לא רוצה להשלות את עצמנו. היום לא ישימו את 2000 הדולר בבנק גם אם נצהיר שאת ה-2000 דולר אלה יוכלו להוציא בכל יום, אם אדם רוצה לנסוע לחוץ לארץ או למטרות אחרות. פשוט לא יפקידו בכנקים את הכסף הזה.

אני תומך בעניין הפת"מ. רבותי, הכסף הזה יש סיכוי שישאר, גם אם יקנו קצת, אחד מהשני, דולרים שחודים. אבל גם זה מוגבל. אז זה יעבור משמעון ללוי ואחד ירדויה מהשני קצת. אבל יקנו אגרות חוב של הממשלה.

(עד כאן רשמה ל.צ.)

(מכאן רשמה מ.ט.)

אם נסגור את האפיק הזה הרציני של הפת"מים היום, יש סיכוי שנמכור את אגרות חוב של הממשלה יותר ממה שאנחנו משערים. יש הרבה מאד כסף.

הייתי רוצה לומר דבר בענין ההון. אולי מי שהוא חשב שזו חלוקה לא צודקת של הנטל. אני מוטרית רוצה להגיד: מדינת ישראל בצרה כזו, שאנחנו חוקקנו חוקים והממשלה החליטה לא לגעת בנכסים הפיננסיים. אני מוכן לפגוע, אני לא מוסרי. רבותי, אסור לפגוע? זה בגלל הענין הפרגמטי בלבד. אני מוכן בשביל מדינת ישראל לשקר ולהערים, אם זה טוב למדינת ישראל. אבל זה לא טוב למדינת ישראל. היום אם נפגע באחוז אחד, לא חשוב במה, למשל בפת"מים; נגיד, שאלה שהחליפו פת"מים, לא מקבלים את הפיחות של היום אם הם רוצים למשוך מחר. אם הם רוצים להחזיק לשנה, לא יגעו בהם. אפשר להגיד להם. אבל ברגע שלוקחים סכום עצום של כסף, 20% פיחות, אומרים, שמי שיש לו פת"מ והוא מושך במשך השנה, הוא מאבד את הכסף הזה, זה המון כסף. אסור לעשות את זה, כי כך גמרנו עם האימון של הציבור לקנות אגרות חוב, אתה אדם שלא עומד בהתחייבות שלך, הציבור לא יכול לחסוך כסף. מה שממוסד ע"י "מבטחים" וקופות הגמל והפיצויים, זה בכוח החוק, כל היתר לא יקחו אצלם אגורה אחת. ידעו, שיום אחד אתה לוקח 20% או 1%, מחר בבוקר תגיד שאתה במצוקה יותר גדולה ותיקח 20% ויותר. הציבור הזה הוא האבן השואבת ובלעדיו אין לנו שום סיכוי. לא נדפיס 11% אלא נדפיס 30% אם לא יהיה המקור הזה. אסור לפגוע בו מבחינה פרגמטית ולא מבחינה מוסרית, אני עוזב את הענין המוסרי שהאימונו לנו וחוננו על התחייבויות ולקחנו כסף ואמרנו שנחזיר אותו בתנאים אלה או אחרים, הייתי מוכן להגיד: מבחינה פרגמטית לגמרי, בלי קשר עם המוסר, אסור לנו לפגוע בנכסים הפיננסיים ולרמוז על זה. לא ראש-הממשלה ולא בשט"מ שהציע, לא אף אחד. לא להזכיר את זה. אנחנו מעוניינים בצנור השאיבה הזה בכל כוחנו.

מי שהוא זרק את ענין הדולריזציה. אני לא נגד ולא בעד, אני לא מאמין שזאת הבעיה. ארידור בזמנו, רצה דולריזציה לא רק כיחידת מדידה, הוא רצה לבחוק אותנו מבנק ישראל, לקום ולומר, שיותר לא שואבים כסף. גרעון פת אמר פעם: מה אתם רוצים, שאני אחתום על שיק ואבקש מהבנק לא לכבד אותו? אל תחתום על שיק. אל תשאב מהבנק כסף ולא תצטרך חוקים. הדולריזציה יכולה להיות כזאת או אחרת, אם לא נפטיק להדפיס כסף ולהוציא כסף שאין לנו. כל זה אבק פורח. לא נוכל לעשות רויזיה בענין הזה, כשנתחיל בו, בלי קשר עם דולרים אמיתיים או דמוי דולר או צמוד לדולר. בענין זה הייתי רוצה להעלות הצעה נוספת. אני מוכן לפטר עובדים בשירות הציבורי ואפילו ניתן להם שנה חופשה שיקבלו את הנטו בלבד, לא מכונית ולא טלפונים ולא הוצאות נוספות ולא קרן השולמות. כשאני אומר: משרדי הממשלה, אני גם מתכוון לרשויות המקומיות וכל מי שנתמך ע"י הממשלה. בענין זה אנחנו צריכים להגיד, אם אין לנו כסף היום לשלם פיצויים ואין לנו כסף לשלם פיצויים - להגיד לחלק מהעובדים ללכת הביתה והם יקבלו כל חורש משכורת. יחפשו להט עבודה. נותנים להם חצי שנה כדי לחפש עבודה, אבל בלי התוספות, התוספות הן נוראות.

אם חושבים שזו שעת-חירום ומוכנים לנקוט בצעדים ע"י תקנות-שעת-חירום, אני מציע, שנקבע טל אינדקס אחר, לא בנוי על אלפי מוצרים, כולל נסיעה לחו"ל, מכוניות פרטיות ותספורות מיוחדות, כולל דברים שונים שאפשר לחיות בלעדיהם. 20 - 50 מוצרים, מוצרי יסוד. לא אלה שקוראים להם מוצרי יסוד, עם בשר, חלב ועגבניות ודברים כאלה - עליהם נבנה את האינדקס ונאמר בגלוי, שמי שרוצה לנסוע לחו"ל, בכקשה, אבל אנחנו בעתיד לא נשלם על זה תוספת יוקר. נבנה סל אינדקס אחר לגמרי; נפרטם כמה משפחה זקוקה למחיה באמת. עד עכשו, זה בנוי על כל מיני "שדים" ומסתכם ב- 850 - 650 אלף שקל, כולל, דירות חרשות, נסיעות לחו"ל עם כל ההיטל.

מר מ. מנדלבום:

המדד הזה יעלה יותר בגלל ביטול הסובסידיות.

השר י. הורביץ:

אני לא מדבר על זה הרגע. אני אומר שנחליט על סל אינדקס. בענין כוח האדם ותקציב הממשלה, אם לא נקצץ אותו ב-750 מיליון דולר, חבל על המאמץ. אם אין לנו "דם" לקצץ מתקציב הממשלה 750 מיליון דולר, אני לא מציע לקבל היום שום הצעה. אני בעד פיחות של 20%. אני בעד פת"מ חד-צדדי. בעד חסכון של 750 מיליון דולר. בעד הורדה של 10% במצבת כוח האדם במשרדי הממשלה, ברשויות המקומיות ובאיגודים הנתמכים ע"י הממשלה ולפנות לציבור ולומר: רבותי, מצב חירום, נא לחיות כהתאם, אל תעשו מסיבוח ב"הילטון" ולא באולמות "לחיים" לאלף אנשים. מדינת ישראל נמצאת כמצוקה נוראה ותחנהגו בהתאם. לא יהיה נוח לאנשים להשתולל, תהיה הרגשה שהמדינה בצרה ומנסה לשקם את עצמה.

אני מציע לחברי הממשלה ולחברי-הכנסת לוותר על 10% משכרם. אני מקבל את ההצעה של עזר ויצמן, באמת. אני בטוח, שהוא לא עשה זאת כתרגיל, לא לעתונות ולא כדבר אחר - שהשרים ללא תיק, 4 שרים אלה - יתפטרו. זה לא ענין של התפטרות הממשלה. 21 איש, זה מספיק, די והותר. בלי הצגות, נקטין את מספר השרים בממשלה. ההצעה טובה. 4 השרים יוותרו על חברותם בממשלה. להוריד 10% מהשכר של חברי הממשלה וחברי הכנסת ולצאת לציבור ולהעביר את המטר. לומר: אש, ממש - אם נתמהמה, המפעלים יסגרו. מיגזר השירותים אוכל את המיגזר היצרני בכל פה, אם תשאירו את ההוצאות הנוכחיות ואם לא נעזור ברגע מסוים. אני אומר לד"ר מנדלבוים: אם המחיר גבוה קונים פחות, אם הכסף עולה ביוקר, משתמשים בו פחות. במקרה שלנו 10% זה ריאלי, זה 120% לשנה. האם יש מפעל שלא יפול ב-150% ריאלי, או ב-60% ריאלי? גם באמריקה לא מחזיק מפעל כזה מעמר. אצלנו כל עוד אפשר היה להפעיל זאת על הביקוש המשוגע, על הצרכנים, זה החזיק מעמד. ברגע שתהיה התכווצות, יראו מפולת בכל החלק היצרני. אלה שדואגים למקומות עבודה - אולי אשמע לא כפי שאני רוצה, אבל אם לא יהיו מפעלים, אם לא יהיו עוסקים ולא יהיו מועסקים, אם לא יהיו מפעלים ולא חברות, תהיה אבטלה עמוקה כל כך שאיש מאתנו לא יוכל להשתלט על זה. אני מסכים עם דברי ארנס, במבנה שלנו, יש להיפטר מחברות ממשלתיות ועד כמה שאפשר מהר. להקטין את המעורבות שלנו בכמה תחומים ולעשות מאמץ חד-פעמי, לתת למשק לשחק כפי שירצה. אם נוריד את האינפלציה, עשינו עבודה גדולה. נדע שנעמוד בפני מערכה גדולה מאד. הציבור התרגל שיש והממשלה חייבת; היא חייבת לדאוג לחינוך, למים, לדידות. לשנות את זה כאשר הממשלה חייבת, יהיה קשה מאד. עלינו להעביר את המטר הזה, אין חכמות, אחרים לא יעשו זאת. להפך: אחרים יתגייסו כולם להגן על הזכויות, על ההישגים. כולם היו הישגי בלוף כמובן ואיך מימנו אותם - אנחנו יודעים היטב.

השר מ. נסים:

אולי נשמע מראש הממשלה על השיחה עם ההסתדרות?

רה"מ ש. פרס:

ישבנו עם ההסתדרות בינתיים, במסגרת מפלגתית ולא ממלכתית. כמסגרת ממלכתית אני לא יושב בלי שר האוצר.

ההסתדרות נרגשת ובצדק, משלושה רברים עיקריים: דבר ראשון, זה מצווי חירום. פעם ראשונה במדינה שמפעילים צווי חירום בנושא של שכר ותנאי עבודה. זה דבר חסר תקדים. היתה ביקורת נוקבת על זה ולפי דעתי גם מוצדקת.

הנזשא השני, אין להסתדרות הרגשה שאנחנו לוחצים מספיק בצד ההון. שעיקר הלחץ הוא על השכירים ועל העבודה. על זה עובדים פחות מדי, על ההון.

דבר שלישי, שהלחץ על העובדים הוא כבד מדי, לא באופן פרופורציונלי, אלא כאופן מוחלט. אנחנו הסברנו, שאף אחד מאתנו לא עושה את זה בהתלהבות או כחשק, אבל הפרספקטיבה היא שהמשק יתמוטט. גם הסברנו, שמחר, אנחנו לא יכולים להפקיר את המשק. אם אנחנו לא פועלים הלילה, לא מחליטים, צריך להבין, שמחר זו א"י אחרת, של ספקולציות, של מהומות, של אי-שליטה, אי אמון

וכד'. על כן, הסברנו להסתדרות, שאנחנו צריכים להחליט הלילה ואנחנו מוכרחים לפעול מהר, כגלל : א) מצב מט"ח. ב) התפרצות האינפלציה. ג) הסכנות הכלליות הנשקפות לחברה ולמשק בישראל. הייתי מאד זהיר, אבל הייתי אומר כסיכום, כך הבינותי, שההסתדרות השלימה עט זה שנוציא צווי חירום, אבל אמרנו, שלגבי שחיקת השכר ופיצוי על השכר, יהיה דיון משותף עם שר האוצר ונגיד בנק ישראל. ההסתדרות טוענת שישנם עוד מרחבי תמרון שלא נבדקו עד היום. למשל, קיסר, במיוחד, טען שתי טענות: באופן אופרטיבי, האחת, שאילו היינו מורידים את הריבית, ממילא היתה יורדת עלות העבודה וממילא היה מתפנה כסף למעסיקים לשלם לעובדים, כמו שעשינו בעסקת החבילה הראשונה. הוא טוען, שיש עוד מרחב תמרון לא קטן בין הריבית ושכר העבודה.

השר י. רבין:

ההצעות האלה יש להן השלכה על מה שמוצע כאן

להחלטה?

דה"מ ש. פרס:

לא. לאחר שהממשלה תחליט, אנחנו נוסיף פסוק שאומר: אשר לשחיקת השכר ופיצוי עבור השחיקה, נבוא ברורים עם ההסתדרות. צווי חירום אנחנו מוציאים.

השר א. שרון:

זה מה שמשפיע על כל החישובים.

דה"מ ש. פרס:

אנחנו השארנו לעצמנו מרחב מסוים של משחק. לא כתוב שאנחנו מתחייבים להגיע, אלא כתוב שננסה להגיע להסכם עם ההסתדרות. זה התחיל בטובים מאד גבוהים ונגמר איך שהוא בהסכם.

השר א. שרון:

צריך לזכור, שההסכם הזה משפיע על כל מערכת

החישובים.

השר מ. שחל:

בהצעות, מייפים את כוחו של ראש-הממשלה ושר האוצר להתקין תקנות. יש הצגת נתונים.

דה"מ ש. פרס:

הממשלה תחליט על הקפאת השכר. היתה כאן הצעה של שר האוצר שניתן פיצוי בראשית חודש יולי של 10% מקדמה. שר האוצר ייפה את כוחי ללכת עד 14% וכך הלכתי בסוף הישיבה. אני לא רואה סיבה לא לשבת, כאשר שר האוצר, הנגיד ואני נשב עם ההסתדרות, נדבר על זה. לא דובר על קיצוץ תקציב הממשלה, כי בתקציב יש הורדת שכר של עובדי המדינה ועל זה לא אמרנו שום דבר.

פרופ' מ. ברוננו:

והיה וכמו"מ עם ההסתדרות יהיה דרוש פיצוי נוסף דרך החזרי מס, התקציב הזה לא עונה על כך. צריך יהיה למצוא לזה פתרון תקציבי, ולזה ראוי שיהיה ברור.

השר י. צור:

אין ספק, שהדבר הקריטי הוא הטווח המידי, לכן אני לא ממליץ שנעשה סימפוזיונים לטווחים הארוכים.

א) הטווח המידי יקבע את גורל המשק והטווח המידי ישפיע על חיי האנשים. מדברים פה על שכר ועל תקציב. נדמה לי, שאם ניקח את צד האנשים, נאמר, שאי אפשר להגיע למה שרוצים להגיע בלי להוריד את רמת החיים ובלי לקצץ בתקציב. בחומר שמוגש לפנינו לא מקובלים עלי שני דברים. כראש וראשונה, שאין דיפרנציאציה. אם

הולכים לקיצוץ בין ברמת ההיים ובין ברמת השירותים, צריך לעבוד מאוניברסליות לדיפרנציאציה ואין פה דיפרנציאציה, מלבד בשכר לימוד מודרג. לא בקצבאות ולא בהורדת השכר. הבעיה של העובד הישראלי היא לא בעיית האבטלה, אלא הבעיה שעובד ביצור מרויח 200-300 אלף שקל לחודש. לא מקובל עלי, שבקיצוץ הזכאות ובקיצוץ השכר - אין דיפרנציאציה. נשבע עד מחר ושיגישו תכנית שיש בה דיפרנציאציה. ברגע שיש מחלקים לכולם, ברגע שאין, אי אפשר להוריד מה שקדוי שווה שיוצר אי-שוויון. אם הייתי ההסתדרות, הייתי אומר, שאי אפשר לדבר על שכירים כעל מושג אחד, 85% מהעם הזה הוא שכירים. הפער מגיע ל-1:15, 1:12, עם כל הנלווים. אי אפשר כשמצדדים על 25% הורדת שכר. תלוי למי, תלוי למה הוא יגיע.

ב) הדבר השני, זה השכר. אני אומר: ראשית, במדינת ישראל, בפעם ראשונה, רוצים להוריד שכר ע"י תקנות-שעת-חירום. אני לא אומר שזה בלתי אפשרי, אבל זה מחייב שיקול דעת גם לגבי המיגזרים האחרים, כי זה מעשה חריג מבחינת יחסי עבודה של מעביד-עובד, ממשלה-הסתדרות, יש לזה משקל.

ג) העומס על השכר כפי שאתם מציגים, לפי הנכתי, הוא בלתי אפשרי, לא מבחינת הסך הכל ולא מבחינת החצי השני. אני אומר לגד, אתם לא הגשתם תכנית. האנשים שעבדו על התכנית הזאת, אתם, שר האוצר והכלכלנים, לא הגשתם תכנית שמראה שמהגורמים שאלנם שכר פוגעים כמו בשכר. אני לא צריך להמציא שיטה. אני בוחר מה שאתם הגשתם. אני לא צריך להגיש אלטרנטיבות.

השר ג. יעקבי:

אני הגשתי לך תכנית.

השר י. צור:

סליחה, אני אומר שאמדת על הענין הזה...

השר ג. יעקבי:

אני תומך ברוב האלמנטים של התכנית הזאת.

השר י. צור:

אני לא צריך להגיש תכנית. לי צריך להגיש תכנית ואני צריך לבחון אותה. כולם מדברים פה על ללכת לעבוד, לא כדאי ללכת לעבוד.

דה"מ ש. פרץ:

מדוע אתה חושב שאין כאן איזון? יש כאן 500 מיליון דולר גביה מבעלי אמצעים.

השר י. צור:

זה לא רק 25%, כי כל הדברים האחרים נופלים גם הם על השכר. פחות שירותים נופל על השכבות החלשות שהם שכירים כולם.

לפי דעתי, אם לא יהיה איזון, מה שמונח פה לא יפגע בשכבות הנזילות, כי אותם נפצה, אלא זה יפגע כבעלי השכר הבינוני. משקל המוצרים המסובסדים אצל האנשים האלה הוא יותר גדול מאשר אצל השכבות הגבוהות. 3% אנחנו מטילים על השירות הציבורי ואש"ל ושעות נוספות. אני לא מתנגד טכנולוגיות לזה. אמרתי שאני נגד זה שזה לא דיפרנציאלי, אבל לא יכול להיות שלגבי מה שקדוי הון ואני לא אומר בעלי הון, אנחנו ממשיכים באותה שיטה שיהיה תמיד יותר רווח מההון. למה? כי ההון קשה לתפוס אותו. פעם הוא בחסכוניות שאם אתה פוגע בהם, הם יברחו לבלטה, תגיע לבלטה, זה יסע לחו"ל, לשם אתה לא יכול להגיע. אני מסכים שישנה התוספת של חודש. אני לא יודע למה הורדה המדרגה של 66% מס. מה יש? אם הולכים להוריד את זה מהשכר, יש דברים סמליים גם כן. יבדע שאתה הולך בצווי חירום להטיל על השכירים 20% - 25% הורדה, בינתיים ברחו מדרגת המט של 66% כאילו שהיא זאת שגורמת לכך שיעלימו מס, אני לא מקבל את זה.

דירות ומגרשים, אני לא יודע למה מתכוונים. מה שכתוב פה בחוברת זה מסמך מאמצים. לא נאמר מה עושים ואיך עושים, בשכר - נאמר.

אם אי אפשר לקחת מההון, למה להוריד מע"מ? זה בכל אופן מס על צריכה. אם אתה לא תופס את ההון, תפוס אותו ברגע שהוא צורך. דוקא הורידו שני דברים, הורידו מע"מ ב-2% שזה מס על צריכה, על שימוש בהון. איפה ההון? או שהוא בחסכון, או שהוא בבליטה, או שהוא במגרשים, או שהוא בדירות, או שהוא רוכש. אז כשרוכשים, אני מוריד 2% מס, למה? למה צריך להוריד את הפקדון על יבוא? לפחות יבוא מותרות? הדברים האלה אינם צודקים. בנוסף לזה זה 66%, זה דירות ומגרשים, זה מע"מ, להקל במס הכנסה תמורת זה. זה הפקדה על יבוא מותרות. אני מצפה מאנשים שמציעים לנו הצעות, שיציעו הצעות נוספות איך לקחת יותר מההון מאשר מהעבודה, כי זה מה שאנחנו רוצים, שאנשים יאמינו בעבודה.

השר מ. ארנס:

העבודה זה אמרו כבר, אנחנו מנסים להגדיל את

העלויות.

השר י. צור:

אני מדבר על השכר. אני חושב שמה שמטילים פה על השכיר - אדם בדרגת שכר של 400 אלף שקל שיוורידו לו 25% ויאלץ לשלם בעד השירותים ושמואל, ההון ימשיך לעשות את רווחיו ואת הצריכה שלו, אנחנו לא יכולים לצאת עם חכנית כזאת.

נקודה אחרונה. אני חושב, שאם קובעים מצב חירום והולכים להטיל בהיקף כזה, אני מקווה שעוד הלילה זה ישתנה ושאוכל לתמוך בזה גם בצד הדיפרנציאלי וגם בצד ההון - צריכים להגדיר את האחריות על הביצוע וזה מוכרח להיות באיזה קבינט מצומצם. נכון אמר ארנס, שיש יותר מדי ועדות שרים, אבל צריך לדעת איך זה ינוהל. ראש הממשלה הפעיל את מלוא סמכותו ואחריותו בענין הזה. לפי דעתי, בכל חכנית כלכלית, 50% זה התכנית, אולי פחות, הרבה יותר זה הביצוע. אני רואה את זה באחריות גדולה. אני מקווה שעוד במשך הלילה, לפחות הדברים שאני עומד עליהם, ימצאו את תיקונם ועל פי זה אראה איך להצביע.

(המשך רשמה ל.צ.)

(עד כאן רשמה מ.ט. מכאן ל.צ.)

השר ג. פת:

אני חושב, שהצעד שמוצע לנו כהקשר לאיחוד שערים וקיצוץ נוסף, הוא צעד מכורר, אלא שלגבי איחוד השערים אני חושב שאנחנו הולכים במחצית הדרך. איחוד שערים זה דבר טוב וחבל שאנחנו לא מעיזים לסגור את כל הפער, אבל כמובן, שיש אילוצים מסוימים שאיננו יכולים לעשות זאת. אבל זה לא סוף פסוק. לכן, הייתי הרבה יותר מרוצה אילו היינו עושים את הצעד הנכון והיינו מחוקקים חוק ליצוב המטבע, מה שקרוי בז'רגון "דולריזציה". אני לא מציע "דולריזציה", אני תמיד הייתי נגד ה"דולריזציה", נגד לקחת את הדולר כיחידת מימון, כיוון שאמרת שאסור לנו להיצמד למטבע החזקה הזאת וגם בהתחשב בכך שמרבית היצוא שלנו אינו מופנה לגוש הדולר, אלא על בסיס של יחידת מימון בסל המטבעות הרלוונטי שלנו, כמובן, כולל פחות והצמדת החסכון באיזה שהן מיגבלות בנושא הנזילות של החסכון, הצמדת החסכון לערך הנקוב החדש של השקל לעומת אותה יחידת מימון.

אני חושב שזה היה צעד הרבה יותר מתאים, הרכה יותר נכון והרכה יותר בסיסי; כל הצעדים האחרים שאנחנו מתכוונים לעשות כאן - ואני מברך על הצעד הזה של איחוד השערים, גם אם נמצא את עצמנו לפני שחיקה גדולה מאד, זה לא יסתדר כפי שזה נשמע כתכנית. לגבי הקיצוץ הנוסף - הלואי רק שנעמוד בכך. תעברו על אותה הרשימה שהראה לנו עמנואל שרון לגבי סטיות ידועות מהתקציב המאושר. מרבית השינויים אלו סטיות שאושרו על ידי הממשלה. (השר ג. יעקבי: אלו

לא סטיות אם הן אושרו על ידי הממשלה). אז השינויים אושרו על ידי הממשלה ואני טוען כל הזמן, ששר אינו יכול לחרוג מתקציבו אלא אם הדבר מאושר. אני מעריך את הבקרה של משרד האוצר שאכן פועלת. אישרנו 100 מיליון דולר בנושא לבנון, פחות ממה שמשרד הבטחון תבע ודרש. לעידוד השקעות הון, אישרנו 100 מיליון דולר, בכל אופן, האוצר אישר, כי אחרת משרד המסחר-והתעשייה אינו יכול לבצע. איני יודע מה הכנסתם פה את הקרנות הדו-לאומיות, זה לא כסף, זה רשום כל הזמן, זו רק ריבית על אותו סכום. (רה"מ ש. פרס: זה רק 6 מיליון). אבל פה כתוב 60 מיליון, זה משנה את כל התמונה.

הנושא שכתוב בהסכם הקואליציוני - זה היה ידוע לפני התקציב, זה לא דבר חדש. הלוואי ונעמוד בזה. מתוך הנסיון שלנו, אינני סבור, שעל כסיס החודשים האחרונים וגם על כסיס השנים האחרונות, אכן יהבצע קיצוץ כפי שאנחנו חוזים אותו וכפי שאנחנו רוצים בו.

אני מציע, אדוני ראש הממשלה, לאור דבריי כאן, שכל אותו הפרק הקשור לנושא השכר ואנחנו לא מדברים על שכר, אלא מדברים על תוספת היוקר, שאנחנו לא נחליט על הנושא הזה היום, עד שתגמרו את הדיונים עם ההסתדרות. אחד לא נוגע לשני, אתם יכולים חוץ עשרה ימים לגמור את הדיונים. יהיה לא טוב אם הממשלה תבוא - וכבר ידוע נציבור כמה דברים אמורים - ותתן 14% על חשבון 25% בערך של ה-1 באוגוסט. (רה"מ ש. פרס: זה רשום כאן בסוף ההצעה). אני אומר לא לפרסום, אבל הדברים ירועים בחוץ, פה זה רשום רק בהכללות, אני מציע להמתין עם זה עד שתגיעו להבנה עם ההסתדרות. תהיה לכם הסמכה לדון בזה מבלי שאנחנו נקבע מסמרות בענין זה. אני חושב, שהכרסום הזה הוא דבר שלא ניתן לעמוד בו. גם אם נכופף את הידיים לקיסר והוא בוודאי שנלחט טוב על האינטרסים של ציבור השכירים, זה לא יעבוד בשטח, כיוון שאי-אפשר להטיל כרסום כזה על מקבלי שכר בסדר גודל של מחצית השכר הממוצע במשק. מרבית עובדי המדינה, מרבית עובדי הציבור מביאים הביתה בין 250 ל-350 אלף שקל לחודש. (השר ג. יעקבי: מרבית? כן, מרבית. אני פעם הבאתי לממשלה רשימה, שבמשרד המסחר-והתעשייה 54% של העובדים מקבלים פחות ממחצית השכר במשק. 350 אלף זה היום מחצית השכר, 350 או קרוב ל-400 אלף שקל לחודש, מהם אנחנו הולכים לסחוט?

אני חושב, שהשחיקה הזאת שאומרים לנו שבטוף תהיה 8%, לא מתקבלת על הדעת. אם מדברים על 10% שמכרסמים בהם מיידית, נכון, שניתן להם 14%, שלושה שבועות קודם הזמן, אבל נכרסם מהם 10% נוספים שהיו מקבלים ב-1 באוגוסט ונוסף לזה נעלה את המחירים ב-17% לגבי מכלול המצרכים, (כשלאגבי חריגים זו תהיה אולי העלאת מחירים עד 40%, בנוסף לפיחות שישפיע על מחירי חומרי הגלם. אם אנחנו אומרים לסבסד זאת, זה דבר אחר). זה מיד יחבטא, רבותי, אפילו במחירים של מוצרים שבהם הממשלה קשורה ישירות, כמו גרעינים, בשר ודלקים, זה נוכרח להעלות את המחיר. ואנו רוצים שכל זה יספג עד לאינדקס חודש יולי, שמעריכים אותו גם בסדר גודל של 25% ואולי אפילו 30%? וזה אחרי השחיקה שהיתה במשך החודשים האחרונים ואנחנו רואים, שלפי השקל, היתה שחיקה של 15% בחודש יוני.

לכן אני מציע, שהחלק הזה ישאר פתוח - זו היתה גם הצעתו של ראש הממשלה - לדיונים עם ההסתדרות ועט המעסיקים גם כן. יתכן מאד ולא תוכלו להגיע להסכם, כפי שמוצע כאן היום ואזי הדבר יפול על המעסיקים. אני לא יכול לראות כיצד מעסיקים יוכלו לשלם 25% תוספת יוקר ב-1 באוגוסט ואולי גם 25% תוספת יוקר ב-1 בספטמבר.

אני בהחלט מתנגד לתוספת מס לעצמאיים. אני לא מדבר על החכרות ברגע זה, אני מדבר על העצמאיים. אלה אנשים ששילמו עד עכשיו, עד לפני מספר חודשים, 66% מס הכנסה, הורדנו את ה-6% כפי שהתחייבנו, עכשיו אנחנו מעלים זאת בחזרה ל-65%. יש פה עיוות גדול מאד בנושא העצמאיים, עיוות שגם מינהל הכנסות המדינה מכיר בו. אין שוויון. בכל אופן העצמאיים שילמו 37% מכלל המסים שנגבו בשנה שעברה. 37% זה לא סכום קטן, כשמדובר נציבור של 17% מכלל המפרוסים. (השר מ. שחל: אבל הם ירדו ב-63% בשנת 1984).

השר י. רבין:

אבל זה לא רק העצמאיים, אלה גם החברות.

השר ג. פת:

אל תערכב, לכן אמרתי שאינני מרבר על החברות. איך הם ירדו כ-63%? כי החברות ירדו בכלל כמעט לאפס או לסכום פעוט מאד והעצמאיים דוקא כן עלו.

השר מ. שחל:

העצמאיים ירדו ב-15.6%, זה לפי המספרים של בנק

ישראל.

השר ג. פת:

אינני יודע, אני יודע שהם 37% מכלל משלמי המסים. זה לא מרויק מה שאתה מצייין. זה מוטעה. כברא נחנו לך בתונים לא בכונים. חשאל את הממונה על הכנסות המדינה. אני לא רואה מדוע עלינו להעלות מסים. הנושא הזה נדון, אם אינני טועה, בישיבה הראשונה של הממשלה הזאת; הם אמרו לנו מפורשות, שאסור לנו להעלות את המיסוי ואנחנו באופן קבוע ובאופן מתמשך העלינו את רמות המס ולא משנה באיזה שמות נקרא לו. מדוע להעלות את רמת המס? אני טוען, שבמצב המיסוי שלנו במדינה, אנחנו מעודדים יום-יום ושעה-שעה את ההון השחור. נני שחושב, שאם נקים ועדות שרים וועדות מנכ"לים וכך נחפז את ההון השחור שמצטבר, טועה, אנחנו לא נתפוס אותו לעולם: ההון הגדול כבר נעלם מזמן ואת ההון הקטן השחור, לא נמצא. מה שאנו יכולים לעשות, זה לפחות לקבוע תנאים כדי לא לעורר את גידולו בהורה ואת גידולו בעתיד. אנו מגיעים היום למצב שחלק גדול ממשלמי המס הללו, עקב התנאים, מגיעים ל-80% ול-90% מס. או שהם יפסיקו לעבוד, אם הם אנשים הגונים וכחוצאה מזה לא יתנו תעסוקה לאנשים שמועסקים על ידם, או שאם הם אנשים לא הגונים ובודאי ישנם גם כאלה, מרביתם בודאי הגונים, אבל ישנם גם כאלה שאינם הגונים, יכריחו שוב להון השחור ואנחנו כמו ידינו בסיסטמה שלנו, הופכים הון לבן להון שחור.

אני חושב, שמש על דירות יקרנות זה אותו מס שפתיים שאנחנו חוזרים עליו, פה, בממשלה הזאת ובקודמת ואלו שקדמו לה. ישנם מצבים - איני מדבר על אנשים שיכולים להרשות לעצמם, אני גם לא מתנגד לכך כשיש מימוש הנכס - אבל ישנם אנשים שנכנסו לדירה שעלתה להם 50 אלף דולר והיום שווה 250 אלף דולר. רמת ההכנסה שלהם לא גדלה, מה רוצים מהם? - שימכרו ארבעה לבנים בדירה וישלמו את המס, או אם יש להם חסכון, ילכו לאוצר, האוצר ידפיס כסף, יתן להם כספי חסכון כדי שישלמו את מס הרכוש?

כפי שאמר אחד השרים כאן - אם איני טועה היה זה גד - גם אני חושב, שאנו יוזר מדי מנסים לרקוד לקול צלילים שעבר זמנם. אני סבור ואמרתי זאת גם פעם שעברה בדיון, אם החברות זוכרים - שהורדת הסובסידיות טיפין טיפין אין לה שום ערך. אנחנו מורידים סובסידיות כבר שנים; אני שר בממשלה שמונה שנים, לא היתה שנה שלא דנו בנושא הזה לפחות שלוש או ארבע פעמים, ותמיד מצאנו את עצמנו כחזרה עם 140% סבסוד, עם 120% סבסוד. עד שפעם הצלחנו להוריד את מחיר השמן, אחד כך עלינו בחזרה לסבסוד השמן. צריך להוריד את הסובסידיות, בכח אחת את כולן ולקבוע מתן פיצוי מלא לשני העשירונים הנמוכים, מתן פיצוי של 50% לעשירון השלישי ותו לא. אז נדע איפה אנחנו עומדים ונדע כמה זה עולה לנו.

אני מאד תומך כמה שאמר יגאל - נרמה לי שבפעם האחרונה דובר על כך - יש לנו מבנה אינדקס, שבכלל לא מן העולם הזה. אני זוכר שכשר השיכון פניתי אז לשר ארליך ז"ל ואמרתי לו: כוא, נוציא את הדיור מהאינדקס; הדיור היה תורם מדי שנה כמעט 25% מכלל האינדקס, ומדוע? (מר י. ברון: אבל הוא ממתן במשך שנתיים). אני יודע שהוא ממתן, אז הוא ממתן עכשיו אבל במשך השנים הוא תרם הון תועפות לאינפלציה. בכל העולם, הדיור מוכנס לאינדקס על בסיס עלות

המשכנתא. 2.5% מכלל אוכלוסיית ישראל מחליפה דירות במדינת ישראל כל שנה, רוכש או מחליפה דירות. מדוע מגיע פיצוי ל-97.5% האחרים? אבל זה לא עזר. אז כאשר בודקים את מחירי הדירות, זה לא בדיוק קנה מידה מדויק; מוכרים שתי דירות בכרם אברהם, שתי דירות ברחביה ושתי דירות במעלה אדומים, ואנחנו משלמים את זה באינדקס, באגרות הרויב ובחסכון וכל זה בגלל 2.5% מכלל הציבור שבכלל נהנה מזה.

לכן, אני אומר, שצריך ללכת לסל כמו שהאנגליט עשו. לבריטניה הגרולה היה סל שקראו לזה "יוטיליטי", שהיה מורכב, אם אני טועה מ-38 מוצרים במזון, בביגור, בכלי-בית וזה היה האינדקס. האם אנחנו באמת צריכים היום לשמור, שעל מחירי פירות נפקח עין, או מחירי תמוקים מסוימים, או מחירי מכוניות? (השר א. שרון: אבל זה משוקלל) אחת חושב, שאני לא מכיר את האינדקס, כמה שזה משוקלל, עובדה שהגענו למבנה שאינו קיים בשום מקום אחר בעולם. אם זה היה טוב, אז אמנם "כי נציון תצא תורה", הם היו לפחות לומדים זאת מאתנו. עובדה, שאף מדינה לא למדה זאת מאתנו.

ברצוני לומר משהו לגבי הלואות הפיתוח. רבותי ההצעה המוצעת כאן היא ברוח הדברים - לו היה פה שר האוצר הייתי אומר זאת בפניו. כיום חמישי בסעתי לטכניון בחיפה ושמעתי את שר האוצר אומר ברדיו, שהפתרון למשק הוא בכיוונו - וזו דרך לכיוון המשק. רבותי, "אינטל" - שר התעשייה הצליח לשכנע אותם לא לקבל הלואות ולקבל את ההפרש בריבית. אבל האיש הקטן המשקיע מיליון או 2 מיליון דולר, אין לו כסף נזיל; הוא לא יכול כמו "אינטל" לקבל הלואות בחוץ לארץ. ונשאלו את הנגיד, אם המשקיע הקטן יקבל כאן כסף ממערכת הבנקאות. הם לא יקבלו כסף ואם הם לא יקבלו כסף, לא יעזרו אם ניתן להם את 2.5% וכשמדובר באזור ג', זה 2.2%. זה יביא אותם להשקעות? זה סתימת הגולל על מרכיב ההשקעות, ואני אומר את זה מתוך ידיעה ומתוך נסיון.

אני רוצה לחזור ולהזהיר כאן משהו, לגבי הסיוע ליצוא. (השר מ. נסים: יש כאן הצעה לסיוע ליצוא?) לא, יש פה הצעה לרדת מן הסיוע ואני רוצה להזהיר את עצמנו. ישנו נושא שלא בקלות רבה הצלחנו להכפיל אותו ולא להיפגע ממנו וזה הנושא של ביטוח השער. אם נרד בנושא מסוים ונרצה לחזור אליו בעוד כמה חודשים, תהיה לנו בעיה גם עם ההסכם שלנו עם השוק המשותף וגם עם ההסכם של אזור הסחר החופשי. (רה"מ ש. פרס: הם מבטלים זאת מבחינת הכסף, אבל לא את רציפות ההסכם). (השר א. שריר: הם משעים זאת). אני רק אומר אותו דבר לגבי תנאי הסיוע האחרים. איני יודע באמת איך אנחנו ניראה. לפני שבועיים הסברנו, מדוע צריך להעלות את מע"מ והיום נבוא ונגיד שצריך להוריד אותו? מכל מרכיבי המס, זה המס הצורך ביותר, זה מס על הוצאה ולא מס על הכנסה. ואם אין מה לעשות בכסף הזה, אני אציע מה לעשות בו; לא ללכת לבטל עכשו את חינוך תיכון חינוך, כודאי שלא, כי אם אנחנו הולכים לבטל, אז צריך לבטל את האחוז שהוספנו על היטל החינוך. הרי הטלנו אחוז נוסף על היטל החינוך. לכן אני מציע, לא לבטל את כולם ולהשאיר כמות שהוא את מע"מ וכך את חינוך תיכון חינוך. זה מתכסה טוב מאד. מה פתאום, באים היום להוריד 2% מס? לא כל כך מוצאת חן בעיני ההורדה הזאת של 2% במע"מ שרק לפני שבועיים העלינו אותו.

השר ח. קורפו:

אתה חושב, שההפרש של 2% אלה מכסה את היטל

החינוך?

השר ג. פת:

זה יותר, כי 2% אלה נותנים 180 מיליון דולר

וחינוך תיכון חינוך זה 120 מיליון דולר, נפי שאומר שר החינוך.

לגבי קצבאות הילדים, ברצוני לומר בענין הקצבאות לילד הראשון - הרי הנושא הזה עלה על השולחן הזה מספר רב של פעמים ותמיד ראינו גם את האלמנט החברתי המיוחד של זוג צעיר שיש לו שני ילדים, שמשלם משכנתא עד מעל לראש ושהאשה אינה יכולה לצאת לעבודה ולהיות מפרנסת שניה; על כך אני מציע אדוני ראש הממשלה, אמרת שזה קרוב ללכת ואני בטוח בכך - שמה שעומדים לעשות לגבי

קצבאות הילדים לא יחול לגבי מקבלי הכנסה שהיא פחות מ-65% מהשכר הממוצע במשק. מי שמקבל עד 65% ממוצע השכר במשק, יקבל את קיצבת הילדים, מי שמקבל שכר שמעבר ל-65% וזה בערך 500 אלף שקל - לא יקבל.

רה"מ ש. פרס:

היה כדאי בנושא זה לקבל נתונים מספריים. אני מבקש, מר ברון, לבדוק עם הכיטוח הלאומי את הנושא הזה ושיהיו לנו נתונים כדי שנדע מה מחליטים.

השר ג. פת:

מר ברון, אין לך נתונים לגבי ההכנסה?

מר י. ברון:

לא, אין לי פה.

השר ג. פת:

אני מציע, כי מי שיוכיח שהוא מרוויח עד 65% מהממוצע במשק, יקבל את הקיצבה הזאת.

רה"מ ש. פרס:

יש לך מושג כמה זה יכול להיות? אני מבקש לבדוק זאת עם הכיטוח הלאומי.

מר י. ברון:

הבעיה בכל זאת היא, שאין לנו אפשרות לקבל

נתונים.

רה"מ ש. פרס:

אני מבקש בכל זאת לבדוק את ההצעה של השר פת, שמי שמרוויח עד 65% מהשכר הממוצע במשק, כן יקבל את הקיצבה לילד הראשון.

סגן השר ע. אמוראי:

כמה הקיצבה היום?

רה"מ ש. פרס:

הקיצבה לילד הראשון היא בערך 75,000 שקל.

מדובר על הכנסה של בערך 400,000 שקל ואם זה זוג

צעיר הוא כהחלטת זקוק לזה.

השר ג. פת:

עכשיו, אני רוצה להתניח לנושא של הפת"מ. הייתי מציע ומבקש שנשאיר את הדו-סטרויות של הפת"מ - וכבר עמד על זה הנגיד, ראש הממשלה לא היה כאן - כי אנחנו מעכבים בזה גם נושאים של אלמנטים שקליים.

השר י. מודעי:

על מה עמד הנגיד? הוא אמר, שלא לתרום לכניסה של

היבוא, ולזה אני מסכים.

מ. מנדלבוים:

אני לא דיברתי על היבוא, דיברתי על התקרות, כי אם זה יהיה השבון שקלי, הדיבית תרד.

השר ג. פת:

דובר על זה, שאם גם הריבית חרד בחקירות, לא יהיה לאדם איפה להפקיד את כספו ולשמור על ערכו. ובפת"מ יש לו אפשרות - הוא לא מקבל ריבית על זה, הוא מכניס את הכסף לפת"מ ויש לו את זה ל-4-5 חודשים, אם לא כן, אנחנו מאלצים אותו ללכת לדולר השחור.

יש פה עוד דבר קטן, אבל ברצוני להעיר להצעה. ודאי שר החינוך יודע על כך, כי יש אישור לרכישת ציוד מחשבים לבתי ספר תיכוניים. אנחנו מתחילים את שנת הלימודים בספטמבר - תהיינה כיתות בלי מחשבים ובלי ציוד? (רה"מ ש. פרס: איפה ראית את זה?) זה רשום כאן. אם לה היה רשום, לא הייתי מחייחט לזה.

סגן רה"מ י. נבון:

אני דיברתי עם "קרן רוטשילד" לתרום לרכישת

ציוד.

השר ג. פת:

בסדר, היום מנהלים כיתות מחשבים וזה הולך וגדל וזה מצויין. אז אנחנו נפתח את שנת הלימודים בלי מחשבים ובלי הציוד הדרוש? בנוגע לציוד לכריאות, יעיר שר הבריאות, אני רק מעיר, לגבי נושא החינוך.

אני לא חושב שזה הוגן, מעבר למה שאנחנו מציעים מבחינת הכרסום בשכר באמצעות אי-תשלום חוספת היוקר, להוריד 3% ממשכורות עובדי הציבור, אלא אם כן עושים זאת מרמת הכנסה מסוימת. אני חוזר עוד פעם לאותה נקודה. מרבית עובדי הציבור מקבלים היום שכר רעב ולהוריד להם 3% אין שום נימוק לכך, לא בפנסיות - ואנחנו יודעים את בעית הפנסיות - וגם לא בשכר. ואם כן, אז מרמה מסוימת. אני יודע מה זאת אומרת לרדת ב-25 מיליון דולר באוניברסיטאות. אנחנו ב-5 השנים האחרונות ירדנו בתמיכה שלנו להשכלה הגבוהה מ-295 מיליון ל-217 מיליון. (השר י. נבון: זה הרס ההשכלה הגבוהה ממש, בשתי האלטרנטיבות, פה זה 17 מיליון ופה 25 מיליון, למה?). זה הרס ההשכלה הגבוהה, וזה הרס המחקר המדעי. אנחנו פשוט מאד לא נוכל לעמוד בזה. 10 מיליון דולר הורידו להם בגלל זה שלא העלו את שכר הלימוד. מ-295 מיליון לרדת ל-217 מיליון כשבאמצע היתה בוררות ריגור, שגרמה לכך שעלות השכר שלהם עלתה באופן כבד ביותר, לא נשאר למחקר... (השר י. שפירא: אולי בכל זאת להם אפשר להוריד 3% מהשכר ולחסוך את זה לפחות?) אני לא מציע ללכת בצורה זו. ברצוני לומר לכם, הייתי כיום חמישי בטכניון וישבתי עם הסגל בשיחה מלב אל לב, רבים מאד השתתפו בישיבה הזאת. ולצעדנו הרב, מחברר - והם מלהזכיר זאת בחוץ - בתום כל שנה ידעו באוניברסיטאות כמה אנשים עוזבים את האקדמיה ועוברים לתעשייה בישראל. והשנה יודעים כמה עוזבים את האקדמיה ונוסעים לרעות בשדות זרים. והיוצאים קוראים לזה שנתיים עבודה כשביל לעשות קצת כסף. אנחנו מכירים יפה מאד מה קורה לאותו אדם שנוסע ל"סיליקון וואלי" ומקבל שם בבח-אחת 65,000 דולר לשנה משכורת, האם הוא חוזר אחרי שנתיים? הוא אינו חוזר אחרי שנתיים. אז אל תציע לי פה הצעות מנין להוריד.

אני חושב, שאסור להוריד היום בהשכלה הגבוהה. הלוואי והיינו יכולים - דיברתי על כך עם ראש הממשלה - להעלות את ההקצבה להשכלה גבוהה. אולי בשנה הבאה נוכל לעשות זאת.

בתחילת דברי אמרתי, שהייתי הרבה יותר מרוצה אם היינו הולכים בצעד הסופי לגבי החוק ליצוב המטבע ואין לזה, אדוני ראש הממשלה, שום קשר אם יש לנו מטבע זר או אין.

השר י. רבין:

אבל אתה בעד תוספות; חוק יצוב המטבע היה מוכיח שאי-אפשר להוציא את מה שהקיצוץ הזה אינו מכסה ואינו מספיק. (השר ג. פת: מדוע?) מה זה חוק ליצוב המטבע?

השר ג. פת:

החוק ליצוב המטבע זה הבסיס ליצוב המשק. אני לא מציע זאת כדבר עצמאי, אני מציע גם את ביטול ההצמדות כתוצאה מכך.

השר י. רבין:

אבל איך תעשה אז תקציב מאוזן? אני חושב שבלי תקציב מאוזן אין חוק ליצוב המטבע.

השר ג. פת:

מה ענין שמיטה להר סיני? אתה יכול לקצץ בתקציב באותה מידה.

השר י. רבין:

אולי הנגיד יסביר לך.

השר ג. פת:

אני חושב, שאם אנחנו לא נלך לרפורמה אמיתית במערכות המס - (השר י. רבין: אבל אתה צריך קודם כל להגיד, איך אתה מאזן את התקציב). אם לא נלך לרפורמה אמיתית במערכות המס וירידה דרסטית במיסוי הישיר - כבר אמרתי קודם לכן - זה עידוד להון שחור, עידוד לאי-תעסוקה, עידוד לאי-צמיחה.

אני אינני מאמין בזה שאנחנו הולכים עוד פעם להיבנות על בסיס של פיקוח על המחירים. אינני מאמין בפיקוח על המחירים, לא על כל המחירים; אין כל אפשרות לפקח על כל המחירים, לא על 48 אלף מוצרים שנמכרים בשוק והם מתחלקים בערך ל-250 אלף פריטים. אנחנו צריכים לפקח על סל סטנדרטי של מזון, עליו נפקח. לא לפקח באופן טוטלי, ביחוד לא לפקח כאשר יודעים שמערכת הפיקוח אינה פועלת. והיא לא פעלה בששת החודשים האחרונים, אנחנו יודעים זאת יפה מאוד. ובודאי שלא תפעל כאשר האילוצים יהיו כאלה כפי שאנחנו מכינים אותם כאן הערב.

לכן, אני מבין את הלחצים של החלטה מהירה; אני מצטער שלא היו התייעצויות יותר רחבות בטרם הדבר הובא לישיבת הממשלה; ישנה ועדת שרים לעניני כלכלה שהיתה יכולה להתכנס בערב אחד ולקבל תמונה יותר מדוייקת, ואולי יותר כוללת. לא, שיבואו מרבית השרים כאן הבוקר, או בצהרים, לקרוא חומר שבקושי אפשר להשתלט עליו, כי הוא די גדוש ודי מלא. אבל זה סדר העבודה שלנו בממשלה ואפשר רק להצטער על כך. אבל כיוון שאני חושב שהיינו צריכים ללכת בצעדים הרבה יותר משמעותיים ובסיסיים בתיקון הכלכלה בישראל, אני רואה בתכנית הזאת גם את האלמנטים החיוביים. אמרתי זאת הבוקר גם לשר האוצר. הייתי רוצה לראות את התכנית כך, שזה יבטיח לנו גם את תום שלושת החודשים.

(אחרי כן רשמה ל.ד.)

(עד כאן רשמה ל.צ. מכאן ל.ד.)

אני מאוד חושש, שאנו הולכים לעיסקת חבילה, בלי חבילה, בעוד 3 חודשים. זאת משום, שהוגשה לנו תכנית, שהיא הרבה יותר רחבה ומלאה. לא אומר זאת בחוץ, לא אתבטא בענין הזה, אך אני מאוד-מאוד סקפטי, האם יש בחוברת הירוקה הזו פתרון לבעיות המשק הישראלי. אני מקווה שלא אצטרך לחזור על הדברים שאמרתי היום, בדיון דומה, שנקיים בודאי בעוד חודשיים.

רה"מ ש. פרס:

רבוחי, אנו מוכרחים עכשיו, לפני השעה 24.00, לקבל החלטה בנושא הסובסידיות. אני מבקש סליחה, אך אני מפסיק לרגע את הדיון. ההחלטה אומרת ליפות את כוחו של שר האוצר לעשות את הבאות: "הממשלה מסמיכה את שר האוצר, בתוקף תקנות שעת-חרום, לקבוע את העלאת מחירי המצרכים המסובסדים, החל מהלילה בשעה 24.00, בשעורים המפורטים: חלב - ב-65%, ביצים -

השר י. רבין:

סליחה, זו הודעת הסובסידיות ב-65%, או העלאת

המחיר?

השר י. מודעי:

זו העלאת המחיר, תוספת מחיר.

סגן רה"מ ד. לוי:

זו התייקרות.

רה"מ ש. פרס:

חלב - 65%, ביצים - 65%, עוף קפוא - 45%. בשר קפוא - 45%. לחם אחיר - 75%. לחם לבן - 75%, חלה - 30%, קמח - 38%. שמן - 60%, תחבורה ציבורית - 100%, דלק - 27%, חשמל - 53%, מים - 82% - כולל העלאת כוללת. כל זה, אני מבין, על דעת השרים הנוגעים בדבר.

השר א. שרון:

אני מצטער, זה לא על דעתי. אני חולק על כל השיטה הזאת. הבעתי את דעתי בנושא הסובסידיות. אנו עושים פה טעות ממדרגה ראשונה. אנו חוזרים על טעות שעשינו אותה פעמים אין ספור, בכל השנים. הסיכסוד הזה יעלה וידלג במהירות חזרה. אם רוצים לצמצם את הסובסידיה, צריך לבטל את הסובסידיות, זה מה שצריך לעשות. אני כבר לא מדבר על פגיעה בשכבות החלשות, אני מציע להוריד זאת.

השר א. נחמקין:

אתה מציע להוריד לגמרי, אז זה יפגע הרבה יותר.

השר א. שרון:

סלח לי בבקשה, אני מציע להוריד לגמרי ולפצות.

השר א. נחמקין:

אז אפשר לא להוריד לגמרי ולפצות.

השר א. שרון:

מה שאנו עושים כרגע, אני הררי יודע למה אתם מציעים זאת. אני הררי מכיר זאת. זאת אותה פיקציה כמו בתכנון החקלאי. זה כדאי להבטיח את אותה אחזקה בידי אותה קבוצה, לגבי אותן מכסות שקיימות. אני מכיר את הדבר הזה יותר מדי טוב. לכן אני פשוט דוצה להסביר. אני חושב, שמה שאנו עושים כרגע בסובסידיות זו טעות, כפי שכל התכנית שבאה היום. יש לה מגבלות גדולות מאוד - אומר את דעתי במשפטים ספורים בנושא הזה - אבל לבוא עכשיו ולנסות, מאחר והשעה היא 22.00, לשלוף את אחד המרכיבים העיקריים ולבוא ולומר - "הנה, יש לנו את הדבר הזה" - בעצם, אין כבר יותר על מה לדבר. על מה נשאר לדבר?

אתה עצמך אמרת, בנושא הסובסידיות, שאם לא נוריד

לחלוטין את הסובסידיות, זה יחזור. כבר עשינו זאת פעמים אין ספור.

השר י. הורכייץ:

אני עשיתי זאת. אני הורדתי בזמנו את כל הסובסידיות, למעט תחבורה ציבורית ולחם.

השר א. שרון:

יש לנו טבלת מחירים שאומרת מה קורה. ברור, שאנו לא נתפס לא מוכנים. אני לא משוכנע, שדעתי התקבל כאן. כשהאוצר הבהיר מה הוא רוצה לעשות, עיבדנו טבלת מחירים, כדי שאם יצטרכו לעשות, הדבר יעשה. אני רק רוצה להזהיר - תוך זמן קצר, אנו נעמוד בדיוק באותו מצב שאנו עומדינו היום, נחזור לעסוק באותם הנושאים ולא נפתור שום דבר, פרט למהומה רבתי.

השר א. נחמקין:

אם אפשר, גם אני מבקש להסביר את הצד השני.

רה"מ ש. פרס:

כן, בבקשה, בענין הסובסידיות.

השר א. נחמקין:

כן. ראשית, היה 3 פעמים הסכם עם ההסתדרות (עם חרום, בלי חרום) שמשאירים לא פחות מ-25% סובסידיות. שנית, הסובסידיה היא כלי תכנוני...

השר מ. ארנס:

סליחה, איזה מין הסכם זה?

רה"מ ש. פרס:

האם אתה נגר העניין?

השר א. נחמקין:

אני נגד מה שמציע שרון. אני נחתי הסכמי לעשות זאת מיד, כי ילך עוד יום אחד, אנו נאכז את העתונות. ומחר כבוקר תהיה ריצה משוגעת להוריר בזיל הזול לסיטונאים, שיעשו מזה עושר. אנו צריכים לעשות זאת מיד.

השר ג. פת:

אפשר לסגור את הסיטונאים, מחר.

השר א. נחמקין:

זה בלתי אפשרי, מי זה יכול לסגור? אנו נסגור

חנויות?

השר ג. פת:

שבועיים כבר משגעים את הציבור. לא היית פה, אז אינך יודע מה קרה פה בשבוע האחרון.

השר א. נחמקין:

אז אתה רוצה שלא נעשה גם היום, כדי שישתגע גם

מחר.

השר א. שרון:

אריק, אני מדבר על לבטל, לא לדחות.

השר א. נחמקין:

אני יודע. ההצעה היא להשאיר במסגרת 25%. זו ההצעה המונחת כאן. אני מאוד תומך בה. אני הצעתי, מאז ומתמיד, לא להעלות יותר. אני מוחה על כך שמישהו רוצה לשמור לו. זה פשוט כלי חכנוני אלמנטרי. אני מאוד בעד חכנון. בלי זה, יהרט גם המשק וגם יהיה עיכוב באשר למחירים. תהיה קטסטרופה עם תחרות נוראה בין היצרנים. זו הדרך היחידה לשמור על היצרנים. אז יש לנו, בענין הזה, ויכוח עקרוני. זה מוסכם על האוצר, מוסכם עלינו ואם לא נעשה זאת היום, איבדנו יום נוסף, בו הטוחרים יתעשרו ואסור לעשות זאת. פשוט מאוד. אז אם יש רוב פה להורדה עד אפס, אני מתנגד לה, אבל יכול להיות דבר כזה. אם אנו מחליטים על 25% יש לעשות זאת מיד. אני הבנתי משר האוצר, שכל שעה יקרה, כי אם נפסיד את 24.00 - אין מחר.

השר א. שרון:

אין ויכוח בנושא זה בינינו. הויכוח הוא, האם להוריד את המחירים כליל או לא.

השר א. נחמקין:

אז אני חוזר ואומר - יש חשיבות ממדרגה ראשונה לשמור על הכלי הזה, כדי שניתן למי שצריך זאת ולא למי שיקח בכח.

השר א. שרון:

אריק, אני לא כופר כזה, שהרפתות יהיו איפה שהן. אז אתה בא ואומר לי כרגע: "ניתן למי שצריך". אני שמח שהן שם. אתה מדבר איתי על כך, שענף הלול היום הוא בדיוק איפה שצריך?

השר א. נחמקין:

100%.

השר א. שרון:

אני חושב, שאין אפשרות אחרת, אבל אתה מגן על

הדבר הזה?

השר א. נחמקין:

זה 100% מה שצריך.

השר א. שרון:

בגלישה הזו ממשיכים את מה שהיה לפני 60, 50, 40

ו-30 שנה.

השר א. נחמקין:

זה באחריות מה שאתה אומר?

השר א. שרון:

באחריות רבתי. לשמור את האינטרס הצר של קבוצה

קטנה באוכלוסייה.

השר א. נחמקין:

של מי?

השר א. שרון:

אתה יודע בדיוק.

רה"מ ש. פרס:

אתם תפגשו במושב ותנהלו שם את הויכוח.

אני רוצה להגיד לגופו של ענין - הסובסידיות עמדו על 1.7 מיליארד דולר. אנו הסכמנו עם ההסתדרות לרדת לרמה של 500 מיליון. ירדנו עד עכשיו לסביבות 1 מיליארד. במסגרת הסכם החבילה, אנו רשאים לעשות את ההעלאות האלה בלי להפר את ההסכם.

השר א. שרון:

אנו לא בהסכם יותר, ההסכם נגמר. אני בעד בכלל להמשיך בהסכם עם כל התרגיל הזה.

רה"מ ש. פרס:

על כן, אנו משאירים את הסיבסוד באזור שבין 22% - 25% סובסידיות, פרט לשני נושאים, שיהיו מסובסדים יותר כבד - האחד - תחבורה ציבורית והשני - לחם. התחבורה הציבורית תהיה מסובסדת ב-53% ולחם נשאר 75%.

סגן רה"מ ד. לוי:

אני לא מבין. התקיים דיון, פורסמו נתונים, בעצם, בצורה בלתי אחראית. כל מה שמוצג לנו כאן הועבר לציבור באמצעי התקשורת, לפני שהממשלה בכלל קבעה לעצמה מה לעשות, איפה האיזון? מה כדאי? האם בדבר הזה יש תועלת? בכל הנייר שמוגש לנו כאן? אנו, כממשלה אחראית, בעצם נמצאים נענשים על חוסר אחריות משוועת, שאילו זה היה בממשלה אחרת, מי שאחראי היה עף מזמן. אך כאן יושבים ועובדים בשיטת הסלאמי. אני מבין, שהלילה פתאום בוער, אני מבין את החומרה. מדוע משהו לא חשב, שהיה באותה מידה חמור גם לפני 3 ימים, לפני 4 ימים, במוצאי שבת, או ביום ראשון, מהבוקר. רק כדי להביע שאט נפש מהשיטה הזו, בצורה הפגנתית, אני מודיע, שאני מתנגד לכל ייקור בשיטה הזו. זו שיטת הסלאמי, שאינה מוסיפה לממשלה, לא כבוד ובודאי לא אחריות.

השר י. מודעי:

הדיון בקשר להורדה מוחלטת של הסובסידיות ולא להורדה עד רמה מסוימת, בין אם בתוקף תביעת ההסתדרות ובין אם לצורך הכוונה ותכנון, הוא דיון יסודי מאוד. בהורדה הזאת, שאינה יורדת לאפס בכל הסובסידיות, אין משום קביעה, שלא מורידים אותה לאפס. זה לא נקבע ברגע זה. נקבע, שהפעם, כמו בהרכה פעמים קודמות, לא הורדנו לאפס. היתה פעם אחת, שהן הורדו לאפס, חוץ מתחבורה ציבורית ולחם, וזה היה בתקופה של יגאל.

השר מ. גור:

מה קרה אח"כ?

השר י. מודעי:

אח"כ זה עלה, צמח והגיע לאין סוף, אין סוף.

השר א. שרון:

זה לא יכול לעלות מאפט, את אונזו מבטל את הסובסידיות כליל. לאחר שביטלנו את הסובסידיות לשמן, אין ברירה, מחיר השמן עולה בהרכה ואין סיבסוד לשמן יותר.

השר א. נחמקין:

אבל אם תעשה הסכם ותקפיא, אז תהיה מוכרח לסבסד,

כי חומר הגלם יעלה. מה איתך?

השר א. שרון:

אין הסכמים יותר, אי אפשר להחזיק את החבל בשני הצדדים.

השר מ. נסים:

חסל סדר הסכמים.

השר י. הורביץ:

מישהו מכס מציע הורדה במאה אחוז?

השר מ. ארנס:

אני תומך.

רה"מ ש. פרס:

רבותי, אני מבקש, חנו לשר האוצר לגמור ולהצביע. אני רוצה לומר, שבדרך הטבע, הוא לא היה צריך להביא זאת לישיבת הממשלה. עד עכשיו, על הורדת הסובסידיות החליט שר האוצר בתאום עם השרים הנוגעים בדבר. אנו הבאנו זאת מתוך אחריות והיינו עושים זאת עם תכנית, או בלי תכנית. זה המצב. אבל היות ומדברים על תכנית וזה חלק מהתכנית, והיות ויש לנו, בכל זאת, שעת ש' בשעה 24.00, אז הבאנו זאת באמצע הדיון, כדי שחברי הממשלה לא יופתעו. בדרך הטבע, שר האוצר, יחד עם שר האוצר והתעשייה בתחום אחד ועם שר האנרגיה בתחום אחר ועם שר החקלאות בתחום שלישי ושאי להחליט על הפחתת הסובסידיות, במסגרת המוטכמת בעיסקת החבילה, זה המצב.

השר י. שפירא:

אני רוצה להציע, שעכשיו נדון על הצעתך ותוך חודש ימים, ועדת השרים לענייני כלכלה, תביא הצבעה לדון בנושא.

השר י. מודעי:

היא יכולה כל יום לדון, מה אתה רוצה?

השר י. שפירא:

מה זה "כל יום"? יש לבקש שידונו בדבר.

השר י. מודעי:

לפי הצעת כל שר.

רה"מ ש. פרס:

רבותי, מי בעד ההצעה שהציע שר האוצר בעניין

הסובסידיות ירים ידו?

בעד 14

מי נגד?

5 נגד

השר ג. פת:

אני חושב שהיית צריך להצביע, מי בעד הביטול

הכולל של הסובסידיות.

השר י. הורביץ:

השאלה לא היתה בין מי שלא רוצה להפחית את הסובסידיות לבין מי שרוצה להפחית. הם מציעים לבטל לגמרי. חן להם להצביע לבטל לגמרי את הסובסידיות.

השר מ. קצב:

ראש הממשלה, יש לי הצעה לסדר. אני הגשתי הצעת החלטה בענין צמצום הסובסידיות. היא מקובלת על האוצר. יש להצעה 3 חלקים ואני מבקש לקבל אותה:

א. מקבלי קצבאות שכל הכנסתם מהמוסד לביטוח לאומי ואשר קצבאותיהם מתעדכנות עפ"י המדד, יקבלו כקיצבת הודש יולי פיצוי חד-פעמי בגובה של 11%.

ב. משפחות ברוכות ילדים, מ-4 ילדים ומעלה, יקבלו פיצוי חד-פעמי של 11% על קצבת קי"ץ לחודש, עד לעדכון הקצבאות לחודש אוקטובר 1985.

ג. מקבלי קצבאות זיקנה ושארים, עפ"י חוק הביטוח הלאומי, יקבלו פיצוי כפי שיסוכם לגבי השכירים בעלי ההכנסות הנמוכות.

השר מ. נסים:

זה רק בעקבות הסובסידיות?

השר מ. קצב:

כן, רק בעקבות הסובסידיות.

רה"מ ש. פרס:

אני בהחלט אביא את הצעותיך להצבעה. מה שאנו עכשיו ההלטנו זה כלפי השוק החיצוני. על הפיצוי, לכשנגיע לסיכום...

השר מ. קצב:

זה מוסכם על האוצר.

השר י. רבין:

כמה מהרווח של הסובסידיות זה אוכל?

השר י. מודעי:

זה מעט מאוד.

השר מ. קצב:

5 מיליון דולר.

השר י. רבין:

וכמה הביטול מכניס?

השר י. מודעי:

270 מיליון דולר.

רה"מ ש. פרס:

אני רק רוצה להגיד, שכל הכסף שיכנס מהסובסידיות ילך לפיצוי שכר העובדים - גם את זה צריך להבין. אנו לא יכולים להציע להסדרות פיצוי על שחיקת השכר, מבלי שתהיה לנו הכנסה מהסובסידיות. הסובסידיות לא נכנסות לתקציב המדינה.

פרופ' מ. ברונר:

ראש הממשלה, אני חוזר על הערתי מקודם - פיצוי לעובדים אין בתקציב. הסובסידיות הוא בהחלט סעיף מתוך הסעיפים שבתקציב.

השר י. רבין:

וכמה קיצוץ זה מוריד בתקציב המדינה, לפי ההצעה הזאת? אולי גם את זה אפשר לדעת? אף פעם לא יודעים נתונים עד הסוף.

השר י. מורעי:

רכותי, מיכאל ברונו ואני לא מרושחים על גל אחד. הלא בתוך ה-14 יש כבר פיצוי. ה-14 כלול בתחשיבים השונים. כשאנו נוהנים פיצוי מדברים על 14. רצינו לתת 10, 9, אמרנו בין 8 ל-10. אמרתי לראש הממשלה, שאם על זה יעמוד העניין, אתה יכול להגיע לפיצוי של עד 14. מבין ניקח אותו, מאילו מקורות, זה לא משנה, האם מכסף של הסוכסידיה או מכסף של מיסוי, מה זה משנה?

פרופ' מ. ברונו:

זה נמצא בתקציב.

השר י. רבין:

אבל זה 750 מיליון דולר קיצוץ או פחות 100

מיליון?

פרופ' מ. ברונו:

ראש הממשלה, זה עניין כל כך מרכזי, שחרשה לי לחזור על זה פעם נוספת. המצב של התקציב דהיום שחוק לעומת התקציב שאישרתם, בסדר גודל של 1.2 מיליארד דולר, שמורכבים כדלקמן: 400 מיליון דולר טובסידיות, שעדיין לא הופחתו. 400 מיליון דולר של חוק שטיינברג, שעוד לא אושר וכ-400 מיליון דולר שכלולים בתוך ה-750 מיליון, כך שעל ה-400 מיליון נוספים עוד 350 מיליון, שהם תוספת לתקציב. כלומר, עוד קיצוץ לתקציב. ה-400 מיליון דולר של הטובסידיות הן חלק מהתקציב ואין כנגדם חיקצוב של החזר מיסים לעובדים.

השר י. מודעי:

זה ה-350 מיליון.

רה"מ ש. פרס:

רכותי, אני רוצה להסביר בעברית קלה ופשוטה. בתכנית התקציב, אנו החלטנו לרדת מ-1.7 מיליארד ל-500 מיליון דולר טובסידיות. ירדנו רק ב-1 מיליארד. זה ההפרש בין מה שכחוב בתקציב לכין מה שקורה. אנו יועבו שנעשה זאת בהדרגות, זה לא מפתיע. גם היה לנו הסכם על הדרגתיות במסגרת עיסקת החבילה. זו המנה האחרונה בקיצוץ הטובסידיות לפי ההסכם.

השר י. רבין:

ככמה זה מוריד את תקציב הטובסידיות?

רה"מ ש. פרס:

בשום דבר, משום שזה היה בתקציב. זה ביצוע.

פרופ' א. ברגלס:

היתה חריגה מהתקציב של 270 מיליון דולר, שאנו מחזירים אותם למסגרת תקציב הטובסידיות.

רה"מ ש. פרס:

זה היה מתוכנן בתקציב החל מה-1 לאפריל.

השר י. רבין:

אבל בינתיים אכלנו טובסידיות, כמה זה הוסיף?

רה"מ ש. פרס:

טלח לי, תקציב מה שאומרים לך. היה מתוכנן לבצע זאת בהדרגה. ביצענו זאת במספר מנות. עכשיו הגיעה המנה האחרונה. זה היה מתוכנן בתקציב, מה כאן לא מובן?

השר י. רבין:

אני ראיתי, שבתקציב כתוב: "סובסידיות - 500 מיליון דולר".

השר י. מודעי:

עם הקיצוץ הזה, זה לא יהיה יותר, על-פני כל השנה.

השר י. רבין:

האם לשנה תקציבית זאת, יצא עם מה שיצא יותר מ-500 מיליון או פחות?

השר י. מודעי:

התשובה היא פשוטה - כרגע, לפי החשבון שלנו, מבלי ידיעת מה יהיה ב-3 החדשים הבאים, בודאות, על פני כל השנה, לא יהיה תקציב הסובסידיות גבוה יותר ממה שכחוב בתקציב. כולל מה שהוצא, מה שיוצא ומה שיגדל.

השר י. רבין:

האם אתה מתחייב על זה, כפי שאני, כשר בטחון, צריך להתחייב על התקציבים?

השר י. מודעי:

בודאי שכן. יכול להיות, שבועד 3 חדשים, בגלל תקופת החרום, אני אבוא לממשלה ואגיד - צריך לקצץ עוד מהלך בסובסידיות, כי היתה צמיחה ב-3 החדשים האלה. פשוט.

רה"מ ש. פרס:

אנו ממשיכים בדיון. השר שרון, בבקשה.

השר א. שרון:

אני, לצערי, לא אתמוך בתכנית, למרות שאני חושב, שצריך לגשת לכיצועה של תכנית כלכלית. אני לא אתמוך בתכנית, כי התכנית שהובאה בפנינו היא תכנית מאוד מסובכת, תכנית מותנית בהרבה מאוד דברים - שלא יהיה פירות, שלא תהיה העלאת שכר חריגה, שתהיה הקפאה מוחלטת. וכל שינוי, ולוא הקל ביותר שיהיה, שובר את כל האיזון שקיים בתכנית הזאת. האי בהירויות והאפשרות של הפגיעה בתכנית שהוגשה, שאנו הולכים לקראת מאמץ נורא, מאוד מסוכן, מאוד קשה, ואני מקווה שאני אחבדה, אבל לדעתי, בעור חדשים - שלושה, נמצא את עצמנו כדיוק במצב הנוכחי, אם לא יותר גרוע מעכשיו. זו תכנית, שמחייבת כושר החלטה וכושר ביצוע ואי רחיעה מפני לחצים. אני יושב בממשלה 8 שנים ובמבנה כפי שאנו בנויים, זה המבנה שלנו, לא נזקלחי מעולם כמצב, שעמדו מול לחצים. כאשר לא נמצא כאן איש, כולל המומחים הכלכליים, אנשי האקדמיה, שליוו אותנו פרק זמן ארוך, חלק יותר, או חלק פחות, שיכול לבוא ולהצביע על כך, שכזמן מן הזמנים, במשך כל השנים האלה, עמדנו בפני לחצים.

אני למשל, ואני אומר זאת בלי כל הרצון לקנטר, לא הבנתי מה שראש הממשלה הגדיר כ"מפגש המפלגתי עם ההסתדרות" מה ז"א "מפגש מפלגתי עם ההסתדרות"? איזה מין דבר זה מפגש מפלגתי? כאשר מזכיר ההסתדרות הסכים שיוציאו צווי חרום. מי יוציא צווי חרום? שר האוצר יוציא צווי חרום, אני אוציא צווי חרום. אבל אח"כ נאמר לו, שיהיה דיון איתו. אנו נגיע איתו להסדר. מי יגיע איתו להסדר? אולי נבדוק גם את הנושא הזה. אל מי הוא יכול לשביל להוריד

את הלחץ, את העול, את האזיקים, את הסד?

רה"מ ש. פרס:

אל שר האוצר.

השר א. שרון:

אנו הרי יודעים בדיוק איך הדברים האלה קורים.

רה"מ ש. פרס:

כפי ששר המסחר והתעשייה ניהל את המו"מ על "אתא".
אותו הדבר, והוא האשים את האחרים שהם לא נותנים לו יד. אותו הדבר, אריק!
באמת, למה לך?

השר א. שרון:

אם רוצים לפנות לכיוון הזה, אפשר, בבקשה.

רה"מ ש. פרס:

אתה פנית.

השר א. שרון:

אני אמרתי דבר אחד בנושא הזה?

רה"מ ש. פרס:

אני אמרתי?

השר א. שרון:

איזו שאלה? אני משתדל לעשות את הכל מאוד
בנימוס, כדי, חס וחלילה לא לפגוע. אבל אם נוגעים בנושא "אתא", אני רוצה לומר,
שפעם אחת הבאתי פתרון לנושא "אתא" ואז מישהו חשב, שאפשר להרוויח איזה רווח
מפלגתי קטן ואז פתאום הופיעה איזו הצהרה. לאחר מכן, הופיע מישהו ואמר: "רגע,
אפשר לעשות זאת קצת יותר טוב." אז הממשלה הודירה זאת. שוב היה מו"מ מייגע,
שוב באה הצעה ושוב חשב מישהו, שאפשר לעשות משהו קטן כרווח קטן ושוב קרה אותו
הדבר. אבל למה לנו לגעת כרגע בנושא "אתא", האם אנו עוסקים בנושא "אתא"? אני,
בנושא "אתא", עשיתי בדיוק מה שאמרת. אתה הטלת עלי, כראש ממשלה המטיל על שר
בממשלה - ופעלתי מטעמן - למצוא פתרון לבעיית "אתא". השקעתי בזה חדשים רבים,
הצטערתי מאוד שהעניין הזה נפל שלא על בסיס ענייני. הוא לא נפל על בסיס ענייני,
הוא נפל על בסיס של אינטריגות מפלגתיות, אפילו בתוך המפלגות. אך נעזוב את
הנושא הזה.

מה ז"א "בשיחה מפלגתית עם מזכיר ההסתדרות" -
האם זו פגישה מפלגתית היום? איזו פגישה מפלגתית? אני פשוט לא הבנתי את העניין
הזה! אי אפשר, היום, כאשר עומדים בפני בעיה כל כך קשה, עם ההסתדרות, להגליע
לאיזה הסדר מפלגתי. זה לא הסדר מפלגתי! מי שרוצה הסדר מפלגתי, תשב מפלגה אחת,
תנהל את כל העניינים ותעשה הסדר מפלגתי. האם זה היה היום הסדר מפלגתי? הייתי
משוכנע, שראש הממשלה נמצא בחדרו, במאבק קשה עם גוף שנאבק על דבר צודק, מטעמה
של הממשלה. כך חשבתי. לא ידעתי שזו בכלל פגישה מפלגתית. אילו הייתי יודע,
שזו פגישה מפלגתית, הייתי מסתכל על זה בצורה אחרת. כל הזמן קיוויחי שמשגיגים
פתרון, שהממשלה, המיוצגת ע"י הדרג הבכיר ביותר שלה - ראש הממשלה - מנהלת מו"מ
עם מזכיר ההסתדרות. פתאום נמצאתי למד, שבכלל זה עניין מפלגתי, זה משהו משפחתי
קטן כזה. השיטה לא בראית לי. אני רואה לאן הדברים האלה מובילים. דרך אגב,
לא התכוונתי להצביע על שום דבר, אלא רק על מה שאתה אמדת. אבל מה שאתה אומר
עכשיו, שמעון, בהחלט מעורר בי כרגע ספקות די גדולים, האם לא מובילים אותנו פה
לאיזה שהוא לבירינט מפלגתי? יהיו לנו כאלה שהם מוציאים צווים, יהיו לנו כאלה,
שהם אח"כ מסדרים את העניינים ואז יהיו כאלה טובים שמסדרים ויש אכזריים שגוזרים
גזרות. איני חושב, שכך אפשר לגשת לעניין, כאשר נמצאים במצב כלכלי כפי שהוא,

עכשיו, לגבי התכנית שהוגשה, כפי שאמרתי, זו תכנית מותנית. שמעתי היום את הנגיד, שדיבר בגלוי לב. הוא אמר, שהוא לא בטוח, שלא יהיה הכרח, תוך כדי הזמן הנוכחי, לבצע פיתוחים. הוא לא בטוח, הוא לא יודע איך הדברים יתפתחו ואסור לנו שהכלי הזה לא יהיה בידינו. אך אם נבצע פיתוחים, מיר תהיה לזה השלכה - חמרי הגלם יעלו והכל יתחיל לרוץ באותו מסע מסחרר, שעמדנו בו רק עכשיו.

אני פשוט רואה כאן, שאנו הולכים למאמץ גדול עם הוצאות זעומות. לדעתי, התכנית לא תכריע את האינפלציה. לדעתי, היא תפגע ביצוא, היא תפגע בהקמת מפעלי תעשייה חדשים. אגב, לוא הייתי רואה, שהתכנית הזו אכן הולכת לפתור את העניין, לא הייתי בא כאן לערער היום על 100 מיליון דולר. נדמה לי, שזו הפעם הראשונה ב-8 השנים האחרונות, שאני מערער על קיצוץ בתקציב של איזה שהוא משרד טעמתי בראשו. מעולם לא עירערתי על זה. לוא הייתי רואה, שיש כאן דבר פשוט, בהחלט הילתי מקבל זאת. אבל מה אנו עושים פה - מצד אחד, אנו מדברים על צמיחה. שמענו היום במשך חצי יום סקירה על תכנית חמש-שנתית, על צמיחה. אחמול שמעתי ברדיו, שהתכנית ארוכת הטווח, שהיא כולה צמיחה, יצירה, יצוא ובניין, בעצם, נגזרת ממה שמציגים היום. אז אחת מן השתיים - או שזה לא נכון ואין קשר בין שתי התכניות, או שכאן משהו לא תקין. על איזו צמיחה אנו מדברים, אם אנו באים ואומרים שאנו מורידים 110 מיליון דולר? כאשר יש שתי אפשרויות - פתאום מופיע נושא סיבוך עניין סיווג אזורי הפיתוח. אנו עומדים להציג עכשיו בפני ועדת השרים לענייני כלכלה, הצעתנו, שנמצאת באוצר מזה כשבועיים, לנושא של סיווג של ערי הפיתוח. אנו כבר קבענו, שקריית-שמונה צריכה מעמד מיוחד, נהריה מקבלת סיווג אזור פיתוח א'. לגבי תעשיות עתירות ידע בבאר-שבע, היו מחויבות. לגבי מעלה-אפרים אין לנו כרייה, כי אזור התעשייה עומד ריק. כך הלכנו לשורה של מקומות להקלה והרחבה כי רצינו להקים תעשייה. באחת מהחלופות שלפנינו מדובר על צמצום האזורים האלה. איני יודע איך אפשר לצמצם? הרי התחיבנו לאנשים שניהלנו איתם מ"מ. מדובר במשקיעים. הרי לא יעלה על הדעת, שנעשה את הדבר הזה.

(מכאן רשמה ז.ת.)

(עד כאן רשמה ל.ד. - מכאן ז.ת.)

עכשו מדפייע דבר שני - נושא ההלוואות. אני הייתי זה שהצעתי, שלא ניתן הלוואות ואכן, כאשר מדובר במשקיעים גדולים, לא צריך לתת להם הלוואות. כאשר היה לנו עניין עם "אינטל", פנינו אליהם, הם מיד ויתרו על הלוואה בסך 45 מיליון דולר וביקשו רק את הסובסידיה. אבל מי הולך להשקיע היום במצפה רמון? מי משקיע בירוחם? מי משקיע ברימונה? מי הולך היום לקרית שמונה או לחצור הגלילית? מדובר במפעלים קטנים, כולם טובים, שלפי דעתי יתפתחו - מהיכן מפעלים אלה יקחו את ההלוואה? בעצם, אני גוזר היום, שבערי הפיתוח לא יבנו תעשייה.

לא הכנת את ההצעה בעניין הדיבידנדים של החברות הממשלתיות. את מי אנו מענישים? האם הדיבידנדים האלה משמשים את בעלי החברות לבילויים אישיים? אני יודע, שהיתה לנו בעיה עם הדיבידנדים של כי"ל, אך למה הדיבידנדים האלה הולכים? לקראת העשור הבא, כל תעשיית הדשנים, שיש לה עמיד גדול, מחייבת השקעה של מאות מיליוני דוללים. תעשייה זו מחייבת הקמת חברות בת באירופה ובאר"ב, עם מערכי שיווק כאלה ואחרים. כל זה מחייב השקעות. מה עשינו? מאחר שכולנו לחוצים, אנחנו משתמשים בדיבידנדים לנושא הזה. אז את מי אנו מענישים כאן? מדובר בכספים, שנועדו כולם לפיתוח. זו שוב מכה לתעשייה. זה קיצוץ בפיתוח, זה קיצוץ ביצור, זה קיצוץ ביצוא וזה קיצוץ בתעסוקה.

אני רוצה לומר מלה בנושא הסובסידיות. כבר הצבענו בנושא זה וההצבעה היתה כזאת, שאפשר לחשוב, שחלק לא רצה לקצץ בסובסידיות. בכלל לא זאת היתה ההצבעה, אך הזמן היה קצר וכך היא נעשתה.

אנחנו צריכים לראות את הסובסידיות כפי שהן. אנו חייבים להשתחרר מהסובסידיות. אני עוסק בסובסידיות האלה 7 שנים. ראיתי כשר תקלאות איך סובסידיות אלה שיחקו למטה ולמעלה. הורדנו אותן פעם כמעט עד הסוף והן זינקו חזרה. כשר התעשייה והמסחר ראיתי מה קרה בנושא הסובסידיות. אנחנו מוכרחים לבטל את הסובסידיות כליל. דמת הסובסידיות עכשו היא בסכום של 850 מיליון דולר.

כמובן, שמכיטול הסובסידיות יש פגיעה בשכבות מסוימות, אז יכול להיות, שצריך לאמץ את ההצעה של גזעון, לפצות את שני העשירונים התחתונים ב-100% ועוד עשירון יקבל 50%. אינני יודע את המיבון המדויק, אך כך צריך לעשות ואז הסכום לא יהיה 850 מיליון דולר, אלא כ-600 מיליון דולר.

בטיפול בסובסידיות גרמנו לכך, שהשחיקה בשכר הריאלי תהיה חזקה יותר בשכבות החלשות, שהן צרכני מוצרים מסובסדים במשקל גדול יותר מאשר הממוצע. אנחנו לוקחים תעשיין ופועל יצור בשכר הנמוך ביותר ומשווים אותם בנושא הזה. מי ליד שולחן זה צריך לקבל סובסידיה? את מי שצריך לפצות, צריך לפצות בשלמות ומי שלא צריך, לא יהנה מסובסידיות.

לנושא התכנון החקלאי - לצערנו, החזקים מחזיקים את המכסות. יכול להיות, שיש סיבות לכך, שזה לא יכול להיות אחרת.

השר י. הורביץ:

מה שאתה הצעת, אם זה יהיה חופשי, רק אפיקים ונהלל יחזיקו את המכסות.

השר א. שרון:

כבר זה כך.

השר א. נתמקין:

לא נכון, מעולם הם לא לקחו מאחרים.

רה"מ ש. פרס:

תוקדש ישיבה מיוחדת לנושא המושבים בהשתתפות השרים חברי המושבים.

השר א. שרון:

לפי דעתי, עשינו כאן צעד חלקי וחוך זמן קצר נעמוד שוב בפני טבסוד מלא. אינני יודע כמה הורדנו עכשן את הסובסידיה ללחם, אבל אנחנו עמדנו במצב מגוחך, שמחיר הלחם היה 140 דולר לטונה, מחיר שעורה 200 דולר לטונה, מחיר תערובת 300 דולר לטונה. אני מציע לגשת למאפיות ולראות את המשאיות שעומדות שם. לחם עולה בפחות מחצי מחיר התערובת. לכן, את הסובסידיות האלה מוכרחים לבטל.

יש לנו פגיעה ברווחיות היצוא - והראיתי את הנתונים שלנו לאוצר.

כלליח, הייתי אומר, שתהיה מהומה נוראה בציבור ולמעשה, יש כבר מהומה. המהומה גם נובעת, לפי דעתי, מההודעות ומהאיומים המחפסמים, שעומדים לנקוט בצעד מכריע ומי שלא יתמוך, יתבקש לעשות כך או אחרת. כל הרברים האלה יצרו מין חאוצה כזאת, שהיא כבר בפני עצמה מכוכה גדולה. כל האוירה מסביב, שנוצרה כאן בימים האחרונים, היא אוירה חמורה ביותר.

אני חוזר ואומר, בעוד הודשיים-שלשה, נעמוד בדיוק באותו מצב. אנו צופים את מדד יוני בגובה של כ-20% ולפי החישובים שלנו, מדד יולי יהיה כ-30%. להערכתי, לא נעמוד מול כל הלחצים בנושא שכר וכו'. יש האיום, שדיבר עליו נגיד הכנק, של איזה שהוא צורך להתאים שערים וכו'. כל תנודה הכי קטנה - וזו חולשת התכנית הזאת - תחזיר אותנו למצב הנוכחי, לאחר כל המהומה שעשינו.

אמרתי כמה פעמים ואני יכול שוב לחזור ולומר - אני מאמין בתכנית הדולריזציה.

רה"מ ש. פרס:

תסביר לי מה זאת תכנית הדולריזציה.

השר א. שרון:

אני רוצה להגיד מה המשמעות המדויקת של חכנית הדולריזציה. חכנית זו היא, בעיני, הדרך היחידה היום, שבאמצעותה ניתן למנוע חריגות בתקציב.

רה"מ ש. פרס:

למה אתה מתכוון?

השר א. שרון:

הפסקת הדפסה מוחלטת.

השר א. נחמקין:

איך עושים זאת?

השר ג. פת:

אפשר לשאול את ברגלס - הוא היה מעורב בדיונים.

השר א. שרון:

מדובר בהפסקה מוחלטת של הדפסה. שלא יכעסו עלי הנגיד או חברי, אני לא סומך על חוק בנק ישראל. אני מכיר את הלחצים הקיימים.

מר מ. מנדלבוים:

החוק יאסור זאת.

השר י. רבין:

אז יתקנו אותו קצת.

השר א. שרון:

עוד נגיע לזה. אני רוצה לאסור את ידי הממשלה, כולל את ידי שלי, ולא לאפשר לה להדפיס אפילו שקל אחד.

סזופ' א. ברגלס:

איך הדולריזציה עושה זאת?

פרופ' מ. כרונו:

תחליט היום על קיצוץ נוסף של 500 מיליון דולר

וגמרה.

השר א. שרון:

בבקשה, אפשר להחליט היום על קיצוץ כמה שרוצים ולא לעשות שום דבר נוסף.

פרופ' א. ברגלס:

זה מה שאנחנו רצינו.

השר א. שרון:

נוסף לכך, תכנית הדולריזציה מביאה לביטול

ההצמדה במשק.

רה"מ ש. פרס:

יש לך 10 מיליארד רולר פת"ח, זה הופך לדולרים?

השר א. שרון:

והיום זה לא דולרים?

רה"מ ש. פרס:

היום מקבלים רק בשקלים.

השר א. שרון:

גם היום מקבלים בשקלים.

רה"מ ש. פרס:

אז מה ההבדל?

השר א. שרון:

הוא מקבל ביחידה שלו - יש יחידה קבועה.

פרופ' א. ברגלס:

שער החליפין נשאר קבוע, יקרה אשר יקרה; השכר

נשאר קבוע, יקרה אשר יקרה.

השר א. נתמקין:

זה בלתי אפשרי, כי לא יהיה שכר לשלם.

השר א. שרון:

את תכנית הרולריזציה אי אפשר לעשות מהיום עד 12.00 בלילה. הדבר מחייב הכנה של כ-3 חודשים, כי במשך התקופה הזאת צריך לעשות שורה של צעדים, כמו שחזור מפיקוח, הצמדת השכר בערכו לדולר וכו'. אך צריך לקבל החלטה עכשו על מה שיקרה בעוד 3 חודשים, כי צריך לכוון שורה של מהלכים לקראת המועד הזה.

אני רוצה לענות על כמה שאלות שהתעוררו כאן. ראשית, יש דולרים ואינני מציע להכנס לפאניקה בנושא הדולדים. אנחנו לא נמצאים כרגע במצב, שאין דולרים.

דבר נוסף, בודאי יעלו כאן את השאלה, אם ניתן תמיד לתבוע דולרים. לא תמיד צריך להיענות לכל תביעה דולרית - ואציע בסוף הצעה, שהיא גם מביאה לקיצוץ בתקציב.

נושא הדולריזציה הוא נושא מורכב וראשית, צריך לקבל אותו כעקרון. אנחנו מרברים על מטבע קבוע ויציב, במטבע הזה משלמים ואותו מקבלים, אי אפשר להדפיס ואין יותר הצמדה במשק. אם יש מי שחושב, שאין לזה מחיר, זו טעות. יכול להיות, שיש לזה גם מחיר כבד. כי זה כמו מטוטלח - למעלה זו בקודה ולמטה זו קשת ענקית. אך לפי דעתי, זה הדבר היחיד, שאין אחריו צורך

ככל הויכוחים. שמעתי היום את דברי שר החינוך, התרשמתי וגם הבנתי את הבעיה. אני רוצה לשחרר את עצמנו מכל הויכוחים האלה, כי לא נעמוד בהם.

על ביטול כליל של הסובסידיות ותמריצי יצוא כבר דיברתי. יכול להיות, שלגבי תמריצי יצוא זה יקח יותר זמן, אט כי גם זה צריך להפסק בפעם אחת. אם הסובסידיות היום הן בשווי 850 מיליון דולר, תמריצי היצוא הם בשווי של 700 מיליון דולר בשנה. אם רוצים לקצץ בתקציב בהיקף ריאלי מידי, ללא ויכוח עם כל אחד מהשרים, יש דרך אחת לעשות זאת מהר - ביטול סובסידיות. כאן אפשר לעשות קיצוץ ריאלי בתקציב באופן מידי.

בניח לרגע, שההצעה שלי היחה מחקבלת. המשמעות היא קיצוץ כ-650 מיליון דולר השנה. אי אפשר להתווכח על המספרים האלה, כי אנחנו יודעים בדיוק כמה מקבלים שני העשירונים התחתונים, הנהנים מפיצוי מלא וכמה מקבל עוד עשירון, שנביח יהנה מפיצוי של 50%.

פרופ' א. ברגלס:

השכר היה יורד בעוד 10%.

השר א. שרון:

לפי ההערכה שעשינו, השכר הריאלי ירד כחוצאה מכך בין 8% ל-9%. אבל כאן לא מדובר על שחיקת השכר?

פרופ' א. ברגלס:

אתה רוצה לבטל את כל הסובסידיות, אז זה עוד 10% ירידה בשכר הריאלי.

השר א. שרון:

אנחנו עומדים להעלות עכשו מחירים של 553 מוצרי תעשייה, מה שאנו קוראים חריגים. העלאות אלה מגיעות בין 17% ל-41%. אנו עומדים לאשר עליה כזאת, שקשה להעלות על הדעת. אז אתה חושב, שכאן מדובר על ירידת שכר קטנה יותר?

הטעיף הבא הוא המאבק נגד הכלכלה "השחורה". אני חוזר שוב לנושא הורדת מס הכנסה. אינני יודע אם זה צריך להיות בשיעור של 25% או 35% - מומחי המס יקבעו זאת. לעומת זאת, אני מציע העלאת מסי הוצאה. זה נראה מצחיק וכולם יקפצו, אך מה שאנו עושים היום יהיה מצחיק בעוד חודשיים. יש להעלות מסי הוצאה באותו שיעור שיתבקש. הערכת היא, שהעלאת מסי הוצאה תהיה נמוכה מההורדה במס הכנסה, בגלל היכולת להעמיק גביה, כאשר שיעור המס יהיה נמוך יותר.

נקודה נוספת - לדעתי, צריך לחת למט"ח להיות הליך נותר. מי שרוצה להחזיק בדולר, יחזיק בדולר.

סגן רה"מ י. נבון:

כלי הגבלה כמותית?

השר א. שרון:

לא צריך להגביל. אי אפשר לחייב בעל עסק לקבל כסף במט"ח אלא בהסכמה, אך יש לחת אפשרות למט"ח להפוך להליך מותר. אינני יודע באיזה שלב בדיוק, זה יכול להכנס ל"משחק" הזה, אך גם זה צריך להכנס.

יש נושאים, שאיננו מצליחים להתגבר עליהם, כמו נושא החברות הממשלתיות, שהפכו לבעלי חיים, החיים מכוח עצמם. לחברות אלה יש עוצמה אדירה, שקשה להתגבר עליה.

אמרתי, שכדי ללכת לתכנית זאת, זה מחייב שלושה חודשים של נקיטת צעדים מקדימים, כאשר צריך לראות את היעד הסופי בהצמדת השקל למטבע כזה או אחר, או לסל מטבעות, אך צריך להצהיר ולהודיע על כך. אם ידעו הכל, שחוך כמה זמן, המטבע יהיה בעל ערך קבוע ולא יהיו פחותים, גם הכרחות המטבע תיעצרנה. זה מחייב הודעה ברורה על החלטה נחרצת להליכה לרולריזציה.

לגבי הפיקוח על המחירים - נעשה מאמץ גדול, אני רק רוצה להבהיר, שלא ניתן לפקח על מחירים ללא הרף.

אני רוצה לחזור על דברים, שאמר יגאל הורביץ, בנושא משטר חדוט כלכלי, בענין סל אינדקס אחר ובענין צמצום כל השרותים והתקורות אצל כל מי שנהנה מסיוע ממשלתי כלשהו. לא מדובר רק במשרדי ממשלה, או בגופים הקשורים בממשלה, אלא בכל גוף, המרשה לעצמו לבוא לממשלה ולבקש סיוע. נחקלנו בנושא הזה, כאשר דנו בנושא המושבים. המושבים ביקשו סיוע. אמרתי, שאני מוכן לתמוך בכך כתנאי אחד, שישחררו את המושבים מהעול הכלכלי שמונח על צוארם. רק עכשו קראתי על אותו הפסד של 33 מיליון דולר בחנועת המושבים. אני יודע מה היה קורה בעבר - לוקחים את ה-33 מיליון דולר, יש כך וכך מושבים, בכל מושב יש כך וכך דברים ומחלקים זאת בין כולם. מי שרוצה לקבל סיוע, שיקח את הדברים האלה על עצמו, שימכרו מפעלים, ימכרו ממגורות, ימכרו משחטות. אז צריך לקצץ אצל המועצות האיזוריות, אצל ארגוני הקניות ועד למועצות השיווק למיניהן. לפי דעתי, הממשלה צריכה להעמיד זאת כתנאי - אין סיוע, אם אין קיצוץ.

יש עוד דברים, שלפי דעתי צריך לעשותם. אנו מוציאים כ-300 על מטבע זר לנוסעים לחו"ל. פעם נחנו הקצבה של 1,000 דולר לנוסע והיום הורדנו אותה ל-800 דולר. אני הייתי מבטל כליל את ההקצבה, אבל אז אני כאילו מפנה את כולם ל"שוק השחור" ויש בזה פגם. אכל אפשר לתת הקצבה של 50 דולר. הארץ הזאת מלאה במטבע זר.

סגן רה"מ י. נבון:

אתה מתכוון, שכולם ילכו לקנות ב"שוק השחור"?

השר א. שרון:

ידעו להסתדר. האם היום נוסעים עם 800 דולר בלבד? מי צריך להוציא היום 300 מיליון דולר על הקצבות לנוסעים. אני מבטיח לכם, שלא יהיה אחד שיסע לחו"ל, מבלי שיהיה באמתחתו מה שיש לו היום באמתחתו, אף אחד אינו בודק את אמתחתו ולא כדאי, שיבדקו את האמתוח של אף אחד. כל נוסע ישיג את הכסף.

השר מ. שחל:

אם תהיה דולריזציה, הנוסע יהיה רשאי לקנות דולרים.

השר א. שרון:

יש כל כך הרבה דברים, שלפי דעתי לא מיצינו ואנו הולכים כרגע למהלך, שלפי דעתי לא יביא אותנו לשום פתרון. בעור שלושה חודשים נעמוד באותו מצב. הייתי מבד חלק מהצעדים הנמצאים כאן, לו הם היו מובילים בסוף למטרה, שהיינו יכולים לראותה כאיזה שהוא יעד סופי, בדרך שבה אנו הולכים. לכן, אני אצביע נגד התכנית הזאת.

השר מ. שחל:

אני מופתע לטובה מהתכנית ואני חייב להגיד, שהיו לי חששות רבים, שמה שיוגש לנו יהיה המשך של מחשבה להשתמש באינפלציה כמכשיר לשחיקה כוללת של השכר וההכנסה. במיוחד היו לי סיבות לחשוש, כאשר מעיון במסמך 10 הנקודות ניתן היה להבין, שאולי זהו הכיוון שיבחר בו האוצר וכך תוגש התכנית.

אני רואה בתכנית הזאת נסיון מירכי להגיע ליצוב המשק, גורך התחשבות בגורמים רכיט ולמעשה, כוונת התכנית היא הורדה הדה של האינפלציה לרמה מקובלת ויצוב המשק והכנתו לצמיחה כלכלית, מבלי לזנוח את מאזן התשלומים.

אני חייב לומר, שצדק השר שרון כשאמר, שהתכנית הזאת היא רגישה, מפני שהיא באה לטפל בשתי בעיות, בעת ובעונה אחת: להלחם באינפלציה ולהוריד אותה, תוך שמירה על מאזן התשלומים, כאשר שתי הבעיות האלה היו פרי מדיניות, מאז 1977, במחזוריות שכמעט ולא החזיקה מעמד, באף ממשלה מן הממשלות שהיו אז, יותר מתשעה חודשים.

מאחר ולא אוכל לקחת לי לעדות אנשים קרובים, מצאתי אילן רחוק...

השר מ. נסים:

אל תרחיק עדות.

השר מ. טחל:

אני מבקש לאפשר לי לדבר ולא להפריע לי. הרחקתי עדות ולקחתי דברים, שנאמרו ע"י אדם, שאינו חשוד בהשתייכות פוליטית לאף גוף מן הגופים והוא משתמש במפורש בשנת 1977 כציון דרך למה שהתרחש וגם לעובדה, שהמדיניות לא החזיקה מעמד תקופות ארוכות יותר מתשעה חודשים. אני מצטט מדבריו של סטנלי פישר, שנאמרו לו מזמן ונכתבו במאמר קצר וקולע:

"THE GOVERNMENT HAS NOT SINCE 1977 PERSISTED MORE THAN 9 MONTHS WITH THE RESTRICTIVE POLICY".

ידידי, השר שרון, זה לדעתי היה הגורם המרכזי, כאשר התחלפו שרי אוצר, בזה אחר זה, שינו מדיניות והביאו לתוצאה כפולה: אינפלציה דוהרת מצד אחד והצבר חוב היצוני, ע"י הוצאה דולרית - רחכה מאר, מצד שני.

השר א. שרון:

אתה עובר לפסים פוליטיים. כנראה לא ראית מה קרה בשבע השנים האלה. למה אתה פונה אלי? תדבר באופן כללי.

השר מ. טחל:

אני מתייחס לדבריו, סימן שאני מכבד אותך. כדי לטפל בשתי הבעיות האלה, בעת ובעונה אחת, יש צורך במדיניות כוללת, שמנסה לקחת בושבון את כל הדברים גם יחד.

אני רוצה לומר עוד משפט אחד בהקשר העקרוני, כולל הדיבור על דולריזציה. באותו מאמר של סטנלי פישר מדובר על הויכוח הישראלי. אגב, המאמר הזה נכתב לא כמאמר תיאורטי, אלא הוא מתייחס לכלכלת ישראל ולבעיותיה.

השר א. שרון:

יש מאמר של כלכלן, שנקרא ארוין כריסטוף, מנוגד בריוק למאמר של סטנלי פישר. זו אסכולה אחרת.

רה"מ ש. פרס:

מה שדרוש זה ש', ש', ש' - כלומר, ששחל ושרון יתנו שיעורים איש לרעהו.

(המשך הברורים רשמה ל.ד.)
(עד כאן רשמה ז.ת. מכאן ל.ד.)

השר מ. שחל:

בקשר לתכנית הדולריזציה, גם היא, לדעתי, נשמעת קצת כמילה יפה עם הרבה מאוד צלילים, אך יש לה שתי בעיות: האחת - היא, למעשה, משאירה את המשק הישראלי תלוי לגמרי בתנודות ובמה שיקרה לשער הדולר, כשזה בלתי תלוי לגמרי בהתרחשויות במשק הישראלי, אלא בהתרחשויות במשק האמריקני עצמו.

אבל אני מתנגד לה גם מבחינה אחרת - פוליטית, סוציאלית, חברתית. כי מה למעשה אומרת הדולריזציה? שיש להפטר מההצמדות, כשבראש וראשונה היא אומרת: בואו נקבע, בשעה מסוימת, גובה מסוים של שכר, נשאר אותו קבוע במונחים דולריים וכאשר יעלו המחירים, לא נתחשב בכך. שכן הרי ניתן לך את אותו הדולר. אם שכיר קיבל 500 דולר ובאותו הזמן, תשלום של 100 דולר שכר דירה יעלה ל-150 דולר, הוא ימשיך לקבל את אותם 500 דולרים. זה הכל. הכוונה האמיתית היא שחיקה.

השר א. שרון:

למה הוא יעלה?

השר מ. שחל:

מפני שגורמי היצור בחו"ל עולים, מפני שהדולר נשחק, מפני שהדלק עולה, מפני שהפתח עולה. יש אלף דאחת סיבות. מה אתה בא ואומר? אתה אומר דבר אחד - ההכנסה תשאר אדישה, קבועה סטטית, כי אתה אומר לו: "אני נותן לך רק 500 דולר, אני לא משנה אותם."

השר א. שרון:

זה לא נכון, אם השכר זז, אתה זז.

השר מ. שחל:

שום דבר לא זז.

עכשיו, הקושי שאני רואה במסגרת התכנית הוא במציאת האיזון בין שלושה מרכיבים בעת ובעונה אחת: שכר, שער ריבית, שער הדולר. והאמת היא, שאני רואה אותה בתרגום אחר. 3 החדשים, כשבילי, הם נסיון לבדוק האם ישנה סינכרוניזציה מלאה בין המרכיבים השונים, מבחינת המחירים היחסיים? יש לבדוק אחרי 3 חודשים, האם יש צורך להתאים, האם שער הדולר היה נמוך מדי, גבוה מדי? האם מערכת המחירים היחסית נמצאת במצב של שיווי משקל? אבל הכוונה שלה היא תכנית כוללת לשנה, שמיועדת להביא ליצובו של המשק. זו הכוונה מול אפשרות אחרת. לא קיימות שתיים. אסכולה שונה אומרת - כמות כסף קבועה, נסיון להגדיל את הביקושים ע"י קיצוץ לצד אחד קיים גם כאן, אבל ע"י הורדת הביקושים, כאשר האינפלציה משמשת כמכשיר לביצוע המדיניות הזאת. בין שתי האלטרנטיבות האלה, ללא ספק, מה שמוצע לנו כאן, הוא לא רק טוב יותר, אלא הוא צודק יותר מכל הבחינות שאני מדבר עליהן, כולל הבחינה החברתית הכוללת.

השר מ. ארנס:

זו האלטרנטיבה השניה שנשקלה?

השר מ. שחל:

אני מפנה אותך, אני לא רוצה לדבר. תראה את שתי האלטרנטיבות - במצב כזה של המשק הישראלי, אלה שתי האפשרויות העומדות בפנינו, אין לנו שליטת. כאשר בדולריזציה יש רק רע. אין בה חיוב מבחינתנו.

אני רוצה להעיר כמה הערות לתכנית עצמה - ראשית, אני רוצה לשמוע דגש, על מה שנאמר על קיבוע השער, שהשינויים בשער הדולר יהיו מותנים אך ורק בשכר ואין כוונה ליצור מצבים שיש בהם פיתוי לבוא ולעשות מחר, מחדתיים פחותים נוספים. בלי זה, לדעתי, לא ניתן יהיה להגיע להסכמה, שהיא בעיני חשוכה ורצויה.

מר מ. מנדלבוים:

ואם הדולריס יברחו?

השר מ. שחל:

ידידי משה מנדלבוים - זה כתוב פה בתכנית - עמוד 2, סעיף 2 - אני רוצה לדעת, לכן אני שואל. כנק ישראל, מטבע הדברים, רוצה לשמור על עצמו, לכן הוא בא ואומר: "אתה יודע מה, אני מתנגד". אני מכיר דבר אחד - שאם אנד מדברים על מערכת יצוב, לפי השיטה הזאת, שבה יש שער קבוע, צריך לקבוע את כללי המשחק ולבוא ולומר אותם, כי בלי להחזיר חזרה את אמון הציבור, שלציבור השכירים בתוכו יש משקל מכריע, גם כתוצאה מהרבה דברים שקרו לאחרונה, אינני מאמין שהתוכנית תצליח, לכן אני רוצה לשמוע חשוכה ברורה.

דבר שני, בקשר לועדת שטיינברג אני רוצה להעיר הערה - אם מדובר על חוק שטיינברג, עם כל הויכוח שישנו בקשר לאיזון בין שכירים לבין הסקטור האחר, אני רוצה לומר גם ליגאל וגם לחברים אחרים שישנו - רבותי, משקל הסקטור העיסקי במס ההכנסה ירד. זו עובדה, שאי אפשר להתעלם ממנה. הוא ירד בחברות בצורה רסטית מאוד, ב-63%, ואצל העצמאים הוא ירד ב-15%, אבל הוא ירד את האמת צריך להגיד. כאשר משקלם של השכירים במיסוי עלה בממדים, ששום מדינה דמוקרטית לא ליכולה להתקיים איתה. זה צריך לומר באופן גלוי, ברור. כל אחד כאן כאילו בה הצדיק איזה שהוא דבר, אך זה לא יעלה על הדעת. מדובר על מיליארדים של דולרים. אם תשאלו אותי, היכן נמצא הכסף? הרי האנשים הרוויחו, הממשלה לא הגדילה את ההכנסה שלה ממיסים, במחזוריות שונה, השכירים קיבלו תוספת שכר, אך עכשיו יש שחיקה, אז איפה הרווחים? או שהם נמצאים כמלאי, או שהם נמצאים בנכסים אחרים, או שהם ברחו לחו"ל. אז לפחות כאן, סביב השולחן הזה, לא צריך להתווכח על זה.

אני רוצה לומר לכם - אני הייתי בער הטלת דמי מחזור. לשנה אחת, אפילו הייתי מוכן להתפשר. ההצעה שמוצעת פה, לא מפני שאני מרים ידיים, אלא בליט ברירה, של 8.9% היא סבירה, אך בתנאי שהם יגבו צמוד, חופשי, באופן הבהול ביותר. לפחות חלק זה חייב להיות. בלי זה אין חלוקת נטל. ובלי חלוקת נטל לא תהיה תכנית כלכלית.

אני רוצה להוסיף דבר נוסף - בתיקון הזה של ועדת שטיינברג, הממשלה צריכה היום להחליט להחזיר חזרה את המלצות הועדה, כפי שהן היום - שלגבי ההון, ההצמדה היא 90% ולא 100%, כמיוחד היום. כי כשאתם מרברים על 400 מיליון דולר, אני רוצה שיהיה ברור, ה-400 מיליון דולר הן על בסיס הנחות מסוימות, שהשתנו בגלל ההחלטה כאן. אם החוק יעבור ככנסת, אז לפחות אני יודע שיש חוק בוועדת הכספים שמדבר על החזרת המלצות ועדת שטיינברג המקוריות, כפי שהוא המליץ והוא לא המליץ להצמיד ב-100%. ועדת השרים לכלכלה כאן החליטה על הצמדה של 100%. לא עולה היום על דעתי, בחלוקה שישנה, כאשר אנו אומרים לציבור עובדים חיוני, שעליו לתרום תרומה לצורך האיזון, כי בלי זה אין תכנית, לבוא בד-בבד ולהגיד, שההון צמוד ב-100%. לא עולה על דעתי. לכן, אני מבקש, שהדבר הזה יהיה ברור. כי ההחלטה שישנה כאן בהצעה מדכרת, כאופן כללי, על קבלת המלצות ועדת שטיינברג. אני מציע לקבל אותן ככתבן וכלשונו. זה כתוב בעמוד 6.

לגבי שכבות חלשות - אני מציע שיוחלט כאן, באופן ברור, על פיצוי לשני העשירונים התחתונים. אני חושב, שהשאלה עומדת לא רק מבחינה חשבונאלית ואין חשש כאן, כאשר באים ואומרים שמבטלים סובסידיות, כי מכניסים אותן בשער האחורי. היה לזה תקדים. הביטוח הלאומי מאומן על זה. זה בא

למנוע פגיעה בשכבות שהן חלשות, אשר כיטול הסובסידיה על מצרכי היסוד פוגע במיוחד בסל המזון שלהם, שבעיקרו מורכב רק מהם. לכן, אין בכלל בעיה, ולדעתי, לזה לא צריך להתנגד.

מר י. ברוך:

כאן היתה אי הבנה. יכול להיות.

השר מ. שחל:

אני מצטער, שהשר שרון עזב את החדר. אני מתפלא מדוע הוא בא ומתרעם על כך, שהיום היתה פגישה כמסגרת מפלגתית כדי לשכנע ולהדבר עם ההסתדרות. האם באמת השר שרון חושב, שבשבילנו העניין הוא עניין של מה בכך ואנו אדישים להתקנת תקנות-שעת-חרום הנוגעות לשכר? האם לנו זה לא איכפת? האם אסור היה לנו לעשות נסיון כדי להגיע להברות? ועל מה הלכנו להדבר? כדי שהם יתמכו בשר האוצר, שהוא לא רק חבר המפלגה שלו, אלא ראש חטיבה מכובדת בליכוד, שהחליטה לא מזמן ללכת להתאחד עם המפלגה שלו. אני אינני מבין על מה יצאה התרעומת על כך שראש הנמשלה וחברים נוספים באו וניסו לשבת עם ההסתדרות ולהגיע איתה להסכמה, כדי שלא יהיה צורך להתקין תקנות-שעת-חרום בלי הסכמתה. מזה מחלקים את החלוקה של טובים ורעים, כאילו, שבהנאה רבה הכנסנו את הנושא הזה לתוך התכנית כדי שיתקינו תקנות ומי שמתקין את התקנות זה שר האוצר? האם איש לא מבין, שהממשלה היא שמחליטה על זה? אנו מקבלים החלטה. פשוט, קצרה בינתי להכין מה המוטיבים שהביאו את שרון לדבר כפי שהוא דיבר? מה הסיבה. האם היא בכלל רלבנטית למה שקיים כאן?

השר י. הורביץ:

אני כאמת מתפלא על שרון.

השר מ. שחל:

ואחרון, אחרון - אני מציע שתקום ועדת שרים למעקב אחר ביצוע. ארוני שר האוצר, אני מבקש דבר אחד...

השר מ. נסים:

סליחה, מה יהיה הרכבת? האם זו תהיה ועדה חדשה?

השר מ. שחל:

ראש הממשלה ושר האוצר יקבעו.

אני בשבעתי שאני לא אדבר על משרדי. יש לי בעיה

לכרור, אברר אותה לא כאן.

סגן דה"מ י. נבון:

מפסיקים לך את קריחת הנפט, זה כתוב

באלטרנטיבות.

השר מ. שחל:

יצחק, יש דבר והיפוכו. כתוב, שהשר קובע את סדר העדיפויות. אני לא מתוכח על הקיצוץ, האם מותר לי לקבוע את סדר העדיפויות? יכול להיות שאני אחליט, שלא הכל ילך על חיפושי נפט, אלא זה ילך חצי בחצי.

השר מ. נסים:

ואם תהיה אלטרנטיבה א'?

השר מ. שחל:

אתה שואל זאת בכוונה? אני כאתי ואמרת דבר אחד - אני רוצה לדבר על משרדי, יש לי רק דבר אחד, שהוא שיין באופן כללי. אי אפשר לקבוע, ששר האוצר ושר התעשייה מופקדים על העניין של המתירים, כאשר הם מתעלמים מקטע שיש לו השלכה והוא מהורה 8% מהתל"ג. אני מחכוון למשק הדלק. זה גרם בפעם

הקודמת לבעיות וזה גורם גם הפעם. אני מבקש, שלענין הדלק תנתן סמכות לשר האוצר ולמשרד האנרגיה. פשוט, הדבר גרם לבעיות, לצרות רבות, מבלי שיהיה צורך בהן. לא יכול להיות, שאפשר יהיה להכניס את הכל, יחד עם כל המוצרים האחרים, עם כל הכבוד להם. אני חושב, שמשק הדלק, בנושא הזה, חייב להיות מיוצג ע"י שר האוצר ומשרד האנרגיה.

השר י. מודעי:

גמרנו עם משק הדלק, 3 חרשים לא נוכל להעלות?

השר מ. שחל:

אתה יודע מה, מי שנכווה ברותחין, פוחד. אני מבקש, שבענין הזה, תנתנה סמכויות כפי שהיו בעיסקת חכילה א'.

אני מסיים בזה ורוצה להציע הצעה לשינוי נוסח, כי יש למילים איזו השפעה. במקום המילים: "יושעה הסכם תוספת היוקר, יופחת השכר בסקטור הציבורי...". למשל, באשר להפחתת השכר בסקטור הציבורי, כיוון שממילא מדברים על פיצוי של 14%, או 13%, לתת לסקטור היצרני את מלוא התוספת שמדובר עליה. מה שיוחלט על הסקטור היצרני, פועלי תעשייה ואחרים, לגבי הסקטור הציבורי, ינתן פחות מ-3%. אני חושב, שלזה תהיה תרומה גם מבחינת האוירה הכוללת של ההסכמה, כולל הסכמת ההסתדרות לגבי הצעדים שאנו מדברים עליהם.

פרופ' מ. ברונר:

אני חושב, שיש אי הבנה בסיסית מה זו דולריזציה, אבל אומר זאת בנוכחות השר שרון.

השר מ. גור:

אתם תסלחו לי אם לא אכנס לפרטי פרטים של צעד כזה או אחר בתכנית. אני רק יכול לברך, שאחרי 9 חרשים, יש לנו תכנית, שהיא פחות או יותר מקפת. לכן, לפי דעתי, אנו צריכים לקבל אותה. אני חושב, שהאיזון הפנימי שלה לא יהיה שלם, אם לא תהיה חלוקה יותר צודקת של הנטל. אני לא רוצה להוסיף על דברים שכבר נאמרו כאן היום. התחומים שבהם אפשר להשוות את הנטל הם די ברורים וידועים. אני חושב, שבימים הקרובים, צריכים לשבת כל אלה ששקדו על התכנית די הרבה זמן, שהם בעלי מקצוע לא פחות טובים מכל אחד אחר ולמצוא לענין הזה מענה ופתרון.

אני אשמח מאור, אם אפשר יהיה להגיע להבנה כוללת עם כל המדכיכים במשק, אם כי אני חושב, שההחלטה הראשונית שמופיעה כאן בתכנית, שהממשלה צריכה לבצע מדיניות כלכלית ברורה לטובת המשק, גם אם היא עלולה להביא לאי נעימויות עם גורמים כאלה ואחרים - צריכה לעמוד בעינה.

יש לי הרגשה, בעיקר מהשיחות של הימים האחרונים, שהכל מבינים את חומרת המצב והכל מבינים את הצורך להגיע להבנה מירכית, אבל אני לא חושב, שאנו נעשה נכון, אם בגלל לחץ כזה או אחר, נשנה את הרעיון המרכזי שבא לידי ביטוי בתכנית שהוצגה כאן היום.

על מנת שאפשר יהיה לעמוד בזה, אני חוזר שוב לסוגיית האיזון והחלוקה הצודקת של הנטל. אני רוצה לחזק את כל מה שנאמר לגבי הגביה. הצעד שפה אושר, גם הצעד המשפטי וגם הצעד של תגבור מספר הגובים, הוא צעד שנותן אופציה רצינית מאוד לענין, במידה ומדיניות הביצוע תהיה כזו. לכן, אני רוצה להדגיש את הביצוע בתחום הזה, כי לפי דעתי, במידה רבה מאוד, מותנה בו המשך המהלך.

זה לא סוד, שכבר לפני 8 חרשים ביקשתי תכנית חרום ולפי דעתי, תכנית חרום ל-3 חרשים אינה מספקת. דובר פה על 4 חרשים. בלי להכנס לפרטים, איני מאמין, שבתכנית כזו או אחרת, כ-3 - 4 חרשים, אפשר ליצב משק. לכן, התכנית צריכה לכלול שנה שלמה. כאשר הגורמים העיקריים שמופיעים

בתכנית, צריכים בעתיד הקרוב מאוד לקבל את דמות ההמשכיות שלהם.

רה"מ ש. פרס:

תסלח לי מוטה, העניין של ה-3 חדשים הוא משום שצווי חרום אפשר להוציא רק ל-3 חדשים.

השר מ. גור:

אדוני ראש הממשלה, את החכנית הזאת אני מכיר היטב ולכן אני אומר זאת היום. פה נשמעו הצעות להאריך זמן ל-4 חדשים. אני, לאור הנסיונות שהיו בעבר חושב, שגם ב-4 חדשים, אי אפשר להשיג חכנית הבראה למשק. אין הוקוס-פוקוס בדברים האלה. לכן, מיד עם כניסת החכנית לפעולה, מבלי לחכות חודש, חדשים או שלושה, צריך להכין את הצעדים המתמשכים ולקבוע באיזו מידה צעדים כאלו או אחרים, יצטרכו לקבל גיבוי חוקי או תחוקתי, על-מנת, שנוכל להתריע בזמן ולנקוט בצעדים המתאימים.

מאוד לא הייתי רוצה, שתכנית עם הרכה סיכוניים וסיכויים תעלה על השרטון רק משום שאין לנו אומץ לנקוט את הצעד השני, לאחר שאת הצעד הראשון עושים ברי הרכה עמל ודאגה.

אני רוצה לומר מילה אחת בתחום הבריאות - כתכנית הזאת, בעצם, מדובר על הנתונים הידועים. כהפסקה שהיתה היום בדיון, בדקנו מחדש מה אנו יכולים לעשות כמערכת הגביה, ללא שיחוף פעולה עם קופות החולים. (יש לי מחר דיון עם קופות החולים, אבל אני מכיר את התוצאות). אם ננסה לגבות תשלום על כל חולי רע, בקושי נגיע ל-25 מיליון דולר. רק ע"י שיחוף פעולה מלא עם קופות החולים, אפשר להגיע לגביה אשר מתקרבת ל-60 מיליון דולר. וכפי שידוע, אין לנו כח כפיה על קופות החולים בעניין הזה.

השר מ. קצב:

מוטה, אח מערכת הגביה של קופות החולים אפשר להעביר בהחלט לביטוח לאומי.

השר מ. גור:

מה פרוש - להעביר?

השר מ. קצב:

את המס האחיד אפשר לגבות באמצעות הביטוח הלאומי. הוצאות גביה נוספות לא יהיו לנו.

השר מ. גור:

אתה מתכוון - בימים הקרובים?

השר מ. קצב:

תוך חודש אפשר להעביר זאת.

השר מ. גור:

האם, מכחינה פוליטית, אפשר תוך חודש להעביר

זאת?

השר מ. קצב:

אני מדבר על ארגונית.

השר מ. גור:

אני לא שמתני לב, משה, שכל הנקודות שהעלאת היום

הן ארגוניות?

השר י. מודעי:

הועדה לאיחוד הגביה של מס-ההכנסה עם הביטוח-הלאומי התחילה לעבוד כבר לפני 3 חדשים.

השר י. רבין:

יש החלטה מ-1972 על איחוד הגביה של ביטוח-לאומי ומס-הכנסה.

השר מ. קצב:

בניגוד לאיחוד הגביה של מס-הכנסה עם הביטוח הלאומי, את הגביה של המס האחיד, אפשר תוך חודש, לבצע מעשית וארגונית, מבלי שהוצאות הגביה בביטוח-הלאומי יעלו.

השר י. מודעי:

אפשר לספר בריחה? השר משה קצב הזכיר לי, שצופים התכנסו וכל אחד סיפר על מעשה טוב. האחד סיפר שהוא עזר לאימו לבשל. אחת אמרה, שהיא עזרה לרחוץ כלים. אחד הילדים אמר, שהוא עזר לזקנה לעבור את הכביש. הוא נשאל - ומה היא אמרה לך? הוא ענה - היא צעקה, היא לא רצתה לעבור. אתה מציע להם שרות והם לא מעוניינים לקבל אותו. הם מעוניינים להיות הכעלים של המס האחיד.

השר מ. קצב:

לא רק שהרגת את הבדיחה, גם אותי הרגת.

השר מ. גור:

אני יכול לומר, שאת איחוד גבית המיסים שר האוצר לא הרג, כיוון שזה איננו קיים ואם אנו מתייחסים ברצינות לתכנית שהוצגה כאן היום - ואני מציע להתייחס אליה ברצינות, איחוד הגביה לא עומד כרגע על הפרק. אני מצוין כרגע את העובדה הזאת - כי כלימים הקרובים (ורק היום קיבלתי מכתב משר האוצר הנוגע לסכומים האלה שעליהם התחייבנו בצורה כזו או אחרת) במידה ולא ינתן לנו זמן לבדוק עד כמה ניתן לתאם את הסכומים של הגביה וההזרמה תיפסק, המערכת הזאת פשוט לא תוכל להתקיים. אני מעלה את הדבר הזה, כי בשיחות מוקדמות שמעתי את האימרה: "אז צריך להוריד את רמת הבריאות ב-60 מיליון דולר." קרה, שהמשפט הזה נאמר לי יום לפני אסון האוטובוס. לפעמים יש איזו התמקדות של דברים. אני לא מציע לחשוב במונחים של הורדת רמת-הרפואה בארץ, אלא במונחים של פתרון מסודר לבעיית הגביה. ואני לא מציע לעשות זאת תחת לחץ של התמוטטות מערכת הבריאות. לפי דעתי, עם קצב סבלנות, גם לדבר הזה יכול להמצא הפתרון. לפי הערכתי, במסגרת הכוללת של התכנית, על כל ההשלכות שלה, אפשר לטפל בהצלחה במערכת כולה וגם במערכת הבריאות, בלי להרוס אף אחד.

פרופ' מ. ברונר:

לשר שרון, אני רוצה להבהיר בעניין הרולריזציה - זה נושא שמופיע הרבה בכלי התקשורת. לדעתי, יש בו הרכה מאוד אי הבנה ומסתובבים הרבה רופאי אליל סביב הרעיון הזה. אני רוצה להבהיר את הנקודה. (איתן יוכל להשלים, כי שנינו עסקנו בנושא הזה, אמנם לכל אחד מאיתנו היתה הצעה אחרת סביב העניין). הדולריזציה, כפי שמוצעת ע"י השר שרון, היא מה שנקרא: דולריזציה ירוקה. כרגע שאתה מכיר בדולר כהלך חוקי, הוא דוחק החוצה כל מטבע אחר.

השר ג. פת:

זה לא הוצע ע"י השר שרון.

השר א. שרון:

לגבי החלק הזה אמרתי, שאיני יודע באיזה שלב זה יכול בכלל להכנס.

פרופ' מ. ברנר:

גם מי שעבר על תכנית הדולריזציה והציע אותה בזמנו, המנה תנאי מפורש, שאתה חייב לסגור את התקציב סגורה הרמטית לפני שאתה מפעיל אותה, כי אחרת אתה תלוי ברצונה של ממשלת ארה"ב לספק לך באופן מתמיד את מימון הגרעון הזה. שלא לדבר על המסד דרגות חומש ביצוע המשק, החשיפה לזעזועים הייצוגיים וכל מלבי דברים כאלה.

עכשיו, יש מה שנקרא: דולריזציה בנוסח רץ יותר. כלומר, הצמדת הטבע לדולר. בנוסח הזה, אני אישית הצעתי הצעה כזו לפני שנה, אך איני מציע אותה היום, כי הנאי מוקדם ליצוב המטבע שלנו יחסית לדולר או יחסית לסל מטבעות, זה שמעשה את כל מה שמוצע כאן פלוס. ומה זה "פלוס"? זה עוד קיצוץ נוסף בתקציב, כך שהתקציב יהיה מאוזן לגמרי, פלוס הוזדאום, שכשאתה מייצב את שער החליפין שלך, זה השער, שמעשה למשך תקופה ארוכה מאוד, הוכל לעמוד בו. לכן ההצעה שמוצעת פה היא הצעה, שהיא קצת פחות ממחירה מהצעת הדולריזציה לא בנוסח הידוק שלה, לכן, אינני רואה בכלל מקום להגיד, שהאלטרנטיבה לתכנית שמוצעת פה היא תכנית דולריזציה. זו בכלל לא אלטרנטיבה. זה נשמע, כאילו שיש טריק כזה, שברגע שעובדים לדולר, פתרת את כל הבעיות. אתה לא יכול לפתור את הבעיות לפני שאתה סוגר את התקציב.

רה"מ ש. פרס:

כלומר, קודם צריך לפתור את הבעיה ואח"כ אפשר לעשות דולריזציה.

פרופ' מ. ברנר:

עכשיו, ברצוני לומר להשלמה, ששלב המשך של הייצוב הנוכחי יכול להיות, שבעבור 3 - 4 חודשים, אם המשק יתייצב, לעבוד למטבע חדש, שקל חדש או משהו כזה, שאחרי מייצב, יחסית, לא לדולר אלא לסל מטבעות. זה יהיה השלב הוספתי של ייצוב המשק, אבל תנאי מוקדם לזה, שמעשה את כל הדברים שמפורטים פה (הצליח להם).

השר א. שרון:

אני רוצה לומר מילה אחת למיכאל - ראשית, לא התכוונתי לדולריזציה ירוקה. אמרתי רק, שבשלב הזה, איני יודע מתי היא יכולה להכנס. אך איני רואה אפשרות לייצב את המשק וזאת לא פעם ראשונה כאן...

פרופ' ט. ברנר:

אבל אנו אופטימיסטים מסכענו.

השר א. שרון:

גם אני. אבל את הדיון הזה אני כבר עברתי הרבה מאוד פעמים. אהם רואים את המאבק הזה שבערך פה. לדעתי, מבלי להכנס לאיזה שהוא סך, כולל של איבוד החומש הזה שדיברת עליו עכשיו, לא נצליח, לדעתי, להגיע לאותו מצב, שאתה רוצה להגיע.

השר ס. נסים:

אני מבקש להתייחס, קודם כל, לכעית שחיקת השכר. אומרים לנו, שהשחיקה תהיה 9%, 10%, 12% לפי הדיאגרמה שהיתה פה. אני לא בטוח, שנחמסר הזה הוא נכון. מספיק לקחת בחשבון את המדד של החודש הזה ואם המדד של החודש הבא, יולל, שיחפרטט באוגוסט ואת מדד אוגוסט (שאישי אינו יודע, אך אומרים שהוא יהיה 12%, אך אין בטחון). בתקופת עיסוק החבילה חשבנו שהמדדים יהיו נמוכים ובאחד החודשים הוא היה 19.4%. אין ודאות. אין ערובה. לכן, כאשר אומרים, ש-3 חודשים לא תהיה תוספת יוקר והפיצוי יהיה 14%, זה עיקרו של אמוז גבוה מאוד של תוספת היוקר. צריכים לראות זאת בעין מקומה, כל מספר שיהיה פה לא יכול להתמודד עם המציאות שהיה.

לוא זה היה רק זה, הייתי מחריש, כי צריך לשחוק ועל זה, בודאי, אין חילוקי דעות. אבל רבותי, יש גם שחיקה עקיפה.

(מכאן רשמה ז.ת.)
(עד כאן רשמה ל.ד. - מכאן ז.ת.)

אני רשמתי לי, לאחר עיון - עד כמה שאפשר לעיין במסמך גדול וחשוב כזה במהלך הישיבה - כמה דברי לוואי, הכלולים בהצעה, ששוחקים את הכנסתו של השכיר או של בעל הכנסה נמוכה, כשיעור שאולי לא חשבנו אותו. אתן כמה דוגמאות: שחיקת השכר, העלאת הסובסידיות בין 40% ל-100%, כפי שרק לפני שעתיים אישרנו.

רה"מ ש. פרס:

שחיקת השכר היא כתוצאה מהורדת הסובסידיות.

השר מ. נסים:

לא.

רה"מ ש. פרס:

יצחק, אני מבין, ששחיקת השכר חלקה נובע מהורדת

הסובסידיות.

השר מ. נסים:

חלקה, זה נכון, אך לא כולה.

רה"מ ש. פרס:

בתוך סך הכל השחיקה כלולה גם השחיקה מירידת

הסובסידיות.

השר י. מודעי:

זה נכנס בחישוב.

השר מ. נסים:

אין לי ספק, שחלק נכנס.

רה"מ ש. פרס:

הכל.

פרופ' מ. ברובן:

המשקל של הסובסידיות במדד.

רה"מ ש. פרס:

במלים אחרות, אין פעמיים שחיקה.

השר מ. נסים:

אתן את הרשימה כולה, לפי המסמך שמונח לפנינו ונראה אם הכל מתמצה רק במדדים שיהיו: ביטול תוספת היוקר לשלשה חודשים, צמצום הסובסידיות, העלאת מחירים כללית של 17% ובמספר מוצרים רב, העלאת המחירים תהיה כשיעור של 41%. כך אמר שר התעשייה-והמסחר.

השר א. שרון:

553 מוצרים.

השר מ. נסים:

ההשפעה של הפיחות - יכול להיות, שלא יהיו פיחותים במשך שלושת החודשים, אך כבר שומעים, שאין ודאות בכך; כיטול קצבאות הילדים - האם זה אינו מרכיב בשחיקת השכר? הפחתת שכר של 3% במגזר של 350-400 אלף עובדים; ביטול שעות נוספות ואש"ל; ביטול הזיכוי ממס הכנסה לקרן השתלמות; ביטול הפטור ממס על ארוחות במקום עבודה; קיצוץ בקצבאות זקנה; ביטול חינוך תיכון חינם. מה המשמעות של ביטול חינוך תיכון חינם לבעלי שכר בינוני? אם יש לאדם כזה 3 ילדים בבי"ס תיכון, מדובר ב-3,000 דולר מהנטו שלנו לשנה.

רה"מ ש. פרס:

לא יכולים להיות לאדם כזה 3 ילדים בבי"ס תיכון,

כי מדובר בשתי כתות.

השר מ. נסים:

מדובר על ארבע כתות, מכתה ט' עד י"ב. נניח שיש לאדם שני ילדים בגיל תיכון, הוא יצטרך לשלם 2,000 דולר לשנה. אם יש לו גם בן בסמינר, הוא עוד צריך לשלם אגרה.

סגן רה"מ ד. לוי:

יש לך דוגמא של היושב מולך, שאצלו מתקיימים כל

הדברים האלה.

השר מ. נסים:

כפי שאנו רואים בהצעת ההחלטה, יש גם העלאה של

המס האחיד.

כל אלה מוטלים בבת אחת על כל בעלי ההכנסה, אך בעיקר על השכיר. האם פיצוי של 14%, לשלושת החודשים הקרובים, יאפשר לעמוד בזה? יש היום בעלי הכנסה של 300-400 אלף שקל לחודש, כאשר סל הצריכה, עפ"י הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, היה לפני כחודש 715 אלף שקל. האם כך נשחק את השכר? אינני מאמין שנעמוד בזה, גם אם ישראל קיסר יסכים לכך. זה לא יקום ולא יהיה, גם אם נחליט על כך.

אני רוצה לדבר על החלטות ספציפיות הקשורות לזה. ביטול קצבאות ילדים - מה זה? קודם כל, אסור לנו לבטל קצבאות ילדים, כי כולנו משלמים לביטוח לאומי כדי לקבל קצבה. אז ניחא, יש שעת חרום, אך למי אנו מבטלים? לכולם. זוג צעיר, שבקושי מתקיים ויש עליו משכנתא נוראה, נכטל לו את קצבת הילדים? האם מפני שיש ילד אחד לזוג צעיר, צריך להעניש אותו?

סגן רה"מ ד. לוי:

גם אם יש לו 3 ילדים, אתה מבטל את הקצבה לשני

ילדים.

השר מ. נסים:

לזוג צעיר עם 3 ילדים נבטל את הקצבה ל-2 ילדים? אני הייתי מבין, לו היינו הולכים בשיטת הכנסה, כפי שהציע שר העבודה. למי שיש הכנסה, שעבודה משלם עד 50% מס שולי, לא ניקח ממנו את הקצבה, כי אחרת, איך הוא יתקיים? אין לנו רשות לעשות זאת. תקנת שעת חרום תסבול זאת, אך אין לנו רשות לעשות זאת.

ביטול חינוך תיכון חינם - רק לפני שבוע-שבועיים הצבענו, שכל אחד מאזרחי ישראל ישלם 1.6%, חלף ביטול חינוך תיכון חינם. היום נבטל גם את זה וגם ניקח 1.6%?

רה"מ ש. פרט:

לא.

השר מ. נסים:

איפה מופיעים כאן 100 מיליון דולר הכנסה?

השר י. מודעי:

זה רק ההפרש.

השר מ. נסים:

אסור לשגע את הציבור. אחמול החלטנו על היטל והיום מבטלים אותו ומחליטים על משהו אחר.

גב' מ. ברוך:

זה מוריר עלויות עבודה.

השר מ. נסים:

שלשום החלטנו על העלאת מע"מ ב-2% והיום נשגע את כל בעלי העסקים, להוריד את המע"מ בחזרה. מה השיטה הזאת?

אני נגד ביטול קצבאות ילדים ואני נגד ביטול חוק חינוך תיכון חינוך. אנחנו רוצים לחזור לחקופה של שכר לימוד הדרגתי? שר המשטרה יצטרך עוד צבא של שוטרים. אתם יודעים כמה משפטים היו אז על העניין הזה?

יש עוד דבר - קיצוץ בקצבאות זקנה, האם הוא יחול

גם על מקבלי הטבה סוציאלית?

השר י. מודעי:

לא.

השר מ. נסים:

יש לי עוד כמה הערות. הופיע מנכ"ל משרד האוצר ונתן מספרים על סטיות. בין הסטיות היה סכום של 115 מיליון דולר במשרד הבריאות. כאשר שאלתי מה זה, מנכ"ל משרד האוצר סרב להשיב. אני רוצה להכין מה המשמעות של 115 מיליון דולר סטייה. נרמז, שקופות החולים אינן משלמות - למה? הלא אנו נותנים כאן סמכות לשר האוצר להוציא צו לגבות מיזון המס המקביל, אז מדוע יש הסטייה הזאת? צריך לגלות לממשלה מה המשמעות של 115 מיליון דולר. אני חושב, שאסור לנו להצביע על קיצוץ של 750 מיליון דולר נוספים, לפני שנדע למה יש סטיות. הסטייה במשרד הבטחון של 100 מיליון דולר היתה ידועה לממשלה - זו ההוצאה על לבנון. במשרד החינוך אומרים, שהסטייה היא על קיצוץ שלא נעשה כשנה קודמת. אני מבקש לדעת מהו הסכום של 115 מיליון דולר למשרד הבריאות ומהו הסכום של 40 מיליון דולר לרשויות המקומיות. למה סכומים אלה לא חושבו קודם?

השר י. פרץ:

זו רזרבה.

השר מ. נסים:

זו לא רזרבה.

אומרים לנו 750 מיליון דולר קיצוץ - נחא.

השר ג. פת:

690 מיליון, כי 60 מיליון הם טעות.

השר מ. נסים:

אני מדבר על קיצוץ של 750 מיליון דולר. אני מבקש לדעת איפה מופיעים הדברים הבאים. הרי יש גם קיצוץ בסוכסידיות של 220 מיליון.

רה"מ ש. פרס:

זה מופיע כחקציב.

גב' מ. ברון:

זה מעבר לחקציב.

השר מ. נסים:

הפחתות השכר שיהיו, איפה הן מופיעות בתקציב. נשלם כעת 14%, אם יסוכם על כך. אך זה בא חלף תוספות היוקר, הרבה יותר גבוהות, שעתידות היו להשתלם.

השר י. מודעי:

מעדכנים את התקציב לפי העלאות השכר.

השר מ. נסים:

אבל התקציב חושב כדולרים.

גב' מ. ברון:

התקציב חושב בערך שקלי.

השר מ. נסים:

יש עור דבר - הפחתת 20% סוכסידיות ליצוא. הרי הפיחות נעשה כדי להפחית את הסוכסידיות. היכן ההכנסה מהסכום הזה? הוא לא מופיע בין ה-750 מיליון דולר.

פרופ' א. כרגלס:

ראש הממשלה אמר נכון, זה הולך על שני סעיפים: החזר מסים ופיצויי שכר ולכן, מהסעיף הזה לא תהיה כל תרומה.

השר מ. נסים:

לעומת זאת, לא מצאנו אף הצעת החלטה מפורשת - לענין מה שהציע שר העבודה לענין הסוכסידיות - לגבי השכבות החלשות, במידה שתתקבלנה ההחלטות האלה כפי שהן. למשל, שתוספות היוקר בשיעור 14% בלבד לא ינתנו שווה בשווה, גם למי שהכנסתו 200 אלף שקל לחודש וגם למי שהכנסתו 4 מיליון שקל לחודש. כמה פעמים עשינו אבחנה בין שכבה אחת לשכבה אחרת, אנחנו יכולים לומר: 10% ינתנו לזה, 8% לזה ו-20% לזה - אין בכך כל פסול. כך, לדעתי, צריך לעשות.

השר י. מודעי:

לכן כאן יש הסכמה ולא קביעה.

השר מ. נסים:

אם חלילה נכטל את קצבאות הילדים, היכן הפיצוי לאלה שנפגעים מכך במישרין? ויש רבים שיפגעו מכך במישרין.

אני מבקש לומר משהו על הפיחות. נאמר, שבמשך 3 חודשים קצב הפיחות יותאם לשכר. כנראה לא תהיינה תוספות שכר - והכוונה היא לא ל-14% אלה. האם הציבור שלנו מטומטם? הואיל והמרדדים של החורשיים הקרובים יהיו, כרביית דרכית, 70% לפחות (אולי פחות, אינני בקי בחישוב המדדים)...

השר מ. ארנס:

תכפיל אחד בשגל.

השר מ. נסים:

זה לא צרוף, צריך לעשות עוד חישוב - אינני בקי בזה. נניח 60% - הציבור שלנו לא יתקרב כעת אל הדולר? בתום שלושת החודשים נוכל להשאיר עם אותה רמה? או שאנו קוראים לציבור ללכת לדולר? חהיה נהירה, בתוך שלושת החודשים, לדולר. מנין יקחו זאת, אם לא כ"שוק השחור"? אז אומר יגאל הודביץ, שיעברו לאגרות חוב. אני לא מאמין בזה. אם זה רק זה, ניחא, אין ברירה, אך באים לסתום את הפת"מ, ז"א נועלים שערים בפני משקיעים להבטיח את ערך כספם ומצמצמים את היכולת שהיתה עד היום. האם לא תהיה נהירה לדולר בדרכים אחרות? תמהני.

לכן, אני סבור, שהחכנית לוקה בכמה ממרכיביה. היא בפעם הראשונה רחבה וכוללת, אבל אין גוזרים גזירות על הציבור, שאין הציבור יכול לעמוד בהן. התבונה היא לעשות צעדים, שאנחנו יודעים שנוכל להתייצב מול כל לחץ. כאשר נגיע לחישוב שחיקת השכר בעיקר של השכיר, אך גם של העצמאי, שאיננו בהכרח עשיר - אני מבקש, שלא יתחרזו אצלנו המושג עצמאי עם עשיר, יש הרבה עצמאים, שמצבם אינו טוב. בעל חנות מכולת הוא עצמאי - יש הרכה כאלה בישראל - ואינני יודע מה הכנסתו. אז עכשו בא מס היסוף. מה אנחנו מעוללים? כדי להראות שיש שוויון בנטל, אנחנו גוזרים גזירה על מי? על חלשים אחרים. אז מה תהיה התוצאה? לא תהיה העלאת מחירים? נכון, יש צו לא להעלות מחירים, אך בכל הכבוד, עכשו זה צו ומקודם היה חוק, שקיבלנו אותו בכנסת, האם לא עלו המחירים, למרות ההקפאה? האם לא הגענו למרד של 19.4%, למרות ההקפאה, אם כי חלק היה צפוי? כל הכבוד לאריק שרון ולמשרד שהוא עומד בראשו, האם יש לו יכולת לפקח על המחירים? אני לא מאמין, שזו אפשרות ריאלית. כחופת עיסקת החבילה הראשונה, אלמלא שיתוף הפעולה של הציבור, ספק אם היינו מגיעים לאותה שליטה על המחירים כפי שהיתה. מציעים סגירת חנויות שעוברות עכירה של הפקעת מחירים וכדו' - זה איך שהוא נסבל, כי זה באישור בית המשפט, אבל אין לנו ערובה, שמחירים בפועל לא יעלו, בעיקר שהמדדים יעלו. אז איך אנחנו יכולים לפגוע בשכבות כאלה?

אני מבין אם נטיל את מס היסוף הזה על מי ששיעור המס השולי שלו הוא 60%, אבל למה נטיל זאת על מי ששיעור המס השולי שלו הוא 25%? במה נועיל? ראשית, נעלה את המחירים; שנית, נעודד העלמת מס. כולנו אומרים, פה אחד שפה אחת, שהעלאת מס משמעותה עידוד להעלמת מס. איך האיש הזה יספוג, בנתונים שתיארתי, את המס הנוסף הזה?

רה"מ ש. פרס:

מה לעשות? האמת היא, שהמצב הוא אומלל. אף אחד לא עושה צעד, מפני שהוא משוכנע בצדקתו. כל הצעדים שאנו נוקטים הם בהיעדר ברירה - פשוט, אין דרך אחרת, או שאתה מדפיס כסף, או שאתה לוקח מהאמריקנים. נקלענו למצב של אין ברירה. אף אחד לא עושה זאת, מפני שהוא חושב, שזה הדבר הכי טוב בעולם. לא תרצה להוריד כאן, תצטרך להוריד שם.

השר מ. נסים:

אני יודע שמוכרחים לקצץ. אני יודע, שיש מצב של אין ברירה, אבל יש פה שלל של הצעות, במספר בלתי גדלה, שלא בהכרח הן הטובות ביותר. אז אולי, ברגע זה, אנו צדיכים לקבל החלטות עקרוניות, אך לא החלטות מעשיות, כי אינני יודע אם אנו לא פוגמים יותר מאשר מועילים. אז לו ידעתי, ששלושת החודשים האלה היו מביאים ארוכה ומרפא לתחלואי הכלכלה ולו הייתי יודע,

שבתום שלושת החודשים אנו חוזרים למצב של אינפלציה, בתנאים של מדינה אירופית, אז בודאי שצריך בשתי ידיים להצביע בעד ההצעות הללו. אך חוששני, שאנו הולכים בצעדים אחרי צעדים, שבסופו של דבר הם נמשכים ומבחינה פסיכולוגית, אנו לא יוצרים אמון אצל הציבור - וזו בעיה, שאי אפשר להתעלם ממנה.

לפי כל הסימנים, בתכנית הזאת אין עידוד ליצוא,

אלא אולי יש סכנות.

אני רוצה להצביע על עוד שתי נקודות, שיש להן אפיק משפטי כלשהו. אנו הולכים לפי מתכונת של תקנות שעת חרום. אני מבקש לומר, שהדבר אינו קל כל עיקר. יש קושי משפטי, שצריך לקחת אותו מראש ויש אפילו סיכון משפטי בהליכה במסגרת של תקנות שעת חרום. אני מבקש שהממשלה תדע, שנימוק שהכנסת אינה ממחרת לחוקק, או מערימה קשיים, זה נימוק שאם ישמע בכירור בבית המשפט, הוא מרשם לפסילת תקנות שעת חרום, כי לא לשם כך הן בוצרו.

סגן רה"מ י. נבון:

איזה נימוק אחר יש?

השר מ. נסים:

רק ענין של שעת חרום אמיתית, רק אם אתה אומר, שאחה צריך להציל את המשק מפני התמוטטות.

רה"מ ש. פרס:

זה הנימוק.

השר מ. נסים:

אבל לא מפני שהכנסת לא ממחרת לחוקק חוקים, או מערימה קשיים. אם נימוק כזה ישמע, התקנות פסולות.

אני מציע לברור היטב מה להכניס לתקנות שעת חרום ומה לא. יש דברים, שאינם יכולים להכנס לתקנות שעת חרום, כי לפי אופים, הם לא כאלה. אני לא יכול לברור זאת כעת, כי מדובר בתקנות ארוכות, שצריך לעיין בהן. ממילא אין הצעה, שאלה יחתמו מיד. נאמר, שיש להסמיק את ראש הממשלה ושר האוצר. אם תהיה החלטה חיוכית - אינני אוהב לומר זאת, אך בצד המשפטי, צריך להיות גם שר המשפטים.

אני מבקש לומר עוד דבר לראש הממשלה, כי הוא ביקש, שגם חוק ועדת שטיינברג יהיה במסגרת תקנות שעת חרום. אין לך מרשם לפסילת תקנות שעת חרום יותר מאשר זה, כי החוק הזה נמצא בכנסת ולעולם אי אפשר לתרץ רפורמה כלשהי במס הכנסה בתקנת שעת חרום.

מר י. ברון:

זה עומד להסתיים בעוד שבועיים.

השר מ. נסים:

אני מקוה.

אני צריך לומר עוד דבר בענין החסכון. אני זמים דעים עם מה שאמר גד יעקבי, בצד הכלכלי-ציבורי-מוסרי.

סגן רה"מ ד. לוי:

לגבי הטענה של שחל, בהקשר לחוק שטיינברג, אפשר להוכיח בעליל, שיש בו עיוות משווע ואפלייה במודע. אני מדבר על ענין ה-100%. אני מערער על זה רשמית בוועדת שרים לעניני כלכלה.

חשר מ. נסיים:

ראש ממשלה העלה זאת לא בהצעה שלו, אלא בהצעה של מאן-דהוא - אסוף לנו למגוץ בחסכון, גם כצר המוטרי ובעיקר כצר הכלכלי-מהותי, אך יש גם בעיה, שאני מבקש להציג אותה. נכון, 61 חברי כנסת יכולים לשנות את החוק ומבחינה חוקתית, אין כנר בעיה. יצביעו 61 חברים, אפשר לשנות. אני מציע לממשלה, אם אהנו דוגים לשמור על סאיות של אמון הציבור, אסוף לנו באיסור תמור, אמילו ב-80 קולות, לשנות את החוק הזה.

סגן הר"מ ד. לוי:

איזה חוק?

חשר מ. נסיים:

חוק שמירה החסכונות, אם נעשה זאת, אמון הציבור ישאף לאפס. הציבור לאמר הבטיחו לנו בחוק לשמור על חסכונות וגם כזה לא עמד, כיצד נאמין? כשכילי זה מספיק כדי להתנגד לכל הצעה, שמהיה זה מגיעה בחסכונות. אבל אני אומר, שאם מבחינה מהותית, דמו כבפשט שחוק זה לא היה נחקק, אני חושב במפורש, שהאינסטרם הלאומי-הכלכלי שלנו היה לא למגוץ בחסכונות. צודק השד יעקבי, החסכונות הללו הם לא של מולטי-מיליונרים, אלא דוקא של שכבות ביניים וסטה, לנו, לרעה, אסור למגוץ בחסכונות.

חשר ח. קרפון:

דוגמים אותנו שני חסאים קדמוניים: החטא האחר שלא קיצצנו קיצוץ אמת בהקציה, כאשר החלטנו עליו במעם הקודם והחטא השני, שחמקנו כמעט לחלוטין את אמון הציבור, בדיבורים, בהכרזות ובכרסום העצמי. על שני החסאים האלה אנחנו משלמים ועשנו אנו בקראים למאפי נוסף, כדי לנסות לשקט זאת, בשני הנקודות הללו גם הקנות לשעת היום לא העזרנה, אנחנו יכולים להפעיל הקנות לשעה חרוג על כל מה שנוצה, זה עדיין לא אומר, שכל שר יקצץ במסדרו את מה שמוטל עליו וזה עדיין לא אומר, שמור בבוקר לא נשמע את ההצהרות, בנוסח ששמענו כבר העריב: אני לא השתתפתי בהכנת החכמים הזאת. שר כלכלי בכיר, שהכיר את החכמות הזאת בראשיתה והיה שותף אמה בסיומת, אמר שלטום ברדיו, שהחכמים המוגשת היום היא פועל יוצא מהחכמים והכלכלית הרחוקה.

אם לא נכין, שאנו חייבים להחזיר את אמון הציבור, אז המכניזם הטובות ביותר דושמו לאל.

החכמים המוגשת לנו היום היא חכמים העומדת בפני עצמה והיא נותנת, עמ"י אלה שמדישים אותה, גם יסור למקוה, שלאחר שלושת הוודשים לא תהיה מפולת, אלא אמשר יהיה להמשיך בשיעורי אינפלציה טבעיים, לאחר השיעורים הבנהיים שידענו בעבר. אבל קשה לי לראיה את המכהנות הציבור ככזו שמעודדת את הקנה הזאת, שאמנם אחרי שלושת הוודשים נמצא את עצמנו במצב, שנוכל לחשוב על צעדים נוספים. אני סבור, שאם לא נחשוב עכשו ולא ניהן את דעתנו, יקרה לנו מה שיקרה לנו עם נישקות המבילה.

(המשך הדברים רשמה ל.ד.)
(עד כאן רשמה ז.ת. טכאו ל.ד.)

גם בחקופת הראשונה שהייתה טובה, לא הנידישכנו סיד. לחשוב מה יהיה בעוד 3 חדשים, לשתע חלפד 3 חדשים, נמצאנו את עצמנו לפני שבר והזינו צריכים לעבור לעיסקה 2-3, שנת היו גדוקה מן הראשונה, כי לא הושקעה בהן מחשבה, אלא היו אילטוריים כי הדמו דוק.

אני רוצה לתת דוגמא בחכמים הזאת - יש בה הקפאת אבר, הקפאת מיסים והקפאת מחירים. המבחן יהיה בהקפאת המחירים. אם המבחן הוא בהקפאת המחירים, אין זה שר הנמ"ס לא שותף לדיובים הללו? הרי הוא מופקד על הדבר הזה. זה הדבר החשוב והמרכזי בכל החכמים הזאת. ברמה לי, שזה מוכיח על ליקוי

בהכנת הדבר. צריך היה לרעת, שאם אנו רוצים לסגור את 3 הקצוות הללו, אנו חייבים לסגור, בעיקר, את ענין הפיקוח על המחירים, ענין הקפאת המחירים. זה צריך היה להיות מתואם. אני שומע, שאפילו היום, בעת הכנת התכנית הזאת, היו ליקויים בביצוע, כאשר השאירו פרצות שלא נראו מראש וצריך היה לסגור אותם במשך היום. חייבים לדאוג לדברים האלה, כי אנו נבחן ביישום. הצד העיוני של התכנית הוא טוב מאוד, הצד התאורטי שלה הוא נכון, אבל נשאלת השאלה איך היא תפעל. כזה נבחן. הבחינה הזו היא בחינת ביצוע ולא תאוריה נכונה.

דאיתי את ההצעות האלטרנטיביות. אני חושב, שזה יהיה לא הוגן, אם אנו היום נבקש מהמשרדים - גם מאלה שקיצצו במשרדיהם קיצוץ מלא וגם מאלה שלא עשו זאת, שיסכימו להפחתה אחידה ככל המשרדים. אני חושב, שצריך לבחור באלטרנטיבה הראשונה, שהיא מבטאת גם את הענין הזה של הקיצוצים הקודמים ואינה פוגעת במשרדים שביצעו זאת קודם כהלכה.

אני מסכים עם הרעיונות שהועלו כאן ביחס לסבסוד. אבל נדמה לי, שצריך לשים לב, שגם באשר לסבסוד החקלאי, החשש הוא שנאבד כל שליטה על הענין הזה ואתו סבסוד קטן מהווה לנו איזה שהוא חוט, שאפשר באמצעותו לכוון את הענין של הגידולים החקלאיים. נדמה לי, שאותו הדבר חל על התחבורה. אנו יכולים לבטל את הסבסוד של התחבורה, אבל נחמיץ מכשיר מצויין, שבאמצעותו ניתן יהיה להבטיח, שהתחבורה תמלא את מקום הרכב הפרטי. אנו נגיע למצב, שנחנק בריכוזים העירוניים אם לא תהיה תחבורה ציבורית מסודרת ויעילה, שתוריד חלק מהעומסים. את זה אפשר יהיה לעשות, כאשר המכשיר הזה יהיה תחת פיקוח, תחת ביקורת ואפשר להשיג זאת, כאשר יש איזה שהוא סבסוד. אם כן, בעקרון, אני מסכים, שבלי סבסוד בכלל הרבה יותר פשוט, הרבה יותר קל, לא צריך לבדוק, לא צריך לחשב, אפשר לדעת כי המוצר יצא ולא מתייחסים אליו לחלוטין.

כך אני חושב, שהרעיון של בדיקת האינדקס הוא רעיון נכון. אנו עצמנו ראינו אותו עובד כאפרייל האחרון, כאשר לפתע פתאום הוא קפץ לנו בשל קפיצת מדדי תשומות הבניה, ש-6 חדשים עמדו על מקומם, ולפתע, בבת אחת, הם נפלו עלינו ושינו את המדר בצורה יסודית. צריך לחשוב, אולי לקחת מדר של מספר מוצרים קטן יותר, אבל שיהיה מבטא יותר ונאמן יותר למטרה הזו של פיצוי.

הערה ביחס לתשתית לתחבורה - אינני יכול לצאת ידי חובה כלי להזכיר זאת. אני מרגיש מחויבות לענין הזה, במיוחד עכשיו. יש הפחתה של למעלה מ-2 מיליון דולר בתשתית כבישים ותחבורה. אני רוצה לומר, שבמציאות שלנו, כל אגורה שאנו מורידים מהיעדים הללו, זה ריבוי של הרוגים, פצועים, תאונות והפסד עצום של רכוש. אחזקת כביש בצורה תקינה מונעת תאונות, מונעת נפגעים ומונעת אנדן כספי. כך, שאני מציע לא לפגוע בדבר הזה. אני כבר לא מדבר על כך, שאנו מחפשים דרכים אלטרנטיביות כדי לגייס כספים למטרה זו, משום שאנו עומדים בפני בעיה מחמירה והולכת. התשתית לבושה הזו היא היום שליש מהתשתית שהוקצתה לפני עשור. כלומר, אנו עומרים בתהליך של ירידה מתמדת, וזאת, על אף הגידול במספר כלי הרכב, על אף הגידול בשעות נסיעה. יש גידול בלתי רגיל, בממדים בלתי רגילים ואני חושב, שאנו חוטאים לענין, אם נפגע בתשתית הזאת.

עוד הערה אחת - שר האבגריה העיר ביחס להסמכתו לפגוע בנושאי משק הדלק. אני סבור, שאותו הדבר חל בנושאי משק התחבורה. אנו למעשה צריכים לעשות את כל התחשיבים - והכלי איננו בירינו, הוא נמצא בידי שרים אחרים. אני לא קבלתי על כך, אבל אם הזכר הזה יתוקן ביחס למשק הדלק, צריך לחקן אותו גם ביחס למשק התחבורה, תודה רבה.

השר י. שפירא:

אני רוצה להביע צערי על הפרסומים המוקדמים, שאילצו אותנו לשבת בישיבה כל כך ארוכה ולהחליט דווקא היום. נדמה לי, שפעם אחת, צריך למצוא לכך איזו שהיא תקנה,

אגב אורחא, אני רוצה לשאול את שר האוצר - התפרסם ברדיו, שהאוצר ישב על ההצעות האלה בשבת. אז, ראשית כל, יש מקום להכחיש את הדבר. שנית, אני רוצה להכיע את צערי.

השר י. מנדעי:

במוצאי שבת. אני מכחיש.

השר י. שפירא:

אני שמח מאוד לשמוע, שאחה מכחיש את הדבר.

אני רוצה להגיד גם שאני מצטער שצריך להשתמש בצווי חרום, בשעה, שאילו הדברים היו מוכנים מראש, היינו יכולים להעביר זאת בדרך רגילה.

אני רוצה להציע כמה הצעות - לגבי טכום הקיצוץ, אני מציע לא להחליט היום בין חלופה א' ו-ב', אלא להחליט על היקף הקיצוץ בתקציב ולהשאיר את נושא ההחלטה בין שתי החלופות. אני רואה שיש דברים בין המשרדים ובין האוצר. הדבר הזה ידון או בוועדה מיוחדת, או בוועדת השרים לענייני כלכלה.

אני רוצה לתמוך בדברי אחד השרים - איני זוכר מי זה היה, נדמה לי, השר שרון. הוזכרו גרעונות של כמה מפעלים, מספנות וכו', אסור שיתברר מתוך ההחלטה היום שתמיכה במפעלים הללו היא על סדר היום. גר יעקבי אמר זאת.

שלישית, בנושא הפת"מ היו חילוקי דעות די רציניים. אני מציע לא להחליט היום על שינוי. היו הרבה שרים שדיברו נגד פת"מ חד-סיטרי. היות ואין הסכמה כעניין הזה, אני מציע לא להחליט על שום שינוי, אלא אם כן תהיה הסכמה במועד אחר.

לגבי מע"מ - אני מציע לא להפחית את מע"מ בשעור של 2%, אלא להפחית במס הכנסה ולפתות לסמן ע"י כך, שאנו מעוניינים לעבור ממס הכנסה רגיל לרכיבים אחרות של גבית המס. אני רואה בזה איזו גרסיה במגמה לשינוי המס.

באשר לשכבות החלשות - דובר על הגנתן של שני העשירונים החלשים וגם, אולי, חלק מהעשירון השלישי. אני מציע לקבל את הצעתו של השר נסים, שהשחיקה תהיה מדורגת. אם נקבל את הסיכום הכולל של השחיקה, שהיא תהיה מדורגת בהתאם לגובה ההכנסות של השכירים.

השר ג. פת:

הנושא הזה פתוח לדיון.

השר י. שפירא:

בסדר. על ההיקף נחליט, אך לא נחליט היום על החלוקה בין השכבות השונות.

כמו כן, אני רוצה להפנות תשומת לב להצעת השר ארנס, שהפגיעה תהיה לא רק בהכנסה מהשכר אלא גם בהטבות של קופות-תגמולים, קופות-פנסיה. אנו מקווים שהפגיעה היא לחקופה קצרה, כי לתקופה קצרה יותר קל לוותר על כספים שינחנו בעתיד, מאשר על כספים שדרושים למחיה, במיוחד לאחר ששמענו מה גובה השכר הקיים בשרות הממשלתי.

אני חוזר על הצעתי, לאפשר הפחתת שכר במקום פיטורין. אני בטוח, שיהיו קבוצות עובדים, שיעדיפו שבקירבם לא יהיו פיטורין ויסקימו לזיתור על שכר. אמנם הדבר הזה מנוגד לרעיון נדידת עובדים מהשרות הציבורי ליצור, אבל ממילא, בגלל הקיצוצים השונים שכבר הוחלט עליהם, תהיה פליטה גדולה של עובדים. שמענו כבר על למעלה מ-10,000 במשרד הבטחון ועל הנוספים שיהיו עקב הקיצוצים...

סגן רה"מ י. גבון:

10,000 במשרד הבטחון?

השר י. שפירא:

במשרד הבטחון - 11,000, כך אמר השר רבין באחד הדיונים. הוא נמצא פה, אתה יכול לשאול אותו.

השר י. גבון:

בהוצאה מביצוע, זו ההערכה.

השר י. שפירא:

אני מציע, שהדבר הזה ישאר אפשרי - אדוני ראש הממשלה, אני מציע את ההצעות הללו להחלטה.

בענין היצור, אני מציע לא לבטל את הביטוח לשער היצוא. אם נצליח ולא יהיה צורך בביטוח, לא הפסדנו דבר. אם יהיה צורך, אי אפשר להכות היצוא גם ע"י שינוי שער החליפין וגם ע"י ביטול ביטוח השער. לכן, אני מציע, לא לבטל את ביטוח שער היצוא.

דאיתי הצעה לביטול שעות נוספות ואש"ל ל-3 חדשים. הסכום אינו גדול. אני חושב, ששעות נוספות הן חלק מהכנסתו של אדם ואינן חושב, שאנו יכולים להטיל על חלק מהעובדים קיצוץ כל כך דרסטי בשעות נוספות. זה דבר שפוגע רק בחלק מהציבור ואני מציע לא לקבל את ההחלטה הזו של ביטול שעות נוספות, אלא אם כן זה כלול בתוך אחוז השכר שירד.

בנושא של השקעות באזורי הפיתוח, לא שמעתי שום דבר. אני מקווה, ששר האוצר יתן תשובה בנושא של עידוד ההשקעות בכלל, ובאזורי הפיתוח בפרט.

לגבי חוק היבוא מיכון חובה, אני רוצה להציע, קודם כל, לא לבטל שום סעיף בחינות הפנימיות. החינות הפנימיות, לכל מרכיבו, הוא מאוד חשוב והכרחי. אינני חושב, שההוצאות המדעאות על חינות פנימיות הן כל כך כבדות מסה"כ החקציב, שהיכים לפגוע גם בהן. מדובר בעיקר בלדו מעוקה ואנו חושב שזה עלול לפגוע בחינותם מאד.

אני מציע גם אם יתקבל ביטול חוק היבוא חובה, שהוא לא יחול על חינות פנימיות. הביטול של החוק לא יחול על ילדים הנמצאים במסגרת החינוך הפנימית. אני כן מסכים, שנקודת הזיכוי של ילדים הנשלחים לחינוך פנימית תקוזה. זה הוחלט בזמנו, אך משרד הרווחה ביטל זאת.

השר מ. קצב:

זה מתבצע.

השר י. שפירא:

אם זה מתבצע, אז הקידוז קיים.

השר מ. קצב:

זה מחבצע לגבי 3 ילדים, ילד רביעי לא.

השר י. שפירא:

אגב, רוצה להצטרף להצעה של השר יגאל הורביץ, לקיצוץ בשכרם של אנשי הציבור. ראש הממשלה, אם לא יסכימו ל-10%, אז 5%. נפנה גם לחברי הכנסה. אני רואה בזה חרומה חשובה ליצירת אקלים טוב.

אגב, להצעתו של השר ויצמן על צמצום מספר השרים בממשלה - העלאתי את הדבר בפני ישיבת ההנהלה של תנועתנו, שישבה ודנה בכך היום. אנו מציעים, לא רק את זה, אלא באמת רא-אורגניזציה במשרדים הממשלתיים. היו כמה משרדים שהיו מאוחדים ונפרדו. יש משרדים קטנים ואם רוצים לחסוך, אפשר לאחד אותם.

השר א. נתמקין:

אז יהיו שרים בוטפים ללא תיק.

השר י. שפירא:

לא, אני מדבר ברצינות. אנו בהחלט מציעים לתמוך בצמצום מספר השרים בממשלה מעבר וכמובן שיהיו לדבר הזה השלכות.

השר מ. נסים:

תיק המשטרה למשרד הפנים!

השר ג. פת:

זו תשובה מחוחכמת נגד הצעת ויצמן.

השר י. שפירא:

בעיניך היא מחוחכמת, בעיני זו הצעה טובה.

השר א. שרון:

אנו מתנגדים להצעתו של ויצמן, לא נוותר עליו.

השר י. שפירא:

סיימתי, תודה.

השר י. רבין:

ההצעה שמונחת פה היא, כלומר, התכנית, פלוס יכולת הכיצוע שלה, נראית בעיני גרועה. היא גרועה משום שאני לא מאמין, שהקיצוץ יחבצע. כי עובדה, שאנו באים לדון על זה משום שהקיצוץ לא התבצע. אני לא מאמין באומדן ההכנסות. עובדה, שהאמנו שיהיו הכנסות ושמענו פה ממנכ"ל משרד האוצר, שיש החמוטטות של מנגנון ההכנסה. כמו כן, אני לא מאמין ביכולת הממשלה לכצע את כל מה שכתוב פה מול הלחצים שבהם נעמוד.

לכן, בעיני זו הצעה גרועה, אבל, למען האמת, אין לי הצעה יוחר טובה. גם לא נתבקשתי להכין הצעה. בתחום שלי, באתי עם הצעות וכיצענו אותן.

לגבי הקיצוץ, אם מחליטים על קיצוץ, צריך שיהיה קיצוץ ולא שחלק יקצץ וחלק לא יקצץ. איני בא לבקר איש, אבל העובדה היא, שיש כאלה שקיצצו ויש כאלה, שבתזקף הנסיבות, בעובדה, לא היה קיצוץ. אחרת, חלק מהבעיות לא היו עומדות בפנינו.

161 50

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.

פרופ' י. זמיר:

התכנית הכלכלית המוצעת לממשלה מגוונת גם מבחינה משפטית. היא אמורה להתבצע, בחלקה, ע"י חוקים, למשל המס המוצע על דירות פאר, או שכר לימוד מודרג ובחלקה, ע"י החלטות מנהליות, למשל הפיחות, אך בעיקרה היא מבוססת על תקנות שעת חרום.

אני מבקש לומר מלים אחדות על השימוש בתקנות שעת חרום. זהו המכשיר הקיצוני ביותר, שנמצא באמתחתו של משפטן. ביסורו של דבר, זה מכשיר שאינו דמוקרטי. מדוע? משום שהתקנות לשעת חרום מוצאות ע"י שר והן גוברות על חוק של הכנסת. משום כך, יש לנהוג בהן בזהירות רבה מאד. החוק שמסמך הוצאת תקנות שעת חרום אומר, שאפשר להוציאן רק לשם קיום האספקה והשרותים החיוניים. זה עניין, שהיינו מקפירים בו במשך שנים רבות, נהגנו ריסון רכ ולא נעשה שימוש גדול במכשיר זה.

הצורך להקפיד, שהשימוש במקנות שעת חירום לא יחרוג מן החוק, אינו רק צורך מיאורטי, אלא גם ענין מעשי, מפני שקיימת אפשרות לתקוף את החוקיות של תקנות שעת חירום לפני בית המשפט הגבוה לצדק ואני מניח, שכך גם יעשה במקרה הזה. השאלה היא האם תקנות שעת חירום, כפי שמוצע בפני הממשלה, יעמדו בפני בקורת של בית המשפט העליון. על שאלה זאת קשה לי להשיב בצורה מסכנית.

אמר ראש הממשלה, בעקבות שיחתו עם מזכיר ההסתדרות, שלא היה חקדים במדינת ישראל לשימוש מעין זה במקנות שעת חירום. הוא הביא דוגמא אחת של שימוש במקנות שעת חירום כדי למגוע בשכר, שנקבע בהסכם קיבוצי - וזה נכון. במדינת ישראל, פעם או פעמיים, קרה שהיתה מגיעה בשכר ובמסמט יוקר וכאותן פעמים, המגיעה היתה מבוססת, ראשית, על הסכם קיבוצי עם ההסתדרות וליהר כסחון, ההסכם הזה קיבל חוקף של חוק.

כאן יש שורה של צעדים קיצוניים, חד-צדדיים, מסתבסים על תקנות שעת חירום.

אין ספק, שרוב המרכיבים של התבילה הזאת, אחד-לאחד, אם הם היו מוצעים בזמנים כתקנות, הם היו נמסלים מיד מבחינה משפטית. באופן עקרוני, יש טעם ובסיס לתקנות שעת חירום מן הסוג הזה, רק כשאנחנו אומרים, שאנו נמצאים על סף אסון כלכלי, או איזו שהיא קטסטרופה ולכן, יש הכרח לעשות שימוש במכשיר הזה.

אני, באופן אישי, מחוץ מת שאני יודע ושמעתי, חושב שאנחנו נמצאים במצב כזה; ואעפ"י כן, מקנן כי הספק, האם השימוש הרחב הזה באמת מוצדק והאם כל חלק מן התקנות המוצעות, אפשר להסביר אותן ולהצדיק אותן לעצמנו, או בפני בית המשפט העליון, במצופה הכלכלית ובצורך למנוע אסון. אני, למשל, שואל את עצמי, אם אנחנו באים - כפי שאנו עשויים לכזו - בפני בית המשפט והוא ישאל אותנו: מדוע נקבעה בתקנות שעת חירום אפשרות של מיטורי עובדים במועצותיה מאד מקוצרת, בניגוד למה שקבוע, מאז ומתמיד, בהסכמים קיבוציים - מה המטרה שאנחנו נותנים? לא שאין מקום למיטורי עובדים, לא זאת השאלה. אף אחת מן השאלות אינה מהיחטת לחוכן התקנות, אלא השאלה היא, אם יש צורך כזה, מדוע לא לכתב לכנסת ולקבל חוק. אפשר להשיב תשובות שונות, אך הבעיה היא מאד קשה ובשבילי היא היתה כרוכה בהתלבטות רבה מאד. וכן בשל תחושת המצוקה הגדולה והצורך בהעברת התבילה הזאת, מן הצד המשפטי חשבתי, שאין אפשרות לשים מכשול ולוותר: אי אפשר לכתב בדרך הזאת, אבל הממשלה צריכה לדעת - כי זה רבר חשוב וקובע מבחינה משפטית שרק שכווע של הממשלה, שאנחנו נמצאים לא סתם בשעת חירום כלכלית, אלא באמת בפני אסון כלכלי, שמצדיק צעדים יוצאי דופן, יכול להצדיק החלטה של הממשלה.

השר י. הורביץ:

זו אמת, שגם השופטים מסוגלים לקלות אותה.

פרופ' י. זמיר:

זה נכון, אך השופטים יכולים לומר: אם באמת עומדים בפני אסון, מדוע הממשלה אינה יכולה לשכנע את הכנסת, תוך כמה ימים, לחוקק חוק כזה. אז יש תשובות שונות, אבל אני רוצה לומר, שאנו לא הולכים בדרך בטוחה, אנחנו הולכים בהיטוס, או אם זוהי מידת השכנוע של הממשלה, שצריך צעדים חריפים וחמורים כאלה בגלל חומרת הבעיה, אז אני חושב, שאפשר לכתב בדרך הזאת, בתקווה שנקמוד בה.

עם זאת, עדיין איבני בטוח, שזה יכול להצדיק כל הסדר וכל חקנה המוצעת לממשלה. השעה מאד מאוחרת ואיבני יודע את הדבר אפשרי מבחינה מעשית, אבל באופן עקרוני, צריך היה לברוק כל תקנה לגופתה, כדי להחליט אם רוצים בה ואם צריך לכתב בדרך של תקנה לשעת חירום.

אני רוצה להתעכב כאן על שלש הוראות, שכולן מתייחסות למסגרת של יחסי עבודה והיחסים עם ההסתדרות ולהעיר הערות לגביהן. אני רוצה להקדים ולומר, שמכיוון שתייה שחיקה קשה בשכר, שבאופן טבעי תביא לידי חסיסה ואולי לתגובות לא צפויות של העובדים, אם זה יהיה מלווה עם עמדה עוינת של ההסתדרות, עם חוסר נסיון מצד ההסתדרות לרסן, זו יכולה להיות פגיעה קשה מאד באפשרות לבצע את התקנות האלה. יש כאן כמה דברים, מעבר לשחיקה בשכר, שיש בהם פגיעה קשה מאד בהישגים של ההסתדרות כארגון מקצועי, אינני בטוח אם הם דרושים או מוצדקים ואני רוצה לציין אותם.

דבר ראשון - הפחתה של 3% בשכר. אני חשבת, שאפשר להשיג את אותה תוצאה בדרך אחרת, שהשר שחל הצביע עליה. במקום לומר, שמפחיתים 3% מן השכר וע"י זה פועלים באופן ישיר נגד מה שקבוע בהסכמים קיבוציים, פעם ראשונה במדינה, אפשר ללכת בדרך אחרת: לא ללכת כהפחתה של השכר, שתפגע בהסכמים קיבוציים, אלא לומר - אם מדובר על 3% הפחתה בשכר ו-14% תוספת פיזוי - שתנתן תוספת של 11% בסקטור הציבורי ו-14% בסקטור העיסוקי.

השר מ. נסים:

זה לא תופף בהכרח.

פרופ' י. זמיר:

עשיתי כאן בירור והכלכלנים מקבלים זאת. אם ישנם הבדלים, הם מזעריים. בצורה כזאת, יש הבדל בין מה שאחה נותן, אך אתה לא בא לגרוע ממה שנקבע בהסכמים קיבוציים.

שר האוצר אמר לי, שהדבר הזה מקובל עליו. אני חושב, שכאן אנחנו מסירים נקורת חיכוך קשה עם ההסתדרות.

מ"מ רה"מ י. שמיר:

זה רק פורמלי.

פרופ' י. זמיר:

כן, אבל זה חשוב להסתדרות. מה שאנו עושים הוא, שיד אחת נותנת ויד שניה לוקחת, כלומר, אנו אומרים, שנותנים לכולם ב-1 ביולי תוספת התיקרות של 14% לכל העובדים במיגזר הציבורי ובאותו יום לוקחים 3%. במקום זה לא נדבר על הודעה של 3% ונאמר שניתן לסקטור הציבורי 11% ולסקטור העיסוקי 14%. כך לא פוגעים בהסכמים קיבוציים.

השר מ. ארנס:

זה יותר אלגנטי.

השר ג. יעקבי:

ההבדל הוא 3/4%.

פרופ' י. זמיר:

שר האוצר מקבל זאת.

נושא שני - יש בהצעות החלטה האומרת, ששר האוצר מוסמך להעלות, בעצם עבור ההסתדרות, את תקרת המס האחיד ואת שיעור המס האחיד. אני מבין מה הטעם לכן. הטעם הוא, שהמדינה לא היתה מסוגלת, עד היום, לגבות מקופות החולים - בעיקר מקופת החולים של ההסתדרות - את עשרות מיליוני הדולרים שמגיעים למדינה. אבל אנחנו מצאנו לכך פתרון אחר. הפתרון הוא בהוראה אחרת שישנה כאן, שמאפשרת למדינה לעשות קיזוז, כלומר, ליטול את הכסף שמגיע לה ממס מקביל, שהביטוח הלאומי גובה עבור קופות החולים. זה יכול להביא לקופת המדינה את כל הכסף, שמגיע לה ויכניס את קופות החולים למצוקה כספית, שתחייב אותן, אולי ביוזמתן, להעלות את תקרת המס האחיד ואת שיעור המס האחיד.

השר מ. נסים:

יש חשש, שלא יעשו זאת.

פרופ' י. זמיר:

מכל מקום, אני חושב שלומר לארגון וולונטרי כמה דמי חבר הוא יקח מחברים זה חותר תחת עצם הבסיס של ארגון וולונטרי ואני גם חושש, שזה לא כל כך מעשי. כי אם קופות החולים לא תרצינה לשתף פעולה ברבר הזה, נצטרך להכנס ולנהל את הדברים. נניח, שקופות החולים לא תגבינה זאת כראוי, אז נתחיל לגכות את הכספים מהחברים?

לכן, אני חושב, שהמרינה צריכה לדאוג, שהכסף שמגיע לה יגיע אליה ולעמוד על כך, שקופות החולים, שנכנסות למצוקה כספית, תמצאנה את הדרך ע"י הטלת היטל ביקור אצל רופא, ע"י העלאת תקרת מס אחיד, או בכל דרך אחרת, שהן תעשינה זאת, כפי שמקובל בארגון וולונטרי ולא שהמדינה תתחיל לנהל את הענינים שבין ארגון וולונטרי לכין החברים שלו. לפיכך, את הסעיף הזה הייתי מוציא מהצעות ההחלטה.

הדבר השלישי הוא קצת יותר קשה וזה ענין הפיטורים בשרות הציבורי. בעצם, זה לא 3%. גם ה-3% פירושו אלפי עובדים, אך כפי שהאוצר מסביר, זאת בנוסף לעוד פיטורים של כמה אלפי אנשים, שמשרדי הממשלה, הרשויות המקומיות וגופים אחרים כאילו חייבים למשרד האוצר ולא ביצעו זאת. מדובר כפיטורי אלפי אנשים, בניגוד לפרוצדורה הקבועה בהסכמים קיבוציים, באופן חד-צדדי, כהליך מאד מזורז.

לי יש תחושה, שזאת ההוראה שיכולה לקומם את ההסתדרות יותר מכל הוראה אחרת.

רה"מ ש. פרט:

נניח שנכניס בצו חרום דבר אחר - הרשות להעביר עובדים ממשרד למשרד.

פרופ' י. זמיר:

זה הרבה יותר פשוט.

רה"מ ש. פרט:

כי לו היינו מחליטים את זה, נדמה לי, שזה היה חוסך לנו הרבה מאד צרות. למשל, עכשו רוצים להעביר 300 אנשים למס הכנסה. לפי המצב הנוכחי, אנחנו לא יכולים לעשות זאת. אז מה יצא? נשכור 300 אנשים?

פרופ' י. זמיר:

פרט לכך, שנדמה לי, שהענין הזה, כענין סמלי מבחינת הישגים של ההסתדרות, יקומם את ההסתדרות יותר מכל דבר אחר, למרות שהתקנה מנוסחת בצורה מאד פשוטה ואלגנטית, אני מאד חושש מהביצוע. אנחנו צריכים לזכור את הבעיה של עובדי "אתא" - 600-700 עובדים, שצריכים להיות מפורטים - איזה קושי זה היה למעשה. כאן מדובר במספר גדול של אלפים. אינני יודע אם בפועל נוכל לבצע זאת.

השר א. שרון:

ומה עם העברה ממשרד למשרד?

פרופ' י. זמיר:

זה הרבה יותר פשוט. אם משלבים לזה עור את מה שנאמר כאן, שמקפידים על כך, שמזון ה-6%-5% של הפרישה הטכנית בשנה, החצי לא ימולא...

השר מ. ארנס:

מדוע אי אפשר את הכל לא למלא?

פרופ' י. זמיר:

יש משרות, שאתה חייב למלא.

השר מ. נסים:

נשמע מה אומר שר האוצר על ההצעה הזאת.

פרופ' י. זמיר:

אני חושב, שמכחינת האפשרות לממש את התכנית ומכחינת היחסים עם ההסתדרות, זה יכול לשנות לחלוטין את פני הדברים. כלומר, אם מקבלים את הצעת ראש הממשלה, לגבי הניידות בחוץ הממשלה, מכחינה משפטית וגם מכחינה ההסתדרות, זו בעיה קלה יחסית. צריך נחישות בענין זה.

רה"מ ש. פרס:

אני לא הצעתי - רק שאלתי.

השר י. מודעי:

להעברה צריך סמכות? לנחישות צריך סמכות?

פרופ' י. זמיר:

לגבי ההעברה, אינני רואה בעיה. אני חושב, שענין הפיטורים יהיה מכשול גם עקרוני וגם מעשי. אם אתה יכול להסדיר את ההעברה בתקנות, אינני רואה כאן בעיה עקרונית, אני חושב, שההסתדרות תקבל זאת. שנית, כשריבדתי על נחישות, התכוונתי לכך, שלגבי שיעור הפרישה השנתי יש לקבוע, באיזו דרך שהיא, שאסור למלא מקום שמחפנה אלא באישור הרשות המוסמכת, שאנחנו ממנים כאן. גם כאן אין כל בעיה עקרונית. על זה אי אפשר להתקומם. ואז תוך פרק זמן של חודשים אחדים אתה מגיע ל-3% האלה, בלי שום בעיה עקרונית, בלי שום בעיה משפטית, בלי עימות עם ההסתדרות. לכן, אני הייתי מציע גם את ההצעה הזאת.

מר א. פוגל:

אחד הדברים המעניינים שלמדנו בתקופה שאסרנו קליטת עובדים חדשים הוא, שמרכיב העזיבות בסקטור הציבורי הן כדי לעבור לסקטור ציבורי אחר. ברגע שהפסיקו את קליטת העובדים החדשים גם פסקו העזיבות, כי שיעור הפרישה הטבעי הוא הרבה יותר קטן.

רה"מ ש. פרס:

מהו שיעור הפרישה הטבעי?

פרופ' י. זמיר:

הוא צריך להיות 3%-4%.

השר י. מודעי:

אולי אפשר לכתוב: בדרך של אי-קבלה ובדרך של

פיטורין.

מר א. פוגל:

הדרך הזאת נכשלה וניסו אותה מספר פעמים. זו הייתה הסיבה העיקרית, אך יש גם סיבה אחרת, שעוזבים בעלי מפתח, שאתה חייב לקלוט במקומם. צרוף שני הדברים האלה הוכיח חוסר יעילות של הנושא.

התקנות נועדו לשרת לא רק את ה-3%, אלא הן נועדו גם לעזור לכל משרדי הממשלה למלא את החלטות הממשלה שבבסיס תקציב 1985. גם אם התינה החלטות פונקציונליות על נושאים ספציפיים, שבהם תידרש הפחתת כוח אדם, גם לכך נזדקק לתקנות.

פרופ' מ. ברונר:

אני רוצה להעיר, שאם המגמה היא להוריר את המספר הכולל של עובדי הסקטור הציבורי, אז אינני רואה איך אפשר לענות על זה ע"י התקנה המוצעת כאן. צריכה להיות אפשרות חופשית למשרד לפטר עובדים, בין אם הולכים למשרד אחר ובין אם הם הולכים מחוץ למיגזר הציבורי. אחרת זה עושה את ההחלטה לחוכא ואיטלולא.

סגן רה"מ ד. לוי:

מאז החודש הראשון לכינונה של הממשלה הזאת, דרשו חברי הממשלה גיבוש תכנית כלכלית. במרוצת החודשים שכאו לאחר מכן, התרגלנו שהעלאה של דרישה כזאת פוגעת ואין צורך בה. לאחר מכן, היתה הודעה רשמית של הממשלה, מפי דובריה המוסמכים, שאין צורך בתכנית כלכלית. זאת, במקום לגשת בחודש הראשון לגיבוש קו כלכלי ברור, על כל מכאוביו. הלכנו בדרך לא דרך, שהוכילה אותנו לאן שהגענו - למצב שבו, בעצם, אין לנו תכנית לפנינו, לא נועצו בנו, לא שמעו מה בנינו, לא נתנו הערכות באשר לישום התכנית, אם בכלל היא תבוצע לאור הנסיון ותשיג את אותן המטרות, שהפרופסורים הנכבדים מייחלים שהיא תשיג. מנסיוננו, ספק מאד אם כך יהיה. אנו דנים הערב במצב של אין מה לעשות, דרושה החלטה עכשו, לא חשוב מה שאנו נאמר, חשוב מה שיאמרו בחוץ. גם את אינך משוכנע באפקטיביות של מספר מהלכים, שלרעתי עומדים על יסודות באויר, העיקר הוא שתהיה החלטה. אז הדרך לקבלת החלטה זו, אם תהיה, היא קלוקלת ולדעתי, אין בינה לבין מהלך תקין אלא ישיבה מרתוננית, כאשר במקרה אחד, למעלה ממחצית השדים נמצאים כפרוזדור ובמקרה השני, למעלה ממחצית השרים ישנים. המדובר בתכנית, שכולנו נצטרך למכור אותה כישועה, שכאה כתוצאה מהתעמקות והשלמה עם החלטות, לגביהן נתנו אח דעתנו.

לרעתי, כל העניין הזה הוא לא הימור. הצורה בה אנו רנים הוא הומור. ימים לפני כן, הכל בחוץ לא כמו ברז, אלא כמו ממטרה: ההתיקרויות שכדרך, באילו אחוזים, הפיחות הודאי שיהיה וכו'. אנחנו מדברים על צדק חברתי ועל חלוקת הנטל? בגישה הזאת יצרנו הפקרות. בענין הפיחות וההדלפות שקדמו לו, הנזק כבר נגרם בשני כיוונים: הוא נגרם בכריחה מתכניות מסוימות ובהתעשות של גורמים, שרחוקים מלהיות גורמים יצרניים. זה מה שעשינו. כזה כודאי אין לנו מה להתפאר.

השתוממתי כאשר שמעתי את שר האוצר אומר לנו, שהתכנית הזאת עובדה ביום הבחירות להסתדרות.

השר ע. ויצמן:

הוא אמר, שהתחילו לעבר אותה אז.

סגן רה"מ ד. לוי:

זה אומר גם דרשני - ולא ארחיב על כך את הדיבור.

השר י. מודעי:

מה זאת אומרת דרשני?

סגן רה"מ ד. לוי:

מה מישכנו ומה בזבזנו. אפשר לתקוף את הממשלה הקודמת במרתון - כל המרבה הרי זה משובח - אבל אני מחפש מה הממשלה הרחכה הזאת עשה שיאפיל על אותן החלטות ו"חוסר האחירות", כפי שמרביקים לממשלה הקודמת ואינני מוצא.

מי שקם ואומר, ששר אשר לא יסכים למוצע, או שלא ישלים עם המוצע, יסיק את המסקנות. אם הממשלה הזאת הייתה מכבדת את עצמה, הייתה היא מסיקה את המסקנות. אני חושב, שהממשלה נכשלה כשלון חרוץ והיא לא צריכה לחפש אליבין. זה המצב לאשורו.

מה מוצע כאן? עברתי דף אחרי דף ואני יכול לומר, שמכל הדברים הכתובים כאן, יש שני דברים, שבעצם הם היער להשגה, לפני פרסום המודד, כדי להקהות את האכזבה והתסכול: קיצוץ דרסטי בסובסידיות ופיתוח - ועל זה עושים את כל ההמולה. זה אוקטובר 83 מספר 2 זאת ההשלכות אנחנו נראה. זה סחרור אינפלציוני, משום שעם כל הכבוד ידידי הפרופסורים, אינני מאמין, שכל המרכיבים שדיברתם עליהם ייושמו, חלק מטעמים אוביקטיביים וחלק מטעמים סוביקטיביים. כל ישלה איש את עצמו, אפשר לדבר על שחיקת השכר סביב השולחן הזה, אך אנו יודעים מהו התסריט ואני יכול לומר לכם בודאות, שנתקין את החקנות לשעת חרום ואני מסכים עם היועץ המשפטי לממשלה, שקשה מאד יהיה להוכיח, שזה מה שנחוץ כדי להציל את המשק. קשה יהיה להוכיח זאת לא לכללן, אלא לפועל פשוט. אז תתחיל התסיסה, שאנו מכירים אותה.

(המשך הדברים דשמה ל.ד.)
(עד כאן רשמה ז.ת. מכאן ל.ד.)

יהיה בריא ידידי ישראל קיסר, הוא יכול להרשות לממשלה להתקין תקנות שעח חרום. הוא מרשה לממשלה. מיד לאחר מכן, אני כבר רואה מה שיהיה. שקט מזה, כוראי לא יהיה. ובטרם חתן השחיקה את אותותיה, יהיו כבר דיונים איך מתקנים את המעוות, כי איש לא מעלה על הדעת שנשחק את המשק. אז אם זה מרכיב, אני מבקש לקחת אותו כערבון מוגבל מאוד, כיועץ קצת את המטריה - וצריך לזכור מאיזו נקודה אנו מתחילים. עת כל הרצון הטוב של קיסר ורצונו לעזור, הוא בודאי לא ירצה להתאבד, כי התסיסה באה מלמטה ומלמעלה. במקרים כאלו, איגור יציג דואג לקיומו. מי שאינו מבין זאת, יכול לעשות טעות טוטאלית. אין שום צורך לסכן את ההסדרות. אין שום צורך בזה. זה לא היבט פוליטי. ההסדרות, איך שלא יהיה, זה גוף יציג, שאיתו מסכמים דברים ובמצב זה, הוא יהיה בסכנה. ומי שלא עומד שם, לא יפגר אחרי אלה שיבואו ויתסיסו את הועד הפועל - ואני מכיר גם את השיטות איך עושים זאת. ואזי נצטרך להתכנס ולחקן זאת.

אנו נכנסים לסחרור אינפלציוני גדול מאוד. אני מאוד-מאוד חרד כלכלית. אני אומר זאת לחברי הרואים בזה ישועה ויודעים את הקושי אם חלקים גדולים מהתכנית לא יבוצעו. אני רוצה לומר, שהסחרור האינפלציוני שאני צופה מההחלטה שנקבל הערב, אם נתקבל, יהיה כאין וכאפס ממה שאנו נוכחים עכשיו במסגרת עיסקת החבילה.

אני משוכנע, שהיה אפשרי בהחלט, לא ללכת בפזיזות הזאת, להמשיך בעיסקת החבילה עוד מספר ימים - שבועיים - שלושה וללכת לדיון מעמיק עם החלטה נחושה, לאחר קיום דיון לעומק ולא בצורה כזו. אבל אנו רצינו לעקוף זאת ולבוא כ"בליץ". על מי? על עצמנו. אפשר לקחת את כל הניתוחים. אינני רוצה לדבר על אוגוסט - ספטמבר. אומרים: "אם כל המרכיבים יתקיימו, אזי, בספטמבר...". מאחר ואני יודע, שלא כל המרכיבים יתקיימו, כי זה פשוט בלתי אפשרי - ואני יכול לתת לכם זאת, כמו עוף, לא קפוא, עדיין עם הנוצות, עוד בישיבה זו, נוצה אחר נוצה תרד ואנו נגיע להחלטות עם נוצות, נוצות, לכן, כמרכיב ביחידה אחת זה לא יהיה ואם זה יהיה כמרכיב ביחידה אחת, יש בו הרבה עוולות. אם היער הוא רק להוכיח שקיבלנו אותו, אני חושב, שזו שגיאה גדולה מאוד. אנו, בהזדמנות זאת, לוקחים שק מלט כבד, שמים אוחו על המשק ועל האזרח ואומרים לו לרוץ עם זה, לא רק לצעוד. ואנו יודעים מה קורה כששני הדברים הם בכת אחת - כורעים תחת זה.

השר י. תורביץ:

יוד, יש לי באלה אליך...

סגן רה"מ ד. לוי:

אל בשאל, העשה לי טובה. בגלל, יש בינינו עניין איזה שהוא דו-קיום בשלום, בוא נשמור עליו.

לכן, אני אומר, יש מה כמה מרכיבים, שלא יקוימו, אי אפשר לקיים אותם. השחיקה בשכר לא תקויים, שלא נשלה את עצמנו, היא בלה אפסריה לביצוע. שני הדברים האחרים: ההתייקרות המסיבית הנובעת ממה שהחלטנו הערב ועוד כמה החלטות נוספות יגרמו לתסיסה רצינית, שהיא אנטי-סידה לחלוטין לכן שנוגע לשיחוף פעולה של הציבור. יכול להיות, שמישהו חושב, שכל שנכבד את הנטל, כן ירגישו שהמצב הוא רציני. אני לא מאמין בזה.

אני גם רואה, שביחוד עם זאת, יש הכבדה על היצוא. שמעתי את נגיד בנק ישראל עם נחובים ועם רישומים. הוא ביקש לרשום אותם. יש הכבדה מבחינת אפשרות ההשקעות - שמעתי את שר התעשייה והמסחר בעניין הקשיים שהתגלו - זהרי לא זה היעד שלנו. אני רוצה לומר, שבנוסף לזאת, יש לנו כאן כמה זכרים, שהם ממש עוול חברתי. בשום מצב, כל אחד מאיתנו, אילמלא הדיצה הזאת, בשעה 12.00, לא היה מעלה בדעתו, שאנו ננקוט בהם, או נציע אותם; כשלוקחים דוג עעיר, שיש לו 3 ילדים והוא משלם עבורם ביטוח, אך אנו מפקיעים את הביטוח הזה על שני ילדיו. קחו, למשל, חייל משוחרר שהתחתן, שכולנו אומרים שצריך לסתמו ולתת לו מיצוי על כך שנמצע ממנו להשתכר במשך 3 שנים וכל הכרוך בזה, כדי למנוע את ילדיו מהאיץ - משלם מדי חודש בחודשו משכנתא צמודה שהיא הוצאה רצינית מאוד מהכנסתו, לאחר שבמתכוון הקשית עליו בגלל המצב הכלכלי הקשה - האט הוא יוכל לעמוד בזהל גם כך קשה לו עד מאוד. נזיר לו את הקצבה ונדורש ממנו לשלם באותה נשימה, מדוע שלא תכיר בהוצאה של המשכנתא לצורך מס הכנסה? הרי קורח גג, זה לא בילויז והוא משלם היום את מלוא העלות ועוד ממשכן את הוריו להשלמה, כי שום משכנתא לא מאפשרת לו לרכוש קורת גג. הוא גם נכנס לחובות נוספים, כבדים מאוד, עם התייבית הידועה, בהיקף של למעלה מ-50% ממחיר הוויה. כי כל המשכנתא הניחנת היא 50% ממחיר הוויה, בתנאים קשים ביותר, בריבית כמעט מלאה, בהחזר האוכל לו מחצית מהכנסתו, אם לא יותר ויש לו עוד 50% כדי להשלים את מחיר הוויה, שהוא לוקח בחלוואות דרך הבנקים, בתנאים קשים ביותר. מי יעזור לו בזהל מי זכיר בקשייז ועוד אומרים לנו "ובואם 3 ילדים, על 2 לא תקבל קצבה ותמשיך לשלם". זה חוסר פרופורציה. צריך לראות גם איך אנו יוכל לעמוד בזה. לא שאין לדרוש; שהאיש יעזור, יתאמץ, יעבוד וישלם - איך שלא יכרע תוש הנטל הזה בבת-אחתל זה שק המלט וממנו, אני חושש, שהוא לא יקום. גם ילדים, גם חינוך היכור, גם התייקרות, גם המשכנתא, גם שחיקה שכר וגם אבטלה - אין כבר לטשטש זאת.

איני יודע, האם הנאי הנכרה על ההון לא יכירא

לסגירת מפעלים, אינני יודע,

לכן, יש בדברים האלה איזה שהוא גבול שאסור לעבור. אחת לא יהיה שיחוף פעולה, לא נגיע אל היעד. אני חושש מאוד, שאנו משניאים את עצמנו כוחלטות כאלה, שאין בהן גם בשורה. אין יעד, משום שהצעדים הראשוניים, בולם, הם כבר בספק, מבחינת הצדק, מבחינת הנטל. אני קובע, לאחר שלמדתי, עם כל הקוסמטיקה שסביב העניין, שהייה מה מגיעה ישירה כשכבות הבינוניות, שחיות עדיין בקושי מעבודתן וכחלשות. זה בלתי נסבל. יש קושי, יש מצב קשה, אך אין צורך לאבד את הראש.

אני רוצה לומר, שאני מסופק, האם המונח הזה עומד עם המונח של טעם-חודם, הוא לא יעמוד. גם איני יודע אך זה נתיישב עם הקבוצה-טעם-חודם, מדוני היועץ המשפטי לממשלה, והאם זה לא נחזק מהממשלה ומהכנסת, כשמיד לאחר מכן, השב עם ההסתדרות להגיע להסדר, מכודת הנסיבות, זה עשיית פלסוף

מהמונח הזה של שעת-חרום.

לגבי פיטורין - איני רוצה לדבר.

השר מ. נסים:

אבל תוגשנה מיד לכנסת הצעות-חוק, שיהיו מקבילות לתקנות-שעת-חרום, שאינן מוגבלות ל-3 חדשים. נושאים שאינם מוגבלים.

סגן רה"מ ד. לוי:

אני לא רוצה ללמד אותך מה לעשות. אני אומר את הקשיים שאני רואה בדרך.

לגבי פיטורין, לא ארחיב את הדיבור. מלבד כל מה שמסכיב, יש סעיף אחד שחיפשתי אותו, שהוא כל כך קטן, חיפשתי וחיפשתי ועשיתי אלף סימנים עד שמצאתי אותו. סעיף ממש קטן, שהיה קשה לגלות אותו, האומר, כי במע"ץ, לא פחות ולא יותר, יש לפטר 1000 איש. 1000 איש. האוצר יתקן אותי ויכול להיות, שיהיה ויכוח, שלא 1,000, אלא 970.

השר מ. נסים:

זה מחוץ ל-3%

השר י. שפירא:

מחוך כמה?

סגן רה"מ ד. לוי:

זו יחידה בפני עצמה שמוצע חיסולה המוחלט.

השר א. נחמקין:

כי לא עובדים.

סגן רה"מ ד. לוי:

אני מבקש, שלא יגידו לי, שלא עובדים. ממר, לפחות, לא ציפיתי לכן, שכן אתה נוסע בכבישים יפים בארץ הזאת והם פרי העבודה של האנשים האלה, העובדים בחוץ, בשמש. אתה רואה את הכבישים בגליל, בדרום ובנגב. פשוט, מוצע לפטר אותם.

בימים אלה עשינו גם דבר שלא יעשה. בוער היום מאוד, בשל האגירה. האנשים יאגרו, אם לא נחליט הערב כפי שנאמר לנו. האם האנשים לא אגרו בארבעת הימים האחרונים? מיום רביעי, התקליט הזה כבר מנגן. מי שצריך היה לאגור, אגור. מי שהחביא סגירות, עשה זאת. אלה שהתעשרו מזה, ירועים. אין שום הצעה לפקח עליהם מחר, כי כל מי שהיה לו במלאי, מחר יוציא זאת במחירים אחרים. כך אנו פועלים, עפ"י צדק!

ארוני ראש הממשלה, אני האמנתי בכל לבי, כי בממשלה הזו, עם כל מה שאומרים על הממשלה שקדמה לה - ולפעמים אנו מוותרים על הצורך להתווכח סביב השולחן הזה, כדי לראות מה שמצפים מאיתנו - שאנו נתמודד כאמת עם הבעיה הזו. חיפשנו דרכים קלות. כל אחד מתפאר פה בקיצוץ. אני הראשון, שקיבלתי כל קיצוץ שנדרש ממני. הראשון, השני והשלישי. המצב במשרדי קשה עד מאוד. לממשלה לא היו אמצעים, כי העמדתי מה שהיה לרזרבה של דירות ורכשתי, מאותו תקציב שלא קיבלתי השתחפות לגביו, כדי שלא תהיה דרמה בקליטת האתיופים. והלכתי לכיוון זה עם קיצוץ רציני מאוד. כי האמנתי. תחת זאת, ביזבזנו זמן יקר מאוד, בזבזנו קודיט. אנו יוצאים הערב עם דבר שאמור להיות תכנית-חרום - אינני מאמין בחכנית הזאת, אינני מאמין באפקטיביות שלה. אני מאמין במגמות כפי שהוצגו בפנינו, אך לצערי הרב, אני יכול רק לקבוע, מאחר ואני מכיר קצת את הקשיים בממשלה וכציבור, שלא כל מה שניתן להעלות על הנייר יכול להיות למציאות. כתוצאה מהנייר הזה ישנה סכנה של יצירת דרמה חברתית אמיתית, שהציבור לא יעמוד בה

ולצידה איני רואה נקודת אור. אני רואה זעקה גדולה מאוד, שבר ממש, אך לצידה איני רואה בתכנית זו את התכנית שכולנו ציפינו לראות, שיהיה לנו חלק בגיבושה, שניתן את דעתנו ונקבע לעצמנו יעדים, אולי בגישה של צעדים איטיים בריאים, אפקטיביים, שלצידם תוצאה כלכלית אמיתית. תחת זאת, אנו הולכים להירה, במשך מספר חודשים.

אני לא רוצה להרחיב את הדיבור על הקפאת השערים. אני יודע מה זה. אני יודע מה זה הקפאת שער החליפין. יש כאלה שאמרו, שירוצו לדולר ולעוד דברים נוספים. אני יודע מה יהיה סמוך למועד מסוים. איש לא אמר מה יהיה בתוך שלושת החודשים האלה - תהיה התפרצות, תוך סכסוכי עבודה קשים. אני צופה זאת.

בענין שעות נוספות, אפשר לקבל החלטות. אבל בהזדמנות זאת של השגת אי-אלה יעדים, להכניס את ענין הארוחות לאנשי הבטחון, שעברו כבר כמה מהדורות, יש בכך עוד כמה קישוטים נוספים שנתרו כשארית פליטה מכמה דיונים דומים והובאו גם לכאן, כהנה-וכהנה. אני לא מאמין, שהם יורידו את האינפלציה. בגלל האילוצים, לא נוכל לעמוד בזה. אני לא חושב, שזו התכנית, שהיינו יכולים להתלכד סביבה, לעמוד על הכשורה שבה ביחד.

השר א. נחמקין:

הלוואי ויכולתי להציע תכנית אלטרנטיבית, כי התכנית הזאת, לדעתי, קשה מאוד, אבל לא מספיקה. לא מפני שזוהי הנאה למישהו להציע דברים קשים, אלא מפני שעדיין חסרים לנו כחצי מיליארד דולר כדי שמישהו יעלה על הדעת להציע שלא נוציא יותר מההכנסות שיש לנו - ואז לא צריך דולריזציה, כי יש איזון בין ההכנסות להוצאות.

מדי פעם, אני שומע, שיש איזו נוסחה שבה אנו נאזן את ההוצאות וההכנסות, ע"י מעבר לדולריזציה. הבעיה המרכזית היא, שאנו כל הזמן מוציאים מעל ומעבר להכנסות. מציעים פה נוסחאות מנוסחאות שונות. מישהו אומר, שצריך להעמיק את הגביה. מישהו אומר, שצריך למצוא דרך שונה. אין ורך שונה, אלא אם כן נתאזן. כאשר נתאזן, או שיהיו לנו יותר הכנסות, או שיהיו פחות הוצאות.

אני מקנא באלה, שמדי פעם מסבירים, מהם החסרונות של ההצעות המוצעות, אך לא מציעים שום דבר אלטרנטיבי. מכיוון שלי אין אלטרנטיבה, אני שותף מלא להצעה, בלב כבד. הן דומות להצעות הקודמות, שבהן כסופו של דבר, מערכת היצוב הגיבה טבעית. כאשר יש מצוקה נסגרים מפעלים, מפטרים עובדים. כאשר לאדם פרטי יש מפעל והוא לא מתאזן 3 חודשים, בחודש הרביעי הוא סוגר אותו. אך השרותים נאבקים ואנו אין שהוא ובקושי מסתדרים איתם. שם מתפשרים, כי אין שם מודד של רווח והפסד. אין שם מודד כזה. יש החלטה אדמיניסטרטיבית לטוב ולרע.

לכן, אם לא נעשה את הצעדים האלה כעת, נעשה בעוד 3 חודשים צעדים קשים יותר, או צעדים הרבה יותר קשים יעשו מאליהם, בדרך הטבע. אני שמעתי פה מאחר השרים (אסור להזכיר שם, כי אז מגיבים) שאמר, שאין עדיין בעיה עם דולרים. כלומר, להבוקר, למחר, יש עדיין עם מה לקנות דלק. הרי זה לא בשמיים שלא יהיה. הרי כל הצעדים הם משום שיכולים להגיע ליום, שלא יעסקו באי צדק חברתי, או בפגיעה כזו או אחרת, אלא לא נוכל לקיים את השרותים. לכן כדאי לעשות כל צעד. למי שיש הצעות טובות יותר, שיציע אותן. שיציע אותן לשד האוצר, שיציע אותן מחר לועדת השרים לעניני כלכלה, שיציע אותן לממשלה, ומהר, לפני שיהיה מאוחר. זה הכל. זו הרגשתי ולכן אני שותף להצעה המוצעת כאן הערב. לא מפני שאני נהנה להיות שותף להכבדה, אלא משום שיש טעם חרום אמיתי.

אני מודה, שאינני מכין מדוע מתקשה היועץ המשפטי לממשלה, מבחינת החוק, לתמוך בזה שזו הצעה לשעת-חרום. זו באמת שעת-חרום אמיתית. שעת-חרום היא כשפגזים יורדים ושעת-חרום היא כשנוצר מצב כלכלי, שיכול להביא אותנו לידי חולשה כטחונית כזו, שאחרי זה לא תהיה שעת-חרום. זו התחושה שלי. לכן אני שותף לכל הצעה, גם אם היא לא שלמה ומושלמת. ומי שלא יתן לה יר, לדעתי, לא נושא מספיק באחריות. לא צריך להוציא מסקנות משום שמישהו אומר, שהוא צריך להוציא מסקנות, אלא לומר: "אני לא שלם עם הצעדים האלה, אין לי צעדיב אחרים, אך איני יכול שלא להיות שותף למהלכים כאלה." כך צריכה לעבוד יחד הממשלה, בטוב וברע. אלא אם מוצעים צעדים אחרים, שנותנים תוצאה טובה יותר, או שונה, אבל עונה על הבעיה שאנו מתמודדים איתה.

אומר משפט על ענין הסובסידיות - אני חושב, שבזמנים כתיקונם אפשר לוותר על סובסידיות, אבל איני מכין בשום אופן מה ההבדל בין אפס סובסידיה ל-25%. זה בדיוק אותו הדבר. אם ממחר יש הקפאה, אז יצטרכו להעלות את הסובסידיות, יצטרכו לממן את זה.

השר ג. פת:

אבל אריק, אתה נותן 25% גם לבעלי היכולת.

השר א. נחמקין:

סליחה, אני מכיר את זה. לא לזה התייחסתי. התייחסתי למי שאמר: "רק אם נגיע לאפס ונבטל, אז תפתר הבעיה, אחרת נגיע שוב ל-100% סובסידיות." עובדה שכימי השר הורביץ הגענו מאפס ל-130%, אך אפשר גם להשאר, אם יש יכולת, במסגרת של עליה מ-25% ל-26% ובלבד שאפשר יהיה להתמודד עם זה, אך בחדשים הקרובים לא נוכל. זה בדיוק אותו הדבר כמו מ-25% ל-100%, מאפס ל-100%, אין שום שובל.

השר י. הורביץ:

לא הגענו ל-130%, אפילו לא בסוף השנה.

השר א. נחמקין:

לא איתך, איתך בכלל לא הגענו. אבל אחריך, כלחם, הגענו ל-150%. אני אומר, שאם רוצים להקפיא ורואים בזה תרופה, אז עולים מאפס ל-100%. אם לא רואים בזה חרופה לאינפלציה, אז אפשר לשמור על ה-25%, זו לא בעיה. לכן זה לא מקודש.

לעומת זאת, אני משוכנע, שיש חשיבות ממדרגה ראשונה, בתחבורה, בתקלאות, לשמור על סובסידיה ככלי מכוון. הלוואי ויכולנו להגיע לחופש מוחלט. הלוואי שיגיעו הימים שנאמר, שיהיה היצע וביקוש ומי שיכול יעשה ויעשה כמה שיכול, אך אז החזק יהיה חזק יותר והחלש יהיה חלש יותר. אך הדרך היחידה, שיהיה איזה כלי שתוכל לכוון את היצוא לכך שיהיה איפה שאתה רוצה שיהיה וגם בממרים שאתה רוצה וגם במחיר, היא רק ע"י הכלי הזה. כלי אדמיניסטרטיבי לא עובד.

אני מצטער מאוד, שאחד הדברים שאני לא מאמין בהם, זה הפיקוח האדמיניסטרטיבי ודרך הגביה עם עוד 200 גובים. השר רבין אמר, שבארה"ב יש מערכת נפרדת, אך היא מצליחה משום שגלויים אליה עונשים כבדים מאוד, ולא קיים מצב, שאחרי שרצים אחרי מישוהו 5 פקידי שומה ו-3 פקחים ולאחר שתופסים אותו, הוא הולך בית המשפט, לעינים, משלם את מה שמגיע ממנו באמת ולעיתים גם זה לא. זה בלתי אפשרי.

השר מ. נסים:

אל חגזים.

השר א. נחמקין:

אני אומר זאת קצת בהגזמה, אבל נא לברוק כקשה כמה משקיעים ומה קורה עם זה. והאחראי על מנהל הכנסות המרינה מסייע לי כאן מהצד. כל זה טוב, בתנאי, שכשמוצאים מישהו שלא משלם את המגיע ממנו, הוא נענש כך, שהאחרים יודעים שזה איננו כדאי - ואז אפשר להסתפק במעט עובדים ולא לרוץ אחרי כולם, שכן, זה בלתי אפשרי מבחינת המימון, זה בלתי אפשרי מבחינת הסדר הציבורי וזה נורא ואיום מבחינת התדמית שיש לעובדים כמערכת הזאת.

אחרון-אחרון, אני רוצה להיות שותף כמו כולם בדאגה לשכבות החלשות. אבל אני אומר באחריות, שלעניות דעתי, אם לא נעשה את הצעדים האלה, מי שייפגע יותר מכולם אלה השכבות החלשות ולא השכבות החזקות - יש בזה אי הבנה, או סתם כך, רצון להוכיח. אנו נפגע הרבה יותר בשכבות החלשות, אם לא נעשה צעדים כזמן. כי אם נשמור על המעט שיש בידינו, יהיה להן המינימום. אם לא נשמור על המעט שיש, הן יפגעו יותר מכולן. ואז, כמובן, הויכוח יהיה בסגנון אחר, ברמה אחרת, ברחוב ולא במשרד. נדמה לי, שהציבור מוכן יותר ממה שאנו מתכוונים לעשות. לכן צריך לעשות זאת עכשיו ומיד וכל מה שצריך הוא ביצוע המחייב את כל השרים השותפים לדיון היום.

השר י. פרץ:

אני מקדים ואומר, שאיני כלכלן ולא מומחה לכלכלה. אומר את ההשגות שלי, לאחר שעברתי על התכנית.

(מכאן רשמה ז.ת.)

(עד כאן רשמה ל.ד. - מכאן ז.ת.)

קודם כל, אני מברך על היוזמה להכין תכנית מקפת כדי להתמודד עם המצב הכלכלי הקשה והמסוכן, שבו אנו נחונים.

לצערי הרב, כל מי שעבר על התכנית מרגיש מיד בזר אחד כולט מאד, בשחיקה קשה עד למאד בשכרם של השכירים. השכר מוחקף מכיוונים שונים, גם מקיצוץ בשכר, גם מהקפאת תוספת היוקר, גם מצמצום כסובסידיות, גם מביטול חינוך חיכוך חינוך, גם מביטול תשלום עבור שעות נוספות, גם מפחות. כל הדברים האלה, שנוחתים בו זמנית על משכורת, שהיא בלאו הכי לא גדולה, בודאי מהווים מכה קשה. אילו המכות הללו היו נוחות באופן שווה על ציבור האזרחים במדינת ישראל, כפי שתכנית חרום כלכלית היתה צריכה להיות, אז כל אחד היה מתנחם ואומר: צרת רבים חצי נחמה. זו לא רק אימרה, זו הרגשה עמוקה שנטועה בנפשו של כל אדם. כאשר הוא מרגיש שכל הציבור נושא, פחות או יותר, את הנטל באופן שווה, הוא מגייס מתוכו כוחות עצומים להתמודד עם מכות ואפילו מכות קשות. אך כאשר יש לו הרגשה, שהמכות נוחות עליו ולא על שכנו, הרי כל מכה קשה נעשית קשה שבעתיים.

הנטל מוטל בעיקר על המעמד הבינוני ועל המעמד הנמוך. המעמד הגבוה כמעט שאינו נושא נטל. חיפשוני לראות איפה המעמד הגבוה משתתף בנטל בצורה מאסיבית וראיתי איזו פיסקה, שיוטל מיסוי מסוים על דירות פאר. אך זה כתוב בנוסח של משאלת לב ולא כהצעה הכתובה הלכה למעשה. כך שיש לי הרגשה, שגם מי שכתב את הפיסקה הזאת, הוא עצמו לא האמין, שהיא תוכל להתבצע, או שיש לו כוונות להתמודד אתה.

יתר על כן, דומני שהנטל אינו שווה, גם לא במעמד הבינוני, שכן הנטל מוטל, בעיקר, על הסקטור הציבורי ולא על כל ציבור העובדים, בודאי לא על המשק הפרטי. קחו, לדוגמה, שני אנשים: אחד עובד ברשות מקומית והשני עובד בבנק. הפקיד בבנק מרוויח הרבה יותר מאשר הפקיד ברשות המקומית, למרות שלשניהם יש אותה השכלה ואותם כישורים. כל המכות הללו נוחות על הפקיד

העובד ברשות המקומית, בשעה שידידו הטוב, העובד כבנק, כלל וכלל אינו נושא בנטל של הגזירות לשעת חרום. זאת ועוד, לגבי העצמאים והחברות, אמנם נשמעו כאן צדדים להגן עליהם, אך עד כמה שלי ידוע, גם העצמאים וגם החברות הגדולות אינם נושאים בנטל של מס אמת. רבות הן הדרכים להתחמק ממס אמת ואלה יוזעים היטב איך לעשות זאת, כמסגרת החוק. לא חסרים פטנטים ו"סריקים" איך להשתמט מחשלוט מס אמת, כמסגרת החוק, כיוון שבחוק יש פירצות.

אני חושב, שחכנית חרום כלכלית היתה צריכה להתמודד, באומץ לב ובצורה אמיתית, עם החברות הגדולות, שהן-הן שקוצרות את כל "השמנת" של היצור כמדינת ישראל. זה כואב ומעיק, שהחברות הגדולות מתחמקות תמיד מלשאת בנטל.

אני ממשיך ומדפדף בחכנית החרום והנה אני רואה את המקום, שמשם באמת צריכים לקחת את "השמנת" - הגיעו ל"כבשת הרש" של קצבאות הקשישים. האומללים האלה, שרק אתמול קראנו עליהם מאמר ב"מעריב", כיצד הם זרוקים ומוזנחים והקצבה הזעומה שלהם אינה מאפשרת להם להכנס למוסד. אינני מדבר רק על זקנים, שאין להם ילדים. גם זקנים, שיש להם בנים ונכדים, מוזנחים ומופקרים היום, לצערנו הרב, לשודדים, לפורצים ולבריונים למיניהם. אז אנחנו מחפשים מאיפה לחתוך ומגיעים ל"כבשת הרש", לזקנים האלה ומורידים מהם. אני מרגיש ממש כאב לב, כשאני מדבר על כך.

רה"מ ש. פרס:

כבוד הרב, אני מבקש להעמיד אותך על טעותך. הנושא הוא אחד - כך הסבירו לי. אדם פורש מעבודה לפנסיה, ממשיכים לחשב לו את הותק. כאשר הוא נמצא בפנסיה, הוא מקבל יותר שכר מאשר חברו העובד. אז אומרים שתשאר אותה תקרה.

השר מ. נסים:

זה לא כך. ביטוח לאומי ניתן מגיל 65. אך אדם הממשיך לעבוד עד גיל 70, אינו מקבל את הקצבה של הביטוח הלאומי. כנגד התקופה שהוא לא קיבל קצבה, מגדילים לו את הקצבה כאחוז מסוים. זה הנושא.

גב' מ. כרון:

אתה דיברת על תוספת רחיה. כאן מדובר על תוספת ותק האומרת: אדם שהיה מבוטח 10 שנים ומעלה, יש לו תוספת ותק של 2%. קורה שככל שאדם מבוטח יותר, תוספת הותק שלו גרולה יותר. אנחנו רוצים לצמצם דיפרנציאלית את התוספת הזאת.

השר י. פרץ:

זו גם תוספת ותק וגם 3%?

גב' מ. כרון:

כן.

השר י. פרץ:

כלומר, גם תוספת ותק וגם קיצוץ של 3%.

רה"מ ש. פרס:

אני רוצה להבין, שני הדברים גם יחד, או רק אחד?

מהם?

גב' מ. כרון:

לגבי השכר צריך להחליט.

השר מ. נסים:

נאמר, שכל ההוראות חלות גם על מקבלי הקצבאות.

גכ' מ. כרון:

זו ההחלטה שצריך לקבל כאן.

רה"מ ש. פרס:

אבל מה מוצע?

השר מ. נסים:

בעמוד 10, בסעיף ב(2) נאמר: "השכר לעובדים והקצבאות (פנסיות) יופחתו ב-3% בגופים הציבוריים".

רה"מ ש. פרס:

אני מבקש שתבדקו זאת.

השר י. פרץ:

נקודה נוספת - אין ספק, שאנו חייבים לחפש כל אפשרות לקצץ בגלל המצב הכלכלי המסוכן. אבל עלינו להיות זהירים, שכן קיצוץ כזה, שיגרום לנו להוצאות יתר מכספי המדינה, בודאי אינו משרת את האינטרס הכלכלי של המדינה.

ביטול חינוך תיכון חינוך וקיצוץ כילדי פנימיות, אלה שני נושאים מאד רגישים. לי אין כל צל של ספק, שברגע שנכטל חינוך תיכון חינוך, אחוז מסוים מהנוער יפלט לרחוב ולא קשה לנחש מאילו משפחות ומאיזה סקטור ולאילו אוירה קרוב האחוז הזה. לכן, אני רואה באתוז הזה, שעשוי לנשור מהתיכון, פוטנציאל לדרדר, לתרבות של רחוב ומכאן ועד לכל התוצאות הקשות, המחייבות את המדינה בהוצאות אדירות, באמצעות משרד המשטרה ובאמצעות משרדים אחרים, הדרך קצרה ויצא שכרו בהפסדו. יכול להיות, שלטווח הקצר חסכנו משהו, אך "איזהו החכם הרואה את הנולד" ו"חכם עיניו כראשו".

לכן, אני מתנגד מאד לקיצוץ בחינוך תיכון ולקיצוץ בילדי פנימיות. הקיצוץ בילדי הפנימיות הוא עוד יותר רגיש מאשר ביטול חינוך תיכון. אני קצת מכיר את האוכלוסייה של הפנימיות. זו אוכלוסייה חלשה מאד - מדובר בילדים ממשפחות מצוקה, שלא המשפחות שולחות אותם לפנימיות, אלא אוספים אותם, מביאים אותם לפנימיות ומקיימים בהם את הכלל "אם תוציא יקר מזולל".

לכן, עם כל הרצון שלנו לקצץ, עלינו להיות רגישים וזהירים ולא לנגוע בנושאים, שהם בבת עינה של האומה.

פרופ' זמיר הציע הצעה, שאני חושב שהיא מאר הגיונית. לקצץ כעת 3% בשכר, זה יתקבל כדבר מאד קשה, גם מבחינת פריצת הסכמים של איגודים מקצועיים וגם מבחינת הרגשות של העובד. אט נוכל את אותו דבר להשיג ע"י הגשה שונה, כפי שהציע פרופ' זמיר, דהיינו לא לקצץ את ה-3%, אלא לתת חוספת פיצוי של 11% במקום 14%, דרך זו עדיפה.

אני עובר להצעות מעשיות. ראשית, אני מציע - כפי שהוצע ע"י אחרים לפני - לקבל החלטה למנוע פגיעה בהכנסה הריאלית של שני העשירונים, או אפילו שלושת העשירונים התחתונים.

שנית, אני תומך במה שהוצע כאן - ואמרת לי בעבר את דעתי - בסכסוד הנצרך ולא בסכסוד המצרך. אחרי הכל, זה לא צודק לסכסד את המצרך, שכן נהנים מהסכסוד הזה גם סקטורים, שאינם צריכים להנות מכך, שלא לדבר על כך, שבמידה מסוימת, אנו מסבסדים גם את אויבינו בירדן - והדברים ידועים ומפורסמים. לכן, אני תומך במה שאמר אריק שרון, לבטל כליל את הסובסידיות ולסכסד אך ורק את הנצרכים.

יש כאן שתי חלופות. אין ספק, שחלופה א' היא הרבה יותר ריאלי, הרכה יותר צודקת והרכה יותר נכונה מאשר חלופה ב'. חלופה ב' מהווה קבלת החלטה עם עיניים עצומות, כאשר מקצעים במקום שצריך ובמקום שלא צריך, בשעה שבחלופה א' יש יותר שיקול, יותר איזון ויותר התחשבות.

סגן רה"מ י. נבון:

גם שם מקצעים במקום שלא צריך.

השר י. פרץ:

אם התכנית הזאת חובא להצבעה, אני בהחלט בער חלופה א'.

זאת ועוד - חלופה ב', מבחינתי כשר הפנים, כלל וכלל אינה מעשית. חלופה ב' מציעה לקצץ 7.5% בכל הסקטורים, גם בתקציב הרשויות המקומיות. זה לא טור, שתקציב הרשויות המקומיות נשחק מעל ומעבר, מצבן של הרשויות המקומיות הוא כמעט לפני התמוטטות ואין כל הצדקה לקצץ 7.5% מתקציב הרשויות המקומיות, מה עוד, שתקציב הרשויות המקומיות הוא כל הזמן בחליך של מצטמק ורע לו. עד לפני זמן לא רב, סכום התקציב של כל הרשויות המקומיות היה 1.5 מיליארד דולר ואילו היום, תקציב כל הרשויות, כולל תקציב הפיתוח, עומד על סכום של פחות מ-1 ממיליארד דולר.

אי-לזאת, אני מתנגד מאד לחלופה ב'.

דבר אחרון, שאני רוצה לומר - מוצע כאן קיצוץ בכוח אדם. כשר הפנים, אני סבור - וכך גם אנשי המשרד, שאתם ישבתי ודנתי בדברים - שאין מקום לקצץ בכוח אדם במשרד הפנים, שכן משרד הפנים הוא משרד צנוע מאד, במשך כל השנים שמר על אחוז עובדים נמוך, למרות שהמשרד הזה ממונה על 250 רשויות ואיגודי ערים. כל רשות ורשות זו ממשלה בפני עצמה ומבקר המדינה ביקר, בהווה ובעבר, את משרד הפנים, שאין מספיק פיקוח של המשרד על הפעולות המתבצעות בכלל הרשויות במדינת ישראל. הסיבה היא פשוטה: אין מספיק כוח אדם, כדי לפקח ולבקר. אם לפי התכנית הזאת ולפי כל התכניות האחרות, אנו רוצים לקצץ ברשויות, הן קיצוץ תקציבי והן קיצוץ כוח אדם, הרי שבדאי ובדאי היום משרד הפנים זקוק לכוח אדם גדול יותר, כדי שיוכל לבקר ולפקח. על כן, אני סבור, שאינטרס המדינה במקרה זה הוא לא לקצץ בכוח אדם במשרד הפנים.

השר ע. ויצמן:

ביקשתי לומר כמה מלים, לא ידעתי שזה יהיה בסוף המערכה. בחילת הישיבה אמרתי כמה דברים בנושא הבטחון בהיעררו של שר הבטחון ואני רוצה לחזור עליהם, בנכחותו.

מאד הייתי ממליץ, אם אפשר, לשר הבטחון לא לעשות היום הערכות מי עשה מה, מחי ומדוע. אפשר לקחת כל מיני תקופות ולנתח אותן בכיוון זה ובכיוון אחר.

אחזור על דברים שאמרתי ואחר כך גם אתיחס לכמה דברים שאמר שר הבטחון. אמרתי הווקר, שאני חושב, שצריך לקצץ מיליארד דולר, כי אני מעריך, שאנו נמצאים במצב כלכלי חמור. אמר מי שאמר כאן - ואני מסכים אתו לחלוטין - שהמצב הכלכלי הזה, בסופו של דבר, יפגע גם בבטחון. אמרתי גם, שאני מקבל היום כנתון, שמדובר בקיצוץ של 750 מיליון דולר - ואני בהחלט בעד קיצוץ של 750 מיליון דולר. היו לי ספקות כקשר להרכב הקיצוצים, בעיקר בנושא החינוך, כאשר אנחנו בצה"ל מקבלים את המוצר מכתי הספר כמדינה ואנחנו יודעים את העליות והירידות באיכות כוח האדם שמגיע אלינו. אני חוזר על מה שאמרתי הווקר, שאם צה"ל, לפני כמה שנים, נכנס - ובצדק - לחינוך נוער שוליים, זו תעודת כבוד לצה"ל, אך זו תעודת עניות למדינה.

178 10

[The main body of the page contains a large area of faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the paper. The text is too light to transcribe accurately.]

אני משאיר אותו כך. בתקנות יש הסמכה לפיצוי

המיוחד.

השר מ. נסים:

אבל מהו? הממשלה תדע, מהו?

השר י. מודעי:

אנו אמרנו, שהיער המקסימלי הוא 14% ולא נעבור אותו. כל התחשיבים של חוספות ושל העלאות מחירים, יתבססו על זה.

השר ג. פת:

אם זה פתוח לדיון עם מזכ"ל ההסתדרות, מדוע בכלל לרונן בזה עכשיו? תוריעו לנו, האם יש דעה משותפת, אזי נקבע את עמדתנו.

השר י. מודעי:

סליחה, ההסתדרות אינה רוצה לדון רק בזה, היא רוצה לדון במכלול הנושאים הנוגעים להסתדרות.

בעמוד 11, סעיף ג' - צמצום כח-האדם בגופים הציבוריים - היועץ המשפטי לממשלה העלה אפשרות של ניור עובדים במקום קליטת עובדים תמורת אלה שעוזבים. אני מציע, שסעיף 1 יאמר - "כל גוף ציבורי, כמשמעותו בהחלטה בדבר שכר, יפחית את מספר העובדים ב-3%, בין כדרך של פיטורין ובין בדרך של העברת עובדים מגוף ציבורי אחד למשנהו. זאת בנוסף לקיצוצי כח-אדם, שעליהם החליטה הממשלה בעבר, או הכלולים בהחלטות הקיצוצים בתקציב היום. כי גם פה, באלטרנטיבה א', יש פונקציות."

בסעיף 3, צריך לומר, אם כן: "יונהג הליך מקוצר לפיטורי עובדים, או להעברת עובדים, כמוסבר, שיאפשר לכצע פיטורין או העברה, תוך חודש ימים מהעת שבה יוחלט עליהם." נצטרך להתאים את התיקונים האלה גם לנוסח בתקנות. הנוסח בתקנות הוא עפ"י הנוסח הקודם.

עכשיו, בתקנות עצמן צריך להוסיף את פרק י"ג ואת פרק י"ג הקיים צריך להפוך לפרק י"ד. ענינה של התוספת הוא טיפול ביבוא. זו תוספת שישנה בתקנות. זה פרק נוסף, כאשר פרק "הוראות שונות" יהיה פרק י"ד. ענינו הוא כזה: פדית טובי יבוא והחרת רשומונים. א. כיום י"ב בתמוז תשמ"ה לא יפדו טובי יבוא מפיקוח רשות המכס ולא יותר רשימונים. ב. תקנה זו לא תחול על פדיתו וסילוקו של מטען אישי נלווה של נכנסים לישראל.

הוראת המעבר אומרת: "לצורך חישובי מיסי היבוא, כל עוד לא התפרסמה, לאחר פירסומן של תקנות אלה הודעת נגיד בנק ישראל ברבר השערים היציגים של מטבעות חוץ, יהיה שער הדולר של ארה"ב של אמריקה 1,500 שקלים."

מחר בבוקר, ממילא הנגיד יפרסם. זה רק למקרה

שלא יגיע, או משהו.

לגבי כל היחר, אני ממליץ לקבל כפי שהצעות

הינן.

רה"מ ש. פרס:

רבותי, אני רוצה להעיר כמה הערות כלליות וגם להציע כמה הצעות. יש פה 3 - 4 פרשות שונות. בדבר אחד אני בטוח - שבלי קיצוץ בתקציב המדינה, אין פה מה לדבר. אני פשוט לא שמעתי, לא פגשתי בשום פורום, שום איש, מימין, משמאל, מהכלכלנים, שאומר, שיש לנו סיכוי כל שהוא להתמודד עם הבראת המשק בלי קיצוץ בתקציב המדינה.

לא שמעתי את הנגיד, אבל קראתי את דבריו. הוא מתלונן על זה, שהקיצוץ אינו מספיק עמוק. לכן, אני מציע, שהסעיף הראשון, שיהיה נדון כאן לצורך החלטה, יהיה קיצוץ בתקציב המדינה. הדבר שהכי מפחיד אותי, זה שמא נחליט על קיצוץ ולא נקצץ. זה הדבר הכי נורא, שאני יכול להעלות על דעתי. כלומר, אני מפחד שמא לא נחליט, ולא פחות, אני מפחד, שמא נחליט ולא נבצע. בשני המקרים, זו פשיטת דגל של החכמים.

אח"כ, יש פרשה שניה של שכר ומחירים - אני רוצה להגיד לדוד - לא, אי אפשר להקפיא את המחירים בלי להקפיא את השכר ואי אפשר להקפיא את השכר בלי להקפיא את המחירים. נכון שיהיו 3 חדשים קשים מאוד, אבל, בסופו של דבר, כמו בעיסקת החבילה הראשונה, יש בהחלט סיכוי שהעובדים יהנו מהתוצאות.

יש לנו בעיה שלישית והיא - כמה אנו לוקחים מהעבודה וכמה אנו לוקחים מההון, כדי שהאנוס לא יפול על העבודה.

כדי להיות קצר מאוד, כאשר ראיתי את ההחלטות והאוצר הציע אלטרנטיבה א' ואלטרנטיבה ב', ביקשתי מהאוצר להציע את אלטרנטיבה ב' והתנגדתי לאלטרנטיבה א'. אני רוצה להסביר מדוע: אני חושב, שכעניין הקצבאות אנו מטילים יותר מדי. איני חושב, שאפשר להטיל על ילד ראשון ועל ילד שני. איני חושב, שאפשר להטיל כל כך הרבה על הגימלאים. לבי לא שלם עם זה.

כמו כן, איני חושב, שאפשר להטיל כל כך הרבה על החינוך. זה פשוט לא יתבצע. יש מה 3 גזרות על החינוך והן:

א) לוותר על חינוך תיכון חינם ולעבור לחינוך תיכון מודרג - אני מתנגד לזה. אני לא חושב שהמדינה יכולה להטיל כל כך הרבה.

ב. יש כאן הצעה לכטל 100 אלף שעות הוראה, שפרוש הדבר, לפטר מורים נוספים על אלה שפוטרו.

ג. יש כאן עניין של הקפאה של מבני ציבור ומבני כיתות - אני בעד.

יוצא בעצם, שבאלטרנטיבה א', אנו מטילים הכבדה קשה מאוד על הנושא החברתי.

אני גם לא מאמין, שמה שכתוב על הנריאות ניתן להגשמה. אני מפחד, שזו החלטה בעלמא. כלומר, ההחלטה לגבות 115 מיליון דולר.

השר מ. נסים:

זה 60 מיליון.

רה"מ ש. פרס:

זה 60 מיליון פלוס 55 מיליון. כלומר, אנו מטילים על שלושת המשרדים החברתיים את כל העומס. לפי דעתי, זה דבר קשה מאוד.

לעומת זאת, אני מודה, שבאלטרנטיבה ב' יש סעיף אחד שמדאיג אותי מאוד, לא כל כך בשל החלטה - את ההחלטה יקבלו, אלא בשל הביצוע. אני לא מאמין בקיצוץ של ה-7.5%. אני מפחד שזה יסאר על הנייר ואני לא רוצה לתת את ידי להחלטה על הנייר. אנו מדברים על קיצוץ של 750 מיליון דולר. לדעתי, אנו צריכים להגיע ל-800 ואפילו 850 מיליון דולר, כדי שיהיה קצת רזובה.

מבחינה קומאית, אני לא מקבל את הרעיונה של הסטיות, שהוגשה כאן ע"י האוצר. אני אניד על אילו סעיפים אני מעדער, אני אחיל מהסעיף הטל ביותר, נכון של"מצ'ינג" של האמריקנים או צריכים לתת 60 מיליון דולר, אך, במועל, או צריכים לתת רק 6 מיליון דולר. יש לנו כאן איזו דרבה קטנה. כלומר, במועל או צריכים לתת את הריבית ולא את הקרן.

שנית, הומתעמי היום ששני מספרים - ראשית, משרד הבריאות, שזה 115 מיליון דולר. גם הומתעמי מהיכונך, כי לא ראימי זאט קודם. בגירסה הקודמת ראימי רק 36 מיליון, יכול להיות, שבדכו ומצאו. אין לי טענות, אני רק אומר מה שראימי.

סגן דה"מ ז. נבון:

בסטיה נתבו 70 מיליון.

דה"מ ש. פרס:

אני אומר, שבגירסה הראשונה שראימי, נתבו 60

מיליון.

ב-70 מיליון דולר, יש דבר אחד שכאט מעער אותי וזו טעות האנוש של 100 מיליון דולר לגבי הבוטוח הלאומי. זו היחה שטוט טעות אנוש, אבל מה אפשר לעשות? היא היחה, אפשר להתרגז, אבל היא היחה.

על כן, בהסתכלי על כל האלטרנטיבות - מה אפשר, מה אי אפשר, מה מעטי ומה לא מעטי, אני רוצה להגיד, שלש כאן כמה הסכונות, שהם ה"באלק" של ההסכונות ושל הקיצוץ. הייתי מציע שבלך כך:

לדעמי, יש דבר אחד, שלפי דעמי, אינו שנוי במחלוקת, מרט לערערודו של גרעון מת על זה, אבל גרעון, בלי זה אין לנו חנכית, וחוא - להטיל על הברות ועל עצמאיים...

השר ז. סט:

על הברות לא ערעמי, רק על עצמאיים.

דה"מ ש. פרס:

את ה-100 מיליון דולר הללו, החלוש ה-13, אני רוצה להסביר כאן - שמעמי את התורה הזו משה שחל, כעו"ד. מה שהברות והעצמאיים עשו חיה, שהם רשמו את ההכנסות בראש השנה זאת ההוצאות בסוף השנה. כנוצאה מזה, הם כמעט לא שילמו מיסים, כי באינפלציה של 300%, כמעט צריך לשלם לתם בחזרה.

השר ז. סט:

אבל בתווה זה לא כך וגם לגבי העמיד זה לא כך.

דה"מ ש. פרס:

גרעון, מה שאנו מבחימים על העובדים זה כל כך קשה, שלא יתכן שלא ניקח משהו מהעצמאיים ומהברות. לפי דעמי, ה-100 מיליון דולר האלה אינם שנויים במחלוקת.

השר ז. סט:

אין זה מתחלק בין העצמאיים לבין הברות?

השר ז. מודעי:

60% מהברות ו-70% מהעצמאיים.

דה"מ ש. פרס:

רבר שני - ביטול ההלוואות למשקיעים - אני לא מתלהב מזה, הלוואי ויכולנו לעשות אחרת, אבל אין לנו ברירה. ההצעה היא, כפי ששמעתם, שבמקום שהממשלה תתן הלוואה, הממשלה תסבסר את ההפרש שבין הריבית הניתנת למשקיע לבין הריבית שהמשקיע משלם לבנק.

השר א. שרון:

באזורי פיתוח זה לא ילך.

רה"מ ש. פרס:

אריק, אני מציע.

השר ג. פת:

הם לא ימצאו את הכסף בשביל להשקיע. פשוט לא יהיה להם מאיפה להביא את הכסף והחברות הגרולות ילכו לחו"ל.

רה"מ ש. פרס:

רבותי, לשום רבר שאני אומר אין הצרקה. תאמין לי, שהייתי מוותר על הכל. מי זה בכלל מתלהב מזה, לכן זה מראיג אותי כל כך. פשוט אין ברירה.

השר א. שרון:

זו ירירה של 30% בתקציב המשרד. אף משרד לא ירד

כאן ב-30%.

רה"מ ש. פרס:

אבל לעומת זאת, אריק, הוסיפו לך 100 מיליון רולר גם כן. אם הסתכלת על השם הלא מוצלח "סטיות" - הוסיפו לך בתקציב 100 מיליון רולר ואני הייתי בער.

השר א. שרון:

היה 380 מיליון ונשאר 380 מיליון והורירו עכשיו 110 מיליון רולר, פלוס 7.5% מכל המשרדים.

רה"מ ש. פרס:

עכשיו אני מציע, מהחברות הממשלתיות, לקחת את הסכום של ה-25 מיליון רולר שהאוצר מציע.

אני מציע כן ללכת למשמרת שניה בבתי ספר, לבטל בנית כיתות ומבני ציבור - שני סכומים שנותנים לנו 44.5 מיליון רולר.

אני מציע לקבל את הצעת האוצר, שמפעל הפיס יוותר על החזר החובות, שזה 20 מיליון רולר.

עכשיו, אני מציע להטיל על הבריאות, בליט-ברירה, 60 מיליון רולר במקום 115 מיליון.

היועה"מ י. זמיר:

באיזו ררך יוטלו ה-60 מיליון האלה, מה הטכניקה?

רה"מ ש. פרס: